KOSMOS
NATIONALT VIDENCENTER

STATUS PÅ IDRÆTSFAGET 2011

JESPER VON SEELEN
METTE MUNK
2012

Status på idrætsfaget 2011

Webudgave

Mette Munk
Jesper von Seelen

Udgivet af:
KOSMOS
Lembckesvej 7
6100 Haderslev

www.vicekosmos.dk

Det er tilladt at citere fra denne rapport herunder at benytte tabeller og figurer med følgende kildeangivelse på tabeller og figurer:

Kilde: Munk, Mette & von Seelen, Jesper. *Status på Idrætsfaget 2011 (SPIF-11)*, webudgave, KOSMOS, 2012

INDHOLD

Forord **6**
Introduktion **7**
Konklusion **8**
1. Praktiske oplysninger **10**
1.1 Projektgruppe 10
1.2 Tidsplan 10
1.3 Økonomi 10
1.4 Læsevejledning 10
2. SPIF – den korte version **12**
2.1 Udvikling siden 2004 21
2.1.1 Positiv udvikling 21
2.1.2 Ingen udvikling 22
2.1.3 Negativ udvikling 22
3. Baggrund **24**
3.1 Hvad er der sket med idrætsfaget siden 2004? 24
4. Formål **26**
5. Forskningsspørgsmål **27**
6. Design og datagenerering **28**
6.1 Spørgeskema 28
6.2 Interviews 28
7. Analysemetoder **30**

DEL A. FAGLIGT OG PÆDAGOGISK ARBEJDE

8. Brugen af Fælles Mål Idræt (2009) **31**
8.1 Forbehold omkring analysen af brugen af Fælles Mål i idrætstimerne 31
8.2 Anvendelsen af Fælles Mål 32
8.3 Bidrager Fælles Mål med noget positivt? 33
8.4 Prioritering af de centrale kundskabs- og færdighedsområder 35
8.5. Årsplaner 36
8.6 Opsamling på Fælles Mål 38
8.6.1 Diskussion – Diskrepans mellem faghæftets indhold og lærernes forståelse af samme 39
8.6.2 Anbefalinger 40
9. Målsætning **41**
9.1 Målsætning for den enkelte elev 41
9.2 Målsætning for klassen som helhed 42
9.3 Lærernes erfaringer med målsætning 43
9.4 Opsamling på målsætning 43
9.4.1 Anbefalinger 44
10. Prioritering af elevernes udbytte af idrætsfaget **45**
10.1 Lærernes og ledernes prioriteringer af elevernes udbytte 45
10.2 Prioritering af udbytte sammenlignet med lærernes vurdering af det egentlige udbytte 47
10.3 Opsamling på prioriteringen af elevernes udbytte 48
10.3.1 Anbefaling. 48
11. Teori og praksis **49**
11.1 Elevernes holdninger til forholdet mellem teori og praksis 49
11.1.1 Opsummering 50

11.2 Lærernes holdninger til forholdet mellem teori og praksis 50
11.2.1 Opsummering 51
11.3 Ledernes holdninger til forholdet mellem teori og praksis 51
11.3.1 Opsummering 52
11.4. Opsamling på forholdet mellem teori og praksis 52
11.4.1 Diskussion – koblingen mellem teori og praksis 52
11.4.2 Anbefalinger 53
12. Timernes indhold 54
12.1 Hvad påvirker lærernes valg af indhold? 54
12.2 Timernes indhold 55
12.3 Polarisering - Timernes indhold og konsekvenser for elevernes deltagelse 55
12.4 Skolesvømning 57
12.5 Opsamling på timernes indhold 58
12.5.1 Diskussion - polarisering 58
12.5.2 Anbefalinger 59
13. Evaluering af idrætstimerne 60
13.1. Omfanget af forskellige evalueringsformer 60
13.2 Lærernes erfaringer med evaluering 62
13.3 Opsamling på evaluering af idrætstimerne 62
13.3.1 Anbefalinger 63
14. Elevudtalelser 64
14.1 Elevudtalelsernes omfang og effekt 64
14.2 Elevudtalelsernes form 65
14.3 Opsamling på elevudtalelser 66
14.3.1 Anbefalinger 66
15. Karakterer og prøver i idræt 67
15.1 Opsamling på karakterer og prøver i idræt 68
15.1.1 Anbefaling 68
16. Fravær 69
16.1 Omfanget af fravær 69
16.2 Drenge og pigers fravær 70
16.3 Årsager til fravær 70
16.4 Håndtering af fravær 72
16.5 Løsninger på fraværsproblematikken 72
16.6 Opsamling på fravær 74
16.6.1 Anbefalinger 74
17. Konflikter 75
17.1 Opsamling på konflikter 77
17.1.1 Diskussion – tolærerordning 77
17.1.2 Anbefalinger 77
18. Elevernes medbestemmelse 78
18.1 Omfanget af medbestemmelse 78
18.2 Erfaringer med medbestemmelse 78
18.3 Opsamling på elevernes medbestemmelse 79

DEL B. IDRÆTS PLACERING OG STATUS

19. Opbakning til idrætsfaget 81
19.1 Lærernes vurdering af opbakning til faget 81
19.1.1 Ikke-idrætslærernes holdninger til faget 82
19.2 Ledernes vurdering af opbakning til faget 85
19.3 Opsamling på lærernes og ledernes vurdering af opbakning til faget 85
19.3.1 Anbefalinger 86
20. Samarbejde med andre fag og andre lærere 87
20.1 Tværfagligt samarbejde 87
20.1.1 Udfordringer for tværfagligt samarbejde 89
20.2 Samarbejde med andre idrætslærere 91
20.3 Opsamling på samarbejde med andre fag og andre lærere 92
20.3.1 Diskussion – fysisk aktivitet og kognition 93
20.3.2 Anbefalinger 94
21. Eksternt samarbejde 95
21.1 Samarbejde med idrætsforeningerne 95
21.2 Samarbejde med ungdomsuddannelserne 95
21.3 Omfang af forældresamarbejde 96
21.4 Former for forældresamarbejde 97
21.5 Opsamling på eksternt samarbejde 99
21.5.1 Anbefalinger 100

DEL C. VILKÅR FOR IDRÆTSFAGET

22. Vilkår for idræt 101
22.1 Mål og indsatsområder for idrætsfaget 101
22.2 Lokale læseplaner 103
22.3 Opsamling på vilkår for idræt 104
22.3.1 Anbefaling 104
23. Rammer og lærerkvalifikationer 105
23.1 Rammer 105
23.2 Lærerkvalifikationer 105
23.2.1 Vikardækning 107
23.2.2 Efteruddannelse 107
23.3 Opsamling på rammer og lærerkvalifikationer 110
23.3.1 Anbefaling 110
24. Profilskoler 111
24.1 Profilskoler og Fælles Mål 111
24.2 Profilskoler og samarbejde med idrætsforeninger 112
24.3 Profilskoler og faciliteter 113
24.4 Profilskoler og tværfaglighed 113
24.5. Elever og lærere på profilskoler 114
24.5.1 Elevernes opfattelse af profilskolen 114
24.5.2 Idrætslærernes opfattelse af profilskolen 115
24.5.3 Ikke-idrætslærernes opfattelse af profilskolen 116
24.6. Opsamling på profilskoler 118
24.6.1. Diskussion - profilskoler 118
24.6.2 Anbefaling 118
25. De deltagende skoler 119
25.1 Skole 1 119

25.1.1 Faktuelle oplysninger 119
25.1.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 119
25.1.3 Placering og status 122
25.1.4 Vilkår 124
25.2 Skole 2 125
25.2.1 Faktuelle oplysninger 125
25.2.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 125
25.2.3 Placering og status 129
25.2.4 Vilkår 131
25.3 Skole 3 132
25.3.1 Faktuelle oplysninger 132
25.3.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 132
25.3.3 Placering og status 136
25.3.4 Vilkår 138
25.4 Skole 4 140
25.4.1 Faktuelle oplysninger 140
25.4.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 140
25.4.3 Placering og status 143
25.4.4 Vilkår 144
25.5 Skole 5 145
25.5.1 Faktuelle oplysninger 145
25.5.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 145
25.5.3 Placering og status 149
25.5.4 Vilkår 151
25.6 Skole 6 152
25.6.1 Faktuelle oplysninger 152
25.6.2 Det faglige og pædagogiske arbejde 153
25.6.3 Placering og status 158
25.6.4 Vilkår 160
26. Litteraturliste 162
Appendiks A - Oversigt over anbefalinger 163
Fagligt og pædagogisk arbejde 163
Idræts placering og status 164
Vilkår for idrætsfaget 165
Profilskoler 165
Appendiks B – En oversigt over skolernes idrætsprofil 166
Appendiks C – Kommunernes mål og/eller indsatsområder for faget idræt 167
Appendiks D – Skolernes mål og/eller indsatsområder for faget idræt 168
Appendiks E - Efteruddannelse 169
Appendiks F – Baggrundsvariable 173

FORORD

Fra EVA-rapport til SPIF-rapport.

Idræt er fortsat det vigtigste bevægelsesfag, som eleverne møder i 1.-9. klasse i folkeskolen. Måske vigtigere i dag end nogensinde tidligere!

Idræt i skolen blev første gang evalueret i perioden fra oktober 2003 til oktober 2004, hvor Danmarks Evalueringsinstitut stod for gennemførelsen af evalueringen. Efterfølgende blev evalueringsrapporten "Idræt i folkeskolen – et fag med bevægelse" udgivet. En rapport, som senere populært blev kaldt 'EVA-rapporten i idræt'.

Det er mere end 7 år siden, evalueringsrapporten for idræt i skolen blev udgivet, og Det Nationale Videncenter for Kost, Sundhed og Motion for Børn og Unge (KOSMOS) har fundet det relevant igen at kigge nærmere på idrætsfagets status. Det er således nu anden gang, faget er evalueret, og det er en glæde for KOSMOS at kunne fremlægge en evaluerings- og statusrapport for faget idræt i folkeskolen.

Evalueringen har igen haft til formål at afdække de faktorer, som har betydning for, at faget idræt udvikler den faglighed, der er beskrevet i formål og centrale kundskabs- og færdighedsområder.

Denne rapport henvender sig til både ministerier, kommuner, skoler og lærere, men vi forventer også, at dens analyser, vurderinger og anbefalinger desuden vil styrke og inspirere en nuanceret debat om idrætsfagets fortsatte udvikling og status i skolen, hvor alle parter med indflydelse på praksis i grundskolen deltager.

Haderslev, april 2012

Børge Koch
Videncenterleder i Det Nationale Videncenter, KOSMOS

INTRODUKTION

Denne rapport handler om idrætsfaget og dets udvikling siden 2007. Vi ser, som så mange andre, idrætsfaget som et fag med potentialet til at bidrage positivt til nogle både væsentlige og vanskelige udfordringer i det danske samfund. Spændingsfeltet mellem læring, sundhed og fysisk aktivitet kan dog være svært at manøvrere i, og der er fortsat områder, hvor der endnu er langt igen, før fagets potentiale for alvor udnyttes. Forhåbentlig kan denne rapport bidrage til at fagets potentiale udnyttes bedre, sådan at udviklingen i en eventuel SPIF-18 bliver mere entydig positiv.

Arbejdet med rapporten har stået på i perioden fra oktober 2011 til april 2012, og vi har fået meget hjælp undervejs. Først og fremmest skal der lyde en meget stor tak til de mange idrætslærere, elever, skoleledere og ikke-idrætslærere, der har deltaget i denne undersøgelse – i alt ca. 700 personer. Vi er meget taknemmelige for jeres indsats. Stor tak til Christel Sølvhjelm, Danmarks Evalueringsinstitut, for helt afgørende hjælp med at fremskaffe alt data fra 2004. John Singhammer fra SDU hjalp med at gøre spørgeskemaet så anvendeligt og validt som muligt – tak for det. Til sidst skal Børge Koch, Pia Paustian og Katrine Bertelsen, alle tre fra UC Syddanmark, have en stor tak for de mange gennemlæsninger, feedback og opbakning.

Vi håber, at du som læser finder de informationer, du skal bruge for at oparbejde en evidensbaseret og brugbar viden om idræt i folkeskolen. Forhåbentligt bidrager rapporten til at gøre idrætsfaget i Danmark til et endnu bedre fag.

God læsning

Haderslev, april 2012

Mette Munk
Jesper von Seelen

KONKLUSION

SPIF-rapporten er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, hvor 651 skoleledere og idrætslærere fra 7.- 9. klasse har svaret på en lang række spørgsmål. Derudover er idrætslærere, skoleledere, elever og ikke-idrætslærere blevet interviewet på seks forskellige skoler.

Idrætsfaget har på en lang række områder gennemgået en positiv udvikling siden 2004. Der er f.eks. flere idrætslærere, der er linjefagsuddannet i idræt, stort set alle idrætslærere laver årsplaner og mange gør dem desuden tilgængelige for andre lærere, elever og forældre på skolernes intranet, evalueringen af elevernes udbytte er steget og flere kommuner har en læseplan for idræt.

Tidligere undersøgelser viser at udfordringen omkring børn og unges idrætsdeltagelse handler om en polarisering, hvor gruppen af fysisk inaktive bliver større, og gruppen af aktive børn bliver mere og mere aktive. De nyeste data fra SPIF rapporten viser, at denne udfordring ikke kun er aktuel i fritids- og foreningsidrætten men også i folkeskolens idrætsundervisning. 1/3 af de adspurgte idrætslærere oplever, at der de seneste 8 år er blevet større forskel mellem de dygtige og mindre dygtige elever. Udfordringen afspejles ligeledes i data omkring elevernes fravær, der viser, at det ikke er lykkes at gøre noget ved den skrævvridning, der i 2004 eksisterede omkring pigers og drenges fravær fra idrætsundervisningen. Pigernes fravær er således fortsat langt højere end drengenes fravær.

Denne udfordring med polarisering bliver yderligere bekymrende, når den ses i sammenhæng med idrætstimernes indhold. Det er nemlig sådan, at en række sports- og idrætsaktiviteter er karakteriseret ved, at det er de børn, der i forvejen er dygtige, der lærer mest, hvis spillet ikke modificeres. Tæller man f.eks. hvor mange gange en elev, der er dygtig til volley, rører bolden i en volleykamp vil han/hun røre bolden meget oftere end de elever, der ikke er så dygtige. Dette medfører, at forskellen mellem de idrætsstærke og de idrætsusikre elever vokser. SPIF-rapporten viser, at det netop er boldspil, der er den dominerende aktivitet i idrætsundervisningen, og at der er andre fagområder, der nedprioriteres. Dette er en praksis, der bør sættes fokus på, idet en ensidig undervisning med fokus på de klassiske færdige boldspil kan gøre det svært for de idrætsusikre elever at deltage i undervisningen. Lærerne oplever imidlertid stor modstand fra de idrætsstærke elever, når undervisningen ikke tager afsæt i de færdige boldspil, og der ikke spilles efter de 'rigtige regler'. Lærerne må for at imødegå dette dilemma tænke bredere i deres didaktiske valg.

Fælles Mål trådte i kraft i 2004, og det blev i EVA-rapporten anbefalet, at skolernes ledelse skulle tage initiativ til at implementere Fælles Mål i Idræt. SPIF-rapporten viser, at dette også i en vis udstrækning er sket. Næsten alle lærere bruger således Fælles Mål, når de laver årsplaner. Årsplanerne er dog meget forskellige i indhold og detaljeringsgrad. Der er ofte større fokus på, hvad eleverne skal lave frem for, hvad de skal lære, hvorfor der i mange årsplaner mangler en kobling mellem indhold og undervisningsmål. Da årsplanen for mange idrætslærere er styrende for den daglige undervisning, betyder det, at Fælles Mål i nogle klasser ikke har stor reel indflydelse på praksis. Der er desuden på nogle områder en diskrepans mellem idrætslæreres forståelse af indholdet i Fælles Mål og faghæftets egentlige indhold, ligesom lærerne har et større og mere bevidst fokus på 'Kroppen og dens muligheder' end på de to øvrige CKF'er, 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'. Det skyldes, at lærerne prioriterer fysisk aktivitet og bevægelse højt og oplever, at dette perspektiv er nemmere at forene i en undervisning, der tager afsæt i 'Kroppen og dens muligheder' end i en

undervisning, der tager afsæt i de to øvrige CKF'er. Selvom Fælles Mål således er blevet en integreret del af mange idrætslæreres praksis, er der således på flere områder fortsat behov for at styrke idrætslærernes arbejde hermed.

De væsentligste udfordringer for idrætsfaget i de kommende år bliver at få Fælles Mål tættere knyttet til den daglige praksis, således at alle faghæftets tre CKF'er indgår som en naturligdel af faget. Skulle dette lykkes, kan det være med til at flytte fokus fra, hvad eleverne skal lave til, hvad de skal lære. Polariseringen af sundhed hos danske børn og unge er et voksende problem, som idrætsfaget i fremtiden kan bidrage til at reducere, hvis de rette idrætspædagogiske og idrætsdidaktiske valg bliver truffet. Idrætslærernes rolle er i denne sammenhæng central. Endeligt står faget overfor en stor udfordring med især pigernes fravær – en udfordring, der skal imødegås hurtigt.

1. PRAKTISKE OPLYSNINGER

SPIF-11 er en forkortelse af Status På IdrætsFaget 2011 – i daglig tale blot SPIF-rapporten.

1.1 PROJEKTGRUPPE

Jesper von Seelen, lektor ved UC Syddanmark og indskrevet som Ph.d.-stipendiat på Syddansk Universitet. Bestyrelsesformand for Skoleidrættens Udviklingscenter 2007-2011. Arbejder også med idrætstimernes kvalitet i sin ph.d., der afsluttes sommeren 2012. Jesper har arbejdet på en række andre projekter om idræt i folkeskolen. F.eks. evaluering af udeskoleprojekt i Lemvig og evaluering af svømmeklubbers deltagelse i skolens svømmeundervisning. Underviser på 'Videnskabelig Metode' samt 'Vandaktiviteter' på 'Underviser og Formidlingslinjen' på institut for Idræt, SDU. Jesper har været ansvarlig for den kvantitative datagenerering og analyse.

Mette Munk Jensen, adjunkt ved UC Syddanmark. Uddannet Cand. Scient. i Idræt og Sundhed fra Syddansk Universitet. Har de sidste par år arbejdet med en lang række evalueringer på uddannelsesområdet. F.eks. evaluering af svømmeklubbers deltagelse i skolens svømmeundervisning. Underviser i fysiologi på Fysioterapeutuddannelsen. Mette har været ansvarlig for den kvalitative datagenerering og analyse.

1.2 TIDSPLAN

SPIF-rapporten blev planlagt i foråret 2011. Datagenereringen forgik i efteråret 2011 og analysen i januar-april 2012. Den endelige rapport blev præsenteret på en konference den 18. april 2012 og udgivet den 20. april.

1.3 ØKONOMI

SPIF-rapporten er betalt af Det Nationale Videncenter for sundhed, kost og motion for børn og unge – KOSMOS.

1.4 LÆSEVEJLEDNING

SPIF-rapporten henvender sig til skoleledere, kommunale ledere, idrætslærere, undervisere og forskere på universiteterne og professionshøjskolerne, politikere på Christiansborg og i kommunerne samt alle andre, der ønsker at danne sig et billede af idrætsfagets status i Danmark anno 2011. Der er således mange forskellige typer læsere med behov for meget forskellige typer viden.

Rapporten indeholder tre forskellige tekster, der hver især indeholder forskellige typer information. Den viden, der kan genereres på baggrund af disse forskellige typer information, er naturligvis også forskellig i natur. Denne læseguide er en hjælp til at vurdere hvilke tekster, der er relevante for den enkelte læser.

De tre tekster er:

SPIF – den korte version er for de læsere, der ønsker at være orienteret om rapportens konklusioner og som ønsker at danne sig et hurtigt overblik.

Hvad får du?	Et hurtigt overblik over de væsentligste pointer samt udviklingen siden 2004.
Hvad får du ikke?	Argumentationen for, hvorfor rapporten konkluderer, som den gør. Dokumentationen som rapporten er baseret på. Nuancerne i analyserne og diskussionerne.

SPIF – den lange version er for de læsere, der ønsker alle nuancerne i analyserne og de efterfølgende diskussioner.

Hvad får du?	Argumentationen for, hvorfor rapporten konkluderer, som den gør.
	Præsentation af de kvantitative data samt udpluk fra de kvalitative data
	Nuancerne i analysen samt en række korte diskussioner og perspektiveringer.
Hvad får du ikke?	Mulighed for at vurdere om de citater, der er valgt er dækkende for interviewenes reelle indhold.

Casebeskrivelserne er for de læsere, der ønsker kontekstafhængig viden. Mens der af den kvantitative data der præsenteres i kapitel 8-24 kan udledes generelle konklusioner omkring idrætsfaget, kan der af casebeskrivelserne udledes specifikke og kontekstafhængige konklusioner for de enkelte skoler.

Hvad får du?	Kontekstafhængig viden om, hvordan de enkelte skoler arbejder med udfordringerne omkring idrætsfaget.
Hvad får du ikke?	Kontekstuafhængig viden, der kan siges at være gældende for faget som helhed.

Ud over disse tekster findes alle interviews også transskriberet. Disse, eller dele af disse kan efter aftale rekvireres hos KOSMOS.

I appendiks A findes en oversigt over alle anbefalinger.

2. SPIF – DEN KORTE VERSION

I dette kapitel findes den korte version af SPIF-rapporten, der udelukkende indeholder rapportens konklusioner. Denne korte version af SPIF-rapporten bygger på de opsamlinger, der findes i slutningen er hvert kapitel. Til sidst i kapitlet findes en oversigt over udviklingen siden 2004.

Som det første led i undersøgelsen af det faglige og pædagogiske arbejde med idrætsfaget blev der i undersøgelsen fokuseret på lærernes brug af **Fælles Mål**.

79 % af idrætslærerne siger, at Fælles Mål i høj eller nogen grad har indflydelse på deres valg af indhold i idrætstimerne, mens 21 % mener, at dette kun i ringe grad eller slet ikke er tilfældet. Der er en tendens til, at lærere, der er uddannet med idræt som linjefag i højere grad lader timernes indhold styre af Fælles Mål. 90 % af lærerne mener endvidere, at Fælles Mål i et eller andet omfang bidrager positivt til deres timer. Langt de fleste idrætslærerne har altså i større eller mindre grad taget Fælles Mål til sig.

98 % af idrætslærerne laver årsplaner, hvilket er flere end i 2004. I 2004 blev det endvidere anbefalet, at årsplanerne blev gjort tilgængelige for elever, forældre og skolens øvrige lærere på intranettet. SPIF-data tyder på, at dette er blevet en mere udbredt praksis blandt idrætslærerne.

Fælles Mål anvendes primært, når idrætslærerne udarbejder deres årsplaner. Idrætslærerne skeler i langt mindre grad til Fælles Mål i den daglige undervisning under planlægning af de enkelte forløb eller i forbindelse med evaluering. At Fælles Mål primært anvendes under udarbejdelsen af årsplaner giver ikke i sig selv grund til bekymring. Fælles Mål styrer udarbejdelsen af årsplanen, der guider den daglige undervisning – se figur 1.

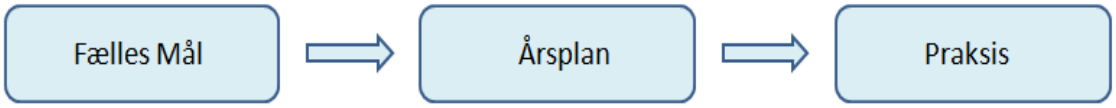

Figur 1.

Der er dog en række forhold i SPIF-data, der giver anledning til at stille spørgsmålstegn ved i hvor høj grad Fælles Mål reelt yder indflydelse på idrætstimerne.

1. For det første er der en diskrepans mellem en del idrætslæreres forståelse af indholdet i Fælles Mål og faghæftets egentlige indhold. Adskillige lærere giver i nogle sammenhænge udtryk for, at deres undervisning lever op til Fælles Mål og andre steder, at store dele af faghæftet ikke er en del af deres idrætstimer. 12-14 % af lærerne svarer, at de ikke ved, om deres undervisning lever op til Fælles Mål.
2. For det andet oplever idrætslærerne, at der ikke er tid til at nå omkring Fælles Mål. Da lærerne ligger vægt på, at eleverne er fysisk aktive og har svært ved at integrere 'Idrættens værdier[1]' og 'Idrættens kultur' i en undervisning, hvor eleverne er fysisk aktive, nedprioriteres disse to CKF'er i forhold til 'Kroppen og dens muligheder'. Oplevelsen af ikke at have tid til at nå omkring Fælles Mål forstærkes yderligere af, at idrætslærerne oplever en række udefrakommende krav til, hvilket indhold, der skal

[1] Fælles Mål består af tre Centrale Kundskabs- og Færdighedsområder (CKF'er). 'Kroppen og dens muligheder', 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'.

honoreres i idrætstimerne. Disse krav handler blandt andet om ansvaret for elevernes sundhed.

3. For det tredje viser en analyse af årsplanerne, at årsplanerne er meget forskellige i indhold og detaljeringsgrad. Årsplanerne spænder fra at beskrive både indhold, undervisningsmål, metode og evaluering til at have karakter af en aktivitetskalender, hvor det kun fremgår, hvilke idrætsgrene eleverne skal igennem i løbet af skoleåret. Disse aktivitetskalendere er mere udbredt blandt lærerne på overbygningen og til dels mellemtrinnet, end de er blandt lærerne i indskolingen. Af årsplanerne fremgår det desuden, at det er idrætsgrene og ikke tematikker, der er styrende for idrætsundervisningen, hvilket givetvis besværliggør arbejdet med Idrættens værdier og Idrættens kultur.
4. For det fjerde føler flere idrætslærere sig mindre forpligtede på Fælles Mål i idræt end på Fælles Mål i de boglige fag.

Diskrepansen mellem en del idrætslæreres forståelse af indholdet i Fælles Mål og faghæftets egentlige indhold, nedprioriteringen af to af faghæftets tre CKF'er og flere af årsplanernes manglende kobling mellem indhold og undervisningsmål giver en stor risiko for, at Fælles Mål i mange klasser ikke tydeligt skinner igennem på årsplanen. Da årsplanen for mange idrætslærere er styrende for den daglige undervisning, betyder det, at Fælles Mål i nogle klasser ikke har stor reel indflydelse på praksis.

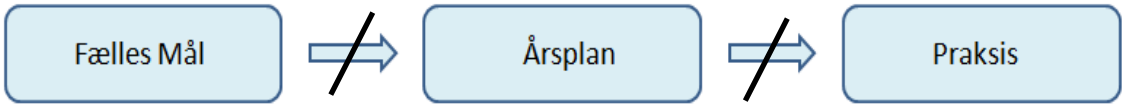

Figur 2.

Det blev i 2004 anbefalet, at skolernes ledelse tog initiativ til at implementere Fælles Mål i idræt. SPIF-data tyder på, at implementeringen i nogen grad er lykkes, idet størstedelen af idrætslærerne i større eller mindre grad lader idrætstimernes indhold styre af Fælles Mål og endvidere ser positivt på brugen af Fælles Mål. Der er dog fortsat behov for, at idrætslærernes kendskab til og anvendelse af Fælles Mål styrkes, hvis undervisningen skal leve op til Ministeriet for Børn og Undervisnings visioner for idrætsfaget. Læs mere om brugen af Fælles Mål i kapitel 8.

I forlængelse af lærernes brug af Fælles Mål er det væsentligt at se på, om brugen af Fælles Mål omsættes til **målsætninger for den enkelte elev og/eller klassen som helhed**.

Allerede i 2004 blev målsætning fremhævet som et *meget svagt punkt i idrætsundervisningen* (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004, p. 22) og EVA-rapporten indeholdt derfor en anbefaling om, at idrætslærerne skulle styrke arbejdet med målsætninger. Data fra SPIF-rapporten viser, at andelen af lærere der målsætter for de enkelte elever og for klassen som helhed, på trods af det svage udgangspunkt i 2004, er faldet yderligere og der er således ikke noget, der tyder på, at anbefalingen fra 2004 har haft nogen effekt.

45 % af lærerne svarer i 2011, at de sætter mål for den enkelte elev og 79 %, at de sætter mål for klassen som helhed. Målsætninger er primært koblet til elevplanerne og årsplanen, der næsten udelukkende indeholder mål for fagets praktiske side.

Der eksisterer fortsat ikke en kultur for hverken skriftlig eller mundtlig målsætning for den enkelte elev eller klassen som helhed, og målsætning er derfor for mange læreres vedkommende noget, der ligger implicit i undervisningen gennem f.eks. undervisningsdifferentiering. Eleverne giver udtryk for, at de ikke kender målene for idræt – eller, at de slet ikke ved, at der findes mål for idræt.

Lærerne har få erfaringer med at målsætte systematisk, men er som udgangspunkt meget positive overfor brugen af målsætning. Lærerne mener, at barriererne mod en mere systematisk målsætningspraksis er manglende tid, manglende elevkendskab, store individuelle forskelle mellem eleverne og fagets status blandt eleverne. Læs mere om målsætning i idrætstimerne i kapitel 9.

Også lærernes og ledernes **prioritering af indholdet** af idrætsundervisningen og dermed, hvilket udbytte de ønsker eleverne skal have med derfra blev undersøgt.

Der synes i lighed med 2004 fortsat at være stor fokus fra lærernes side på at *lave* noget i idræt frem for at *lære* noget. Lærerne prioriterer oplevelsesdimensionen – at eleverne har det sjovt, og at de får et brud med den daglige undervisning – højere end læringsdimensionen.

Der er på de fleste områder god overensstemmelse mellem lærernes og ledernes prioritering af elevernes udbytte. På særligt to områder er forskellen på ledernes og lærernes prioritering dog stor. Mens 73 % af lærerne mener, at det er meget vigtigt, at 'eleverne får et brud med den boglige undervisning', er dette kun tilfældet for 45 % af lederne. Samme forskel ses mht. 'at eleverne har det sjovt'. De udbytter som prioriteres lavest af både lærere og ledere er, 'at eleverne lærer om idrættens kultur' og 'elevernes teoretiske udbytte'. Det er derfor heller ikke så overraskende, at det er disse to udbytter som lærerne vurderer, at eleverne i mindst grad får ud af idrætstimerne.

På trods af at både lærere og ledere prioriterer, at 'eleverne udvikler en sund livsstil' svarer kun 20 % af lærerne, at det i høj grav lykkedes med dette i idrætstimerne. Læs mere om prioriteringen af indhold i kapitel 10.

I Fælles Mål Idræt står der, at der lægges vægt på *koblingen mellem den teoretiske viden og indsigt samt den fysiske kunnen*. Der er derfor blevet sat fokus på, hvordan **forholdet mellem teori og praksis** udmøntes i idrætstimerne.

Hverken elever, lærere eller ledere opfatter i store træk teori som en stor eller vigtig del af idrætsfaget. De er enige om, at inddragelsen af teori ikke må gå ud over faget praktiske side og peger derfor på nødvendigheden af flere timer, hvis fagets teoretiske side skal opprioriteres i forhold til praksis i dag. Lærerne peger endvidere på tværfaglige forløb som en mulighed for at inddrage mere teori i idrætsundervisningen. I den beskedne tid der bruges på fagets teoretiske side, behandles primært områder som fysiologi og anatomi. Både lærere og elever udtrykker, at det at have det sjovt i idrætstimerne ikke er foreneligt med det at have teori i idrætstimerne. Lederne mener dog blandt andet, at dette er et spørgsmål om, at eleverne fra de små klasser vænnes til, at teori er en del af det at have idrætsundervisning. Læs mere om forholdet mellem teori og praksis i kapitel 11.

Væsentlig er det ligeledes at sætte fokus på **timernes indhold,** og hvad der er bestemmende for lærernes valg heraf.

Det er primært skolens fysiske rammer, elevernes interesser og lærernes egne idrætslige interesser, der spiller ind på timernes indhold. Fælles Mål og skolernes undervisningsmaterialer spiller ikke i samme grad ind på timernes indhold.

Det er især boldspil og leg, der er de dominerende aktiviteter i idrætstimerne.

Ca. halvdelen af lærerne har ikke oplevet, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige har ændret sig siden 2004. 18 % af lærerne oplever, at forskellen er blevet mindre, mens 32 % af lærerne oplever, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever er blevet større. Denne tendens imod en øget polarisering er i sig selv bekymrende, men i endnu højere grad set i sammenhæng med den gældende bolddiskurs. Fokus på de færdige boldspil kan være med til at øge polariseringen i stedet for at komme den til livs. Lærerne er opmærksomme på de idrætsusikres behov, men oplever stor modstand fra de idrætsstærke elever overfor idrætsaktiviteter, der ikke tager afsæt i de færdige boldspil, hvor der spilles efter de 'rigtige' regler.

79 % af skolerne underviser i svømning. Dette er et væsentligt fald siden 2004, hvor 87 % af skolerne tilbød svømning. Der er en tendens til, at små skoler i mindre grad end skoler med mere end 250 elever underviser i svømning. Læs mere om timernes indhold i kapitel 12.

Undersøgelsen af lærernes **evaluering af idrætstimerne** viste, at det er væsentligt at lave en distinktion mellem evaluering af undervisningen (f.eks. undervisningsformen, indholdet, rammerne eller instruktionen) og evaluering af elevernes udbytte.

Lærerne evaluerer undervisningen mindre i 2011, end de gjorde i 2004. Evalueringen af undervisningen foregår primært lærerne imellem, den er uformel og for det meste mundtlig. Der er ikke nogen tradition eller kultur, hvor skriftlig og/eller systematisk evaluering er normen.

Elevernes udbytte bliver i modsætning til undervisningen evalueret i væsentligt højere grad end i 2004. Det er især brugen af skriftlig evaluering og fysiske tests, der er steget kraftigt. Når eleverne inddrages i evalueringen, er det altså som oftest i fysiske tests, der skal dokumentere elevernes fremgang og sjældent med fokus på, at eleverne giver lærerne feedback på undervisningen. Nogle elever vil utvivlsomt finde motivation i at få målt deres fysiske præstationsevne og præstationsforbedring. Der vil dog også være elever, der omvendt finder det direkte demotiverende kun at blive målt på deres fysik. For at tilgodese denne gruppe er det vigtigt, at evalueringen ikke kun består af fysiske test, men at også elementer som f.eks. elevernes sociale kompetencer evalueres, og at evalueringerne ikke kun har fokus på resultat, men også på processen.

De fleste lærere finder evaluering vigtigt og er som udgangspunkt positive overfor brugen af mere systematisk evaluering, men mangler evalueringsværktøjer/former, der kan gennemføres enkelt og hurtigt uden det tager for meget af den tid, hvor eleverne er fysiske aktive. Nogle af de lærere der har erfaring med systematisk og skriftligt at evaluere undervisningen, har en positiv oplevelse af dette, men andre oplever det som spild af tid. Læs mere om evaluering i idrætstimerne i kapitel 13.

Det blev i skoleåret 2006/2007 indført, at lærerne skulle lave **elevudtalelser** i idræt.

De kvantitative data viser, at næsten alle lærere laver elevudtalelser. Omkring halvdelen af lærerne mener, at elevudtalerne i nogen eller i høj grad påvirker idrætsundervisningen positivt, mens ca. en tredjedel af lærerne ikke oplever nogen effekt af elevudtalelserne. Det er især yngre lærere, der ikke har undervist så længe, der springer elevudtalelserne over.

Både elever og lærere peger på at måden, hvorpå elevudtalelserne mange steder udarbejdes og anvendes ikke er hensigtsmæssig. Lærerne mener blandt andet, at elevudtalelserne er for standardiserede, og at eleverne har svært ved at forholde sig til indholdet på den måde elevudtalelserne i øjeblikket anvendes. Eleverne udtrykker også selv, at de har svært ved at forholde sig til udtalelsernes indhold og mener endvidere, at elevudtalelserne er for forudsigelige, fordi de enten ligner den udtalelse, de andre elever får, eller den udtalelse de fik sidste gang. De efterlyser mere dialog omkring betydningen af udtalelsens indhold, og hvordan den skal anvendes fremadrettet. Læs mere om elevudtalelserne i kapitel 14.

Både i 2004 og i 2011 svarede 25 % af lærerne, at de giver eleverne **karakter**. Det er altså ikke nødvendigt, at gennemføre store interventionsforsøg for at findes ud af, hvad der sker med idrætstimerne, når der gives karakter. Erfaringerne må allerede være 'derude'[2]. Erfaringerne skal dog indsamles og analyseres. Data indikerer således blandt andet, at det ikke i sig selv har en effekt at indføre karakterer. Det kan derimod have en effekt at indføre prøver i idræt. For eleverne kan det betyde lavere fravær og større engagement og motivation for faget. For lærerne kan en prøve have betydning for, hvor bevidst, der arbejdes efter Fælles Mål. Læs mere om karakterer og prøver i kapitel 15.

I august 2004 trådte en ny bekendtgørelse om elevers **fravær** fra undervisningen i folkeskolen i kraft[3]. EVA-rapporten fremhævede denne bekendtgørelse som et vigtigt redskab i arbejdet med elevernes fravær i idrætstimerne.

Fraværet i idræt er overordnet set det samme som i 2004 eller en smule højere. Dog er det for nogle lærere lykkes at nedsætte fraværet. Der er fortsat en stor skævvridning i fraværet således, at pigerne i væsentlig højere grad end drengene er fraværende.

Halvdelen af lærerne angiver i spørgeskemaet, at 4-10 % af eleverne typisk er fraværende i idrætsundervisningen. Ca. en femtedel oplever stort set ingen fravær, mens en anden femtedel oplever fravær på op til 20 %. Data indikerer, at væsentlige nuancer går tabt, hvis man kun forholder sig til det gennemsnitlige fravær i idræt. Omfanget af fravær er således i høj grad klassebestemt. Højt fravær er ikke et generelt problem, men et problem, der er knyttet til enkelte klasser.

Lederne har et lidt andet syn på omfanget af fravær end lærerne og eleverne, og de oplever ikke fravær som et stort problem.

De kvalitative data viser, at lærernes begrundelser for fraværet i idræt i høj grad adskiller sig fra elevernes begrundelser herfor. Mens lærerne typisk tilskriver fraværet elevernes kropslighed og skavanker, fagets status og kulturelle forhold, mener eleverne, at fraværet skyldes, at de ikke lærer noget, at idræt ikke er et prøvefag, og at 'det er lettere at pjække end

[2] Bl.a. er Det Nationale Videncenter KOSMOS i gang med at gennemføre et to-årigt udviklingsarbejde omkring Prøver i idræt. Efter første projektår er udgivet en rapport om erfaringerne med Prøver i idræt. Der kan læses mere om arbejdet med prøver i idræt på www.vicekosmos.dk.

[3] Bekendtgørelsen kan findes på: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=24588

i andre fag'. Elevernes udtrykker endvidere, at fraværet kan hænge sammen med timernes indhold, hvor fokus på boldspil i øjeblikket er stort.

De fleste af de interviewede elever oplever idræt som et vigtigt fag. Dette begrundes af mange med, at det er vigtigt at røre sig, og at hjælpe de elever som ikke laver noget i deres fritid i gang. Mange elever mener derfor også, at idræt er mere eller mindre unødvendigt for dem der rører sig i fritiden. Eleverne har således et forholdsvis snævert syn på idrætsfagets berettigelse. For de elever som ikke kan se sig selv i denne diskurs eller de elever, som i bruger al deres fritid på sport, er det muligvis svært at finde meningen med faget, hvilket kan være en yderligere forklaring på, det fravær lærere og elever oplever i idrætsundervisningen i nogle klasser. Læs mere om fravær i kapitel 16.

Ud over elevernes fravær blev det også undersøgt, hvor meget tid idrætslærerne bruger på **konflikter** og andre ting der ikke umiddelbart er knyttet til timernes indhold.

40 % af idrætslærerne vurderer, at de i høj eller nogen grad bruger meget tid på konflikter og andre ting, der ikke er umiddelbart knyttet til timernes indhold. Lærerne oplever blandt andet at bruge meget tid på elever, der på den ene eller den anden måde forsøger at undvige undervisningen. Et andet område, der kan give anledning til konflikter, er omkring badet efter idræt. 44 % af de lærere, der også underviste i 2004, mener at problemet er større i 2011. Der er en tendens til, at jo flere år idrætslærerne har undervist i idræt, desto mindre tid vurderer de, at de bruger på ting, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold.

En mulig forklaring på, at de yngre lærere bruger mere tid på forhold, der ikke er direkte knyttet til undervisning er, at de ældre og mere rutinerede lærere undgår konflikterne ved at nedsætte kravene til eleverne. En anden mulighed er, at der med erfaring følger en bedre evne til at gennemføre timerne med færre konflikter.

Der er i interviewene flere lærere, der udtrykker, at de efter at være kommet fra læreruddannelsen og ud i den virkelige verden har sænket ambitionsniveauet for, hvad de fagligt kan nå med eleverne. Praksis i folkeskolen kan således vanskeliggøre opretholdelsen af det ambitionsniveau som nogle nyuddannede lærere møder idrætsfaget med. Læs mere om konflikter i kapitel 17.

Som det sidste område med betydning for det faglige og pædagogiske arbejde undersøgte vi **elevernes medbestemmelse.**

Eleverne er primært medbestemmende omkring idrætstimernes indhold og i mindre grad omkring arbejdsformer og metoder. Der er siden 2004 sket et markant fald i elevernes medbestemmelse omkring timernes indhold, mens elevernes medbestemmelse omkring arbejdsformer og metoder er stort set uændret. Data kan tyde på, at lærerne har fået et større fokus på faglighed med indførslen af Fælles Mål, og derfor begrænser elevernes medbestemmelse. Data antyder endvidere, at lærerne oplever, at elevernes ønsker er meget ensidige og at medbestemmelsen søges begrænset for at sikre alsidigheden i aktivitetsvalget.

Idrætslærerne bør i den sammenhæng tænke medbestemmelse bredere end valg af discipliner. Det kunne f.eks. være medbestemmelse omkring målsætning, arbejdsformer og evalueringsformer.

Lærerne anvender mange af de samme former for medbestemmelse, som kom frem i EVA-rapporten. Lærerne nævner typisk, at eleverne kan komme med forslag til aktiviteter til årsplanen, at der i løbet af året er indlagt valgfrie uger og at eleverne i perioder selv står for planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Eleverne ser ud til at være tilfredse med graden af medbestemmelse. Ligesom i 2004 vil de ikke undvære den lærer, der stiller krav og fastholder et bestemt mål. Læs mere om elevernes medbestemmelse i kapitel 18.

Også **lærernes og ledernes vurdering af opbakning til faget** blev undersøgt.

Lederne er generelt væsentligt mere positive omkring opbakningen til idrætsfaget end lærerne.

Det generelle mønster er, at lærerne oplever, at fagets status er højere i 2011 end i 2004, men at opbakningen sammenlignet med andre fag er mindre end i 2004.

Det virker umiddelbart som et paradoks, at flere lærere end i 2004 oplever mindre opbakning til idrætsfaget end til andre fag, og at en del lærere samtidig oplever, at fagets status hos ledelsen, elevernes og skolens øvrige lærere er uændret eller endog steget siden 2004. En forklaring kan være, at der i takt med at fagets status stiger, også stilles større krav til opbakning. Et fag med lav status berettiger ikke til opbakning på samme måde som et fag med højere status. Der kan således i stedet for et paradoks være tale om, at den øgede status forklarer lærernes følelse af mindre opbakning.

Der er i interviewene flere eksempler på, at fagets status blandt ikke-idrætslærerne er høj, men opbakningen svigtende. Det skyldes dels, at ikke-idrætslærerne mener, at problemer i de enkelte fag skal løses af de lærere, der underviser i faget og dels en diskrepans mellem det, som nogle ikke-idrætslærere ser som fagets mål og det som idrætslærerne må forholde sig til i Fælles Mål. Læs mere om lærernes og ledernes vurdering af opbakning til faget i kapitel 19.

SPIF-rapporten har også undersøgt idrætslærernes **samarbejde med andre fag og lærere** herunder tværfagligt samarbejde og samarbejde med andre idrætslærere.

Omfanget af idrætslærerne deltagelse i tværfaglige forløb er uændret i 2011 sammenlignet med i 2004.

Ca. halvdelen af lærerne har mindst én gang i det forgangne skoleår deltaget i et tværfagligt samarbejde med lærere fra andre fag. Ligeså mange har deltaget i et tværfagligt samarbejde uden at involvere andre lærere dvs. i et forløb, hvor de både har fungeret som lærer i idræt og i et andet fag. Der er en tendens til, at det er de samme lærere, der laver tværfaglige forløb med andre lærere, som også tænker tværfaglighed ind i undervisningen uden at andre lærere involveres. Der er endvidere en svag tendens til, at de linjefagsuddannede idrætslærere i højere grad deltager i tværfaglige samarbejder.

Flere lærere samarbejder med den naturvidenskabelige faggruppe end med den humanistiske eller praktisk-musiske faggruppe. Sammenlignet med i 2004 er det blevet væsentligt mere populært at samarbejde med den naturvidenskabelige faggruppe i 2011.

Begrebet temabaseret undervisning bruges af mange lærere og ledere synonymt med begrebet tværfaglig undervisning, og det tværfaglige samarbejde dækker hos mange også over idrætsdage, skoleturneringer, integreringen af fysisk aktivitet i andre fag etc..

Både idrætslærere, ikke-idrætslærere og elever ser en stor værdi af tværfagligt samarbejde, men kun få elever mindes at have deltaget i et sådan forløb med idræt. Idrætslærere og ikke-idrætslærere oplever flere udfordringer i forhold til at udfolde det tværfaglige samarbejde i praksis. De oplever for det første et øget pres fra prøver og nationale test i de øvrige fag ligesom de oplever ambitiøse forældre, der har stort fokus på deres børns udbytte i de boglige fag. Derudover nævnes faglærerprincippet som en udfordring, idet det kan være svært at tilvejebringe den nødvendige kommunikation med klassens øvrige lærere, hvis ikke idrætslærerne sidder med i det pågældende klasse- eller årgangsteam.

Det blev i spørgeskemaundersøgelsen undersøgt, hvordan der samarbejdes idrætslærerne imellem. 81 % af skolerne har et fagteam. 89 % af lærerne bruger faggrupperne til planlægning, mens kun 17 % af lærerne anvender faggrupperne til at diskutere fagdidaktik. De kvalitative data viser, at et velfungerende fagteam kan være med til at lette den daglige planlægning og styrke idrætslærernes faglige sparring med hinanden. Når skoler fravælger fagteams i idræt skyldes det blandt andet, at lærere og ledere vurderer behovet mindre, når det er linjefagsuddannede lærere, der varetager undervisningen og at klasse- årgangs- eller afdelingsteams prioriteres højere. Læs mere om samarbejde med andre lærere og andre fag i kapitel 20.

Undersøgelsen af idrætslærernes **eksterne samarbejde** viser en tendens mod et stigende samarbejde mellem lærerne og de lokale idrætsforeninger i 2011 sammenlignet med i 2004 både, hvad angår brug af gæstelærere, besøg i klubberne og fælles materialeanvendelse.

Ligesom i 2004 samarbejdede kun meget få lærere med ungdomsuddannelserne.

Der er i de kvantitative data en tendens til, at omfanget af samarbejdet med elevernes forældre er mindre i 2011 end i 2004. Der er endvidere færre lærere i 2011 end i 2004, der vurderer samarbejdet som værende meget vigtigt. Der er dog fortsat en diskrepans imellem, hvor mange lærere, der mener, at samarbejdet med forældrene er vigtigt, og hvor mange lærere der vurderer, at de rent faktisk samarbejder med forældrene.

Langt de fleste lærere oplever i interviewene en positiv indstilling og opbakning til idrætsfaget fra forældrene. En mindre gruppe af forældre tror dog fejlagtigt, at idrætsundervisningen dækker børnenes behov for fysisk aktivitet ligesom en mindre gruppe af forældre fritager deres børn unødigt fra undervisningen. Selvom idrætslærerne vurderer, at dette drejer sig om en relativ lille forældregruppe kan denne forældregruppe dog få stor betydning for den kultur, der udvikles omkring idrætsundervisningen i klassen herunder omfanget af fravær. Vi så således også i kapitel 16, hvordan højt fravær i idrætstimerne ikke er et generelt fænomen, men et fænomen, der i høj grad er knyttet til enkelte klasser.

Meget få idrætslærere deltager ligesom i 2004 i forældrekonsultationer og forældremøder. Idrætslærerne har stor forståelse for, at det er svært at nå omkring alle fag på de få forældremøder og konsultationer, der er. Informationen til og kommunikationen med elevernes forældre foregår derfor primært gennem intranettet. Nogle lærere har dog i interviewene haft gode erfaringer med på enkelte forældremøder at tage idrætsfagets formål og indhold op. Læs mere om eksternt samarbejde i kapitel 21.

SPIF-undersøgelsen satte også fokus på **vilkår for idrætsfaget** herunder lokale læseplaner og særlige mål/ og indsatsområder for idrætsfaget.

Kun få kommuner og skoler har fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget. Hverken antallet af kommuner eller skoler, der har fastlagt mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget er i 2011 væsentligt højere end i 2004. Kommunalreformen fra 2007, der pålagde kommunerne ansvaret for forebyggelse og sundhedsfremme har tilsyneladende ikke udmøntet sig i flere indsatsområder på skoleidrætsområdet end i 2004.

Kun få kommuner og skoler har i 2011 lavet en lokal læseplan for idræt. Antallet af kommuner, der har lavet en lokal læseplan for idræt i 2011 er dog højere end i 2004, mens antallet af skoler, der har lavet en lokal læseplan for idræt i 2011 er den samme som i 2004.

Både de kommunalt opsatte mål og indsatsområder og de mål og indsatsområder skolerne selv fastlægger handler primært om 'en sund livsstil' og 'sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring'. Det kommer blandt andet til udtryk gennem sundhedspolitikker og integrering af fysisk aktivitet i andre fag. Flere ledere giver udtryk for, at de anvender eller har planer om at anvende ressourcer på at øge elevernes fysiske aktivitet og på at styrke skolens idrætskultur i et lærings- og inklusionsperspektiv. Læs mere om vilkår for idrætsfaget i kapitel 22.

I forlængelse heraf blev også idrætsfagets **rammer og lærerkvalifikationer** undersøgt.

Det blev i 2004 anbefalet, at skolens ledelse skulle lade lærere med linjefag eller anden faglig og pædagogisk idrætsuddannelse undervise i faget. Denne anbefaling er i høj grad blevet efterlevet. Der er i 2011 markant flere idrætslærere, der har en læreruddannelse med idræt på linjefag end i 2004. 81 % af idrætslærerne der svarede på spørgeskemaet har en læreruddannelse med idræt på linjefag. Dog er der indikationer af, at der særligt i indskolingen fortsat er flere lærere uden linjefag, der underviser i idræt. Dette er problematisk i forhold til at oparbejde en praksis, hvor fagets læringsdimension er gennemgående for alle klassetrin.

Lærerne vurderer generelt, at deres behov for efteruddannelse er større på det faglige niveau end på det pædagogiske niveau. Selvom der er sket et fald i lærernes egen vurdering af behovet for efteruddannelse på begge områder siden 2004, er der fortsat et relativt stort behov for efteruddannelse, særligt inden for specifikke områder som gymnastik, dans og rytme. Læs mere om rammer og lærerkvalifikationer i kapitel 23.

En af de væsentligste udviklinger siden 2004 er antallet af såkaldte **profilskoler** – skoler, der i mindre eller større omfang har fokus på sundhed, bevægelse og/eller idræt.

Idrætsprofil skolerne har ikke været det specifikke fokus for denne rapport og empirien dette projekt bygger på efterlader derfor en lang række ubesvarede spørgsmål.

De kvalitative data peger på, at de skoler der er profilskoler, oplever, at det at være profilskole har en betydning på flere forskellige områder. Dog er det de færreste sammenhænge, der også slår ud i de kvantitative data. Årsagen til dette er nok, at vi i dette projekt har kigget på de mange forskellige typer profilskoler under et. Dette giver selvsagt et unuanceret billede. De mange forskellige indsatser slår ud på forskellige områder, og når man så kigger på disse profilskoler som en samlet gruppe, er der derfor ikke mange forskelle, der er markante nok til, at det bliver tydeligt i en kvantitativ måling.

Der er en tendens til, at profilskoler i højere grad lader Fælles Mål diktere indholdet i idrætstimerne. Der er dog også profilskoler, hvor Fælles Mål i idræt er tilsidesat til fordel for Team Danmarks Aldersrelaterede Træningskoncept. Der er desuden den tendens, at lærerne på profilskolerne vurderer værdien af Fælles Mål højere end lærerne på ikke-profilskoler. Skoler med en idrætsprofil gør i højere grad end ikke-profilskoler brug af gæstelærere i idrætstimerne, ligesom de i højere grad gør brug af besøg i lokale idrætsklubber som en del af undervisningen. Endelig er der en tendens til, at skolerne med en idrætsprofil har bedre udendørs og indendørs faciliteter.

Nogle elever opfatter profilskolerne som noget særdeles positivt, mens det for andre bliver en barriere for at deltage i idræt og bevægelse på skolen. Læs mere om profilskoler i kapitel 24.

2.1 UDVIKLING SIDEN 2004

Mange steder i denne rapport sammenlignes data fra 2011 med data fra EVA-rapporten fra 2004. Herunder findes en oversigt over udviklingen siden 2004.

For at gøre afsnittet mere overskueligt er det delt i tre. Dette er ikke gjort for at værdisætte de enkelte elementer af udviklingen, men blot for at gøre det lettere at danne sig et overblik. Nogle af de elementer det er placeret i f.eks. positiv udvikling vil af nogen sikkert opfattes som en negativ udvikling.

2.1.1 POSITIV UDVIKLING

På følgende områder har der sammenlignet med data fra 2004 været en positiv udvikling frem til 2011.

- Stort set alle idrætslærerne (97 %) laver årsplaner i 2011, hvilket er en stigning fra de 90 %, der anvendte årsplaner i 2004.
- Årsplaner for idrætsundervisningen gøres mange steder tilgængelig for andre lærere, elever og forældre via skolernes intranet. Dette er en klar udvikling siden 2004, hvor dette ikke var en udpræget praksis.
- Der er sket en kraftig stigning i evalueringen af elevernes udbytte. Det er især brugen af fysiske tests og skriftlig evaluering, der er steget siden 2004.
- Der er siden 2004 sket et markant fald i elevernes medbestemmelse omkring timernes indhold, mens elevernes medbestemmelse omkring arbejdsformer og metoder er stort set uændret. Dette kan skyldes, at lærerne har fået et større fokus på faglighed med indførelse af Fælles Mål og derfor begrænser elevernes medbestemmelse.
- Fagets status blandt ikke-idrætslærere er enten den samme som i 2004 eller steget en smule.
- Sammenlignet med 2004 er det blevet væsentligt mere populært at samarbejde med den naturvidenskabelige faggruppe i 2011.
- Der er en tendens mod et stigende antal samarbejder mellem lærerne og de lokale idrætsforeninger i 2011 sammenlignet med i 2004 både, hvad angår brug af gæstelærere, besøg i klubberne og fælles materialeanvendelse.
- 11 % af skolelederne svarer 'ja' til at kommunen har en lokal læseplan for idræt, hvilket er en udvikling i forhold til de 4 % der svarede ja i 2004.
- Der er en tendens til, at lærerne i mindre grad vurderer, at de har behov for efteruddannelse i dag sammenlignet med 2004.

- Udviklingen går i retning af, at flere idrætslærere er linjefagsuddannede i dag end i 2004. Forskellen er sandsynligvis ikke helt så stor, som den direkte sammenligning viser (fra 59 % til 81 %) – men udviklingen synes at være markant og væsentlig.

2.1.2 INGEN UDVIKLING

På følgende områder har der sammenlignet med data fra 2004 ikke været nogen ændringer frem til 2011.
Vi har for at begrænse afsnittet valgt kun at medtage de områder vi mener spiller en særlig vigtig rolle. Vi har endvidere medtaget områder, hvor man kunne forvente at se en udvikling.

- 99 % af lærerne svarer, at målsætningen i enten 'høj' eller 'nogen' grad handler om den praktiske side af idræt. Tilsvarende svarer blot 60 %, at målsætningen i enten 'høj' eller 'nogen' grad handler om den teoretiske side af idræt. En fordeling der er præcist den samme som i 2004.
- Der er ingen forskel på lærernes vurdering af om, idrætstimerne bidrager til elevernes idrætsdeltagelse i 2004 og 2011.
- Faktorerne med betydning for lærernes valg af indhold i 2011 er ikke væsentligt forskellige fra 2004.
- Både i 2004 og i 2011 svarede 25 % af lærerne, at de giver eleverne karakterer.
- Pigernes fravær var i 2004 langt større end drengenes fravær. Denne markante forskel eksisterer fortsat i 2011.
- Nogle lærere er lykkedes med at nedsætte fraværet siden 2004, men samlet set er fraværet siden 2004 nogenlunde det samme eller lidt højere end i 2004.
- Eleverne ser ud til at være tilfredse med graden af medbestemmelse. Ligesom i 2004 vil de ikke undvære den lærer, der stiller krav og fastholder et bestemt mål.
- Der er ingen forskel på, hvor meget idrætslærerne deltager i tværfaglige samarbejder sammenlignet med 2004.
- Omfanget af idrætslærerne deltagelse i tværfaglige forløb er uændret i 2011 sammenlignet med i 2004.
- Der er ligesom i 2004 ikke særligt meget samarbejde mellem idrætslærerne og ungdomsuddannelserne.
- Idrætslærernes deltagelse i konsultationer og forældremøder er stort set uændret i forhold til 2004.
- Andelen af kommuner og skoler der har fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget i 2011 er ikke væsentligt forskelligt fra 2004.
- 16 % af skolelederne svarer 'ja' til at skolen har en lokal læseplan for idræt, hvilket er præcist den samme andel som i 2004.
- Efteruddannelsesbehovet er lidt mindre i 2004 end i 2011, men listen over hvilke fagområder lærerne har et efteruddannelsesbehov på er næsten identisk med 2004.

2.1.3 NEGATIV UDVIKLING

På følgende områder har der sammenlignet med data fra 2004 været en negativ udvikling frem til 2011.

- 45 % af lærerne sætter mål for den enkelte elev – 55 % gør ikke. Dette er et markant fald i forhold til 2004, hvor 74 % af lærerne svarede, at de satte mål for den enkelte elev.

- 79 % af lærerne sætter mål for klassen som helhed – 21 % gør ikke. Ligesom målsætningen for den enkelte elev er der tale om et fald sammenlignet med 2004, hvor 91 % af lærerne svarede, at de satte mål for klassen som helhed.
- Vi spurgte de lærere, der også var idrætslærere i 2004 om de havde oplevet, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever var faldet siden 2004. Ca. halvdelen af lærerne har ikke oplevet at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige, har ændret sig siden 2004. 18 % af lærerne oplever, at forskellen er blevet mindre, mens 32 % af lærerne oplever, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever er blevet større.
- 79 % af skolerne underviser i svømning. Dette er et væsentligt fald siden 2004, hvor 87 % af skolerne tilbød svømning.
- Idrætslærerne evaluerer i 2011 undervisningen mindre end de gjorde i 2004 både mht. mundtlig evaluering, skriftlig evaluering og evaluering sammen med en kollega.
- Sammenlignet med i 2004 oplever lærerne, at der er mindre opbakning til faget fra både kommunen, skolebestyrelsen, skolens ledelse, skolens lærerpersonale, forældre og elever.
- Der er en tendens mod, at samarbejdet med forældrene er mindre i 2011 end 2004.
- Færre lærere end i 2004 vurderer samarbejdet med forældrene som værende meget vigtigt.

3. BAGGRUND

EVA-rapporten fra 2004 (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004) beskrev idrætsfagets status på daværende tidspunkt, og er efterfølgende blevet anvendt i en lang række projektbeskrivelser og opgaver som den primære kilde til at beskrive idrætsfaget. Der er nu gået otte år siden EVA-rapporten udkom[4], og der er sket meget siden. Det er derfor nødvendigt med en nyere opdateret rapport der kan danne grundlag for kommende projekter, indsatser, specialer osv.

3.1 HVAD ER DER SKET MED IDRÆTSFAGET SIDEN 2004?

En række forhold omkring idrætsfaget har ændret sig siden 2004. Disse forhold er både potentielle forklaringsmekanismer på - og årsager til de forskelle vi finder mellem EVA-rapporten fra 2004 og SPIF-rapporten fra 2012. Nogle af de væsentligste ændringer siden 2004 er:

- I 2003 fik eleverne i 6. klasse én ekstra idrætstime om ugen. Selvom denne ændring fandt sted før datagenereringen til EVA-rapporten i 2004 var effekten af de ekstra timer sandsynligvis ikke allerede på daværende tidspunkt slået fuldt igennem.
- I skoleåret 2006/2007 blev det obligatorisk, at lærerne i overbygningen skulle udarbejde elevplaner og lave udtalelser i idræt for hver enkelt elev. Lærerne er nu forpligtet til at give eleverne i 8-10. klasse en skriftlig udtalelse to gange årligt. Den sidste udtalelse skal eleverne have umiddelbart inden, de afslutter faget og skal udtrykke elevens faglige standpunkt på dette tidspunkt. Elevudtalelserne er tænkt som et redskab til at skabe et bedre grundlag for både idrætslæreren og eleverne til at vurdere den enkelte elevs læringsbehov i idrætstimerne. Elevudtalelserne er således tæt knyttet til evaluering og målsætning.
- Siden 2004 er 19 af landets 98 kommuner blevet Team Danmark eliteidrætskommuner. Hvilken konsekvens dette har for kommunens skoler er meget forskelligt. På nogle skoler er der kun enkelte idrætsklasser, der har ekstra idræt, mens andre kommuner har valgt en løsning, hvor alle skolens elever har mere idræt.
- Skoleidrættens Udviklingscenter (SKUD) gennemførte fra 2006 til 2010 forskellige udviklingsarbejder med fokus på idrætsfaget specifikt samt bevægelse og idræt generelt på 50-75 skoler. Dette arbejde bidrog bl.a. til at en række skoler påtog sig en idræts- eller bevægelsesprofil.
- Den offentlige diskurs omkring skolens rolle mht. sundhed har ændret sig markant siden årtusindskiftet. Mange lærere oplever, at der er et øget fokus på sundhed og oplever også et øget ansvar for elevernes sundhed.
- I slutningen af 2007 etableredes et Nationalt Videncenter for Sundhed, Kost og Motion for Børn og Unge (KOSMOS), hvor idræt og bevægelse i skolen har været, og fortsat er, et centralt arbejdsområde.
- Kommunalreformen fra 2007 pålagde kommunerne ansvaret for forebyggelse og sundhedsfremme. I dette arbejde er skolen en oplagt aktør.
- I 2007 blev der indført en ny læreuddannelse, hvor idræt som linjefag gik fra at være et fag, der fyldte 0,6 årsværk til at fylde 1,2 årsværk. Der er dog en del uddannelsessteder, der har dispensation til at opretholde faget som et fag på 0,6 årsværk.

[4] Datagenereringen til SPIF-rapporten foregik i 2011, mens analysen og udgivelsen først fandt sted i 2012. Om der i rapporten skrives 2011 eller 2012 afhænger af om der refereres til datagenereringen eller udgivelsen.

- Mange små skoler er i perioden mellem 2000 og 2012 nedlagt og eleverne er samlet på færre, men større skoler.
- Der har været et generelt fokus på det faglige niveau i folkeskolen. Bl.a. giver dette sig udtryk i et øget fokus på diverse testresultater.

4. FORMÅL

SPIF-rapportens formål er at informere praksis, dvs. de der har at gøre med idrætsfaget i folkeskolen, om idrætsfagets status og om de vigtigste udviklingstendenser.

SPIF-rapporten har til formål at beskrive status for idrætsfaget anno 2011. Denne status sammenlignes med EVA-rapporten fra 2004 med det formål at synliggøre eventuelle ændringer. Det 'fænomen', der undersøges er altså 'idrætsfaget i den danske folkeskole' – særligt i 7-9. klasse. Formålet er afgrænset til idrætsfaget for, at vi kan gennemføre en troværdig dokumentation og ikke fordi at bevægelse, leg og idræt i resten af skoletiden ikke også er vigtig.

Det er et ønske, at SPIF-rapportens indhold danner udgangspunkt for fremtidens indsatser på skoleidrætsområdet, og dermed bidrager positivt til fagets udvikling. Dette gælder både de nuværende og kommende idrætslærere. For at blive klogere på hvordan SPIF-rapportens budskab kommer ud til skolerne blev det undersøgt, hvem der har læst EVA-rapporten.

Tabel 1. Kender du rapporten: 'Idræt i folkeskolen - et fag med bevægelse' - den såkaldte EVA-rapport fra 2004?

	Ledere	Lærere
Ja, den kender jeg og jeg har læst den	6 %	12 %
Ja, jeg har orienteret mig i den uden at læse hele rapporten	33 %	22 %
Jeg har hørt navnet før, men jeg har ikke læst rapporten	31 %	42 %
Nej, navnet siger mig ikke noget	30 %	23 %

Ca. 60 % af de adspurgte ledere og lærere har ikke læst EVA-rapporten. 12 % af lærerne og 6 % af lederne svarer, at de har læst EVA-rapporten og ikke blot orienteret sig i den.

Det er et ganske tydeligt mønster, at lærere, der har undervist i folkeskolen i mere end 6 år i mindre grad har læst EVA-rapporten, eller orienteret sig i den. 25 % af lærerne, der har undervist i mindre end 6 år har læst EVA-rapporten, mens blot 7 % af lærerne, der har undervist mere end 6 år har læst den. Også andelen af lærere, der angiver, at de har orienteret sig i EVA-rapporten er højere blandt lærere, der har undervist i mindre end 6 år. Det er altså primært de lærere, der har været under uddannelse siden EVA-rapportens udgivelse, der har læst den. Samme mønster gør sig gældende omkring lærernes alder. 21 % af idrætslærerne under 35 har læst EVA-rapporten, mens ca. 7 % af lærerne over 35 år har læst den. Lige mange mandlige og kvindelige idrætslærere har læst EVA-rapporten.

Dette tolkes således, at mange lærere har stiftet bekendtskab med EVA-rapporten i forbindelse med deres læreruddannelse. En antagelse, der forstærkes yderligere af sammenhængen mellem kendskab til EVA-rapporten og lærernes uddannelsesbaggrund. 15 % af de lærere, der har idræt på linjefag i deres læreruddannelse har læst EVA-rapporten – 0 % af de lærere, der ikke har idræt som linjefag har læst EVA-rapporten. Samme mønster gør sig gældende for de lærere, der har orienteret sig i rapporten uden at læse hele rapporten. De få lærere, der slet ikke har en læreruddannelse har ikke læst EVA-rapporten.

Disse data indikerer, at indsatsen for at lærerstuderende får kendskab til SPIF-rapporten selvfølgelig er vigtig, men at også kommunikationen til de lærere, der er færdiguddannet skal prioriteres.

5. FORSKNINGSSPØRGSMÅL

SPIF-rapporten skal besvare to primære forskningsspørgsmål:

1. **Hvad er status for idrætsfaget i Danmark 2011?** Fokus vil ligesom i EVA rapporten ligge på det faglige og pædagogiske arbejde med faget, fagets placering og status i en skolehverdag samt vilkår af betydning for faget.

2. **Er der sket ændringer inden for de i spørgsmål 1 nævnte områder siden, EVA-rapporten udkom i 2004?** Rapporten indeholder løbende en sammenligning hvor eventuelle forskelle mellem 2004 og 2011 synliggøres og diskuteres.

Datagenereringen og den efterfølgende analyse er planlagt og gennemført med fokus på at besvare disse to spørgsmål. Ud over de to primære forskningsspørgsmål undersøger SPIF-rapporten også et enkelt andet spørgsmål.

3. **Hvilken betydning har det for en skole inden for, de I spørgsmål 1 nævnte områder, at deltage i et bevægelses/idrætsprojekt?** Der arbejdes ud fra den hypotese, at de mange idræts-og bevægelsesprojekter, der er sat i gang siden 2004, kan have haft en effekt ude på de enkelte skoler. SPIF-rapporten vil derfor specifikt undersøge, hvad det betyder for idrætsfaget på en skole, når skolen vælger at blive en del af et bevægelses- eller idræts projekt.

Dette tredje forskningsspørgsmål skal opfattes som et underspørgsmål til spørgsmål 1. Forskningsspørgsmål nummer 3 er således ikke hovedformålet med rapporten, men blot en nuancering af forskningsspørgsmål nummer 1.

6. DESIGN OG DATAGENERERING

De tre forskningsspørgsmål bliver besvaret med afsæt i både kvantitative og kvalitative data. Rapporten belyser først sammenhænge og tendenser med afsæt i de kvantitative data, hvorefter disse forklares med afsæt i de kvalitative data.

6.1 SPØRGESKEMA

Spørgeskemaet blev udarbejdet på baggrund af det tilsvarende spørgeskema fra 2004. Derudover blev der tilføjet en række nye spørgsmål. Disse tog afsæt i SPIF-rapportens forskningsspørgsmål og de kvalitative data fra 2011. Spørgeskemaet lever op til de retningslinjer som Socialforskningsinstituttet har opstillet (Olsen, 2006). Spørgeskemaet blev sendt ud til 983 skoler, der levede op til det kriterium, at de skulle have idræt for 7.-9. klasse. 18 henvendelser kom retur pga. fejl i mailadressen. Dvs. at i alt har 965 skoler modtaget spørgeskemaet. 651 besvarelser kom retur fordelt på:

Kvindelige lærere – 188 svar (20 %), hvoraf 26 ikke havde besvaret alle spørgsmål.
Mandlige lærere – 185 svar (19 %), hvoraf 24 ikke havde besvaret alle spørgsmål.
Ledere – 278 svar (29 %), hvoraf 23 ikke havde besvaret alle spørgsmål.

Den typiske begrundelse for ikke at svare var, at antallet af spørgeskemaer skolerne modtager er så højt, at de ikke kan finde tid til undersøgelser af denne karakter. Vi er meget taknemmelige overfor de skoler, der har deltaget, ligesom vi har stor forståelse for de skoler, der ikke har fundet tiden. For at vurdere om de skoler der besvarede spørgeskemaet er repræsentative for danske folkeskoler blev elevtal på respondenternes skoler sammenlignet med elevtallene på alle de skoler, der modtog spørgeskemaet.

Tabel 2: Skolestørrelse

Skolestørrelse	Population	Lærerbesvarelser	Lederbesvarelser
0 -250 elever	7 %	3 %	6 %
251-500 elever	44 %	39 %	41 %
Mere end 500 elever	50 %	57 %	50 %

Samme analyse blev gennemført for den geografiske fordeling af respondenter.

Tabel 3: Geografisk fordeling

Beliggenhed	Population	Lærerbesvarelser	Lederbesvarelser
Fyn	9 %	10 %	9 %
Jylland	49 %	49 %	48 %
Sjælland	41 %	41 %	42 %

En svarprocent på 19-20 % for lærerne og 29 % for ledernes ikke høj, men bortfaldsanalysen viser, at respondenterne mht. skolestørrelse og geografisk placering er repræsentative for danske folkeskoler.

En oversigt over respondenternes baggrundsinformation findes i appendiks F.

6.2 INTERVIEWS

Da et spørgeskema har store metodiske begrænsninger indeholder SPIF rapporten supplerende kvalitative data, som kommer fra interviews med elever, idrætslærere, ikke-idrætslærere og skoleledere.

Med afsæt i de kvantitative data og EVA-rapporten blev der udarbejdet en interviewguide for hver af de fire interviewpersongrupper. Interviewguiden var vejledende for interviewene, men samtalerne kunne sagtens i perioder udvikle sig i retninger, der ikke var dikteret af interviewguiden. Interviewene var altså semistrukturerede. Efter interviewene var gennemført blev de transskriberet og sendt til interviewpersonerne, der havde mulighed for at komme med rettelser til eventuelle misforståelser. Planlægningen, gennemførslen og efterbehandlingen af interviews er lavet med afsæt i 'Interview – introduktion til et håndværk' (Kvale & Brinkmann, 2009).

Skolerne er valgt ud fra tre kriterier; geografisk placering, kommunestørrelse, skolestørrelse. Derudover har vi valgt to skoler med en særlig idrætsprofil.

Tabel 4. Oversigt over de interviewede skoler.

	Skole 1	**Skole 2**	**Skole 3**	**Skole 4**	**Skole 5**	**Skole 6**
Kommune	Lille	Lille	Mellem	Lille	Stor	Stor
By	Mellem	Mellem	Mellem	Lille	Stor	Lille
Skole	Mellem	Stor	Stor	Stor	Stor	Lille
Geografi	Sjælland	Sjælland	Jylland	Jylland	Fyn	Jylland
Profilskole	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej

Tabel 5. Oversigt over kriterierne for udvælgelse af skoler

	Stor	**Mellem**	**Lille**
By (indbyggertal)	Over 100.000	10.000-100.000	Under 10.000
Kommunestørrelse (indbyggertal)	Over 150.000	50.000-150.000	Under 50.000
Skolestørrelse (elevtal)	Over 500	250-500	Under 250

7. ANALYSEMETODER

Analysen af de kvantitative data er foregået ved, at svarerne for de enkelte spørgsmål i sig selv først er gennemgået. Herefter er alle spørgsmål sammenlignet med diverse baggrundsvariable og andre spørgsmål for at undersøge om, der var sammenhænge eller tendenser, der var interessante.

De kvalitative data er analyseret vha. NVivo-9. Alle interviews er transskriberet og overført til NVivo-9. Her er teksten kodet sådan, at forskellige tekststykker har fået koder som f.eks. 'medbestemmelse' eller 'internt samarbejde'. På denne måde var det muligt at finde alle de tekststykker, der var relevante for et givent kapitel under analyse/skrivefasen.

Del A. Fagligt og pædagogisk arbejde

I Del A præsenteres og diskuteres de resultater, der har at gøre med det faglige og pædagogiske arbejde.

8. BRUGEN AF FÆLLES MÅL IDRÆT (2009)

Kapitel 8 er delt op i seks afsnit. Først beskrives nogle forbehold omkring analysen. Dernæst følger en analyse af anvendelsen af Fælles Mål, værdien af Fælles Mål, prioriteringen af de centrale kundskabs- og færdighedsområder (CKF'erne) samt årsplaner. Til sidst gives et kort overblik over kapitlets vigtigste konklusioner.

Da EVA-rapporten blev udgivet i 2004 var Fælles Mål netop trådt i kraft. En del skoler havde endnu ikke taget Fælles Mål i brug i 2004, og det er således ikke meningsfuldt at sammenligne anvendelsen af Fælles Mål i hhv. 2004 og 2011 direkte. EVA-rapporten indeholdte en anbefaling om, at skolernes ledelse skulle tage initiativ til at implementere Fælles Mål i Idræt. SPIF-rapporten kan nu svare på i hvilket omfang dette er lykkedes.

8.1 FORBEHOLD OMKRING ANALYSEN AF BRUGEN AF FÆLLES MÅL I IDRÆTSTIMERNE

I både den kvantitative og kvalitative datagenerering blev lærerne spurgt om anvendelse af Fælles Mål (2009). Interviewdata indikerer, at der er en række forhold der betyder, at de kvantitative data bør tolkes med visse forbehold.

For det første var der under interviewene adskillige eksempler på, at de samme lærere nogle steder giver til kende, at de i høj grad opfylder Fælles Mål, og andre steder i interviewet siger det modsatte. Et eksempel på sådanne svar er en gruppe lærere, der ét sted i interviewet fortæller, at de arbejder med Fælles Mål og '*ved lige nøjagtig, hvilke emner vi skal ind på og så er det tænkt ind i det vi laver*'. Senere i interviewet svarer samme lærergruppe på spørgsmålet om idrætskulturer at: '*nej, det fylder stort set ingenting'.* Disse og andre lignende formuleringer illustrerer risikoen for, at nogle idrætslærere godt kan svare, at de i høj grad opfylder Fælles Mål (2009) samtidig med, at de undlader store dele af Fælles Mål (2009). Der må derfor tages forbehold for, at det samme kan gøre sig gældende for nogle af de idrætslærere, der i spørgeskemaet svarer, at de i høj grad anvender Fælles Mål (2009).

For det andet viser interviewdata, at der nogle steder er stor overensstemmelse mellem faghæftets indhold og lærernes forståelse af samme, mens der andre steder synes at være adskillige og store uoverensstemmelser mellem faghæftets indhold og lærernes forståelse deraf. Ét sted har lærerne gennem et længere kompetenceudviklingsforløb arbejdet med, hvordan Fælles Mål skal forstås og i forlængelse heraf, hvordan Fælles Mål kan omsættes til praksis. De har ligeledes arbejdet med at integrere Fælles Mål i skolens røde tråd for idrætsundervisningen. Det skinner blandt andet tydeligt igennem, at lærerne er meget opmærksomme på de tre CKF'er, når Fælles Mål og årsplaner diskuteres under interviewet. Andre steder er lærerne mindre bevidste om indholdet af Fælles Mål. De kan således i interviewene ikke genkende de tre CKF'er, når der refereres til disse, men studser over, hvad der menes når f.eks. 'Idrættens kultur' og 'Idrættens værdier' nævnes.

At nogle lærere ikke genkender centrale elementer af Fælles Mål betyder også, at de kvantitative data, der belyser lærernes anvendelse af Fælles Mål (tabel 6, tabel 7, tabel 8, tabel 10) må tages med et vist forbehold, idet vi må antage, at der hos respondenterne af spørgeskemaet i samme grad som under interviewene kan være uoverensstemmelser mellem lærerens forståelse af faghæftets indhold og faghæfternes faktiske indhold. Der er altså en risiko for, at nogle lærere opfatter, at de i det store hele lever op til Fælles Mål uden, at det nødvendigvis er tilfældet. Denne mulighed understøttes af, at 12-14 % i tabel 10 svarer, at de ikke ved i hvilken grad deres undervisning lever op til Fælles Mål. Den mest almindelige misforståelse omkring Fælles Mål (2009) synes at være, at der skulle være en liste over forskellige idrætsgrene som lærerne er forpligtet til at '*nå omkring*'. Dette er ikke tilfældet.

Det er vigtigt at understrege, at SPIF rapporten med ovenstående forbehold ønsker at pege på, at der tilsyneladende er en diskrepans mellem nogle idrætslæreres opfattelse af Fælles Mål (2009) og faghæftets egentlige indhold. Forbeholdene er ikke et ønske om blot at rette en kritik mod idrætslærerne, læreruddannelsen eller Fælles Mål (2009) – men blot at synliggøre problemstillingen.

Med disse forbehold fortsættes nu den videre analyse.

8.2 ANVENDELSEN AF FÆLLES MÅL

80 % af idrætslærerne siger, at Fælles Mål i høj eller nogen grad har indflydelse på deres valg af indhold i idrætstimerne, mens 20 % mener, at dette kun i ringe grad eller slet ikke er tilfældet (tabel 6).

Der er en tendens til, at lærere, der er uddannet med idræt på linjefag i højere grad lader timernes indhold styre af Fælles Mål.

Tabel 6. I hvilken grad har Fælles Mål indflydelse på dit valg af indhold i idrætstimerne?

	Læreruddannelsen med idræt som linjefag	Læreruddannelsen uden idræt som linjefag	Ikke læreruddannet	I alt
I høj grad	29 %	12 %	0 %	26 %
I nogen grad	52 %	61 %	67 %	54 %
I ringe grad	16 %	25 %	33 %	18 %
Slet ikke	2 %	2 %	0 %	2 %
Ved ikke	0 %	0 %	0 %	0 %
I alt	265	59	3	327

Kigger vi på, hvad lærerne bruger Fælles Mål til træder et ganske tydeligt billede frem. Det er især under udarbejdelsen af årsplaner, at Fælles Mål bliver anvendt. I forhold til den daglige planlægning af undervisning og undervisningsevaluering ser Fælles mål ikke ud til at have den store betydning for lærerne.

Tabel 7. I hvor høj grad anvender du Fælles Mål…?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
… når du laver årsplaner til idrætstimerne?	39 %	50 %	10 %	2 %	0 %
… når du planlægger undervisningsforløb til idrætstimerne?	5 %	61 %	25 %	8 %	1 %
… når du planlægger den daglige undervisning?	2 %	35 %	46 %	17 %	0 %
… når du evaluerer idrætsundervisningen?	8 %	47 %	32 %	12 %	0 %

n = 339-359

8.3 BIDRAGER FÆLLES MÅL MED NOGET POSITIVT?

Som det fremgår af tabel 8 vurderer 90 %, at Fælles Mål i et eller andet omfanger bidrager positivt til deres timer. 49 % af lærerne mener, at Fælles Mål i høj eller nogen grad bidrager positivt til idrætstimerne, mens 39 % mener, at Fælles Mål kun påvirker idrætstimerne lidt positivt. Stort set ingen idrætslærere vurderer, at deres idrætstimer påvirkes negativt af Fælles Mål. Lærernes vurdering af værdien af Fælles Mål er ikke afhængig af, om lærerne er uddannet med idræt på linjefag. Lærerne, der ikke er uddannet med idræt på linje, er således lige så positive/negative overfor værdien af Fælles Mål, som de lærere, der er uddannet med idræt på linjefag. Der er helle ikke noget mønster i, hvor længe lærerne har undervist i idræt og deres syn på værdien af Fælles Mål.

Tabel 8. Bidrager Fælles Mål (2009) positivt til dine idrætstimer?

	Mand	Kvinde	I alt
Ja, i høj grad	10 %	9 %	9 %
Ja, i nogen grad	39 %	53 %	47 %
Ja, lidt	39 %	31 %	34 %
Nej, mine timer påvirkes ikke af Fælles Mål	9 %	8 %	9 %
Nej, mine idrætstimer ville være bedre hvis Fælles Mål ikke eksisterede	1 %	0 %	1 %
Ved ikke	2 %	0 %	1 %
I alt	153	174	327

Interviewdata kan på flere måder være med til at forklare, hvorfor ca. halvdelen af idrætslærerne vurderer, at Fælles Mål kun bidrager lidt eller slet ikke til deres idrætstimer.

1. For lidt tid til at nå omkring kravene i Fælles Mål, hvorfor 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' nedprioriteres.
    a. Manglende forståelse af indholdsområderne 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' samt, hvordan områderne kan integreres i et bevægelsesfag.
    b. En oplevelse af udefrakommende krav som også skal honoreres i idrætstimerne.
    c. Lærernes oplevelse af fagets status blandt eleverne samt elevernes forventninger til faget.
2. Lærerne føler sig mindre forpligtede på Fælles mål i idræt end på Fælles mål i de boglige fag

1a. Lærerne oplever, at det er svært at nå omkring kravene i Fælles Mål, hvilket kan være en medvirkende årsag til, at ikke flere svarer, at Fælles Mål i høj grad bidrager positivt til deres idrætstimer. Det er især CKF'erne 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur', som lærerne finder det svært at nå at arbejde med. Dette hænger sammen med flere ting. For det første har lærerne nemmere ved at forholde sig til og omsætte målene i 'Kroppens og den muligheder' end i 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'. En forklaring herpå kan være, at idrætsdisciplinerne frem for tematikker fra Fælles Mål ofte er styrende for idrætsundervisningen (se afsnit 8.5). Lærerne oplever, at det er svært at få inddraget 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur', som idrætsundervisningen i dag organiseres.

> *Det er svært at få flettet ind i selve idrætsundervisningen. Man kan godt, men jeg tror bare, man kan jo komme med små anekdoter tilbage i tiden, men det vil jo være det (Idrætslærer).*

For det andet oplever både lærere og elever med rette idrætsfaget som et bevægelsesfag. Det betyder, at lærerne føler, at der ikke er tid til at prioritere de elementer af Fælles Mål, der ikke har direkte at gøre med fysisk aktivitet. Det er tydeligt, at lærerne naturligt kobler bevægelsesperpektivet til 'Kroppen og dens værdier', mens bevægelsesperspektivets kobling til 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' synes at være mindre oplagt for lærerne.

1b. Lærerne føler sig ikke alene underlagt kravene i Fælles Mål, men også af egne eller udefrakommende krav. Et eksempel herpå er lærernes ønske om at præsentere eleverne for så mange idrætsdiscipliner som muligt. Dette krav stammer snarere fra fagets traditioner, og af elevers og læreres egne forventninger end fra Fælles Mål. Adskillige lærere tror endvidere, at det er et krav fra Fælles Mål. Når lærerne samtidig ønsker at gå i dybden med elevernes færdigheder, og Fælles Mål ligeledes ligger op til, at eleverne mestrer forskellige tekniske færdigheder, ender lærerne i et dilemma mellem deres egne /omgivelserne krav og kravene i Fælles Mål.

Nogle idrætslærere oplever ligeledes et stigende ansvar for at varetage elevernes sundhed.

Tabel 9. Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Siden 2004 er der kommet mere fokus på sundhed i skolen	52 %	33 %	14 %	0 %	1 %	1 %
Jeg føler, at jeg som idrætslærer, har et øget ansvar for eleverne sundhed i dag sammenlignet med i 2004	24 %	38 %	34 %	1 %	1 %	2 %

Idrætslærerne udtrykker, at de to timers idrætsundervisning for nogle børn kan være det eneste tidspunkt de bevæger sig. Som eksempel nævnes elevernes transportvaner, hvor flere føler sig afhængige af bustransport på trods af, at de kun har 4-5 km i skole.

> *Jeg kan undre mig rigtig meget over forældretilgangen til både idrætsfaget og sundhed i det hele taget for børn og unge. Hos nogle er jeg chokeret, og det påvirker min undervisning, for jeg føler jeg skal tage ansvar. Hvis de elever ikke får nogle succesoplevelser eller bare får noget regelmæssige*

> *motion to timer om ugen, og vi slipper dem efter 9. kl., så er de jo lost, når de kommer ud (Idrætslærer).*

Nogle idrætslærere føler sig i forlængelse heraf ofte placeret i et dilemma i forhold til i, hvilken grad de kan, må og bør blande sig i elevernes sundhed.

> *Skal jeg skrive, hvis de er meget overvægtige? Er det mit ansvar? Er det sundhedsplejerskens? Hvem har ansvaret? Som idrætslærer er jeg nogle gange i et dilemma (Idrætslærer).*

En leder forholder sig til det fokus, der i vort samfund generelt er, på sundhed og på idrætsfaget placering i forhold hertil:

> *Og så er der selvfølgelig hele motions-, bevægelses-, sundhedsdelen i det, som sådan Jeg kan jo tænke 30 år tilbage, så er jeg måske kommet mere og mere over i omverdenens tanker om, hvorfor idræt er vigtigt (Leder).*

Nogle idrætslærere forholder idrætsfaget direkte til den samfundsmæssige debat omkring sundhed, når de skal beskrive, hvad fagets formål er.

> *Jamen altså, i forhold til hele den debat, der er i samfundet omkring, at børn, de bliver tykkere og tykkere og spiser mere og mere usundt (Idrætslærer)*

1c. Lærerne oplever, at Fælles Mål kan være svære at omsætte i praksis. Adskillige lærere fortæller, at arbejdet med fraværende og umotiverede elever tilsidesætter arbejdet med Fælles Mål. Idrætslærerne ser sig nødsaget til at slække på arbejdet med Fælles Mål for at tilgodese de forventninger, eleverne har til faget. Fagets status blandt eleverne samt elevernes forventninger til faget vil blive yderligere uddybet i kapitel 16.

2. Når lærerne skal beskrive, hvordan de oplever at undervise efter Fælles Mål, anvender de ord som, at Fælles Mål er '*vejledende*', '*en god guideline*', '*et godt idekatalog*', '*gode at støtte sig til*' og '*at man kan file lidt til og fra*'. Dette står i kontrast til de faktiske forhold, da hverken slut- eller trinmål formelt set er vejledende – de er bindende mål, som lærerne er forpligtet til at opfylde. Lærerne udtrykker i forlængelse heraf, at de føler sig mindre forpligtede på Fælles Mål i idræt end på Fælles Mål i de boglige fag. De begrunder blandt andet dette med, at idræt er et praktisk-musisk fag. Lærerne siger bl.a., at de praktisk-
musiske fag skal give de bogligt svage elever et frirum, og at undervisningen derfor ikke må blive for faglig tung. Lærerne mener ligeledes, at de føler sig mindre forpligtede på Fælles Mål Idræt, fordi faget ikke er et prøvefag (se kapitel 15).

8.4 PRIORITERING AF DE CENTRALE KUNDSKABS- OG FÆRDIGHEDSOMRÅDER

Kigger man helt overordnet på prioriteringen af de centrale kundskabs- og færdighedsområder ser fordelingen således ud:

Tabel 10. Hvordan har du i det sidste skoleår prioriteret arbejdet med de centrale kundskabs- og færdighedsområder?

	Som i Fælles Mål	Mindre end i Fælles Mål	Vi anvender ikke Fælles Mål	Ved ikke	I alt
Kroppen og dens muligheder	55 %	25 %	7 %	12 %	100 %
Idrættens værdier	40 %	38 %	8 %	14 %	100 %
Idrættens kulturer	30 %	44 %	12 %	14 %	100 %

n = 349-351

Det er altså et tydeligt mønster at flere lærere prioriterer 'Kroppen og dens muligheder' end 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'. Værd at bemærke er det at 7-12 % af lærerne ikke anvender Fælles Mål og at 12-14 % derudover ikke ved om deres undervisning lever op til kravene i Fælles Mål.

Henholdsvis 38 % og 44 % svarer, at 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' prioriteres mindre end i Fælles Mål, mens dette er tilfældet for 25 % for 'Kroppen og dens muligheder'. At nogle lærere anvender et eller flere af CKF områderne mindre end i Fælles Mål, kan til dels forklares ved, at lærerne ikke føler der er tid til at nå omkring faghæftets CKF'ere (se afsnit 8.3). Lærerne prioriterer, at eleverne er fysiske aktive i idrætstimerne. Da lærerne kobler 'Kroppen og den muligheder' til fysisk aktivitet og 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' til teori bliver det 'Kroppen og dens muligheder', der prioriteres højest (se afsnit 8.3). Desuden spiller det en rolle, at lærerne i nogle tilfælde ikke kan genkende CKF områderne fra Fælles Mål (se afsnit 8.1).

8.5. ÅRSPLANER

Stort set alle idrætslærerne(98 %) laver årsplaner, hvilket er en stigning fra de 90 %, der anvendte årsplaner i 2004. Der er dog meget stor forskel på, hvordan disse årsplaner udarbejdes og anvendes.

Tabel 11. Anvender du årsplaner for din idrætsundervisning?	Respondenter	Procent
Ja	333	98 %
Nej	8	2 %

Der er modtaget eksempler på årsplaner for indskoling, mellemtrin og udskoling fra alle de interviewede skoler. Kun på en enkelt skole følger årsplanerne en fælles skabelon for alle årgange. På de øvrige skoler er årsplanerne for de enkelte lærere meget forskellige i indhold og opsætning.

En analyse af årsplanerne viser, at årsplanerne er meget forskellige i indhold og detaljeringsgrad. Årsplanerne spænder fra at beskrive både indhold, trinmål, metode og evaluering til at have karakter af en aktivitetskalender, hvor det kun fremgår hvilke idrætsgrene eleverne skal igennem i løbet af skoleåret. Disse aktivitetskalendere er mere udbredt blandt lærerne på overbygningen og til dels mellemtrinnet end de er blandt lærerne i indskolingen.

Forløbene er ofte bygget op omkring mestring af forskellige idrætsdiscipliner og sjældent omkring forskellige tematikker.

Målene, der indgår i årsplanerne er enten taget direkte fra Fælles Mål eller lettere omskrivninger deraf. I nogle årsplaner er disse mål ikke knyttet til specifikke

undervisningsforløb. Der er i højere grad tale om en liste af mål efterfulgt af en liste med aktiviteter. Det er i disse tilfælde vanskeligt at gennemskue, hvilke mål de enkelte forløb skal tilgodese. En typisk mangel i årsplanerne er desuden overvejelser omkring metode og evaluering.

Andre årsplaner har en mere fyldestgørende og tydelig kobling mellem aktivitet, mål, metode og evaluering. Én skole har bygget årsplanen op omkring SMTTE modellen[5]. Det sikrer, at årsplanen beskriver både mål, aktiviteter og evaluering, ligesom årsplanerne beskriver udgangspunktet for undervisningen og tegn på målopfyldelse. Disse årsplaner knytter sig desuden tæt til ´den røde tråd´ for idrætsundervisningen, som idrætslærerne sammen har udarbejdet i fagteamet.

Interviewdata viser desuden, at lærernes årsplaner for idrætsundervisningen mange steder gøres tilgængelig for andre lærere, elever og forældre via skolernes intranet. Dette er en klar udvikling siden 2004, hvor dette ikke var en udpræget praksis. Det er lærernes vurdering, at årsplanerne primært anvendes af dem selv, ikke af hverken elever eller forældre. Eleverne udtrykker også selv, at de enten ikke har fået en årsplan eller ikke har læst den.

Både de kvantitative og de kvalitative data viser, at årsplanerne behandles meget forskelligt af lederne fra skole til skole. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 70 % af lederne, at de vurderer idrætslærernes årsplaner, mens kun 27 % holder samtaler med idrætslærerne om årsplanerne (se tabel 12).

Tabel 12. Hvad gør du årligt for at sikre idrætstimernes kvalitet? – 2011

	Ja	Nej	Ved ikke
Vurderer idrætslærernes årsplaner	70 %	29 %	1 %
Holder samtaler med idrætslærerne om årsplanerne	27 %	71 %	1 %
Iagttager undervisningen	49 %	49 %	1 %
Holder møde med fagteamet	49 %	50 %	1 %
Holder møde med klassens lærerteam	77 %	22 %	0 %

n = 259-265

De mest anvendte former for kvalitetssikring af idrætstimerne blandt lederne er en vurdering af årsplanerne samt møder med klassens lærerteam.

En leder forklarer, at han hverken læser eller godkender lærernes årsplaner, og derfor heller ikke ved om årsplanerne forholder sig til Fælles Mål. Dette begrundes med, at han ikke ønsker at styre lærerne med kontrol.

> *Det bliver jeg sku nødt til at svare på, at det håber jeg. Jeg er ikke sådan kontrolagtig. Jeg sidder heller ikke her og læser årsplaner og så stempler dem (Leder).*

[5] Smtte-modellen er en didaktisk model til planlægning og udvikling af undervisning. Se f.eks. Ministeriet Børn og Undervisning: http://www.uvm.dk/Uddannelser-og-dagtilbud/Folkeskolen/De-nationale-test-og-evaluering/Evaluering/Vaerktoejer/SMTTE

Lederen mener at kravet om, at lærerne skal aflevere deres årsplaner til ham i sig selv udgør en vigtig signalværdi.

> *Men det er igen, den der med, at fordi jeg siger, de skal aflevere dem, det er jeg sådan set ligeglad med, men så laver de den (Leder).*

8.6 OPSAMLING PÅ FÆLLES MÅL

79 % af idrætslærerne siger, at Fælles Mål i høj eller nogen grad har indflydelse på deres valg af indhold i idrætstimerne, mens 21 % mener, at dette kun i ringe grad eller slet ikke er tilfældet. Der er en tendens til, at lærere der er uddannet med idræt på linjefag i højere grad, lader timernes indhold styre af Fælles Mål. 90 % af lærerne mener endvidere, at Fælles Mål i et eller andet omfanger bidrager positivt til deres timer. Langt de fleste idrætslærerne har altså i større eller mindre grad taget Fælles Mål til sig.

98 % af idrætslærerne laver årsplaner, hvilket er flere end i 2004. I 2004 blev det endvidere anbefalet, at årsplanerne blev gjort tilgængelig for elever, forældre og skolens øvrige lærere på intranettet. SPIF-data tyder på, at dette er blevet en mere udbredt praksis blandt idrætslærerne.

Fælles Mål anvendes primært, når idrætslærerne udarbejder deres årsplaner. Idrætslærerne skeler i langt mindre grad til Fælles Mål i den daglige undervisning under planlægning af de enkelte forløb eller i forbindelse med evaluering. At Fælles Mål primært anvendes under udarbejdelsen af årsplaner giver ikke i sig selv grund til bekymring. Fælles Mål styrer udarbejdelsen af årsplanen, der guider den daglige undervisning – se figur 1.

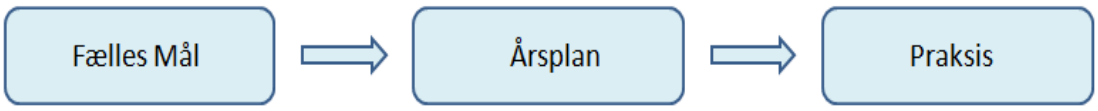

Figur 1.

Der er dog en række forhold i SPIF-data, der giver anledning til at stille spørgsmålstegn ved i hvor høj grad Fælles Mål reelt yder indflydelse på idrætstimerne.

1. For det første er der en diskrepans mellem en del idrætslæreres forståelse af indholdet i Fælles Mål og faghæftets egentlige indhold. Adskillige lærere giver i nogle sammenhænge udtryk for, at deres undervisning lever op til Fælles Mål og andre steder, at store dele af faghæftet ikke er en del af deres idrætstimer. 12-14 % af lærerne svarer, at de ikke ved om deres undervisning lever op til Fælles Mål.
2. For det andet oplever idrætslærerne, at der ikke er tid til at nå omkring Fælles Mål. Da lærerne ligger vægt på, at eleverne er fysisk aktive og har svært ved at integrere 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' i en undervisning, hvor eleverne er fysisk aktive, nedprioriteres disse to CKF'er i forhold til 'Kroppen og dens muligheder'. Oplevelsen af ikke at have tid til at nå omkring Fælles Mål forstærkes yderligere af, at idrætslærerne oplever en række udefrakommende krav til, hvilket indhold, der skal honoreres i idrætstimerne. Disse krav handler blandt andet om ansvaret for elevernes sundhed.
3. For det tredje viser en analyse af årsplanerne, at årsplanerne er meget forskellige i indhold og detaljeringsgrad. Årsplanerne spænder fra at beskrive både indhold, undervisningsmål, metode og evaluering til at have karakter af en aktivitetskalender,

hvor det kun fremgår, hvilke idrætsgrene eleverne skal igennem i løbet af skoleåret. Disse aktivitetskalendere er mere udbredt blandt lærerne på overbygningen og til dels mellemtrinnet, end de er blandt lærerne i indskolingen. Af årsplanerne fremgår det desuden, at det er idrætsgrene og ikke tematikker, der er styrende for idrætsundervisningen, hvilket givetvis besværliggør arbejdet med 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'.

4. For det fjerde føler flere idrætslærere sig mindre forpligtede på Fælles Mål i idræt end på Fælles Mål i de boglige fag.

Diskrepansen mellem en del idrætslæreres forståelse af indholdet i Fælles Mål og faghæftets egentlige indehold, nedprioriteringen af to af faghæftets tre CKF'er og flere af årsplanernes manglende kobling mellem indhold og undervisningsmål giver en stor risiko for at Fælles Mål i mange klasser ikke tydeligt skinner igennem på årsplanen. Da årsplanen for mange idrætslærere er styrende for den daglige undervisning betyder det, at Fælles Mål i nogle klasser ikke har stor reel indflydelse på praksis.

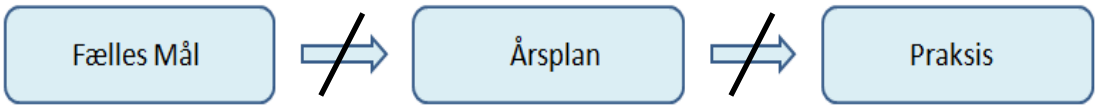

Figur 2.

Det blev i 2004 anbefalet, at skolernes ledelse tog initiativ til at implementere Fælles Mål i idræt. SPIF-data tyder på, at implementeringen i nogen grad er lykkes, idet størstedelen af idrætslærerne i større eller mindre grad lader idrætstimernes indhold styre af Fælles Mål og endvidere ser positivt på brugen af Fælles Mål. Der er dog fortsat behov for, at idrætslærernes kendskab til og anvendelse af Fælles Mål styrkes, hvis undervisningen skal leve op til Ministeriet for Børn og Undervisnings visioner for idrætsfaget.

8.6.1 DISKUSSION – DISKREPANS MELLEM FAGHÆFTETS INDHOLD OG LÆRERNES FORSTÅELSE AF SAMME

Helt formelt er der ikke noget at diskutere – lærerne er forpligtet til at leve op til Fælles Mål.

Alligevel må vi forholde os til, at mange lærere oplever en modsætning mellem på den ene side at leve op til Fælles Mål og på den anden side at leve op til elevernes og egne mål med faget. Ud over, at nogle lærere oplever denne modsætning, er der en diskrepans mellem faghæftets egentlige indhold og nogle læreres opfattelse af samme. En situation, der synes at være uholdbar i længden. Spørgsmålet er, hvad der skal til for at skabe bedre sammenhæng mellem faghæftets indhold og praksis?

En mulighed er, at Ministeriet for Børn og Undervisning nedjusterer ambitionsniveauet for faget og stiller færre krav til idrætslærerne. Denne mulighed virker i sagens natur ikke tiltalende, da det i sidste ende sandsynligvis vil betyde dårligere idrætstimer for eleverne.

En anden mulighed er der skabes bedre forståelse af faghæftets indhold hos idrætslærerne. Det er meget sandsynligt, at diskrepansen mellem lærernes forståelse af indholdet og det faktiske indhold i højere grad kommer til udtryk i lærernes svar end i praksis, da mange idrætslærere lever op til en lang række trinmål uden, at de er bevidste om det. Der kan således i højere grad være tale om, at der er brug for en bevidstgørelse af faghæftets mål og metoder

end en grundlæggende revolution af praksis. Der er eksempelvis intet i vejen for, at lærerne kan prioritere elevernes sundhed uden, at det er i konflikt med Fælles Mål. Tværtimod. Et af fagets formål er at give eleverne mulighed for at *opleve glæde ved og lyst til at udøve idræt*.

En tredje mulighed er, at læreruddannelserne skal styrke de studerendes kompetencer i forhold til arbejdet med Fælles Mål. I den forbindelse kan der stilles spørgsmålstegn ved om det er muligt at blive klædt ordentligt på til jobbet som idrætslærer på 0,6 årsværk.

8.6.2 ANBEFALINGER

- Lederne bør sikre sig, at de lærere, der underviser i idræt kender og anvender Fælles Mål efter hensigten. Lederne bør følge op på idrætslærernes årsplaner og sikre kvaliteten af disse gennem dialog med idrætslærerne.

- Idrætslærerne bør i fagteams bevidstgøre sig omkring indholdet i Fælles Mål og sikre sig en tydelig kobling mellem indhold, mål, metode og evaluering i årsplanen. Dette gælder for alle faghæftets tre CKF'er. Idrætslærerne bør i nogle forløb tage afsæt i forskellige tematikker, der vil muliggøre et mere tydeligt fokus på 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'.

- Idrætslærerne oplever, at det er vanskeligt at leve op til Fælles Mål pga. udefrakommende krav bl.a. i forhold til elevernes sundhed. Ministeriet for Børn og Undervisning bør derfor tage initiativ til, at der skabes klarhed omkring fagets og lærernes rolle i forhold til elevernes sundhed.

- Ministeriet for Børn og Undervisning bør tage initiativ til at undersøge idrætslæreruddannelsens kvalitet.

9. MÅLSÆTNING

I kapitel ni beskrives praksis omkring målsætning i idrætsfaget. Kapitlet er delt op i tre afsnit. Først beskrives målsætningen for den enkelte elev og derefter for klassen som helhed. Dernæst beskrives lærernes erfaringer med målsætning ganske kort og til sidst en opsamling på kapitel 9.

9.1 MÅLSÆTNING FOR DEN ENKELTE ELEV

45 % af lærerne sætter mål for den enkelte elev – 55 % gør ikke. Dette er et markant fald i forhold til 2004, hvor 74 % af lærerne svarede, at de satte mål for den enkelte elev[6]. Køn, alder og undervisningserfaring spiller ingen rolle i denne sammenhæng.

Tabel 13. Sætter du i din idrætsundervisning mål for den enkelte elev?

	Respondenter	Procent
Ja	155	45 %
Nej	191	55 %
I alt	346	100 %

Der eksisterer ikke en kultur, hvor skriftlig målsætning for klassen eller de enkelte elever er normen. Lærerne siger, at målsætning for de enkelte elever kun foregår, *'hvis der er en, der falder meget igennem og har brug for at komme på rette spor igen'.* Når lærerne beskriver, hvordan de arbejder med målsætning for den enkelte elev, er det karakteristisk, at det er noget lærerne *'har i baghovedet'*. Et eksempel på en typisk formulering er en lærer, der fortæller, at målsætningen for den enkelte elev hverken er noget, man når at skriftliggøre eller mundtliggøre, men noget, der ligger implicit i undervisningen. Også undervisnings-differentiering, der finder sted i undervisningen nævnes som en måde, hvorpå der implicit målsættes for den enkelte elev uden, at det skriftliggøres. Når der sker en skriftliggørelse af målsætningen for de enkelte elever sker det gennem elevplanerne. Lærerne fortæller dog, at arbejdet med elevplanerne sjældent anvendes som et systematisk målsætningsværktøj for idrætsfaget:

> *Men måske kunne man godt være endnu mere bevidst om det, og gøre det meget mere tydeligt. For når vi nu laver elevplanerne, så kunne det jo være en nem måde at sætte målene helt tydeligt op. I den kommende periode er det, det her du skal arbejde med (Idrætslærer).*

Eleverne oplever ikke, at der bliver sat mål for undervisningen. De fleste elever ved ikke, at der er mål for undervisningen. De få elever, der mener, at faget har et mål kobler målet til, at faget skal tages seriøst: *'går ud fra, at målet er, at man skal tage det seriøst, men alligevel, at man har sjov og humor ind over det'.* Adskillige elever giver udtryk for, at de *'godt gad vide, hvad det var',* og at målsætninger '*måske ville give lidt at arbejde hen imod. Så havde man en grund til at lave det'.*

Ud over at spørge til omfanget af målsætningen spurgte vi også de lærere, der havde svaret ja til, at de målsatte for den enkelte elev, hvad indholdet af denne målsætning var.

[6] Svarkategorierne var lidt anderledes i 2004. Her svarede 10 %, at de lavede målsætning for hver enkelt elev og 64 %, at de lavede målsætning for nogle elever. I 2011 var svarkategorien 'ja' eller 'nej'.

Tabel 14. Hvad handler målsætningen for den enkelte elev om?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
Den praktiske side af idræt	68 % (57)	32 % (42)	1 % (1)	0 % (0)	0 %
Den teoretiske side af idræt	16 % (6)	46 % (49)	35 % (36)	3 % (9)	0 %

n=154-155. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Som det ses i tabel 14 målsættes der i langt højere grad for fagets praktiske side end for fagets teoretiske side.

Den samlede andel af idrætslærere der målsætter for den enkelte elev, er altså faldet siden 2004. Ud af de lærere, der har svaret, at de målsætter, er der flere lærere, der både svarer, at de målsætter den praktiske og den teoretiske side af idræt sammenlignet med 2004.

9.2 MÅLSÆTNING FOR KLASSEN SOM HELHED

79 % af lærerne sætter mål for klassen som helhed - 21 % gør ikke. Ligesom målsætningen for den enkelte elev er der tale om at fald sammenlignet med 2004, hvor 91 % af lærerne svarede, at de satte mål for klassen som helhed. Køn, alder og undervisningserfaring spiller ingen rolle i denne sammenhæng.

Tabel 15. Sætter du i din idrætsundervisning mål for klassen som helhed?

	Respondenter	Procent
Ja	273	79 %
Nej	73	21 %
I alt	346	100 %

Der er ikke noget i de kvalitative data, der kan forklare disse markante fald i målsætningsarbejdet for såvel klassen som helhed som for den enkelte elev. Det er muligt, at idrætslærerne i dag har en anden forståelse af begrebet *'målsætning'* end de havde i 2004. Der har de seneste år været større fokus på målsætning som redskab end tidligere, og lærerne har muligvis derfor fået en anden forståelse af begrebet målsætning og en mere kritisk tilgang til deres egen anvendelse heraf.

Idrætslærerne anvender primært årsplanerne som redskab til at lave målsætninger for klassen som helhed. Årsplanerne er dog i mange tilfælde mangelfulde, hvad angår opstillingen af undervisningsmål (se afsnit 8.5).

Ud over at spørge til omfanget af målsætning, blev der også spurgt til målsætningens indhold for klassen som helhed.

Tabel 16. Hvad handler målsætningen for klassen om?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
Den praktiske side af idræt7	72 % (70)	28 % (29)	0 % (1)	0 % (0)	1 %
Den teoretiske side af idræt	10 % (6)	52 % (55)	36 % (36)	2 % (3)	1 %

n=268-269. Tallene i parentes er tal fra 2004.

99 % af lærerne svarer altså, at målsætningen i enten 'høj' eller 'nogen' grad handler om den praktiske side af idræt. Tilsvarende svarer blot 60 % af målsætningen i enten 'høj' eller 'nogen' grad handler om den teoretiske side idræt. En fordeling, der i øvrigt er hel den samme som i 2004.

Den samlede andel af idrætslærere der målsætter for klassen som helhed, er altså faldet siden 2004. Ud af dem, der målsætter, er fordelingen på hhv. den praktiske og teoretiske side af idræt identisk med 2004.

Det er ikke overraskende, at andelen af lærere, der sætter målsætning for den teoretiske side af idræt på såvel individuelt som fælles plan er mindre end for den praktiske side, idet fagets teoretiske side fylder meget lidt i den daglige undervisning (se kapitel 11).

Det skinner i interviewene tydeligt igennem, at lærerne primært forholder sig til fagets praktiske side, når undervisningen målsættes og i særlig grad til 'Kroppen og dens muligheder' både hvad angår den enkelte elev og klassen som helhed.

9.3 LÆRERNES ERFARINGER MED MÅLSÆTNING

Lærerne har generelt få erfaringer med systematisk målsætningsarbejde. Hos de få lærere, der har brugt systematisk målsætning er erfaringerne blandede. På trods af de få erfaringer er langt de fleste lærere generelt positive over for brugen af målsætninger for såvel den enkelte elev og klassen som helhed. De oplever dog en række udfordringer i arbejdet med målsætninger.

For det første mener lærerne ikke, at der i undervisningen er den fornødne tid til at arbejde systematisk med målsætning. Lærerne mener, at det er en udfordring at lave en målsætning til den enkelte elev, fordi eleverne er meget forskellige. De lærere som kun underviser eleverne i idræt siger i forlængelse heraf, at deres kendskab til eleverne er for snævert til at opstille individuelle målsætninger.

Erfaringerne med målsætning var så få, at der ikke er basis for at beskrive og uddybe praksis yderligere.

9.4 OPSAMLING PÅ MÅLSÆTNING

Allerede i 2004 blev målsætning fremhævet som et *meget svagt punkt i idrætsundervisningen* (Danmarks Evalueringsinstitut, 2004, p. 22) og EVA-rapporten indeholdt derfor en anbefaling om, at idrætslærerne skulle styrke arbejdet med målsætning. Data fra SPIF rapporten viser, at andelen af lærere, der målsætter for de enkelte elever og for klassen som helhed på trods af

[7] Den praktiske side af idræt handler om idræt som bevægelsesfag - herunder elevernes udvikling af kropslige og fysiske færdigheder. Den teoretiske side handler om idræt som kundskabs og dannelsesfag - herunder elevernes arbejde med begreber, refleksioner og f.eks. værdier.

det svage udgangspunkt i 2004 er faldet yderligere og der er således ikke noget, der tyder på, at anbefalingen fra 2004 har haft nogen effekt.

45 % af lærerne svarer i 2011, at de sætter mål for den enkelte elev og 79 %, at de sætter mål for klassen som helhed. Målsætninger er primært koblet til elevplanerne og årsplanen, der næsten udelukkende indeholder mål for fagets praktiske side.

Der eksisterer fortsat ikke en kultur for hverken skriftlig eller mundtlig målsætning for den enkelte elev eller klassen som helhed, og målsætning er derfor for mange læreres vedkommende noget, der ligger implicit i undervisningen gennem f.eks. undervisningsdifferentiering. Eleverne giver udtryk for, at de ikke kender målene for idræt – eller, at de slet ikke ved, at der findes mål for idræt.

Lærerne har få erfaringer med at målsætte systematisk, men er som udgangspunkt meget positive overfor brugen af målsætning. Lærerne mener, at barriererne mod en mere systematisk målsætningspraksis er manglende tid, manglende elevkendskab, store individuelle forskelle mellem eleverne og fagets status blandt eleverne.

9.4.1 ANBEFALINGER

- Idrætslærerne bør inden de tilrettelægger deres undervisningsforløb styrke deres bevidsthed om, hvilke mål de ønsker at arbejde med for den enkelte elev og for klassen som helhed. Der bør specielt være fokus på at få indarbejdet mål for både fagets teoretiske og praktiske side.

- Idrætslærerne bør sikre sig, at eleverne er bevidste om, at der findes mål for idrætsfaget og hvad disse mål er. Det gælder for faget i sin helhed, for de enkelte forløb som klassen skal igennem og for de enkelte elever.

- Der bør tages initiativ til, at der udvikles let anvendelige målsætningsværktøjer til idrætsfaget.

10. PRIORITERING AF ELEVERNES UDBYTTE AF IDRÆTSFAGET

I kapitel 10 beskrives, hvordan lærere og ledere prioriterer elevernes udbytte af idrætstimerne. Kapitlet er delt op i 3 afsnit. Lærernes og ledernes prioriteringer præsenteres i det førsteafsnit. Herefter sammenlignes disse prioriteringer med i hvor høj grad lærerne vurderer, at det lykkes at opnå disse udbytter i timerne. Sidst i kapitlet er der er en opsamling af de vigtigste pointer.

I tabellerne i dette kapitel præsenteres kun tallene for den andel af hhv. lærere og ledere, der har svaret 'meget vigtig'. Det gøres, da det kan være vanskeligt at danne sig et overblik over svarene for alle svarkategorier ved bare at kigge på alle svarene samtidig. For at reducere kompleksiteten vælger mange rapporter at slå flere svarkategorier sammen. I disse tabeller kunne man f.eks. slå kategorierne 'meget vigtigt' og 'vigtigt' sammen. Vælges denne metode fås dog et meget unuanceret billede af besvarelserne, da næsten alle svar falder i én af disse to kategorier. Lægger man dem sammen kommer det altså til at se ud som om, at alle udbytter prioriteres lige højt af henholdsvis ledere og lærere. Det vurderes derfor, at tallene for svarkategorien 'meget vigtigt' giver de bedste indikationer på forskellene mellem prioriteringerne af udbytterne, samt forskellene mellem læreres og lederes prioriteringer af udbytterne. I appendiks E findes besvarelserne med alle svarkategorierne til de, der ønsker at se alle resultaterne.

10.1 LÆRERNES OG LEDERNES PRIORITERINGER AF ELEVERNES UDBYTTE

Lærernes prioritering af elevernes udbytte:

Tabel 17. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'meget vigtig'.

At eleverne får motion	79 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	75 %
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	73 %
At eleverne har det sjovt	72 %
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	70 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	70 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	64 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	64 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	39 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	38 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	28 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	24 %

Der er stor forskel på, hvor mange lærere, der prioriterer de enkelte områder. De to udbytter flest lærere prioriterer højest er, 'at eleverne får motion' og 'at eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab'. De to udbytter som færrest lærere prioriteter er, 'at eleverne lærer om idrættens kultur' og 'elevernes teoretiske udbytte'. En samlet oversigt over lærernes prioritering af elevernes udbytte findes i appendiks E. Køn, alder og undervisningserfaring har ikke nogen betydning for lærernes prioriteringer.

Når lærerne med egne ord skal fortælle, hvad de prioriterer, og hvad de synes er vigtigt, lægger de særligt vægt på, at eleverne får bevæget sig og har det sjovt. De ønsker at stimulere

elevernes glæde ved idræt og deres lyst til at bevæge sig. Perspektivet er for mange lærere elevernes sundhed. Nogle lærere oplever, at dette perspektiv til dels har fortrængt fagets læringsdimension, fordi idrætstimerne for nogle elever er det eneste tidspunkt, hvor de er fysisk aktive og dyrker idræt. Flere lærere håber i forlængelse heraf, at idrætstimerne kan være med til at motivere eleverne til idræt uden for skolen. Idrætslærerne mener også, at idrætsfaget rummer et vigtigt socialt og opdragelsesmæssig element. Nøgleordene bliver i den forbindelse samvær, sammenhold og evnen til at indordne sig efter fælles regler. Endeligt nævnes også idrætsfagets betydning for elevernes læring i andre fag samt elevernes udvikling af motoriske færdigheder, koordinationsevne, taktik og spilforståelse.

Lederne prioritering af elevernes udbytte fordelte sig således:

Tabel 18. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'meget vigtig'.

At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	79 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	78 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	74 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	72 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	71 %
At eleverne får motion	70 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	49 %
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	45 %
At eleverne har det sjovt	45 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	41 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	23 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	22 %

En samlet oversigt over ledernes prioritering indhold kan findes i appendiks E.

På mange af målsætningerne prioriterer lærerne og lederne relativt ens. Der er dog også enkelte målsætninger, hvor forskellen på lærernes og lederens prioriteringer overstiger 10 %. At eleverne får et 'brud med den boglige undervisning' vurderer 45 % af lederne som meget vigtig, hvilket hele 73 % af lærerne gør. Samme forskel er der mht. 'at eleverne har det sjovt'. Det er primært på disse to udsagn, at lærernes og ledernes prioritering adskiller sig fra hinanden. En tredje kategori, hvor forskellen mellem ledernes og lærernes prioritering overstiger 10 % er 'at eleverne udvikler en sund livsstil'. Der er 78 % af lederne, der mener, at det er meget vigtigt, 'at eleverne udvikler en sund livsstil', hvilket kun gælder 64 % af lærerne. Forskellen er altså noget mindre end de to førnævnte. De to udbytter flest ledere prioriterer højest er, 'at eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer' og 'at eleverne udvikler en sund livsstil'. De to udbytter som færrest ledere prioriteter er ligesom hos lærerne 'at eleverne lærer om idrættens kultur' og 'elevernes teoretiske udbytte'.

Ledernes begrundelser for idrætsfaget i de kvalitative data bekræfter ganske præcist svarene i den kvantitative undersøgelse i forhold til, hvilke udbytter der prioriteres højest.

Ikke-idrætslærernes forståelse af idrætsfagets formål går fra det relativt nuancerede til blot at være '*at få sig rørt*'. Mange ikke-idrætslærere har dog et relativt nuanceret syn på idrætsfagets formål. De nævner som det vigtigste, at eleverne får bevæget sig, men mener derudover, at faget rummer vigtige sociale og psykiske aspekter. Med det mener ikke-idrætslærerne blandt andet, at idrætsfaget giver glade elever, og at idrætsfaget opdrager eleverne til at kunne fungere socialt blandt andre. Ikke-idrætslærerne mener desuden, at idrætsfaget er med til at give de bogligt svage nogle succesoplevelser, som de måske ikke får i andre fag. Endelig nævner ikke-idrætslærerne, at idrætstimerne bidrager med den fysiske aktivitet som fremmer læringen i andre fag.

Eleverne har et mindre nuanceret syn på, hvorfor de skal have idrætsundervisning end både lærere og ledere. Eleverne begrunder primært idrætsfaget med, at de skal have noget motion, og at de skal prøve forskellige idrætsgrene for evt. at få lyst til at starte i en idrætsforening. De mener derfor primært, at idrætsundervisningen er vigtig for de elever, som ikke dyrker idræt i deres fritid. Eleverne nævner dog også idrætsfagets sociale element særligt i forhold til at skabe sammenhold klasserne imellem. Eleverne forbinder i høj grad faget med at lave noget og i ringe grad med at lære noget, og de fleste elever har svært ved at sætte ord på, hvad de lærer i idræt. Flere elever udtrykker i den forbindelse, at idrætsfaget er et godt afbræk fra den anden undervisning og opfatter faget som en form for frirum.

10.2 PRIORITERING AF UDBYTTE SAMMENLIGNET MED LÆRERNES VURDERING AF DET EGENTLIGE UDBYTTE

Sammenlignes lærernes og ledernes prioriteringer med hvilket udbytte lærerne vurderer, at eleverne får ud af idrætstimerne, er der et stort sammenfald. Lærernes vurdering af i hvor høj grad det lykkedes eleverne at opnå de forskellige udbytter kan ses i tabel 19.

Tabel 19. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'i høj grad'.

At eleverne får et brud med den boglige undervisning	81 %
At eleverne har det sjovt	70 %
At eleverne får motion	59 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	56 %
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	51 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	40 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	24 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	21 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	20 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	19 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	14 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	8 %

En samlet oversigt over lærernes vurdering af elevernes udbytte kan findes i appendiks E.

Som forventet er det de to udsagn, som både skolelederne og idrætslærerne prioriterer lavest, som også i mindst grad bliver indfriet i idrætstimerne – nemlig 'at eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer' og 'at eleverne lærer om idrættens kultur'. Der er således en god sammenhæng mellem, hvad lærerne prioriterer, og hvad de vurderer eleverne rent faktisk

får ud af timerne. Dette passer fint med, at elevernes svar enstemmigt er nej, når der i interviewene spørges ind til, om de har lært noget om idrættens kultur i idrætsundervisningen.

På trods af, at både lærere og ledere prioriterer 'at eleverne udvikler en sund livsstil' svarer kun 20 % af lærerne, at det i høj grav lykkedes med dette i idrætstimerne.

En af måderne, hvorpå idrætstimerne kan bidrage til elevernes sundhed, er gennem motivation til deltagelse i foreningsidrætten. En mulighed som lærerne prioriterer højt. Næsten alle lærere mener, at skoleidrætten i et eller andet omfang bidrager til elevernes idrætsdeltagelse uden for skolen. Der er ingen forskel på lærernes vurdering af, om idrætstimerne bidrager til elevernes idrætsdeltagelse i 2004 og 2011.

Tabel 20. I hvilken grad vurderer du, at idrætstimerne fremmer elevernes deltagelse i frivillig idræt efter skoletiden? Tallene i parentes er tal fra 2004

	Respondenter	Procent
I høj grad	31	9 % (11)
I nogen grad	194	58 % (66)
I ringe grad	91	27 % (22)
Slet ikke	10	3 % (2)
Ved ikke	7	2 %
I alt	333	100 %

10.3 OPSAMLING PÅ PRIORITERINGEN AF ELEVERNES UDBYTTE

Der synes i lighed med 2004 fortsat at være stor fokus fra lærernes side på at *lave* noget i idræt frem for at *lære* noget. Lærerne prioriterer oplevelsesdimensionen – at eleverne har det sjovt, og at de får et brud med den daglige undervisning – højere end læringsdimensionen.

Der er på de fleste områder god overensstemmelse mellem lærernes og ledernes prioritering af elevernes udbytte. På særligt to områder er forskellen på ledernes og lærernes prioritering dog stor. Mens 73 % af lærerne mener, at det er meget vigtigt, 'at eleverne får et brud med den boglige undervisning', er dette kun tilfældet for 45 % af lederne. Samme forskel ses mht. 'at eleverne har det sjovt'. De udbytter som prioriteres lavest af både lærere og ledere er, 'at eleverne lærer om idrættens kultur' og 'elevernes teoretiske udbytte'. Det er derfor heller ikke så overraskende, at det er disse to udbytter, som lærerne vurderer, at eleverne i mindst grad får ud af idrætstimerne.

På trods af, at både lærere og ledere prioriterer, 'at eleverne udvikler en sund livsstil', svarer kun 20 % af lærerne, at det i høj grav lykkedes med dette i idrætstimerne.

10.3.1 ANBEFALING.

- Lederne og lærere bør styrke fagets læringsdimension. Fokus bør ligge på, hvad eleverne skal lære og ikke blot på, hvad de skal lave.

11. TEORI OG PRAKSIS

I Fælles Mål i Idræt står der, at der lægges vægt på *koblingen mellem den teoretiske viden og indsigt samt den fysiske kunnen*. Et af trinmålene lyder, at eleverne skal *arbejde med idræt i tværfaglige sammenhænge*. Som beskrevet i kapitel 10 er den teoretiske viden dog ikke noget, der prioriteres særligt højt af lærerne. Lærerne vurderer heller ikke, at eleverne i særligt høj grad tilegner sig teoretisk viden i idrætstimerne.

I dette kapitel vil vi med afsæt i de kvalitative data nuancere elevernes, lærernes og ledernes holdninger til forholdet mellem teori og praksis i idrætstimerne. Kapitlet indeholder tre afsnit. Først beskrives elevernes, dernæst lærernes og til sidst ledernes holdninger til forholdet mellem teori og praksis. Til sidst i kapitlet er der en opsamling af de vigtigste pointer.

11.1 ELEVERNES HOLDNINGER TIL FORHOLDET MELLEM TEORI OG PRAKSIS

På fem af skolerne svarer eleverne entydigt, at de aldrig har haft teori i idrætstimerne. På en enkelt skole er eleverne netop begyndt at have en halv times teori omkring fysiologi i starten af hver idrætstime. Eleverne mener, det er fordi, de skal til prøve i idræt til sommer, at der er begyndt at komme teori i undervisningen. Eleverne fortæller, at teoriundervisningen er spændende, men de er kede af, at det går ud over den tid, hvor de kan være fysisk aktive i gymnastiksalen

> *Det er lidt nederen med det der i starten, for så får man ikke særlig lang tid inde i gymnastiksalen (Elev)*

Både de elever som er glade for teoriundervisningen og de som ikke er, mener ikke at teoriundervisningen bør tage mere end en halv time.

> *Det er i orden, altså jeg kan godt klare at følge med, bare det kun er en halv time (Elev).*

Eleverne fra de andre skoler, der mener de aldrig har haft teori i idrætstimerne, udtrykker ligeledes bekymring over, at teoriundervisningen tager tid fra fagets praktiske side.

> *Men så ville man misse noget tid, hvor vi kan røre os. Hvis man skal lære i idræt, så skal der være flere timer (Elev).*

> *Så skulle der i hvert fald være mere tid til det, for så vil det tage det fra idrætstimen, for det er jo der, man gerne vil ud og løbe lidt rundt. Hvis man bare skal sidde ned, så vil man blive lidt skuffet (Elev).*

Eleverne er ligeligt delt i to grupper, der mener, at teori i idrætstimerne er hhv. en god og ikke en god ide. Eleverne, der er positive overfor ideen siger, at teori vil øge deres læring og fagets status. De bruger formuleringer som:

> *Det ville være dejligt. Så ville man jo lære endnu mere. Så ville man blive klogere samtidig (Elev).*

> *Så ville det blive vigtigere. Det ville blive sådan en lidt større ting i ens hoved. I stedet for bare sådan fritidsagtigt (Elev)*

Der er dog lige så mange elever, der mener, at teori vil ødelægge idrætsfaget. De bruger formuleringer som:

> *Det er jeg ikke sikker på, jeg gider. Jeg har det bare sådan, at idræt det er sådan lidt vores legetime, som man havde det i børnehaveklassen, hvor man bare skal hygge sig helt vildt (Elev)*

> *Det lyder lidt som en almindelig time, hvor man bare sidder og skriver et eller andet. Det virker lidt ligesom og se en fodboldkamp, det er mere kedeligt end rent faktisk at spille fodbold (Elev)*

Eleverne forbinder primært den teoretiske viden i idrætstimerne med fysiologi/anatomi, sundhed/motion og regel- og teknisk forståelse af idrætsgrene.

11.1.1 OPSUMMERING

De fleste elever genkender ikke teori som en del af idrætsfaget. Eleverne forbinder teori i idrætstimerne med fysiologi, sundhed og regler og udtrykker bekymring for, at tiden der bruges på teori går ud over den tid de er aktive. Dette gælder både de få elever, der har teori, og de elever der ikke har det. Eleverne er ca. ligeligt fordelt, mellem de der synes, at teori i idræt vil styrke faget, og de der mener, at det vil ødelægge faget.

11.2 LÆRERNES HOLDNINGER TIL FORHOLDET MELLEM TEORI OG PRAKSIS

Lærerne giver i interviewene udtryk for, at de alle har fokus på den praktiske side af idrætsfaget.

> *Vi har næsten kun fokus på den praktiske side af faget. Det er helt klart her mit fokus er (Idrætslærer).*

> *Jeg vægter meget det praktiske, hvor teorien godt kan komme ind, mens vi klæder om eller hvis vi snakker i starten, hvor vi lige giver 5 minutters instrukser om, hvad der skal foregå, så det prøver jeg at koge ned (Idrætslærer).*

Når der inddrages teori sker det gennem den praktiske undervisning og typisk med fysiologi/anatomi som omdrejningspunkt.

> *På sin vis hvis de har dyrket et eller andet fodbold f.eks. så kan vi jo snakke, hvis vi laver de og de øvelser, så strækker vi det og det ud. Det det bliver praktisk anatomi (Idrætslærer).*

> *Et godt eksempel kunne være opvarmning, hvor man snakker om hvilke muskelgrupper og anatomi og fysiologi i den forbindelse. Hvor vi snakker om hvorfor opvarmning er vigtigt, med forbrænding og al den ting (Idrætslærer).*

Lærerne oplever, at eleverne ser idrætsfaget som et fag, hvor man skal bevæge sig og have det sjovt. De mener, dette er en stor udfordring i forhold til at inddrage mere teori i undervisningen.

De vil jo være sure og tvære, hvis du sagde, at de her to timer, der skal vi have idrætsteori, det ville ikke falde i god jord (Idrætslærer).

Eleverne synes idræt skal være sjovt, altså tænker det i en sammenhæng, hvor de må grine og have det sjovt, og løbe rundt og få sved på panden. Jeg tror ikke, det vil falde i god jord, men det kommer måske også an på, hvordan du serverer det for dem (Idrætslærer).

Det bliver i interviewene tydeligt, at det også er værdier som bevægelse og glæde lærerne selv kobler til faget, og at lærerne oplever, at disse værdier står i kontrast til det at teoretisere undervisningen. Lærerne udtrykker indirekte, at glæden ved faget hives ud, hvis der lægges for meget teori ind i undervisningen.

Når du f.eks. vælger måske at undervise dem i Ultimate, forklarer også lidt historie, men det er meget lidt, fordi den her med, at så vil du i gang (Idrætslærer).

Jeg tænker sådan lidt, for den bogligt svage elev, hvis han er fysisk stærk, så skal han jo også have lov at brillere i de kreative fag. Hvis man virkelig er svag i stort set alle fag, så synes jeg, det er synd at pådutte dem en masse teori (Idrætslærer).

En forudsætning for at hæve den teoretisk del af idrætsundervisningen er ifølge de fleste lærere ekstra timer. Mange lærere nævner tværfagligt samarbejde som et eksempel på, hvordan idrætsfaglig teori kan inddrages (se afsnit 20.1).

11.2.1 OPSUMMERING

Lærerne bekræfter i interviewene de kvantitative data, der viser, at lærerne prioriterer den praktiske side af faget. Når der indgår teori, er det ifølge lærerne fysiologi og anatomi. Lærerne er bekymrede for, at teori i idrætstimerne vil betyde, at eleverne ikke synes, at undervisningen er så sjov. Også lærerne selv ser en modsætning mellem teori, og det at faget er sjovt. Lærerne mener, det kræver mere tid, hvis teori i højere grad skal integreres i undervisningen. Derudover nævner de tværfagligt samarbejde som et eksempel på, hvordan fagets teoretiske side kan styrkes (se afsnit 20.1).

11.3 LEDERNES HOLDNINGER TIL FORHOLDET MELLEM TEORI OG PRAKSIS

Lederne mener, at idrætsfagets praktiske side fortsat bør være det centrale.

Det er vigtigt at de får sig rørt. De sidder sku nok ned i forvejen. Der er nok passiv undervisning, hvor de ikke får pulsen op og får rørt sig. Så tænker jeg, de skal i hvert fald i de idrætstimer, de har, have muligheden for at komme til at bevæge sig (Leder).

De mener også, at det er denne diskurs lærerne er underlagt.

Det er fordi, når vi ser på hvor meget, vi tror, at de sidder foran en computer, og hvor dårlig deres holdning er, og hvor ringe deres kondition er, så derfor tænker vi, de skal lave noget (Leder).

Lederne fremhæver i forlængelse heraf den manglende tid til at integrere den teoretiske side af idrætsfaget.

> *Det svage led i kæden her er antallet af timer (Leder).*

En leder mener, at elevernes holdning til idrætsfagets teoretiske side bør bearbejdes allerede fra eleverne er små. Det handler ifølge samme leder om at tænde børnenes nysgerrighed.

> *Jeg tror, det er en didaktisk øvelse i at gøre børnene vant til det. Det skal du gøre dem vant til nede fra (Leder).*

En leder stiller samtidig spørgsmålstegn ved om indholdet af Fælles mål er tilpasset den uddannelsesmæssige baggrund som lærerne har fra professionsskolerne blandt andet i forhold til deres teoretiske forståelse af idrætsfeltet.

> *Fælles Mål er jo båret af, er jo skrevet af fagfolk, som jo er endnu mere tændt for deres fag og som har en teoretisk og en universitets.., ik (Leder).*

11.3.1 OPSUMMERING

Også lederne prioriterer fagets praktiske side. De mener, at teorien skal indarbejdes som en del at idrætstimerne fra de små klasser sådan, at eleverne vænner sig til, at teori også er en del af idrætstimerne. Lederne peger ligesom lærerne på tidsaspektet og stiller i øvrigt spørgsmålstegn ved, om lærerne har de nødvendige teoretiske kompetencer til at klare denne del af undervisningen.

11.4. OPSAMLING PÅ FORHOLDET MELLEM TEORI OG PRAKSIS

Hverken elever, lærere eller ledere opfatter i store træk teori som en stor eller vigtig del af idrætsfaget. De er enige om at inddragelsen af teori ikke må gå ud over faget praktiske side og peger derfor på nødvendigheden af flere timer, hvis fagets teoretiske side skal opprioriteres i forhold til praksis i dag. Lærerne peger endvidere på tværfaglige forløb som en mulighed for at inddrage mere teori i idrætsundervisningen. I den beskedne tid der bruges på fagets teoretiske side behandles primært områder som fysiologi og anatomi. Både lærer og elever udtrykker, at det at have det sjovt i idrætstimerne ikke er foreneligt med det at have teori i idrætstimerne. Lederne mener dog blandt andet, at dette er et spørgsmål om, at eleverne fra de små klasser vænnes til at teori er en del af det at have idrætsundervisning.

11.4.1 DISKUSSION – KOBLINGEN MELLEM TEORI OG PRAKSIS

Tanken om, at teori og praksis er to adskilte størrelser, der er vanskelige at forene, er ikke ny. Den klassiske tilgang hvor der først undervises i teori og derefter praksis (eller omvendt) er kendt fra både folkeskolen, ungdomsuddannelserne, læreruddannelsen og universitetet. Lærerne nedprioriterer fagets teoretiske side, fordi de ikke ønsker at gå på kompromis med fagets praktiske side. En prioritering, der er tæt knyttet til et ønske om at bidrage til elevernes sundhed (gennem bevægelse) og ønsket om, at idrætstimerne skal være sjove.

Det er vigtigt at opretholde et højt ambitionsniveau for idrætsfaget og insistere på, at læring (både motorisk læring og 'boglig' læring) er en vigtig del af faget. En tilgang til undervisningen, hvor teori er en integreret del af den praktiske side af faget synes således, at være en god løsning på udfordringen med at få tid og plads til fagets teoretiske side.

11.4.2 ANBEFALINGER

- Idrætslærere bør tænke idrætsfaget ind som en del af tværfaglige forløb. Her er det oplagt at inddrage nogle af fagets teoretiske sider der bl.a. overlapper med dansk, engelsk, historie, matematik og biologi.

- Der bør tages initiativ til udviklingsarbejder med fokus på integrering af idrætsfagets teoretiske og praktiske sider.

12. TIMERNES INDHOLD

I kapitel 12 beskriver vi indholdet i timerne og baggrunden for lærernes valg af indhold. Kapitlet består af fem afsnit. Først beskrives de faktorer, der har indflydelse på lærernes valg af indhold og dernæst en beskrivelse af timernes egentlige indhold. Herefter er der et afsnit om polarisering og efterfølgende at afsnit om svømning. Kapitlet slutter af med en opsamling samt en diskussion af indholdets mulige konsekvenser for elevernes deltagelse.

12.1 HVAD PÅVIRKER LÆRERNES VALG AF INDHOLD?

Når lærerne afgør, hvad der skal stå i årsplanen, og hvad der skal være timernes indhold, er der flere faktorer, der spiller ind. Afgørende for valget af indhold er:

Tabel 21. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'i høj grad' eller 'i nogen grad'.

Skolens fysiske rammer	97 %
Elevernes interesser	91 %
Mine egne idrætslige kompetencer	91 %
Fælles Mål (2009)	79 %
Skolens undervisningsmaterialer	77 %
Skolens planlægning i øvrigt	58 %
Aktuelle begivenheder (f.eks. EM i fodbold, OL, kampagner)	53 %
Forhold bestemt af kollegaer	48 %

Det er altså primært skolens fysiske rammer, elevernes interesser og lærernes egne idrætslige interesser der spille ind på timernes indhold. På fjerde og femtepladsen kommer Fælles Mål og skolens undervisningsmaterialer. En samlet oversigt over, hvad der er afgørende for lærernes valg af indhold kan findes i appendiks E.

Rangordningen fra 2012 ligner i høj grad rangordningen fra 2004, hvor den så således ud:

1) Elevernes interesser
2) Skolens fysiske rammer
3) Bestemmelser i faghæftet
4) Skolens undervisningsmaterialer
5) Aktuelle begivenheder
6) Forhold bestemt af kolleger eller skolens planlægning i øvrigt

12.2 TIMERNES INDHOLD

Ser vi på selve indholdet i timerne fordeler svarene sig således:

Tabel 22. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'ofte' eller 'næsten altid'.

… boldspil	98 %
… leg	88 %
… redskabsaktiviteter	48 %
… gymnastik	45 %
… atletik	44 %
… fitness	36 %
… friluftsliv	29 %
… dans	24 %
… cykling	18 %
… svømning	12 %

En samlet oversigt over timernes indhold kan findes i appendiks E.

Som det fremgår i tabel 22 er der især boldspil og leg, der er de dominerende aktiviteter i idrætstimerne. Køn, alder og undervisningserfaring har ikke den store betydning for valg af indhold. Der er dog enkelte undtagelser. Kvindelige lærere har oftere dans med i undervisningen end mandlige lærere. 31 % af de kvindelige lærere har således ofte dans med i timerne, mens dette blot er tilfældet for 17 % af mændene. Tilsvarende svarer 22 % af mændene, at de aldrig har dans med, mens dette blot gælder 10 % af kvinderne. Samme mønster gør sig gældende med gymnastik. Forskellen mellem mænd og kvinder er dog her mindre. Skulle der findes den fordom, at de mandlige idrætslærere spiller mere boldspil end de kvindelige kan vi aflive den myte. De kvindelige og mandlige idrætslærere anvender boldspil lige meget.

I EVA-rapporten blev der ikke spurgt ind til timernes indhold i spørgeskemaet, men på baggrund i interviewene på de syv skoler, der indgik i datagenereringen, beskrev EVA-rapporten en bolddiskurs på '*en del skoler*'. Som det ses i tabel 22 kan vi nu bekræfte, at denne bolddiskurs er et generelt fænomen, og at fænomenet stadig gør sig gældende i 2011. At boldspil fylder mest skal nok ses i lyset af, at de fleste skoler har rammerne til boldspil, og at de fleste elever godt kan lide at spille bold. Vi ved fra tabel 21, at netop skolens rammer og elevernes interesser er de mest afgørende faktorer for valg af indhold.

12.3 POLARISERING - TIMERNES INDHOLD OG KONSEKVENSER FOR ELEVERNES DELTAGELSE

Tidligere undersøgelser har vist, at udfordringen omkring børn og unges idrætsdeltagelse handler om en polarisering, hvor gruppen af fysisk inaktive bliver større og gruppen af aktive børn bliver mere og mere aktive (Sundhedsstyrelsen, 2011). I SPIF-rapporten findes også data, der kan bekræfte denne udfordring. Vi spurgte de lærere, der også var idrætslærere i 2004 om, de havde oplevet, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever var faldet siden 2004. Ca. halvdelen af lærerne har ikke oplevet at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige har ændret sig siden 2004. 18 % af lærerne oplever, at forskellen er blevet mindre, mens 32 % af lærerne oplever, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever er blevet større.

Tabel 23: Hvor enig er du i følgende udsagn

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Jeg oplever, at forskellen mellem de elever der er dygtige til idræt og de elever der ikke er så dygtige er blevet mindre siden 2004	4 %	14 %	48 %	20 %	12 %	3 %

Udfordringen med polarisering skal ses i sammenhæng med, at nogle idrætsaktiviteter er karakteriseret ved, at det er de børn der i forvejen er dygtige, der lærer mest. Tæller man f.eks. hvor mange gange en elev der er dygtig til volley rører bolden i en volleykamp vil han/hun rører bolden meget oftere end de elever der ikke er så dygtige. Dette medfører, at forskellen mellem de idrætsstærke og de idrætsusikre elever vokser. Modificeres volleyspillet i stedet sådan, at der tages højde for elevernes forskellige idrætslige niveau (som f.eks. kids volley) kan man undgå, at spillet bidrager til øget polarisering. Det samme gør sig gældende ved en lang række andre idrætsgrene.

Denne pointe er væsentlig, når man kigger på timernes indhold. I overensstemmelse med hvad tabel 22 viser, er elevernes indtryk, at størstedelen af undervisningen er centreret omkring boldspil.

> *Men altså, nu når vi skal være indenfor, så plejer det at være basketball og fodbold, og håndbold og sådan nogle ting (Elev).*

Når eleverne skal forklare, hvorfor nogle elever ikke ønsker at deltage i idrætsundervisningen, forholder de sig således på flere skoler til den herskende bolddiskurs. Nedenstående samtale med nogle elever, illustrerer meget tydeligt denne problematik.

> *Jeg kan ikke lide boldsport. Jeg er bange for bolden. Ja, det kan også godt gøre noget Jeg er også tit lidt bange for bolden, så det bliver lidt slemt, hvis det er noget med bold, så har man mest lyst til at sætte sig ud på sidelinjen. Og det er bare altid boldsport, vi skal spille. Det er altid boldsport i idræt. Håndbold, fodbold, hockey, volley. Men altså, vi spiller bare altid boldsport (Elev).*

Samtalen er et eksempel på, hvordan en bolddiskurs med fokus på de færdige boldspil kan ekskludere nogle elever.

Pointen er ikke, at boldspil i sig selv er ekskluderende. Boldspil kan både være ekskluderende og inkluderende. Hvorvidt der er tale om et ekskluderende eller inkluderende spil afhænger af, hvordan boldspillene tilrettelægges i undervisningen. Mange lærere giver udtryk for, at de forsøger at gennemføre aktiviteter, der tilgodeser de idrætsusikre elever. Lærerne giver flere eksempler på, hvordan de forsøger at differentiere undervisningen ved at lave tillempede regler, f.eks. at alle skal have en boldberøring, før der må scores. Regler som disse er afgørende for, at også de idrætsusikre elever får lov at øve sig, når der spilles kamp. Dog oplever lærerne, at denne dagsorden møder stor kritik og modstand blandt de idrætsstærke elever. Mange af de idrætsstærke elever er således kritiske overfor de tillempede regler.

Jeg vil også sige, at det er ikke særlig sjovt at spille håndbold ovre i skolen, selvom jeg går til det, for det er ikke sikkert, der er nogle, der kan finde ud af det på samme måde. Det er bare sådan, så tager vi lige 5 skridt, så tager vi lige en dobbeltdribling, og så kaster vi bolden videre. Det er slet ikke de samme regler, hvis det er vi spiller håndbold (Elev).

Og så skulle vi være udenfor, og så skulle vi spille noget streethåndbold, som ikke en gang var efter de rigtige regler. Det var overhovedet ikke de rigtige. Og så blev det bare mega forvirrende (Elev).

På lignende vis oplever lærerne, at nogle elever ønsker at minimere den tid der går med at øve færdigheder og delelementer af spillet især, når det drejer sig om de kendte boldspil. De dygtige elever kender reglerne og kan spillet i forvejen og har ikke brug for et længere forløb – de vil gerne bare i gang med spillet med det samme.

Lærerne synes altså at stå overfor et dilemma. Noget forsimplet stillet op skal lærerne vælge mellem to muligheder. Den ene mulighed er at spille efter tillempede regler, der tilgodeser de elever, der ikke er så dygtige boldspillere, men som de idrætsstærke elever synes er kedelige. Den anden mulighed er, at spille efter reglerne, som de gode boldspillere foretrækker, men som gør det svært for de idrætsusikre elever at deltage. Mens nogle lærere fastholder den del af undervisningen, der koncentrerer sig om færdigheder og spilelementer, er andre til dels tilbøjelige til at lade kampelementet få mere plads, da det er i denne sammenhæng, de oplever de mest motiverede elever.

Det kan blive det der vakuum, hvor det der håndboldforløb skal strække sig over 5 uger, og så ved afslutningen af den 3.uge, der er de gået døde i det. Så står man i det dilemma. Jeg har planlagt til fem uger, og vi har ikke været i gennem fløjskuddet, og kontrafasen har vi slet ikke været igennem, men hvis vi skal gøre det to gange mere, er vi nødt til bare at spille kamp (Idrætslærer).

12.4 SKOLESVØMNING

79 % af skolerne underviser i svømning. Dette er et væsentligt fald siden 2004 hvor 87 % af skolerne tilbød svømning.

Som det ses i tabel 24 underviser 66 % af de skoler med mindre end 250 elever i svømning, mens det gælder for ca. 80 % af skolerne med mere end 250 elever. Hvorvidt kommunerne eller skolerne har en lokal læseplan, har ikke nogen betydning for om skolen tilbyder svømning.

Tabel 24: Skolestørrelsens indflydelse på om der undervises i svømning

	Underviser i svømning	**Underviser ikke i svømning**
Mindre end 250	66 %	33 %
250 – 500	81 %	19 %
Mere end 500	78 %	22 %

Skolernes svømmeundervisning ligger for de fleste skoler placeret på 4.-5. klassetrin. Andelen af skoler der har svømning på de forskellige klassetrin ses i tabel 25.

Tabel 25. Tallene angiver andelen af skoler der underviser i svømning på de enkelte klassetrin

Klasse	1	2	3	4	5	6	7	8	9
%	3 %	4 %	14 %	63 %	46 %	8 %	4 %	3 %	2 %

12.5 OPSAMLING PÅ TIMERNES INDHOLD

Det er primært skolens fysiske rammer, elevernes interesser og lærernes egne idrætslige interesser der spiller ind på timernes indhold. Fælles Mål og skolernes undervisningsmaterialer spiller ikke i samme grad ind på timernes indhold.

Det er især boldspil og leg, der er de dominerende aktiviteter i idrætstimerne.

Ca. halvdelen af lærerne har ikke oplevet, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige har ændret sig siden 2004. 18 % af lærerne oplever, at forskellen er blevet mindre, mens 32 % af lærerne oplever, at forskellen mellem de dygtige og mindre dygtige elever er blevet større. Denne tendens imod en øget polarisering er i sig selv bekymrende men i endnu højere grad set i sammenhæng med den gældende bolddiskurs. Fokus på de færdige boldspil kan være med til at øge polariseringen i stedet for at komme den til livs. Lærerne er opmærksomme på de idrætsusikres behov, men oplever stor modstand fra de idrætsstærke elever overfor idrætsaktiviteter, der ikke tager afsæt i de færdige boldspil, hvor der spilles efter de 'rigtige' regler.

79 % af skolerne underviser i svømning. Dette er et væsentligt fald siden 2004, hvor 87 % af skolerne tilbød svømning. Der er en tendens til at små skoler i mindre grad end skoler med mere end 250 elever underviser i svømning.

12.5.1 DISKUSSION - POLARISERING

En af udfordringerne med de idrætsusikre elever er, at der ifølge lærerne er rigtigt mange elever, der gerne vil spille f.eks. fodbold. Dvs. at en fodboldkamp ved første øjekast kan ligne en rigtig god idrætstime, hvilket det selvfølgelig også sagtens kan være. Hvis de fleste elever i klassen synes, at det er sjovt at spille kamp og de kender spillet fra deres deltagelse i foreningsidrætten, vil langt de fleste elever i klassen være aktive under en fodboldkamp. De få elever, der ikke syntes, at det er så sjovt kan være svære at få øje på.

Det er ikke vanskeligt at forstå lærernes dilemma. Skal de insistere på, at aktiviteterne inkluderer alle på bekostning af motivationen hos en gruppe idrætsstærke elever eller må de idrætsusikre elever finde sig i, at de idrætsstærke elever ganske enkelt bare får mere ud af idrætstimerne?

Løsningen på dette dilemma må være gode idrætsdidaktiske og pædagogiske valg sådan, at man gennem aktivitetsudvikling og undervisningsdifferentiering kan inkludere alle elever uden at tage energien fra de elever, der er dygtige til idræt. En udfordring, der nok er lettere at løse på skrivebordet end ude på halgulvet, men ikke desto mindre en udfordring, der må tages op på de enkelte skoler. Lærerne bør turde tage et opgør med elevernes forforståelse af idrætsfaget og insistere på, at idrætsfagets består af andet end klassiske færdige spil. Udelukkede fokus på justering af kendte sportsgrene og tillempning af regler giver et smalt didaktisk råderum. Der bør også tænkes mere bredt på aktiviteter og temaer, som kan opfylde

fagets mål – disse aktiviteter kan tage afsæt i kendte idrætsaktiviteter, men de kan også tage afsæt i noget helt andet som f.eks. boldbasis eller aktivitetsudvikling.

12.5.2 ANBEFALINGER

- Idrætstimerne synes både at have potentialet til at bidrage positivt og negativt til polariseringen af børn og unges sundhed. Det er derfor vigtigt, at læreruddannelse, kommunerne, lederne og idrætslærerne har fokus på, hvilke idrætsdidaktiske valg, der er hensigtsmæssige i forhold til gruppen af idrætssikre elever og de idrætsstærke elever samtidig.

- Idrætslærerne bør sikre sig, at ingen fagområder bliver meget dominerende i idrætstimerne.

13. EVALUERING AF IDRÆTSTIMERNE

I kapitel 13 beskrives praksis omkring evaluering i idrætstimerne. Kapitlet er delt op i tre afsnit. Med afsæt i de kvantitative data beskrives omfanget af forskellige evalueringsformer i første afsnit. I andet afsnit beskrives med afsæt i de kvalitative data, lærernes erfaring med evaluering. Til sidste i kapitlet samles de vigtigste pointer i en opsamling.

13.1. OMFANGET AF FORSKELLIGE EVALUERINGSFORMER

EVA-rapporten anbefalede i 2004 at idrætslærerne skulle styrke evalueringskulturen, da elevernes udbytte og undervisningen kun i begrænset omfang blev evalueret.

Som det fremgår af tabel 26 evaluerer idrætslærerne i 2011 undervisningen mindre, end de gjorde i 2004 både mht. mundtlig evaluering, skriftlig evaluering og evaluering sammen med en kollega. Der er således for alle tre evalueringsformer en del lærere, der er flyttet fra kategorien 'efter hvert forløb' til 'en gang om året'. Anbefalingen fra 2004 kan således ikke aflæses i praksis i 2011.

Når undervisningen evalueres sker det fortsat primært som en mundtlig evaluering lærerne imellem, mens den skriftlige evaluering er den mindst anvendte metode.

Tabel 26. Hvor ofte anvender du en af de følgende former for evaluering af din idræts-undervisning?

	Aldrig	En gang om året	Efter hvert forløb	Efter hver lektion	Ved ikke
Skriftlige evalueringsformer, f.eks. spørgeskema til eleverne	68 % (76)	25 % (17)	2 % (7)	0 % (1)	5 %
Mundtlige evalueringsformer, f.eks. elevsamtaler	16 % (16)	30 % (19)	39 % (58)	7 % (7)	8 %
Evaluering med kollegaer	5 % (5)	14 (5) %	47 % (61)	30 % (29)	4 %

n = 340-344. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Køn, alder og undervisningserfaring synes ikke at have nogen indflydelse på, hvor ofte lærerne evaluerer. Det betyder heller ikke noget, om lærerne er linjefagsuddannet i forhold til praksis omkring evaluering.

De kvalitative data viser, at evalueringen af idrætsundervisningen primært foregår uformelt. En lærer siger blandt andet, at evalueringen:

> *mange gange er det når vi sidder i omklædningsrummet eller hører det i andre sammenhænge* (Idrætslærer).

mens en anden lærer fortæller:

> *at inde i hovedet evaluerer du timen efter hver gang, hvordan den er gået, hvorfor, hvordan kan det blive bedre (Idrætslærer)*

En enkelt skole bruger også faggruppen til mere overordnet at evaluere f.eks. undervisningsforløb og den røde tråd. Denne lærergruppe har generelt stort fokus på at dokumentere deres arbejde skriftligt, da det giver dem en oplevelse af mere konkret at få noget ud af den tid de bruger i faggruppen og på evaluering.

I modsætning til evaluering af undervisningen, der er faldet siden 2004, er der i samme periode sket en kraftig stigning i evalueringen af elevernes udbytte. På spørgsmål omkring, hvad lærerne gør for at evaluere elevernes udbytte af idrætstimerne, svarer lærerne:

Tabel 27. Hvor ofte anvender du en af de følgende former for evaluering af elevernes udbytte af idrætsundervisningen?

	Aldrig	En gang om året	To gange om året	Tre gange om året	Fire gange om året	Ved ikke
Fysiske tests	12 % (45)	21 % (19)	40 % (21)	14 % (5)	10 % (9)	4 %
Karaktergivning	74 % (74)	6 % (2)	11 % (17)	7 % (7)	1 % (0)	2 %
Skriftlig evaluering om udbyttet	15 % (80)	37 % (5)	37 % (12)	7 % (2)	2 % (0)	3 %
Dialog / samtale med eleverne	8 % (12)	17 % (9)	11 % (19)	6 % (5)	43 % (55)	15 %

n = 337-341. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Køn, alder og undervisningserfaring har ikke nogen indflydelse på, hvordan lærernes svarer i tabel 27. Det betyder heller ikke noget, om lærerne er linjefagsuddannet i forhold til, hvad de svarer mht. evaluering af elevernes udbytte.

Som det ses i tabel 27 er der sket markante ændringer i måden, hvorpå lærerne vurderer elevernes udbytte. Brugen af fysiske tests og skriftlig evaluering er steget meget på de 7 år siden 2004, mens udviklingen i omfanget af dialog med eleverne og karaktergivning er mindre.

Lærerne fortæller, at den øgede skriftlige evaluering af elevernes udbytte er knyttet til elevudtalelserne. Elevudtalelserne har altså til en vis grad formået at formalisere lærernes skriftlige evalueringspraksis. Elevudtalelserne ser dog fortsat ud til at have et vist udviklingspotentiale (se kapitel 14).

En anden forholdsvis udbredt evalueringsform blandt de interviewede lærere er brugen af forskellige fysiske tests som f.eks. Cooper test, Bip test, Yoyo test og opmålte løberuter. En lærer har ligeledes et ønske om at:

> *så vil jeg meget gerne have sådan et cirkeltræningsprogram, hvor de så hver gang lige skriver ned, hvor mange gange, de kunne tage den og så forhåbentlig over de fire gange, så kan se, at de faktisk kan tage flere af det ene og det andet (Idrætslærer).*

Den udbredte brug af fysiske test som evalueringsform kan muligvis forklares med et øget fokus på sundhed (se bl.a. afsnit 8.3). Vigtigere er måske, at denne form for evalueringsværktøj omsætter elevernes præstationer til noget målbart, og giver eleverne et output, som det for eleverne er relativt nemt at forholde sig til. Testene kan desuden gennemføres på relativ kort tid og indeholder i sig selv bevægelse så evalueringen ikke opfattes som stjælende tid fra undervisningen.

Denne argumentation understøttes af de barrierer lærerne selv fremhæver for en mere udbredt brug af evaluering. Lærerne mener blandt andet, at manglende tid er årsag til, at der ikke evalueres mere. En lærer uddyber, at *'den tid, hvor de kan være fysisk aktive, den bliver endnu mere minimal'.* Derudover nævner en lærer manglende evalueringsformer som barriere mod en mere udbredt evalueringskultur. *'Der er måske ikke så mange måder man får evalueret på*.' En lærer udtrykker i forlængelse heraf, at *'der er mange ting, der ikke er helt*

målbare, og der er det svært at tydeliggøre det overfor eleverne'. Mens både lærere og elever således nemt kan forholde sig til evaluering af elevernes fysiske præstationer, har de muligvis sværere ved at evaluere de mere bløde mål og generere et output, der giver mening for eleverne. Dette forhold kan hænge sammen med, at lærerne på samme område har svært ved at målsætte undervisningen.

13.2 LÆRERNES ERFARINGER MED EVALUERING

Mange lærere mener, evaluering er vigtigt også selvom, de ikke i øjeblikket har en systematisk evalueringspraksis. Argumenterne for at bruge energi på evaluering ligger ofte på linje med: *'Eleverne bliver bevidste om egen læring. Om hvorfor vi er der. Motiverer dem yderligere. Det er super vigtigt, at de bliver inddraget i evaluering'.* Lærerne har gode erfaringer med følgende evalueringsformer:

- En lærer har gode erfaringer med evaluering i en meget projektorienteret undervisning, hvor eleverne *'selv bestemte, hvad de ville lære. De skulle give en seddel om det, og så skulle de prøve at nå, hvad de ville lære'.* Læreren mener dog, at det er en udfordring at gennemføre forløb af denne slags med mange elever i en enkelt hal.
- Flere af de interviewede lærere har gjort sig gode erfaringer med evalueringsformer, hvor eleverne selv vurderer deres færdigheder før og efter et undervisningsforløb. Eksempelvis skulle eleverne på én skole give skriftlig tilbagemelding på egne færdigheder før og efter et volleyballforløb på en søjle fra 1-10. Det var lærernes oplevelse, at denne evalueringsform kunne gennemføres på kort tid, men alligevel havde en god effekt for eleverne. På trods af de gode erfaringer begrænses brugen af evalueringsformen sig dog til, at *'vi håber på, at bruge det en gang om året, skal vi ikke sige det sådan'.*
- Andre lærere har gode erfaringer med lignende evalueringsformer fra læreruddannelsen: *'Det synes jeg også var fedt at kunne følge sig selv, kan man sige, ej, nu bliver jeg nødt til at gå hjem og træne det der, for jeg skal op at stå på hænder'.*

Nogle lærere forholder sig dog mere kritisk til værdien af evaluering.

- En lærer fortæller om sine erfaringer fra et forløb, hvor eleverne skulle vurdere deres færdigheder før og efter et undervisningsforløb. Han siger: *'Jeg tror faktisk, de var ligeglade. Altså, de får udleveret sedlen og så næste gang har 75% gjort dem væk. Ungerne har mere travlt med, at de kan se, at de andre ved, hvor dygtige de er…så har de ikke behov for at have det på papir'.*
- Andre lærere udtrykker at brugen af evaluering ligger langt fra den virkelighed, de befinder sig i med glemt idrætstøj og elever, der ikke deltager i undervisningen. *'Og det bliver enormt påtaget. Altså, hvad vil du have de der unge mennesker skal sige, altså. 'Ja, jeg har siddet her, lidt på facebook og smsét med en veninde, det har da været en fed idrætstime'. Det hænger ikke sammen vel'.*

13.3 OPSAMLING PÅ EVALUERING AF IDRÆTSTIMERNE

Det er væsentligt at lave en distinktion mellem evaluering af undervisningen (f.eks. undervisningsformen, indholdet, rammerne eller instruktionen) og evaluering af elevernes udbytte.

Lærerne evaluerer undervisningen mindre i 2011, end de gjorde i 2004. Evalueringen af undervisningen foregår primært lærerne imellem, den er uformel og for det meste mundtlig.

Der er ikke nogen tradition eller kultur, hvor skriftlig og/eller systematisk evaluering er normen.

Elevernes udbytte bliver i modsætning til undervisningen evalueret i væsentligt højere grad end i 2004. Det er især brugen af skriftlig evaluering og fysiske tests, der er steget kraftigt. Når eleverne inddrages i evalueringen, er det altså som oftest i fysiske tests, der skal dokumentere elevernes fremgang og sjældent med fokus på, at eleverne giver lærerne feedback på undervisningen. Nogle elever vil utvivlsomt finde motivation i at få målt deres fysiske præstationsevne og præstationsforbedring. Der vil dog også være elever, der omvendt finder det direkte demotiverende kun at blive målt på deres fysik. For at tilgodese denne gruppe er det vigtigt, at evalueringen ikke kun består af fysiske test, men at også elementer som f.eks. elevernes sociale kompetencer evalueres, og at evalueringerne ikke kun har fokus på resultat, men også proces.

De fleste lærere finder evaluering vigtigt og er som udgangspunkt positive overfor brugen af mere systematisk evaluering, men mangler evalueringsværktøjer/former, der kan gennemføres enkelt og hurtigt uden det tager for meget af den tid, hvor eleverne er fysiske aktive. Nogle af de lærere, der har erfaring med systematisk og skriftligt at evaluere undervisningen, har en positiv oplevelse af dette, men andre oplever det som spild af tid.

13.3.1 ANBEFALINGER

- Der bør udvikles evalueringsværktøjer, der er let anvendelige i en specifik idrætsmæssig sammenhæng. Der bør især lægges vægt på andre evalueringsformer end fysiske tests.

- Idrætslærere og ledere bør tage initiativ til at evaluering af elevernes udbytte tænkes ind allerede i udarbejdelsen af årsplanerne. Evalueringsformerne bør ikke begrænse sig alene til fysiske tests.

- Idrætslærerne bør vælge evalueringsformer, der sikrer, at både elevernes udbytte, men også selve undervisningen vurderes og evalueres.

14. ELEVUDTALELSER

I kapitel 14 ser vi nærmere på elevudtalelserne. Kapitlet er delt op i to afsnit. I første afsnit kigger vi på elevudtalelsernes effekt efterfulgt af et afsnit om elevudtalelsernes form.

I skoleåret 2006/2007 blev det indført, at lærerne skulle lave elevudtalelser i idræt. Lærerne er forpligtet til at give eleverne i 8-10. klasse en skriftlig udtalelse to gange årligt. Den sidste udtalelse skal eleverne have umiddelbart inden de afslutter faget og skal udtrykke elevens faglige standpunkt på dette tidspunkt. Elevudtalelserne er tænkt som et redskab til at skabe et bedre grundlag for både idrætslærerne og eleverne til at vurdere den enkelte elevs læringsbehov i idrætstimerne. Elevudtalelserne er således tæt knyttet til evaluering og målsætning.

14.1 ELEVUDTALELSERNES OMFANG OG EFFEKT

90 % af idrætslærerne laver elevudtalelser i idræt – 10 % gør ikke.

Tabel 28. Laver du elevudtalelser i idræt?

	Mand	Kvinde	I alt
Ja	93 %	87 %	90 %
Nej	7 %	13 %	10 %
I alt	152	174	326

Et interessant mønster er, at det er de lærere der ikke har undervist så længe der springer elevudtalelserne over.

Tabel 29. Laver du elevudtalelser i idræt – hvor længe har du undervist i idræt?

	Under 1 år	1-2 år	3-5 år	6-10 år	11-20 år	21 år eller mere	I alt
Ja	80 %	56 %	84 %	94 %	94 %	92 %	89 %
Nej	20 %	44 %	16 %	6 %	6 %	9 %	11 %
I alt	5	18	62	103	79	59	326

Det samme mønster gør gældende mht. lærernes alder. Det er især lærerne under 34 år, der springer elevudtalelserne over.

Tabel 30. Laver du elevudtalelser i idræt – hvor gammel er du?

	34 år eller yngre	35-44 år	45-54 år	55 år eller ældre	I alt
Ja	82 %	95 %	93 %	90 %	89 %
Nej	19 %	5 %	7 %	10 %	11 %
I alt	119	123	56	29	327

De lærere der havde svaret 'ja' til, at de lavede elevudtalelser blev desuden spurgt om hvilken effekt, de mente elevudtalelserne har:

Tabel 31. Bidrager elevudtalelserne positivt til…

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
… antallet af elever der deltager i idrætstimerne?	7 %	37 %	19 %	36 %	0 %
… fagets status i elevernes øjne?	9 %	38 %	23 %	30 %	0 %
… elevernes aktivitets niveau?	5 %	38 %	24 %	33 %	0 %
… fagets status i dine øjne?	14 %	37 %	23 %	24 %	3 %

n = 313-316

Ca. en tredjedel af lærerne vurderer, at elevudtalelserne ikke har den store betydning fagets status, elevernes aktivitetsniveau og antallet af elever, der deltager i idrætstimerne. Ca. 40 % af lærerne mener til gengæld, at elevudtalelserne i 'nogen' eller 'høj' grad bidrager positivt mht. alle fire udsagn.

Mange af de interviewede lærere mener ikke, at udtalelserne har rykket på elevernes fremmøde og aktivitetsniveau. '*Dem, der er ligeglade er stadig ligeglade, og dem, der vil bevæge sig, bevæger sig stadig*'.
Flere ledere er enige i denne betragtning. '*Dem, der heller ikke gad før, har det ikke betydet noget. Dem, der gerne vil er det fint med en god udtalelse'.*

En leder mener ikke udtalelser kan motivere de idrætssvage elever, fordi udtalelserne appellerer til elevernes ydre motivation. *'Idræt egner sig ikke ret langt med ydre motivation til dem, der ikke har det ret sjovt i idræt. Der skal man vælge en helt anden tilgang.'* Enkelte lærere mener, at udtalelserne kan have betydning for en mindre gruppe elever *'som ligger på vippen, som har nogle kompetencer eller evner, som burde være klar'.* Derudover nævnes de elever, som har et ønske om at fortsætte på en efterskole, hvor idrætsudtalelserne vægtes højt.

Det gennemgående billede er, at lærere og ledere ser udtalelserne som en anerkendelse af de elever, der er dygtige til idræt. De oplever dog ikke, at udtalelserne er noget, der i den daglige undervisning ligger i elevernes bevidsthed. *'Det er squ ikke noget Lille Børge, han tænker på onsdag i 3.time, om han gider lave noget'*. En leder fremhæver, at udtalelser for nogle lærere kan komme til at virke som en bureaukratisering af idrætsfaget.

Lærernes og ledernes oplevelse af udtalelsernes manglende betydning for elevernes aktivitetsniveau og holdning til faget, understøttes i høj grad af eleverne selv. '*Altså, det er ikke sådan man tænker, nu skal man sætte nogle mål og få nogle bedre ting, man tænker bare, nå'.* Langt de fleste elever mener ikke, at udtalelserne har haft nogen betydning, og nogle elever har glemt, at de overhovedet får dem.

14.2 ELEVUDTALELSERNES FORM

Udtalelserne udgør på flere af de interviewede skoler et afkrydsningsskema eller en lignende meget standardiseret form. Der tegner sig i interviewene et billede af, at den manglende effekt af udtalelserne til dels skyldes, den form udtalelserne har på mange skoler. Nogle lærere og ledere oplever således, at eleverne *'ikke kan se sig selv i det'* og *'ikke har noget nærvær til det'.* Udtalelserne potentiale synes således ikke at være udtømt. En leder foreslår f.eks., at

udtalelserne i langt højere grad kommer til at fungere som et udgangspunkt for en dialog med eleverne om deres deltagelse i og holdning til idrætsfaget. Også eleverne selv efterlyser en mere dialogbaseret elevudtalelsesform, idet de ikke oplever nogen konsekvens af udtalelserne i deres nuværende form *'Det er også fordi læreren siger det jo ikke til én, nu skal du tage dig sammen, så får du en bedre udtalelse. Det er bare sådan, nå ok'.* Disse elever efterlyser således en mere dialogbaseret elevudtalelsesform. Eleverne giver desuden udtryk for, at udtalelserne i deres nuværende form har ringe betydning fordi *'der står bare det samme som der gjorde sidste år',* at *'sidste år fik vi også bare alle sammen den samme stort set' og 'at det var bare sådan et stykke papir'*.

14.3 OPSAMLING PÅ ELEVUDTALELSER

De kvantitative data viser, at næsten alle lærere laver elevudtalelser. Omkring halvdelen af lærerne mener, at elevudtalerne i nogen eller i høj grad påvirker idrætsundervisningen positivt, mens ca. en tredjedel af lærerne ikke oplever nogen effekt at elevudtalelserne. Det er især yngre lærere og lærere, der ikke har undervist så længe, der springer elevudtalelserne over.

Både elever og lærere peger på, at måden, hvorpå elevudtalelserne mange steder udarbejdes og anvendes ikke er hensigtsmæssig. Lærerne mener blandt andet, at elevudtalelserne er for standardiserede, og at eleverne har svært ved at forholde sig til indholdet på den måde elevudtalelserne i øjeblikket anvendes. Eleverne udtrykker også selv, at de har svært ved at forholde sig til udtalelsernes indhold og mener endvidere, at elevudtalelserne er for forudsigelige, fordi de enten ligner den udtalelse, de andre elever får, eller den udtalelse de fik sidste gange. De efterlyser mere dialog omkring betydningen af udtalelsens indhold, og hvordan den skal anvendes fremadrettet.

14.3.1 ANBEFALINGER

- Det er bekymrende, at det især er de unge lærere der vælger elevudtalelserne fra. Det er derfor vigtigt, at læreruddannelsen tager denne udfordring op og prioriterer, at de lærerstuderende bliver klædt på til at lave kvalificerede elevudtalelser.

- Idrætslærerne bør fokuserer på elevudtalelsernes form og sikre sig, at eleverne forstår indholdet og deres muligheder for at udvikle sig.

15. KARAKTERER OG PRØVER I IDRÆT

Idræt er ikke et fag, hvor der skal gives karakterer. Ikke desto mindre svarer 25 % af idrætslærerne, at de giver karakterer i idræt. I kapitel 15 kigger vi nærmere på denne praksis.

Vi testede om der var forskelle på svarene i spørgeskemaet fra de lærere der giver karakter sammenlignet med, de lærer der ikke giver karakter. Der er intet i de kvantitative data, der tyder på, at der på følgende områder er nogen forskel på hhv. at give og ikke give karakterer.

- Elevernes fravær.
- Målsætning og evaluering.
- Brugen af Fælles Mål.
- Prioriteringen af 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'.

Til gengæld er der en lille tendens til, at andelen af lærere, der ikke ved om de opfylder Fælles Mål, er mindre i den gruppe af lærere, der giver karakterer. Det virker også umiddelbart logisk, at de lærere, der giver karakterer i højere grad 'er nødt til' at orientere sig i Fælles Mål. Tendensen er dog lille. Ca. 16 % af de lærere, der ikke giver karakterer ved ikke, om deres undervisning lever op til Fælles Mål, mens den samme andel er 10 % hos de lærere, der giver karakterer.

De kvalitative data peger i retning af, at det ikke i sig selv har en effekt at indføre karakterer, men at det derimod kan have en effekt at indføre prøver i idræt, ikke blot på elevernes fravær, men også på elevernes engagement og motivation for faget.

En af de interviewede skoler arbejder på andet år med Prøver i idræt, hvor både fagets teoretiske og praktiske side indgår. Lederen mener, at en afsluttende prøve er med til at motivere eleverne fordi *'de skal stå til regnskab for noget'* og fordi *'alle de ting, der kan være svære, de bliver lige pludselig nemmere, fordi det skal bruges til det og det'*. Lederen mener således, at en afsluttende prøve styrker fagets mening for eleverne, og dermed at prøver i højere grad end karakterer er med til at styrke elevernes indre motivation *'at jeg gider godt lære noget og jeg synes, det er noget værd at lære noget. Det er da det, det handler om'*. Eleverne på samme skole udtaler, at '*der er flere, der er begyndt at tage det seriøst, synes jeg'*. De begrunder dette med, at *'man bliver ligesom nødt til at sætte sig ind i den dans, fordi man ved man skal bruge den senere'.* De oplever dog ikke, at prøverne har påvirket de elever, som har et stort fravær i idræt og der er derfor fortsat '*mange der ikke kommer overhovedet'*. Lærerne på skolen oplever, at prøven kan være med til '*lige at fange nogle af dem, der ikke rigtig gider engang imellem, så kan man sige, at der er noget her, du skal kunne.'* Lærerne oplever desuden, at færre elever bliver væk fra undervisningen eller spørger om de må gå hjem, fordi eleverne ved, '*at de skal være der og se hvad der foregår'.* Lærerne udtrykker endvidere, at prøven har påvirket deres tilgang til Fælles mål. De går meget op i at nå omkring alle målene, fordi eleverne kan blive stillet til regnskab for det til prøven. '*Det ville være pinligt i hvert fald, hvis de står der og ikke kan finde ud af det.'*

En lærer på en anden skole har gjort sig lignende erfaringer med både elevernes og lærernes egen motivation for faget og dets mål i forbindelse med at kristendom blev gjort til prøvefag:

> *Det gør jo, at jeg sidder mig helt anderledes med fælles mål og sådan noget og kigger, hvad er det, de skal. Og det ved eleverne også godt. Så tager eleverne det også sådan lidt la la på det. Nu ved de godt, vi skal saft susme kunne det her (Ikke-idrætslærer)*

Mange af de interviewede lærere og ledere er positive overfor at gøre idræt til et prøvefag. De har ikke så meget fokus på prøven i sig selv men på den proces, der skal føre frem mod prøven, ligesom de ligger vægt på, at begrundelsesgrundlaget er alsidigt, så det ikke kun er elevernes kropslige kompetencer, der testes. En leder mener desuden, at idræt som prøvefag kan *'hæve tilgangen til det teoretiske indhold'* af undervisningen.

15.1 OPSAMLING PÅ KARAKTERER OG PRØVER I IDRÆT

Både i 2004 og i 2011 svarede 25 % af lærerne, at de giver eleverne karakterer. Det er altså ikke nødvendigt, at gennemføre store interventionsforsøg for at finde ud af, hvad der sker med idrætstimerne, når der gives karakter. Erfaringerne må allerede være 'derude'[8]. Erfaringerne skal dog indsamles og analyseres. Data indikerer således blandt andet, at det ikke i sig selv har en effekt at indføre karakterer. Det kan derimod have en effekt at indføre prøver i idræt. For eleverne kan det betyde lavere fravær og større engagement og motivation for faget. For lærerne kan en prøve have betydning for, hvor bevidst der arbejdes efter Fælles Mål.

15.1.1 ANBEFALING

- Erfaringerne med prøver og karakterer i idræt bør indsamles, systematiseres, analyseres og publiceres.

[8] Bl.a. er Det Nationale Videncenter KOSMOS i gang med et toårigt udviklingsarbejde om Prøver i idræt og efter første projektår er der udgivet en rapport om prøver i idræt. Der kan læses mere om arbejdet med prøver i idræt på www.vicekosmos.dk.

16. FRAVÆR

I august 2004 trådte en ny bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen i kraft[9]. EVA-rapporten fremhævede denne bekendtgørelse som et vigtigt redskab i arbejdet med elevernes fravær i idrætstimerne.

Dette kapitel sætter fokus på omfanget af fravær, kønsforskelle samt årsager og løsninger på fraværsproblematikken. Kapitlet afsluttes med en opsamling af de vigtigste pointer.

16.1 OMFANGET AF FRAVÆR

Det generelle fravær i idrætstimerne ser således ud:

Tabel 32. Hvor mange procent af eleverne er i gennemsnit fraværende i dine idrætstimer? Ved fravær forstår vi såvel elevernes 'lovlige' som 'ulovlige' fravær fra en time. Tallene i parentes angiver, hvor mange elever der ville være fraværende, hvis der var tale om et hold bestående af to klasser på i alt 50 elever.

	Respondenter	Procent
0-3 % (1 elev)	74	22 %
4-10 % (2-5 elever)	180	53 %
11-20 % (6-10 elever)	62	18 %
21-30 % (11-15 elever)	18	5 %
31-40 % (16-20 elever)	3	1 %
41-50 % 21-25 elever)	0	0 %
51 % eller flere (26 elever eller flere)	0	0 %
I alt	337	100 %

Som det fremgår af tabel 32 oplever 22 % af idrætslærerne stort set ikke noget fravær. En næsten ligeså stor andel vurderer, at andelen er 11-30 %. Det typiske svar som 53 % af lærerne giver er, at 4-10 % af eleverne typisk er fraværende. Det svarer til 2-5 elever på et hold bestående af 50 elever[10].

De lærere der også var idrætslærere i 2004 blev spurgt om, de vurderede, at det samlede fravær var steget eller faldet siden 2004. Ca. halvdelen af lærerne vurderer, at det samlede fravær er uændret i forhold til 2004. Af de lærere der mener, at fraværet er ændret vurderer de fleste, at fraværet er steget.

Tabel 33. Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Jeg oplever, at elevernes fravær i idræt er faldet siden 2004	7 %	13 %	47 %	15 %	15 %	4 %

[9] Bekendtgørelsen kan findes på: https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=24588

[10] Sammenligner vi med Ministeriet for Børn og Undervisnings rapport 'Kortlægning af fravær i de Nordiske lande' ser det ud til, at fraværet i idræt er ca. det samme eller lidt højere end i de boglige fag. Ministeriet for Børn og Undervisnings rapport angiver det generelle fravær i folkeskolen til at være mellem 5 -8 %. Ministeriet for Børn og Undervisnings tal er dog baseret på blot tre kommuner, da en egentlig national vurdering af fraværsniveauet i folkeskolen pt. ikke er mulig.

Disse data må tolkes således, at nogle lærere er lykkedes med at nedsætte fraværet siden 2004, men samlet set er fraværet siden 2004 nogenlunde det samme eller lidt højere end i 2004.

Når lærere og elever i interviewene bliver bedt om at vurdere omfanget af fravær, er det typiske svar i overensstemmelse med de kvantitative data 2-3 fraværende elever. Der er dog på nogle skoler også lærere og elever, der oplever, at over en femtedel af eleverne er fraværende i idrætstimerne.

Lærerne udtrykker, at omfanget af fravær er meget klassebestemt. Der er ofte kun tale om enkelte klasser hvor fraværet er meget højt.

Lederne har et lidt andet syn på omfanget af fravær end lærerne og eleverne. Ingen ledere oplever fravær som et stort problem, ej heller på de skoler, hvor lærere og elever har vurderet fraværet højt.

16.2 DRENGE OG PIGERS FRAVÆR

Pigernes fravær var i 2004 langt større end drengenes fravær. Denne markante forskel eksisterer fortsat i 2011.

Tabel 34. Er der forskel på fraværsniveauet for drenge og piger? Ved fravær forstår vi såvel elevernes 'lovlige' som 'ulovlige' fravær fra en time.

	Respondenter	Procent
Ja, drenge har højere fravær	11	3 %
Ja, pigerne har højere fravær	148	44 %
Fraværet er omtrent lige stor for både drenge og piger	168	50 %
Ved ikke	10	3 %
I alt	337	100 %

Mønsteret er altså det samme som i 2004, og det er ikke lykkes at gøre noget ved pigernes fravær i mellemtiden. Dette er en både væsentlig og bekymrende sammenhæng.

16.3 ÅRSAGER TIL FRAVÆR

Lærerne har mange forskellige forklaringer på elevernes fravær. De typiske forklaringer kredser om *noget kropsligt*. Lærerne nævner i den forbindelse f.eks. elever som ikke er vant til at bevæge sig, overvægtige elever, som er generte over at smide tøjet, elever som oplever kropslige forandringer som f.eks. menstruation og elever med manglende selvværd og/eller selvtillid.

En anden type fravær skyldes elevernes *fysiske skavanker*. Lærerne oplever således mange elever med problemer med særligt knæ, ankler, skinneben og ryg. Disse skavanker findes både hos de elever, der ikke er aktive i deres fritid, og de elever som er meget aktive i deres fritid. Ca. halvdelen af lærerne vurderer, at problemer med skader er på samme niveau som i 2004. 34 % af lærerne mener, at problemer er større i 2011 end i 2004, mens 8 % vurderer, at det er mindre.

Tabel 35. Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Jeg oplever at eleverne har færre skader i dag end i 2004	2 %	6 %	51 %	19 %	15 %	8 %

Lærerne beskriver endvidere elevernes fravær som et kulturelt fænomen. De mener, at eleverne er *forkælede* og *rynker på næsen* næsten uanset, hvad de præsenteres for at aktiviteter. En leder bakker denne forklaring op og uddyber, at børnekulturen og den pædagogik, der har udviklet sig parallelt hermed:

> *Gør, at det, der kræver, at man fordyber sig og man træner og træner og træner, det bliver sværere og sværere at få børn til at gribe det som noget fascinerende (Leder).*

Endelig nævner lærerne idrætsfagets lave status blandt såvel elever som forældre som en forklaring på elevernes fravær i idrætsundervisningen (se afsnit 21.3).

På en enkelt skole oplever lærerne, at der er elever, som reelt ikke har noget idrætstøj. Disse elever er således afhængige af at kunne låne idrætstøj af skolen og deres kammerater. Da familierne oplever det som en fornærmelse, at deres børn skal gå i lånt idrætstøj, er det dog ikke alle elever, der tager imod et sådant tilbud.

Eleverne har ligeledes mange forklaringer på fraværsproblemerne i idræt. Forklaringerne adskiller sig væsentligt fra de forklaringer, lærerne kommer med. Elevernes forklaringer kredser primært om, at eleverne har svært ved at se en mening med faget. Det skyldes for det første, at idræt er et fag, hvor de hverken skal til prøve eller får karakterer.

> *Dansk og sådan noget, når man kommer der, så ved man, ok, jeg får karakterer for det her, jeg skal op i det, nu når vi går i 9.klasse, men idræt, det er jo bare, det er nærmest bare sådan leg. Det er ikke rigtigt, men sådan tager folk det (Elev).*

For det andet mener eleverne ikke, at idræt er et fag, hvor man skal lære noget.

> *Man skal sådan set ikke rigtig bruge det til noget. Dansk, det er jo noget nyt du lærer. I idræt er det løbe, fodbold, ind i bad. Det er jo ikke et fag, som alle andre, så det er lidt lige meget. Jeg lærer ikke noget af det, altså (Elev).*

Eleverne begrunder primært idrætsfaget med, at de skal have motion (se afsnit 10.1). Idræt bliver derfor særligt uvæsentlig for de elever, *der går til noget sport i fritiden.*

Ud over den manglende mening med faget begrunder eleverne fraværet i idræt med, at der er flere undskyldninger for ikke at deltage i idræt.

De mener desuden, at lærerne har sværere ved at holde øje med dem i idræt, fordi de ofte befinder sig udenfor, og fordi lærerne ofte ikke kender dem fra andre fag.

> *Der er lidt flere der ikke er med til idræt, fordi en skadet kan jo godt lave matematik, men ikke sparke til en bold. Det er nemt lige at gå hen og sige, ej, jeg har slået min fod, så jeg er ikke med (Elev).*

Opsummerende kan lærernes forklaringer på fraværet siges at kredse om kropslighed, skavanker, fagets status og kulturelle forhold. Elevernes forklaringer derimod kredser omkring, at man ikke lærer noget, det er ikke er prøvefag og at 'det er lettere at pjække end i andre fag'.

16.4 HÅNDTERING AF FRAVÆR

Der er i interviewene flere måder at håndtere de elever, der af den ene eller den anden grund ikke kan deltage i undervisningen. Mens eleverne nogle steder hjælper med praktiske gøremål, bliver eleverne andre steder sendt ud at gå.

Der er flere argumenter for, at de elever, der fritages fra undervisningen ikke blot anbringes på en bænk på sidelinjen, men i stedet gøres aktive på den ene eller den anden måde.

For det første oplever lærerne, at mange af de elever, der fritages fra undervisningen, ofte ikke fejler noget, der gør, at eleverne ikke er i stand til at være fysisk aktive. For det andet udtrykker nogle elever, at de føler sig udstillet, når mange af deres klassekammerater sidder og kigger på dem fra bænken.

> *Så vil jeg sige, at så er det næsten værre, når halvdelen ikke har idrætstøj med, så sidder de bare henne på rækken og sidder bare og kigger på en og sidder bare og råber og kommenterer på en (Elev).*

Endelig oplever både elever og lærere, at der kan være et socialt element i at pjække fra undervisningen.

> *Man ved, hvordan det er i sådan en gruppe, der er nogen, hvis de ikke har idrætstøj med, så er der ret mange andre, der heller ikke har med. På den måde så kan de forsvinde fra en (Idrætslærer).*

> *Nogen gange så aftaler de sådan at glemme idrætstøjet, så de kan holde fri sammen. Sidde og snakke (Elev).*

Også en leder forholder sig til denne problematik

> *Det er ikke et stort problem, men det er et irritationsmoment, for det skaber også noget i resten af klassen. Det skaber en kultur i klassen til, at idræt det er bare noget man kan få fri til, hvis der er nogen, der får det. Især dem i mellemgruppen – det kan skabe en dårlig kultur (Leder).*

16.5 LØSNINGER PÅ FRAVÆRSPROBLEMATIKKEN

Der er på skolerne gjort flere positive erfaringer med at nedsætte elevernes fravær. På en skole er fraværet faldet efter lærerne er begyndt at tildele eftersidninger ved ulovlig udeblivelse fra idræt. På en anden skole er fraværet faldet, fordi idrætsfaget er blevet et prøvefag og på en tredje skole er lærerne begyndt at føre protokol over årsagerne til elevernes

fravær på mellemtrinet for at imødegå den fraværsproblematik, der tidligere er set på overbygningen.

Mange elever har flere gode bud på, hvordan vi fremadrettet får flere elever til at deltage aktivt i idrætstimerne.

Eleverne mener for det første, at den idrætsundervisning de oplever i indskolingen og især mellemtrinet er vigtig for den holdning, de får til idrætsfaget på overbygningen. Det er derfor vigtigt, at det prioriteres lige så højt at have linjefagsuddannede lærere i indskolingen som i de ældre klasser.

> *Jeg tror i hvert fald vores holdning skal ændres. Jeg tror det bliver svært på nuværende tidspunkt. Ned i de små klasser og sige, det her, det fandme det fedeste fag. Det var det jo også, da vi var små. Det var idræt bare det fedeste. Det er ligesom mellemtrinet, hvor det bare blev tabt på gulvet. Så begynder læreren bare at blive træt af, altså idræt, ej, vi gider ikke forberede os til det, og så bliver det bare sådan lidt, at så går vi ud og spiller fodbold eller vi går ud og spiller volley eller sådan noget (Elev)*

Eleverne mener derfor, det handler om at fastholde den positive indstilling til idrætsfaget fra indskoling og mellemtrin.

> *Allerede nede i de små klasser, der skal du have dem fanget ik, og blive ved med at holde dem fast i det her med, at det er sjovt. Fordi så når vi allerede er begyndt at kede os på mellemtrinet, så er det bare blevet ved på den måde. Så kan du bare ikke rigtig ændre den holdning nu (Elev).*

Eleverne mener endvidere, at der for nogle elever skal tages særligt hensyn. Det gælder særligt de elever som ikke er *'så skide fysiske, de synes ikke det er sjovt at bevæge sig på nogen måde'.* Eleverne mener derfor, det kan være en ide at lade de idrætsusikre elever have idrætsundervisning med andre idrætsusikre elever.

> *Hvis de laver noget sammen med nogle andre af dem, der også sidder derude, som heller ikke synes det er sjovt at bevæge sig, så kunne det være, de synes, det var sjovere i stedet for at være sammen med alle mulige, der er helt vildt gode til det (Elev).*

Endelig mener nogle elever, at fraværet ville kunne reduceres, hvis idrætstimerne havde mindre fokus på boldspil.

> *Der er jo mange, der måske ikke kan lide bold, og det er jo det, vi tit laver. Så derfor tror jeg på en måde også, at der er mange, der ikke tager det så seriøst (Elev).*

Nogle elever mener, at idrætsfagets berettigelse netop beror på, at der foregår andre aktiviteter end de traditionelle boldspil.

> *Det er dejligt med den variation, også at vi ikke spiller fodbold hele tiden, men at vi også prøver lidt andre ting (Elev).*

Placeringen af idrætstimerne spiller for nogle elever ligeledes en rolle.

> *Vi har det lige de to sidste timer på en fredag, så vil man bare gerne hjem og holde weekend (Elev).*
>
> *Man kan godt tænke, åh jeg skal have til kl.15 i dag, men de sidste to timer er idræt, og så går det nok. Man er lidt død i de sidste timer, så er det godt nok at have idræt (Elev).*

16.6 OPSAMLING PÅ FRAVÆR

Fraværet i idræt er overordnet set det samme som i 2004 eller en smule højere. Dog er det for nogle lærere lykkes at nedsætte fraværet. Der er fortsat en stor skævvridning i fraværet således, at pigerne i væsentlig højere grad end drengene er fraværende.

Halvdelen af lærerne angiver i spørgeskemaet, at 4-10 % af eleverne typisk er fraværende i idrætsundervisningen. Ca. en femtedel oplever stort set ingen fravær, mens en anden femtedel oplever fravær på op til 20 %. Data indikerer, at væsentlige nuancer går tabt, hvis man kun forholder sig til det gennemsnitlige fravær i idræt. Omfanget af fravær er således i høj grad klassebestemt. Højt fravær er ikke et generelt problem, men et problem, der er knyttet til enkelte klasser.

Lederne har et lidt andet syn på omfanget af fravær end lærerne og eleverne, og de oplever ikke fravær som et stort problem.

De kvalitative data viser, at lærernes begrundelser for fraværet i idræt i høj grad adskiller sig fra elevernes begrundelser herfor. Mens lærerne typisk tilskriver fraværet elevernes kropslighed og skavanker, fagets status og kulturelle forhold, mener eleverne, at fraværet skyldes, at de ikke lærer noget, at idræt ikke er et prøvefag og at *'det er lettere at pjække end i andre fag'*. Elevernes udtrykker endvidere, at fraværet kan hænge sammen med timernes indhold, hvor fokus på boldspil i øjeblikket er stort.

De fleste af de interviewede elever oplever idræt som et vigtigt fag. Dette begrundes af mange med, at det er vigtigt at røre sig, og at hjælpe de som ikke laver noget i deres fritid i gang (se afsnit 10.1). Mange elever mener derfor også, at idræt er mere eller mindre unødvendigt for dem, der rører sig i fritiden. Eleverne har således et forholdsvis snævert syn på idrætsfagets berettigelse. For de elever, som ikke kan se sig selv i denne diskurs eller de elever, som i bruger al deres fritid på sport, er det muligvis svært at finde meningen med faget, hvilket kan være en yderligere forklaring på det fravær lærere og elever oplever i idrætsundervisningen i nogle klasser.

16.6.1 ANBEFALINGER

- Både Ministeriet for Børn og Undervisning, kommunerne og skolerne bør igangsætte initiativer der har særligt fokus på at reducere pigernes fravær i idræt.

- Der er væsentlige forskelle på elevernes og lærernes forklaringer på elevernes fravær. Idrætslærere bør tage elevernes perspektiv i betragtning, når der arbejdes med øget deltagelse.

17. KONFLIKTER

Lærerne blev spurgt om, de bruger meget tid på konflikter og andre ting der ikke er umiddelbart knyttet til timernes indhold.

Tabel 36. Bruger du meget af undervisningstiden på forhold der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold (f.eks. konflikter eller praktiske forhold)?

	Mand	Kvinde	I alt
Ja, i høj grad	12 %	6 %	9 %
Ja, i nogen grad	35 %	26 %	31 %
Ja, lidt	37 %	47 %	42 %
Nej	16 %	20 %	19 %
I alt	153	172	325

40 % af idrætslærerne vurderer, at dette i høj eller nogen grad er tilfældet. De mandlige lærere vurderer i højere grad end de kvindelige lærere, at de bruger tid på konflikter. Der er ikke basis for at forklare denne kønsforskel med afsæt i denne rapports empiri. Der er desuden en tendens til, at jo flere år idrætslærerne har undervist i idræt, desto mindre tid vurderer de, at de bruger på ting, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold.

Tabel 37. Bruger du meget af undervisningstiden på forhold der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold (f.eks. konflikter eller praktiske forhold)?

	Under 1 år	1-2 år	3-5 år	6-10 år	11-20 år	21 år eller mere	I alt
Ja, i høj grad	0 %	16 %	13 %	6 %	8 %	7 %	9 %
Ja, i nogen grad	80 %	26 %	30 %	34 %	29 %	24 %	31 %
Ja, lidt	20 %	37 %	45 %	45 %	40 %	39 %	42 %
Nej	0 %	21 %	12 %	15 %	23 %	30 %	19 %
I alt	5	19	76	94	75	54	323

Et af de emner der kan give anledning til konflikter er badet efter idrætstimerne. 14 % af de idrætslærere der også underviste i 2004 mener at udfordringerne med at få eleverne i bad efter idræt er faldet sammenlignet med 2004, mens 44 % mener at udfordringen er vokset og 42 % mener at udfordringen er uændret.

Der er i de kvalitative data flere eksempler på, at lærerne bruger meget tid på elever, der på den ene eller den anden måde forsøger at undvige undervisningen.

> *Hvis ikke vi holder dem til ilden hele tiden, hvis vi er tre lærere, så bruger den ene lærer i hvert fald 70 % af sin tid på at jage flokken sammen, fordi så sidder der to, som har seddel med og hele balladen, sidder ude langs med hegnet, og så går man i gang, så går der 10 sek., og så vender man sig om, så sidder der 7. Og hvor kom de 5 fra? Ja. Det var ikke nogen, der havde seddel med og de har også måske klædt om. Men så sidder de der alligevel (Idrætslærer).*

> *Ja, man har hele tiden en i gang med, "hvorfor sidder du der og kom nu ud og vær med", og "nej, du skal ikke ud i omklædningsrummet, og nej, du skal ikke have vand" og det ene og det andet. Alle mulige undskyldninger, for lige at smutte (Idrætslærer).*

Lærerne mener nogle af konflikterne kan undgås, hvis de samarbejdende lærere er enige om, hvilke regler der gælder, og hvor grænserne skal trækkes.

> *Man er jo også forskellig fra lærer til lærer. Selvom man kan have et godt sådan makkerskab, eller samarbejde lærer imellem, så er man forskellig i hvordan man også underviser i faget. Nogen er måske mere kontant og mere sådan firkantede, og andre er mere sådan laissez-faire, og det kan nogen gange, kan jeg i hvert fald mærke på den 9. kl. jeg har, de har svært ved, hvis de har været henne hos en idrætslærer, der har været mere laissez-faire, og så kommer de pludselig hen til mig, hvor rammerne er lidt anderledes, og hvor jeg går op i om de har idrætstøjet med eller ej (Idrætslærer).*

En yngre lærer fortæller, at vedkommende gradvist har nedsat ambitionsniveauet og tilpasset undervisningen elevernes interesser.

> *Da jeg var til idrætseksamen, der sagde min censor og lærer også, at jeg var for ambitiøs, at jeg levede i sådan en utopisk verden. Sådan er det jo, når man går på lærerseminaret. Man kommer herud med så mange gode ideer, man prøver at udføre dem. Men når man kommer ud, ét er hvad man lærer i den utopiske verden, her kan det her lade sig gøre, så kommer man herud, og så har du altså noget helt andet at arbejde med, så må du ligesom prøve at gå på kompromis. Så har jeg bare holdt fast, vi skal stadig have nogle øvelser, vi skal stadig have opvarmning, og vi skal stadig mange ting (Idrætslærer).*

Lærernes kolleger bakker ham om op i denne oplevelse af, at man sænker ambitionsniveauet for, hvad man kan nå med eleverne, når man kommer fra læreruddannelsen ud i den 'virkelige verden'. I et andet eksempel fra de kvalitative data fortæller en yngre lærer, hvordan hun forsøger at holde fast i hendes faglighed men samtidig oplever, at konflikterne dræner hende for energi.

> *Det dræner også ens motivation. Ja. Altså, jeg oplever, at jeg er blevet nødt til, lige siden jeg startede her, er jeg blevet nødt til at føre protokol i idræt, og det gør jeg. Men det er enormt ekstra arbejde for mig (Idrætslærer).*

> *Det gør det også krævende. Jeg kan da mærke, at det tapper mig for energi og ødelægger også min glæde for faget, at jeg skal rende rundt og lege politibetjent, og det er også derfor, at jeg jo har givet udtryk for, at jeg ikke er interesseret i at have de ældste. Jeg brænder for det, og jeg synes det er super fedt at undervise i idræt i de ældste klasser. Jeg elsker det, men, og jeg kan mærke, at jeg fanger nogle elever, men der er rigtig mange, som bare, og det er så frustrerende, det er så frustrerende (Idrætslærer).*

En mulig forklaring på, at de yngre lærere bruger mere tid på forhold, der ikke er direkte knyttet til undervisning er altså, at de ældre og mere rutinerede lærere undgår konflikterne ved at nedsætte kravene til eleverne. En anden mulighed er, at der med erfaring følger en bedre evne til at gennemføre timerne med færre konflikter.

Disse eksempler viser desuden, hvordan praksis i folkeskolen kan vanskeliggøre opretholdelsen af det ambitionsniveau som nogle nyuddannede lærere møder idrætsfaget med.

17.1 OPSAMLING PÅ KONFLIKTER

40 % af idrætslærerne vurderer, at de i høj eller nogen grad bruger meget tid på konflikter og andre ting, der ikke er umiddelbart knyttet til timernes indhold. Lærerne oplever blandt andet at bruge meget tid på elever, der på den ene eller den anden måde forsøger at undvige undervisningen. Et andet område, der kan give anledning til konflikter, er omkring badet efter idræt. 44 % af de lærere, der også underviste i 2004, mener at problemet er større i 2011. Der er en tendens til, at jo flere år idrætslærerne har undervist i idræt, desto mindre tid vurderer de, at de bruger på ting, der ikke har direkte at gøre med idrætstimernes indhold.

En mulig forklaring på, at de yngre lærere bruger mere tid på forhold der ikke er direkte knyttet til undervisning er, at de ældre og mere rutinerede lærere undgår konflikterne ved at nedsætte kravene til eleverne. En anden mulighed er, at der med erfaring følger en bedre evne til at gennemføre timerne med færre konflikter.

Der er i interviewene flere lærere, der udtrykker, at de efter at være kommer fra læreruddannelsen og ud i den virkelige verden har sænket ambitionsniveauet for, hvad de fagligt kan nå med eleverne. Praksis i folkeskolen kan således vanskeliggøre opretholdelsen af det ambitionsniveau som nogle nyuddannede lærere møder idrætsfaget med.

17.1.1 DISKUSSION – TOLÆRERORDNING

I regeringsgrundlaget fra oktober 2011 står der, at *regeringen vil iværksætte forsøg med tolærerordning på forskellige klassetrin (side 18)*. En sådan tolærerordning kunne muligvis med fordel tænkes ind omkring idrætstimerne med henblik på nedsættelse af fravær, polarisering og konfliktløsning.

17.1.2 ANBEFALINGER

- Ministeriet for Børn og Undervisning bør undersøge muligheden for at anvende tolærerordningen i idrætstimerne f.eks. med henblik på nedsættelse af fravær, polarisering og konfliktløsning.

18. ELEVERNES MEDBESTEMMELSE

I dette kapitel kigger vi på elevernes medbestemmelse. Kapitlet er delt op i tre afsnit. Først gennemgås omfanget og derefter ses på lærernes erfaring med elevmedbestemmelse. Til sidst findes en opsamling på kapitlets vigtigste pointer.

18.1 OMFANGET AF MEDBESTEMMELSE

På spørgsmålet om i hvor høj grad eleverne er med til at bestemme indhold og metoder i idrætstimerne, svarer lærerne:

Tabel 38. I hvilken grad deltager eleverne i valg af....

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
… idrætstimernes indhold?	11 % (21)	71 % (70)	17 % (9)	1 % (0)	0 %
… arbejdsformer og metoder i idrætstimerne?	6 % (5)	52 % (53)	37 % (36)	4 % (5)	0 %

n=346. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Eleverne er primært medbestemmende omkring idrætstimernes indhold og i mindre grad omkring arbejdsformer og metoder.

Køn, alder og undervisningserfaring har ingen betydning for lærernes svar i figur 32.

Sammenlignet med 2004 er andelen af lærere, der siger, at eleverne ' i høj grad' er med til at bestemme indholdet af undervisningen halveret fra 21 % til 11 %. Til gengæld er andelen af lærere der svarer, at eleverne 'i ringe grad' er med til at bestemme indholdet næsten fordoblet fra 9 % til 17 %. Der er altså et markant fald i elevernes medbestemmelse omkring indhold siden 2004. Der er derimod ingen udvikling i elevernes medbestemmelse omkring arbejdsformer og metoder, hvor elevmedbestemmelse ligesom i 2004 fortsat er lav.

Elevernes medbestemmelse kommer ifølge lærerne primært til udtryk som en mulighed for at komme med ønsker til aktiviteter, der kan ligges ind i årsplanen eller i valgfrie uger. På mange skoler foregår der endvidere flere aktiviteter samtidig, så eleverne kan vælge sig ind på den aktivitet de helst vil deltage i. Andre steder er aktiviteterne ens, og eleverne får i stedet for mulighed for at vælge sig ind på det niveau, der passer dem bedst.

> *Hvis du har brug for det er stille og roligt, er det herinde, hvis du føler du selv kan være med på det her, så må du gå derind (Idrætslærer).*

Flere lærere nævner endvidere, at elevernes medbestemmelse kommer til udtryk, når de i grupper skal planlægge en opvarmning eller et undervisningsprogram for en valgfri idrætsgren. Endelig nævnes spiludvikling som en aktivitet, hvor eleverne i høj grad for har indflydelse på, hvad de skal ske.

> *Der har vi et spilhjul, hvor vi siger 'nu må I ændre på den faktor, eller hvordan kan vi gøre spillet hurtigere eller hvordan' osv. (Idrætslærer).*

18.2 ERFARINGER MED MEDBESTEMMELSE

Mange lærere oplever, at elevernes generelt gerne vil inddrages i valget af aktiviteter. De er dog samtidig meget opmærksomme på den ensidighed, der ofte karakteriser elevernes ønsker.

Eleverne har således ofte svært ved at komme med forslag, der rækker ud over de store boldspil.

> *Hvis de selv kunne få lov at vælge, så ville de spille fodbold hele året (Idrætslærer).*

Lærerne er i den forbindelse meget opmærksomme på, at alsidigheden i aktivitetsvalget tilgodeses, så idrætsundervisningen rammer så bredt som muligt.

> *Det er tit de samme, der vil sige noget og få ordet. Og så bliver det på deres præmisser, og det skal vi passe lidt på med (Idrætslærer).*

> *Det er også svært at ramme alle, hvis det er fodbold, håndbold, som et det specifikke de kommer med stort set altid. Så rammer du jo alligevel ikke alle (Idrætslærer).*

Lærerne er desuden meget opmærksomme på, at elevernes medbestemmelse ikke tilsidesætter arbejdet med Fælles Mål.

> *De kender ikke alle punkter, vi skal igennem i trinmålene og så kan der jo være en risiko for, at man misser en del trinmål, hvis man lod dem bestemme hele året (Idrætslærer).*

> *Når de har fri, så vælger de jo selv. Det her, det er undervisning, det er underlagt de fælles mål, som jo er bærende, for ellers var der jo ingen grund til at have idrætsundervisning, så kunne de lige så godt have nogle længere frikvarterer. Det er undervisning, vi har, og vi har faktisk en ide med de ting vi kommer med (Idrætslærer).*

Eleverne er på de fleste skoler tilfredse med, at medbestemmelsen begrænser sig til, at de kan komme med forslag til årsplanen eller enkelte gange i løbet af året selv bestemmer undervisningens indhold. Eleverne mener, at undervisningen er bedre forberedt og mere seriøs, og at alsidigheden og udbyttet af undervisningen er større, når det er lærerne der bestemmer.

> *Det er meget forberedt ift. ens gamle skole, der kunne man bare sige, skal vi spille fodbold, jamen, så gør vi det (Elev).*

> *Altså, det er meget mere seriøst. Og så tror jeg det bliver bedre på en måde. Man får mere ud af det (Elev).*

De elever, der giver udtryk for utilfredshed med niveauet af medbestemmelse siger, at de oplever, at de laver meget det samme og kun sjældent tages med i beslutningerne om, hvad der skal foregå. Får de lov at komme med forslag, oplever de ikke, at forslagene tages seriøst. Eleverne mener dog til dels, at de selv er skyld i, at lærerne ikke inddrager dem mere i beslutningerne, da de *ikke kommer til timerne*.

18.3 OPSAMLING PÅ ELEVERNES MEDBESTEMMELSE

Eleverne er primært medbestemmende omkring idrætstimernes indhold og i mindre grad omkring arbejdsformer og metoder. Der er siden 2004 sket et markant fald i elevernes medbestemmelse omkring timernes indhold, mens elevernes medbestemmelse omkring

arbejdsformer og metoder er stort set uændret. Data kan tyde på, at lærerne har fået et større fokus på faglighed med indførslen af Fælles Mål og derfor begrænser elevernes medbestemmelse. Data antyder endvidere, at lærerne oplever, at elevernes ønsker er meget ensidige, og at medbestemmelsen søges begrænset for at sikre alsidigheden i aktivitetsvalget.

Idrætslærerne bør i den sammenhæng tænke medbestemmelse bredere end til valg af discipliner. Det kunne f.eks. være medbestemmelse omkring målsætning, arbejdsformer og evalueringsformer.

Lærerne anvender mange af de samme former for medbestemmelse, som kom frem i EVA-rapporten. Lærerne nævner typisk, at eleverne kan komme med forslag til aktiviteter til årsplanen, at der i løbet af året er indlagt valgfrie uger, og at eleverne i perioder selv står for planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Eleverne ser ud til at være tilfredse med graden af medbestemmelse. Ligesom i 2004 vil de ikke undvære, den lærer der stiller krav og fastholder et bestemt mål.

Del B. Idræts placering og status

I Del B præsenteres og diskuteres de resultater, der har at gøre med fagets placering og status.

19. OPBAKNING TIL IDRÆTSFAGET

Kapitel 19 handler om lærernes og ledernes opfattelse af opbakning til idrætsfaget. Kapitlet er delt op i tre afsnit. Først beskrives lærernes og dernæst ledernes vurdering af opbakningen til faget. Til sidst findes en opsamling med kapitlets vigtigste pointer.

19.1 LÆRERNES VURDERING AF OPBAKNING TIL FAGET

Tabel 39 viser lærernes vurdering af opbakningen til idrætsfaget.
Lærerne vurderer at:

Tabel 39. I forhold til andre fag, hvordan vurderer du at idrætsfaget har opbakning fra ...

	Mindre opbakning end andre fag	Samme opbakning som andre fag	Større opbakning end andre fag	Ved ikke
… kommunen	45 % (36)	44 % (58)	2 % (6)	8 %
… skolebestyrelsen	36 % (21)	50 % (71)	4 % (8)	11 %
… skolens ledelse	29 % (18)	60 % (72)	6 % (11)	5 %
… skolens lærerpersonale	41 % (29)	54 % (66)	2 % (5)	3 %
… forældre	71 % (61)	25 % (36)	1 % (3)	2 %
… elever	48 % (35)	31 % (40)	18 % (25)	3 %

n = 336-338. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Opbakningen fra kommunen, skolebestyrelsen, skolens ledelse, skolens lærerpersonale og elevernes forældre er ifølge næsten alle idrætslærere enten på samme niveau som i andre fag eller lavere. Især oplever mange idrætslærere, at forældrenes opbakning til idrætsfaget er lavere end i andre fag. Sammenlignet med i 2004 er der på alle områder flere lærere, der oplever, at opbakningen til idrætsfaget er lavere end andre i andre fag. Dette tegner et billede af, at opbakningen til faget af nogle lærere opleves som værende lav, og at andelen af lærere, der oplever opbakningen, som lav er stigende.

Idrætslærerne blev spurgt, hvordan de har oplevet udviklingen i fagets status siden 2004[11]. Svarerne på disse spørgsmål viser, at ca. halvdelen af lærerne oplever, at fagets status er uændret. Der er lidt flere lærere, der oplever, at fagets status blandt ikke-idrætslærere er steget, end idrætslærere, der oplever, at fagets status er faldet blandt ikke-idrætslærere. Det samme gør sig gældende mht. skolens ledelse og til elevernes holdning til faget.

[11] Det er naturligvis kun de lærere, der også underviste i idræt i 2004, der har svaret på disse spørgsmål.

Tabel 40. Hvor enig er du i følgende udsagn?

	Meget enig	Lidt enig	Hverken enig eller uenig	Lidt uenig	Meget uenig	Ved ikke
Idrætsfagets status blandt mine kollegaer, der ikke underviser i idræt, er højere i dag end i 2004	14 %	22 %	52 %	6 %	4 %	2 %
Idrætsfaget bliver prioriteret højere af skolens ledelse i dag end i 2004	16 %	23 %	43 %	8 %	6 %	4 %
Eleverne er i dag generelt mere positive overfor idræt end i 2004	8 %	22 %	52 %	7 %	9 %	3 %

Dette virker umiddelbart som et paradoks. Når vi sammenligner tallene fra 2011 med tallene fra 2004, er der flere lærere i 2011 end i 2004, der oplever mindre opbakning til idrætsfaget end til andre fag. Samtidig oplever en del af lærerne, at fagets status hos ledelsen, eleverne og skolens øvrige lærere er steget siden 2004. En forklaring kan være, at der i takt med at fagets status stiger, også stilles større krav til opbakning. Et fag med lav status berettiger ikke opbakning på samme måde som et fag med højere status. Der kan således i stedet for et paradoks være tale om, at den øgede status forklarer lærernes følelse af mindre opbakning.

Idrætsfagets status blandt eleverne er tidligere i rapporten blevet uddybet i kapitel 16 og idrætsfagets status blandt ledelse og forældre uddybes yderligere i henholdsvis i kapitel 19 og 21.

Næste underafsnit vil gennem de kvalitative data uddybe og nuancere ikke-idrætslærerne holdninger til faget. Underafsnittet vil desuden forsøge at belyse det paradoks, at idrætslærerne i de kvantitative data på den ene side oplever en mindre opbakning til idrætsfaget end til andre fag blandt ikke-idrætslærerne og samtidig oplever, at fagets status blandt ikke-idrætslærerne er steget.

19.1.1 IKKE-IDRÆTSLÆRERNES HOLDNINGER TIL FAGET

Der er i de kvalitative data et eksempel på en skole, hvor idrætslærerne oplever, at skolens øvrige lærere finder idrætsfaget vigtigt, men samtidig ikke ønsker at involvere sig i de konflikter, der opstår om f.eks. glemt idrætstøj og badesituationen. Fagets status er med andre ord høj, mens opbakningen er svigtende.

> *Jeg synes, de synes, det er vigtigt, men jeg tror bare, at folk har så travlt i deres hverdag. Altså på den måde, så synes jeg, det har fået en højere status, de vil gerne og alt muligt, men det må idrætslæreren klare, ik. Det er nogle gange lidt svært, det der med at få klasselæreren ind, jamen, de har rigeligt med andet, og det kan jeg på sin vis godt forstå (Idrætslærer).*

En idrætslærer mener, at denne reaktion er meget naturligt, idet andre fag ikke på samme måde sender problemerne videre til klasselæreren, men løser dem selv.

> *Man kan jo også sige, at matematiklæreren sender den jo ikke videre til klasselæreren og siger, at nu har de glemt matematikbøgerne, gider du skrive hjem til de her (Idrætslærer).*

En anden idrætslærer forklarer, hvorfor de finder det nødvendigt at involvere elevernes øvrige lærere med, at idrætslærerne ofte står i den situation, at de kun har eleverne til idræt og derfor kan have svært ved at trænge igennem til såvel elever som forældre, når der opstår problemer.

> *Jeg oplever, det er nemmere, når jeg også har klassen til andre fag, fordi når jeg kun kommer ind og er idrætslærer, så er jeg ligesom sådan et spøgelse for de der forældre, og det gør også, det er også med til ligesom at give det manglende status (Idrætslærer).*

Ikke-idrætslærerne på samme skole udtrykker i lighed med idrætslærernes oplevelser, at de finder faget vigtigt, men ikke ønsker at bruge tid og kræfter på de konflikter, der finder sted i idrætsfaget.

> *Jeg har eksemplet fra i går, hvor det første, der sker, når jeg kommer ind i klassen, kl. 8., det er, at alle elever står og sige, 'vi har lige pludselig fået at vide, at vi skal have cykel med til idræt, det har vi ikke med, hvordan skal vi forholde os?'. Det ved jeg jo ikke en klap om, men jeg vil da godt finde ud af det, og i frikvarteret finder jeg ud af, at har man ikke en cykel og cykelhjelm med, så skal man dyrke noget andet. Og det første jeg hører folk sige, det er 'jeg har ikke cykel med, jeg har ikke cykelhjelm med'. Det ved jeg godt, at de har, men de har ikke lyst, og så bliver jeg inddraget i den der latterlige konflikt omkring det (Ikke-idrætslærer).*

Andre af ikke-idrætslærernes udsagn kan være med til at nuancere ikke-idrætslærernes manglende vilje til aktivt at gå ind i idrætsfagets problemer. Udsagnene vidner således om, at nogle af de interviewede ikke- idrætslærere ikke er klar over de mål, idrætsfaget er underlagt, og derfor heller ikke forstå de konflikter idrætslærerne slås med.

> *Jamen altså, for mig, skal de bare røre sig. Jeg er sådan set ligeglad med om de kender reglerne til et eller andet boldspil. Ja, for man kan sige, at der er måske nogen, der ikke får rørt sig andet end i de timer der. Ja hellere, at de bare gør det. Hellere, at de bare gør noget, de synes er sjovt (Ikke-idrætslærer).*

> *Jeg ved ikke, jeg synes nogen gange, at man er sådan lidt. jeg kan da huske, at vi altid stod, 'må vi ikke godt tage rebene ud?', det var sjovt at svinge i rebene. Det måtte vi aldrig. Det var sjovt at svinge i rebene to gange, til gengæld skulle vi lære at kaste en diskos, altså det var sådan lidt. Måske skulle vi gøre op med os selv, jamen, hvad er det vi vil. At pulsen skal op, det må ligesom være hovedideen, at pulsen skal op, ikke (Ikke-idrætslærer).*

Der er altså her tale om en diskrepans mellem det, som nogle ikke-idrætslærere ser som fagets mål og det som idrætslærerne må forholde sig til i Fælles Mål. Dette kommer også til udtryk i forhold til håndteringen af elever uden idrætstøj, som nogle ikke-idrætslærere mener der bruges for meget energi på.

> *Hvor vi nogle gange mærker at nogle kollegaer egentlig tænker, 'kan I ikke bare lade dem sidde? Er det så vigtigt for dig?'. 'Smid en bold ud til dem, og så skal de nok underholde sig selv'(Idrætslærer).*

> *Og jeg synes, at engang imellem tænker jeg, så drop det dog, altså så for fanden, så dem, der ikke tager tøj med, så lad dem så sidde (Ikke-idrætslærer).*
>
> *Men det der med, at det skal sætte en bremse for idrætsfaget, det synes jeg er et stort problem. Så kan man sgu sige til hell with it. Alle er med i det tøj de har på. Så må du ødelægge dit tøj. Det kan vi ikke gøre noget ved. Altså, det må ligesom være sådan det er (Ikke-idrætslærer).*

Der er i de kvalitative data flere eksempler på skoler, der er lykkedes med øge ikke-idrætslærernes opbakning til faget. På en skole begrundes ikke-idrætslærernes opbakning med, at idrætslærerne er blevet mere synlige både som gruppe og individuelt. Idrætslærerne har således introduceret ikke-idrætslærerne for, hvordan fysisk aktivitet kan integreres i andre fag og i pauser, ligesom de er kommet til at spille en mere central rolle gennem deres deltagelse i de teams, der er tilknyttet de enkelte klasser.

> *Jeg synes, det er idrætslærerne, der er tydelige på skolen, som også har været lidt fremme i skoene i forhold til, hvordan man kan inddrage idræt også lidt i undervisningen i de andre fag og bevægelse i pauserne, ideer til det også (Ikke-idrætslærer).*
>
> *Jeg tror også, det er fordi, vi er jo i klasserne også i andre fag, vi er i de her teams, så vi sidder der jo, altså, måske sidder vi med fire fag, men et af vores fag kan være idræt. Og så synes de, det er rart at høre, hvordan det er gået siden sidst. Er der noget, der er sket i idræt. Vi er med på banen (Idrætslærer).*

På en anden skole begrundes opbakningen blandt ikke-idrætslærerne med de initiativer, der er gjort for at sætte fokus på personalets egen sundhed.

> *Og faktisk blandt os medarbejdere, i pædagogisk udvalg, er de ved at arrangere en sundhedsdag for lærerne. Hvor vi skal have sundhed under lup. Der kommer nogle ud, og vi kan få målt blodtryk og sådan noget. Det er meningen, at det skal være frivilligt, at man en gang om måneden/hver anden uge laver noget fysisk sammen, gå en tur eller løbe en tur (ikke-idrætslærer)*

19.2 LEDERNES VURDERING AF OPBAKNING TIL FAGET

Lederne vurderer at:

Tabel 41. Er opbakningen til idræt anderledes end til andre fag?

	Mindre opbakning end andre fag	Samme opbakning som andre fag	Større opbakning end andre fag	Ved ikke
… kommunen	12 % (7)	71 % (85)	12 % (8)	6 %
… skolebestyrelsen	7 % (2)	71 % (79)	20 % (18)	3 %
… skolens lærerpersonale	2 % (4)	80 % (87)	17 % (9)	2 %
… forældre	32 % (37)	57 % (59)	7 % (5)	5 %
… elever	22 % (27)	58 % (62)	16 % (11)	5 %

n = 259-260. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Lederne er generelt væsentlig mere positive omkring opbakningen til idrætsfaget end lærerne. Langt færre ledere end lærere vurderer, at der er mindre opbakning til idrætsfaget ligesom langt flere ledere end lærere vurderer, at opbakningen til idrætsfaget er den samme som i andre fag. Dette gør sig gældende for både kommunen, skolebestyrelsen, skolens lærere, forældre, elever.

Sammenlignet med 2004 er der færre lærere, der vurderer, at idrætsfaget har samme opbakning som andre fag. Både andelen af ledere, der vurderer, at opbakning til idrætsfaget er højere end andre fag og andelen, der mener, at den er mindre er vokset. Der er altså sket en mindre polarisering af ledernes vurdering af opbakning til idrætsfaget. Der er dog tale om små forskelle sammenlignet med 2004.

19.3 OPSAMLING PÅ LÆRERNES OG LEDERNES VURDERING AF OPBAKNING TIL FAGET

Lederne er generelt væsentlig mere positive omkring opbakningen til idrætsfaget end lærerne.

Det generelle mønster er, at lærerne oplever, at fagets status er højere i 2011 end i 2004, men at opbakningen sammenlignet med andre fag er mindre end i 2004.

Det virker umiddelbart som et paradoks, at flere lærere end i 2004 oplever mindre opbakning til idrætsfaget end til andre fag og at en del lærere samtidig oplever at fagets status hos ledelsen, elevernes og skolens øvrige lærere er uændret eller endog steget siden 2004. En forklaring kan være, at der i takt med at fagets status stiger, også stilles større krav til opbakning. Et fag med lav status berettiger ikke opbakning på samme måde som et fag med højere status. Der kan således i stedet for et paradoks være tale om, at den øgede status forklarer lærernes følelse af mindre opbakning.

Der er i interviewene flere eksempler på, at fagets status blandt ikke-idrætslærerne er høj, men opbakningen svigtende. Det skyldes dels, at ikke-idrætslærerne mener, at problemer i de enkelte fag skal løses af de lærere, der underviser i faget og dels en diskrepans mellem det, som nogle ikke-idrætslærere ser som fagets mål, og det som idrætslærerne må forholde sig til i Fælles mål.

19.3.1 ANBEFALINGER

Idrætslærere bør synliggøre fagets indhold og visioner for skolens ikke-idrætslærere for at sikre den nødvendige opbakning og indsigt i faget. Dette kan eventuelt foregå på et pædagogisk rådsmøde for hele skolens pædagogiske personale.

20. SAMARBEJDE MED ANDRE FAG OG ANDRE LÆRERE

I kapitel 20 ses på samarbejdet mellem idrætslærere og andre fag samt lærere. Kapitlet er delt op i tre afsnit. Først ses på tværfagligt samarbejde, herunder de udfordringer der følger med, og dernæst samarbejde med andre idrætslærere. Kapitlet sluttes af med en opsamling af de vigtigste pointer.

20.1 TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE

Ca. halvdelen af lærerne har mindst én gang i det forgangne skoleår deltaget i et tværfagligt samarbejde med lærere fra andre fag.

Tabel 42. Var du i sidste skoleår (2010-2011) involveret i tværfaglige projekter, hvor du i din funktion som idrætslærer arbejdede sammen med lærere fra andre fag? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
Nej	160	48 % (47)
Ja, en gang	83	25 % (27)
Ja, to gange	58	18 % (18)
Ja, tre gange eller flere	19	6 % (7)
Ved ikke	11	3 %
I alt	331	100 %

Som det ses i tabel 42 er der ingen forskel på, hvor meget idrætslærerne deltager i tværfaglige samarbejder sammenlignet med tallene fra 2004.

Lærerne blev spurgt, hvor ofte de laver tværfaglige forløb, hvor de fungerer som både idrætslærer og lærer i et andet fag. Billedet er identisk med andelen af lærere, der laver tværfaglige forløb med lærere fra andre fag.

Tabel 43. Lavede du i sidste skoleår (2010-2011) tværfaglige forløb, hvor du selv fungerede som både idrætslærer og lærer i et andet fag? Altså et tværfagligt forløb, hvor det ikke var nødvendigt at samarbejde med andre lærere

	Respondenter	Procent
Nej	154	46 %
ja, en gang	92	28 %
Ja, to gange	50	15 %
Ja, tre gange eller flere	23	7 %
Ved ikke	14	4 %
I alt	333	100 %

Mere end halvdelen af lærerne lavede mindst en gang i det forgangne skoleår tværfaglige forløb med klassen uden at involvere andre lærere. Krydses svarene på dette spørgsmål med spørgsmål om, hvor ofte lærerne samarbejde med lærere fra andre fag i tværfaglige forløb. 77 % af de lærere, der ikke laver tværfaglige forløb med andre lærere, laver heller ikke tværfaglige forløb alene. Der er altså en tendens til, at det er de samme lærere, der laver tværfaglige forløb med andre lærere, som også tænker tværfaglighed ind i undervisningen uden, at andre lærere skal involveres.

I øjeblikket er det sådan, at det er privatiseret. Der hvor der er en effekt i mellem fag, det er når en idrætslærer bruger sin idrætsbaggrund i det han eller hun ellers underviser i. Det er det jeg mener med, at det er privatiseret. Det er ikke sådan, at jeg som idrætslærer siger til dansklæreren kunne det ikke, skulle vi ikke, så det bliver en relationel kompetence, sådan er det ikke (Leder).

Der er desuden en svag tendens til, at de linjefagsuddannede idrætslærere i højere grad deltager i tværfaglige samarbejder.

Tabel 44. Hvilke fag samarbejder du med? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
Den humanistiske faggruppe	78	49 % (41)
Den naturvidenskabelige faggruppe	129	81 % (51)
Den praksis-musiske faggruppe	73	46 % (62)
I alt	159	100 %

Der samarbejdes med forskellige fag. Ca. halvdelen af de lærere, der har svaret, at de har deltaget i mindst et tværfagligt samarbejde har svaret, at de har samarbejdet med den humanistiske faggruppe. Det samme gør sig gældende for den praktisk-musiske faggruppe. 81 % af de lærere, der har deltaget i mindst et tværfagligt samarbejde, har arbejdet sammen med den naturvidenskabelig faggruppe (lærerne måtte gerne sætte mere end et enkelt kryds). Det er altså blevet væsentligt mere populært at lave tværfaglige forløb mellem idræt og den naturvidenskabelige faggruppe siden 2004.

De kvalitative data viser, at begrebet temabaseret undervisning i mange sammenhænge bruges synonymt med begrebet tværfaglig undervisning. F.eks. nævner flere lærere og ledere skolernes idrætsdag før efterårsferien, skoleturneringer og andre lignende arrangementer under tværfagligt samarbejde. Lederne nævner endvidere ofte integreringen af fysisk aktivitet i andre fag som et tværfagligt område, der de senere år har været i stor udvikling.

Jeg ved ikke om det er et samarbejde med idrætslærere, men det er mere noget med, at vi integrerer en del bevægelse og idræt i vores undervisning også (Ikke-idrætslærer).

Det er så der, hvor jeg mener, at man skal have det ind i dagligdagen, og det er derfor man ikke skal snakke om idræt, man skal snakke om bevægelseskulturer. Det er simpelthen, altså matematik, der kan han måske ikke fatte det, men de ti minutter han investerer i bevægelse, og det kan jo indarbejdes i selve matematikstoffet og i matematikdidaktikken, jamen de er så godt givet ud (Leder).

Både idrætslærere og ikke-idrætslærere ser en stor værdi i tværfagligt samarbejde med idrætsfaget, idet det kropslige fokus ofte motiverer eleverne.

Det, der er styrken, er, at det er meget praktisk baseret, så de drenge, der synes, at det her med at sidde med en bog er knap så spændende, måske kan blive motiveret på den måde (Ikke-idrætslærer).

Børnene er jo glade for det, fordi det oftest ender i noget kropsligt, hvor det andet er bogligt. Også fordi det også oftest er lidt, det kommer ind på en anden måde, det bliver ligesom leget ind. Altså læringen bliver leget ind (Idrætslærer).

Idrætslærerne mener endvidere at tværfagligt samarbejde kan være med til at løfte idrætsfaget teoretiske side.

Det ville styrke idrætsfagets status, da den teoretiske del vil få mere fokus, for det skærer vi væk nu, fordi vi er presset på tid. Og det er den vi ville kunne få ind med tværfaglige forløb (Idrætslærer).

Også eleverne er begejstrede for ideen med tværfaglig undervisning med idræt. Kun meget få elever mindes dog at have deltaget heri.

Det kunne være mega fedt. Sådan et eller anden biologi og idræt. Idræt og fysik kunne også være fedt (Elev).

Det kunne man jo godt. Man kunne vel godt lave en dansktime, hvor man skulle lave noget idræt. Så tror jeg også, det vil fange os noget mere (Elev).

20.1.1 UDFORDRINGER FOR TVÆRFAGLIGT SAMARBEJDE

Både idrætslærere og ikke-idrætslærere oplever på trods af den positive indstilling til tværfagligt samarbejde med idrætsfaget flere udfordringer i forhold til at udfolde det i praksis. De udtrykker i interviewene blandt andet, at de oplever et øget pres fra prøver og nationale tests, og mener, at omfanget af prøver og tests er med til at mindske interessen for tværfagligt samarbejde til fordel for undervisning målrettet de parametre, som eleverne og dermed lærerne og skolen som helhed måles på.

Jeg tror, at undervisningen i de boglige fag er blevet meget mere hardcore fordi der er så mange tests. Man tør ikke tage så mange chancer mere og så kan man stille spørgsmål til, om det så er den rigtige undervisning, men alt andet lige, så synes jeg, man lægger alligevel sin undervisning op af disse tests. Hvis det ikke er målbart er det svært at gøre noget andet. Det er trist (Idrætslærer).

Jeg tror ikke, det er uvilje, altså jeg tror virkelig, det er fordi vi alle sammen ved at skolens karakterer, de skal altså ligges ind på undervisningsministeriets hjemmeside, og man gider ikke have et gennemsnit på 00 i engelsk. Og der er sket en forandring de senere år. At vi er langt mere fagfaglige (Ikke-idrætslærer).

Lærerne føler sig i den sammenhæng ligeledes et pres fra ambitiøse forældre, der har stort fokus elevernes faglige udbytte i de boglige fag

Der er en meget stor forældregruppe, der går meget op i det og vil have at skolen skal følge de boglige fælles mål. De har børn, der er dygtige og skal videre. F.eks. ranglisten her kom der ramaskrig fra forældre, da den blev offentliggjort (Idrætslærer).

De lærere, der både underviser i idræt og i andre fag vælger derfor at prioritere de boglige fag, hvor elevernes resultater bliver synliggjort gennem afsluttende prøver.

Og at idræt måske også er sådan lidt devalueret, fordi det ikke på samme måde ligger som, at der sådan er idrætseksamen. Og så, at idrætslærerne jo også sidder med deres andre fag. Altså en af vores idrætslærere er jo matematiklærer også og havde et afgangshold sidste år, hvor det også så bliver det. At det bliver, det der målbare.
(Ikke-idrætslærer)

Det store fokus på de afsluttende prøver i de boglige fag gør, at lærerne i høj grad planlægger undervisningen efter, hvad eleverne skal demonstrere til afgangsprøven, hvilket i nogle tilfælde bliver svært at forene med et tværfagligt samarbejde med idræt.

Man kan jo måske godt lave noget med noget mekanisk energi med kuglestød f.eks. men så skal man til at bruge tid på det og så kunne jeg gøre det anderledes og gøre det mere effektivt selv, og så vælger jeg den løsning. Også fordi hvis vi skal bruge det til eksamen, så kan de lave det, vi laver inde i fysik, de kan ikke gå ud og lave kuglestød eller et eller andet (Idrætslærer)

Det er bare ikke så målrettet, for det er ikke det de skal kunne til eksamen. Du rammer jo lige dybt ned i folkeskolens allerstørste problemstilling i disse år, hvor rigtig mange lærere synes vi får bedre, kompetente elever i skolen, hvis de kan arbejde tværfagligt og andet, men det er ikke det, der måles på (Idrætslærer)

Måske netop derfor har lærerne også svært ved at se nogle synergi effekter ved at lade fagene samarbejde.

Hvis jeg skal bruge ti engelsktimer på at lave idræt, så bliver jeg nødt til at sige til censor til eksamen til sommer, at det kan de ikke for der lavede vi idræt (Ikke-idrætslærer).

Ud over det større pres fra prøver og nationale tests opleves faglærerprincippet på nogle skoler som en udfordring for det tværfaglige samarbejde. Når skolerne prioriterer faglærerprincippet over få-lærer-princippet betyder det, at idrætslærerne ikke altid sidder med i de pågældende klasse- eller årgangsteam og derfor har svært ved at få øje på de oplagte samarbejdsmuligheder eller at få en tilstrækkelig kommunikation med de lærere det er oplagt at samarbejde med.

Barrieren er vel, at hvis man ikke er i det team. Altså, jeg kan da fornemme, f.eks. jeg kan det op 5.årgang, fordi der kender jeg de andre, jeg sidder i det team, og jeg kender hvem, der er historielærer og jeg ved hvem osv. fordi jeg også er med i de teammøder og jeg ved, hvad der sker sådan rent projektmæssigt, men når jeg er nede i 4. og 6. og oppe i 9,. så har jeg jo ikke rigtig sådan (idrætslærer).

Jeg har jo også det princip, at det skal være dygtige idrætslærere, der har idræt, og de er ikke nødvendigvis med i teamet i klassen, fordi de måske kun har idræt med klassen. Det er nemmere at samarbejde med sin teammakker, som man ser til dagligt end med idrætslæreren, som kun er inde og være faglærer to timer om ugen og som ellers ikke er en del af det sociale i klassen (Leder).

20.2 SAMARBEJDE MED ANDRE IDRÆTSLÆRERE

Vi har undersøgt, hvordan der samarbejdes idrætslærerne imellem. På 81 % af skolerne findes der en idrætsfagteam. I fagteamet diskuterer idrætslærerne:

Tabel 45. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'I høj grad' eller 'I nogen grad'.

… planlægning af forløb i klassen	89 %
… indkøb af materialer og redskaber	80 %
… planlægning af forløb for skolen	79 %
… evaluering	76 %
… fagets status	59 %
… udviklingsprojekter i idræt	46 %
… diskussion af fagdidaktik	17 %

89 % af lærerne bruger faggrupperne til planlægning, mens kun 17 % af lærerne anvender faggrupperne til at diskutere fagdidaktik.

Kun få af de interviewede skoler har en faggruppe for idræt. Der er stor forskel på, hvordan faggruppen disse steder anvendes. På en skole bruges faggruppen primært til diskussioner af rent praktiske forhold og sjældent til diskussioner af mere didaktisk og pædagogisk karakter.

Men i forhold til at snakke didaktik, det er begrænset hvad vi når til der. Snakken er meget praktisk. Også sådan noget med bad, at få en fælles linje i forhold til, hvad vi gør der. Det er det trin, vi er nået til (Idrætslærer).

På en anden skole bruges fagteamet til både planlægning og evaluering af den idrætsundervisning, der finder sted. Idrætslærerne fortæller, at de i fagteamet gennemgår deres årsplaner, udvikler og evaluerer den røde tråd for idrætsundervisningen, gennemgår nyt materiale med relevans for idrætsfaget og udveksler indhold, ideer og erfaringer. Fagteamet på denne skole prioriterer, at deres arbejde i fagteamet skriftliggøres og dokumenteres.

Vi har en mappe, hvor vi bliver bedt om at sætte eksempler ind på nogle gode forløb, vi har kørt. Og også vores årsplaner. En mappe, der faktisk hedder den røde tråd. Det er et tykt ringbind, hvor man kan sætte forskellige ting ind (Idrætslærer).

Vi vil gerne have noget ud af det, vi gider ikke mødes en masse gange og så ikke føle, at der kommer noget konkret ud af det, fordi så er det spild af tid. Vi går op i at få undersøgt nogle ting, få tjekket noget materiale, få lavet nogle spilleregler, altså få lavet noget konkret til hylderne, som vi kan hente (Idrætslærer).

Idrætslærerne mener, at arbejdet i faggruppen er med til at lette den daglige planlægning og at det styrker den faglige sparring.

Vi kan nemt gå ned og få gode ideer til den næste time, som passer ind i årsplanen. Det er noget arbejde, vi har gjort i gruppen. Samtidig med at vi også har bestilt materialer hjem, og snakket om, hvad vi havde brug for og manglede (Idrætslærer).

Mange af de interviewede skoler har ikke et fagteam for idræt. Dette begrundes blandt andet med, at behovet for et fagteam er mindre, når idrætsundervisningen varetages af linjefagsuddannede idrætslærere.

Jeg tror, hvis vi vil komme ind og holde et fagligt møde omkring det her. Jeg tror, vi vil sidde og sige, at i og med, der så idrætsfaglig højt uddannede, eller konstante, så tror jeg vi vil sidde og underbygge, jamen det gør vi og det forventer vi også, og det tror jeg sådan set, at folk de kan deres ting, sådan set. Det ville jeg have været mere i tvivl om for seks år siden fordi der, ja (Idrætslærer).

Derudover bliver klasseteams og afdelingsteams på mange skoler prioriteret højere end fagteams.

20.3 OPSAMLING PÅ SAMARBEJDE MED ANDRE FAG OG ANDRE LÆRERE

Omfanget af idrætslærerne deltagelse i tværfaglige forløb er uændret i 2011 sammenlignet med i 2004.

Ca. halvdelen af lærerne har mindst én gang i det forgangne skoleår deltaget i et tværfagligt samarbejde med lærere fra andre fag. Ligeså mange har deltaget i et tværfagligt samarbejde uden at involvere andre lærere dvs. i et forløb, hvor de både har fungeret som lærer i idræt og i et andet fag. Der er en tendens til, at det er de samme lærere, der laver tværfaglige forløb med andre lærere, som også tænker tværfaglighed ind i undervisningen uden, at andre lærere involveres. Der er endvidere en svag tendens til de linjefagsuddannede idrætslærere i højere grad deltager i tværfaglige samarbejder.

Flere lærere samarbejder med den naturvidenskabelige faggruppe end med den humanistiske eller praktisk-musiske faggruppe. Sammenlignet med i 2004 er det blevet væsentligt mere populært at samarbejde med den naturvidenskabelige faggruppe i 2011.

Begrebet temabaseret undervisning bruges af mange lærere og ledere synonymt med begrebet tværfaglig undervisning og det tværfaglige samarbejde dækker hos mange også over idrætsdage, skoleturneringer, integreringen af fysisk aktivitet i andre fag etc.

Både idrætslærere, ikke-idrætslærere og elever ser en stor værdi af tværfagligt samarbejde, men kun få elever mindes at have deltaget i et sådan forløb med idræt. Idrætslærere og ikke-idrætslærere oplever flere udfordringer i forhold til at udfolde det tværfaglige samarbejde i praksis. De oplever for det første et øget pres fra prøver og nationale test i de øvrige fag, ligesom de oplever ambitiøse forældre, der har stort fokus på deres børns udbytte i de boglige fag. Derudover nævnes faglærerprincippet som en udfordring, idet det kan være svært at tilvejebringe den nødvendige kommunikation med klassens øvrige lærere, hvis ikke idrætslærerne sidder med i det pågældende klasse- eller årgangsteam.

Det blev i spørgeskemaundersøgelsen undersøgt, hvordan der samarbejdes idrætslærerne imellem. 81 % af skolerne har et fagteam. 89 % af lærerne bruger faggrupperne til planlægning, mens kun 17 % af lærerne anvender faggrupperne til at diskutere fagdidaktik. De kvalitative data viser, at et velfungerende fagteam kan være med til at lette den daglige planlægning og styrke idrætslærernes faglige sparring med hinanden. Når skoler fravælger fagteams i idræt skyldes det blandt andet, at lærere og ledere vurderer behovet mindre, når det er linjefagsuddannede lærere, der varetager undervisningen og at klasse- årgangs- eller afdelingsteams prioriteres højere.

20.3.1 DISKUSSION – FYSISK AKTIVITET OG KOGNITION

Ikke-idrætslærerne er nervøse for, at tværfaglige samarbejder med idræt kan have en negativ indflydelse på det faglige niveau i de boglige fag. F.eks. siger en ikke-idrætslærer:

> *Hvis jeg skal bruge ti engelsktimer på at lave idræt, så bliver jeg nødt til at sige til censor til eksamen til sommer, at det kan de ikke for der lavede vi idræt (Ikke-idrætslærer).*

Der er lavet adskillige undersøgelser omkring, hvad der sker med det faglige niveau i de boglige fag, når idræt og fysisk aktivitet opprioriteres. Der er, i modsætning til den bekymring nogle af lærerne giver udtryk for, ikke noget der indikerer, at det faglige niveau bliver lavere, når fysisk aktivitet opprioriteres. Tværtimod er der meget der tyder på, at mere fysisk aktivitet kan bidrage til bedre kognitive evner. Denne sammenhæng er blandt andet beskrevet i Kulturministeriets Konsensusrapport om sammenhængen mellem fysisk aktivitet og kognition i 2011 (Idrætsforskning, 2011).

Et tværfagligt samarbejde med idræt bør ikke udelukkende fokusere på, at idrætstimerne kan bidrage med fysisk aktivitet. Mange af faghæftets øvrige mål, der ikke er tæt knyttet til fysisk aktivitet, er også oplagte afsæt for tværfagligt samarbejder.

20.3.2 ANBEFALINGER

- Det anbefales, at lederne på de skoler, der ikke har et idrætsfagteam tager initiativ til at oprette et sådan. Det anbefales endvidere, at de eksisterende idrætsfagteams afsætter mere tid til at diskutere og arbejde med pædagogiske og didaktiske problemstillinger.

- Den øgede konsensus omkring fysisk aktivitets betydning for kognition bør i højere grad udnyttes i tværfaglige samarbejder mellem idræt og skolens øvrige fag. Skolens ledelse bør derfor sikre, at der er de nødvendige rammer for tværfagligt samarbejde.

21. EKSTERNT SAMARBEJDE

Dette kapitel om eksternt samarbejde er delt op i fem afsnit. Først gennemgås omfanget af samarbejdet med hhv. foreninger, ungdomsuddannelser og forældresamarbejde. Derefter følger et afsnit om formen på forældresamarbejdet og til sidst afsluttes der med en opsamling af de væsentligste pointer.

21.1 SAMARBEJDE MED IDRÆTSFORENINGERNE

Idrætslærerne blev spurgt i hvor høj grad, de samarbejder med lokale idrætsforeninger. Der er en tendens der peger på, at samarbejde mellem skoler og foreninger er voksende sammenlignet med 2004.

Tabel 46. Hvis du samarbejder med lokale idrætsforeninger, i hvilken grad samarbejder I da om følgende forhold?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
Brug af gæstelærere	5 % (2)	38 % (31)	39 % (36)	16 % (36)	2 %
Besøg i klubberne	4 % (2)	31 % (29)	42 % (34)	20 % (35)	3 %
Anvendelse af materialer fra klubben	6 % (8)	32 % (27)	38 % (39)	21 % (26)	2 %

n = 328-333. Tallene i parentes er tal fra 2004.

De tre former for samarbejde med klubberne, der blev spurgt ind til i spørgeskemaet er anvendt i lige stort omfang.

21.2 SAMARBEJDE MED UNGDOMSUDDANNELSERNE

Der er ligesom i 2004 ikke særligt meget samarbejde mellem idrætslærerne og ungdomsuddannelserne.

Tabel 47. I hvilken grad samarbejder du med ungdomsuddannelser (gymnasier, handlesskoler, tekniske skoler) om følgende forhold?

	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
Et fagligt samarbejde	0 % (0)	3 % (1)	12 % (4)	85 % (95)	1 %
Et pædagogisk samarbejde	0 % (0)	2 % (1)	12 % (4)	85 % (96)	1 %
Overgang fra folkeskole til ungdomsuddannelse	1 % (0)	4 % (0)	15 % (4)	80 % (96)	1 %

n = 330-332. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Der er en lille tendens til, at flere lærere samarbejder en smule med ungdomsuddannelserne. Dog skal man være opmærksom på, at det i 2011 blev spurgt til ungdomsuddannelser og i 2004 blot til gymnasiet, hvilket meget vel kan forklare, at færre lærere i 2011 svarede, at de slet ikke samarbejder med ungdomsuddannelserne. Det er dog stadig langt størstedelen af idrætslærerne (80-85 %), der ikke samarbejder med ungdomsuddannelserne.

21.3 OMFANG AF FORÆLDRESAMARBEJDE

Lærerne blev spurgt i hvor høj grad de samarbejder med forældrene.

Tabel 48. I hvilken grad samarbejder du med elevernes forældre om idræt? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
I høj grad	6	2 % (4)
I nogen grad	91	27 % (44)
I ringe grad	158	47 % (43)
Slet ikke	78	23 % (9)
Ved ikke	1	0 %
I alt	334	100 %

Der er en tendens til at samarbejdet med forældrene er mindre i 2011 end 2004.

Lærerne blev også spurgt, hvor vigtigt de vurderer samarbejdet med forældrene til at være.

Tabel 49. Hvor vigtigt vurderer du at samarbejdet med forældrene er? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
Meget vigtigt	70	21 % (39)
Noget vigtigt	150	45 % (47)
Lidt vigtigt	77	23 % (12)
Ikke vigtigt	33	10 % (2)
Ved ikke	4	1 %
I alt	334	100 %

Færre lærere end i 2004 vurderer samarbejdet med forældrene som værende meget vigtigt.

Når samarbejdet med forældrene er mindre i 2011 end i 2004 kan det altså hænge sammen med, at færre lærere i 2011 mener, at samarbejdet med forældrene er 'meget vigtigt'. Der er fortsat en diskrepans imellem, hvor mange lærere, der mener, at samarbejdet med forældrene er vigtigt, og hvor mange lærere der vurderer, at de rent faktisk samarbejder med forældrene.

De interviewede idrætslærere mener, at samarbejdet med elevernes forældre på flere måder har betydning for idrætsfaget. For det første mener idrætslærerne, at forældrenes opbakning til elevernes idræts- og bevægelsesvaner i fritiden har betydning for det fokus, de kan ligge for undervisningen. De mener, at nogle forældre fejlagtigt tror, at idrætsundervisningen dækker eleveres behov for fysisk aktivitet.

> *Det skal tydeliggøres for forældre, hvorfor børn skal røre sig mere end de to timer, vi kan give dem, så de får nok ud af det. Forældrene må ikke tro, at hvis de har idræt i skolen, så behøver de ikke mere (idrætslærer).*

For det andet mener idrætslærerne, at forældrene spiller en væsentlig rolle for elevernes opbakning til og deltagelse i idrætsundervisningen. Langt de fleste lærere oplever, at forældrenes indstilling til idrætsfaget er overvejende positiv. Lærerne oplever dog samtidig, at nogle forældre fritager deres børn unødigt fra idrætsundervisningen. Det skyldes enten, at forældrene er *pylrede* eller, at forældrene har store ambitioner for deres børns fritidsidræt.

Vi har sågar haft en forælder, der stod herover og bad sit barn frimeldt fra idræt det næste år, fordi han spillede jo halvprofessionel fodbold og det var jo vigtigt, at han var i form til sin træning om eftermiddagen, så han skulle ikke deltage i idrætsundervisningen (Idrætslærer).

Flere idrætslærerne argumenterer for, at det især er forældre, som ikke selv deltog i idrætsundervisningen som børn eller forældre med dårlige idrætslige oplevelser, der fritager, deres børn fra undervisningen. På den måde forstærkes den sociale arv.

Jeg tror for nogens vedkommende det er, hvordan de selv har haft idræt. Det smitter også af på det, de skriver i kontaktbogen (Idrætslærer).

Den største hurtle er den indstilling, de har med hjemmefra. Det er deres 'arv' hjemmefra. Hvis mor heller ikke har været god, så får de nemmere en seddel med om fritagelse. Og så gør det måske ikke noget, at barnet heller ikke er med (Idrætslærer).

Selvom idrætslærerne vurderer, at denne forældregruppe er relativ lille kan forældregruppen dog få stor betydning for den kultur, der udvikles omkring idrætsundervisningen i klassen.

Det er ikke et stort problem. Men det er et irritationsmoment, for det skaber også noget i resten af klassen. Det skaber en kultur i klassen til at idræt, det er bare noget man kan få fri til, hvis der er nogen får der får det (Leder).

Når blot få elever gang på gang fritages fra idrætsundervisningen kan det ifølge idrætslærerne spredes som en dominoeffekt til de øvrige elever

Og sådan noget er jo en steppebrand, for hvis Johanne og Amalie de må fritages, så skal de fire piger, der er i samme gruppe også fritages (Leder).

Så hvis du kan få forældrene med, så går det i en positiv retning, hvis du ikke får dem med, så går det i den negative retning, så spreder det sig lige så stille. Der er jo klasser, hvor der var fuld opbakning, masser af glæde og gang i den, og så er der klasser, hvor, det er altså sandt, hvor der var flere der ikke deltog end deltog (Leder).

Dette stemmer fint overens med, at lærerne oplever, at elevernes fravær er meget klasse- og årgangsbestemt (se afsnit 16.1).

21.4 FORMER FOR FORÆLDRESAMARBEJDE

Lærerne blev spurgt, i hvilket omfang de deltager i konsultationer og forældremøder. Idrætslærernes deltagelse i konsultationer og forældremøder er stort set uændret i forhold til 2004.

Tabel 50. Hvor ofte deltager du i din egenskab af idrætslærer til møder, hvor forældrene er til stede?

	Altid	For det meste	Nogen gange	Sjældent	Aldrig	Ved ikke
Konsultationer	6 % (9)	4 % (4)	13 % (10)	14 % (15)	62 % (63)	2 %
Forældremøder	8 % (8)	8 % (8)	19 % (21)	21 % (22)	44 % (41)	0 %

n = 333-334. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Måden, hvorpå lærerne samarbejder med forældrene:

Tabel 51. Hvordan samarbejder du med elevernes forældre?

	Respondenter	Procent
Intranet	167	67 %
Forældremøder	38	15 %
Informationsmateriale	24	10 %
Andet (skriv)	22	9 %
I alt	251	100 %

Der er altså en klar tendens til, at det er intranettet, der anvendes som værktøj, når forældre skal informeres/inddrages. Køn, alder og undervisningserfaring her ikke nogen indflydelse på lærernes svar omkring samarbejdet med forældre (Tabel 50 og tabel 51).

På spørgsmål om forældrene bliver informeret om eventuelle resultater af diverse evalueringer faldt svarene ud som følger:

Tabel 52. Bliver elevernes forældre informeret om resultatet af eventuelle evalueringsformer?

	Aldrig	En gang om året	To gange om året	Tre gange om året	Fire gange om året	Ved ikke	Denne form anvendes ikke
Fysiske tests	50 %	17 %	13 %	2 %	0 %	4 %	15 %
Karaktergivning	21 %	6 %	12 %	8 %	0 %	3 %	51 %
Skriftlig evaluering om udbyttet	7 %	39 %	39 %	9 %	0 %	1 %	5 %
Dialog / samtale med eleverne	35 %	21 %	14 %	3 %	6 %	12 %	10 %

n = 326-335

Køn, alder og undervisningserfaring har ikke nogen indflydelse på hvordan lærernes svarer i tabel 52.

Nogle af de interviewede lærere har gode erfaringer med at tage fagets formål og indhold op på forældremøder. De oplever, at forældrene overraskes over idrætstimernes indhold.

> *Når man står på et forældremøde og så lige nævner noget om idræt, jeg viste min årsplan, der var de meget positive, jeg tror nogle sad og tænkte, hold da op, er der virkelig en plan for idræt og guud, er der forskellige forløb (Idrætslærer).*

Andre lærere mener, at forældrene oplyses tilstrækkeligt og idrætsfagets formål og indhold gennem de årsplaner, der ligger tilgængelig på forældreintra.

Idrætslærerne har desuden forståelse for, at det er svært at nå omkring alle fag på de få forældremøder og konsultationer, der er.

Jeg kan godt se det positive i det, men at det også kan være lidt svært at udføre i praksis, fordi der er få samtaler og der er mange budskaber og kort tid til at sende alle budskaber, der skal sendes. Og der kan man måske sige, at idræt ikke er ligestillet med dansk og skal det så være det (Idrætslærer)?

En skole med mange tosprogede elever fortæller, at der er brug for en særlig indsats overfor forældre til tosprogede, der kan have mig svært ved at forstå den danske idrætskultur herunder meningen med folkeskolens idrætsundervisning.

Det er rigtig svært at forklare dem. Det kunne måske også være der, man kunne gøre en indsats, i forhold til de tosprogedes forældre, at de skulle have noget i forhold til, hvad det giver eleverne. Det er svært at forklare. Der skal en tolk på, for at forklare det i detaljer (Idrætslærer).

21.5 OPSAMLING PÅ EKSTERNT SAMARBEJDE

De kvantitative data viser en tendens mod et stigende samarbejde mellem lærerne og de lokale idrætsforeninger i 2011 sammenlignet med i 2004 både, hvad angår brug af gæstelærere, besøg i klubberne og fælles materialeanvendelse.

Ligesom i 2004 samarbejdede kun meget få lærere med ungdomsuddannelserne.

Der er i de kvantitative data en tendens til at omfanget af samarbejdet med elevernes forældre er mindre i 2011 end i 2004. Der er endvidere færre lærere i 2011 end i 2004, der vurderer samarbejdet som værende meget vigtigt. Der er dog fortsat en diskrepans imellem, hvor mange lærere, der mener, at samarbejdet med forældrene er vigtigt, og hvor mange lærere, der vurderer, at de rent faktisk samarbejder med forældrene.

Langt de fleste lærere oplever i interviewene en positiv indstilling og opbakning til idrætsfaget fra forældrene. En mindre gruppe af forældre tror dog fejlagtigt, at idrætsundervisningen dækker børnenes behov for fysisk aktivitet ligesom en mindre gruppe af forældre fritager deres børn unødigt fra undervisningen. Selvom idrætslærerne vurderer, at dette drejer sig om en relativ lille forældregruppe kan denne forældregruppe dog få stor betydning for den kultur, der udvikles omkring idrætsundervisningen i klassen herunder omfanget af fravær. Vi så således også i kapitel 16, hvordan højt fravær i idrætstimerne ikke er et generelt fænomen, men et fænomen der i høj grad er knyttet til enkelte klasser.

Meget få idrætslærere deltager ligesom i 2004 i forældrekonsultationer og forældremøder. Idrætslærerne har stor forståelse for, at det er svært at nå omkring alle fag på de få forældremøder og konsultationer, der er. Informationen til og kommunikationen med elevernes forældre foregår derfor primært gennem intranettet. Nogle lærere har dog i interviewene haft gode erfaringer med på enkelte forældremøder at tage idrætsfagets formål og indhold op.

21.5.1 ANBEFALINGER

- Idrætsfagets samarbejde med idrætsforeningerne er stigende. Ministeriet for Børn og Undervisning bør sikre sig, at idrætsorganisationerne har de fornødne kompetencer til at indgå i et samarbejde med idrætslærerne herunder kendskab til idrætsfagets formål som en del af folkeskolens samlede opgave.

- Både samarbejdet mellem idrætslærerne og forældrene samt lærernes vurdering af vigtigheden af dette samarbejde er faldende. Der bør tages initiativ til at undersøge, hvilket omfang og hvilken form forældresamarbejdet bør have for at bidrage positivt til idrætsfaget.

Del C Vilkår for idrætsfaget

I Del C præsenteres og diskuteres de resultater der har at gøre med vilkår for idrætsfaget.

22. VILKÅR FOR IDRÆT

I kapitel 22 beskrives vilkårene for idrætsfaget. Kapitlet indledes med et afsnit om mål og indsatsområder for idrætsfaget efterfulgt af et overblik over omfanget af lokale læseplaner. Til sidst i kapitlet findes en opsamling med de vigtigste pointer.

Kommunalreformen fra 2007 pålagde kommunerne ansvaret for forebyggelse og sundhedsfremme. Dette kapitel vil belyse om den nye kommunale opgave har givet udslag på kommunernes og skolernes udarbejdelse af lokale læseplaner og indsatsområder.

22.1 MÅL OG INDSATSOMRÅDER FOR IDRÆTSFAGET

Der er blevet spurgt ind til om kommunen har fastlagt særlige mål og/ellers indsatsområder for idrætsfaget svarede lederne således:

Tabel 53. Har kommunen over de sidste tre år fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for faget idræt?

	Ja	Nej	Ved ikke
Skoleåret 2009-2010	22 % (15)	67 % (85)	11 %
Skoleåret 2010-2011	26 % (17)	66 % (83)	8 %
Skoleåret 2011-2012	27 % (23)	67 % (77)	7 %

n = 259-265. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Der er altså hen over skoleårene 2009-2012 en stigende tendens til at flere og flere kommuner har fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget. Niveauet for skoleåret 2011-2012 er dog ikke væsentligt forskelligt fra 2004, og der er fortsat blot 27 % af kommunerne, der har fastlagt særlige mål og/eller indsatser for faget idræt.

Ligesom for kommunerne er der hen over skoleårene 2009-2012 også en stigende tendens til, at flere skoler har fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget. Niveauet er heller ikke her nævneværdigt forskelligt fra niveauet i 2004.

Tabel 54. Har skolen over de sidste tre år fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for faget idræt?

	Ja	Nej	Ved ikke
Skoleåret 2009-2010	28 % (30)	65 % (70)	7 %
Skoleåret 2010-2011	34 % (37)	61 % (63)	5 %
Skoleåret 2011-2012	38 % (41)	60 % (59)	2 %

n = 257-265. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Både de kommunalt opsatte mål og indsatsområder og de mål og indsatsområder skolerne selv fastlægger handler primært om 'en sund livsstil' og 'sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring'.

Tabel 55. Hvad vedrører de mål og/eller indsatsområder, som kommunen har fastlagt for faget idræt?

	Respondenter	Procent
Idrætsfaget som helhed	30	40 %
En sund livsstil	53	71 %
Sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring	41	55 %
Andet	20	27 %
Ved ikke	1	1 %
I alt	75	100 %

I appendiks C findes en oversigt over de svar, der ligger under 'andet'.

Tabel 56. Hvad vedrører de mål og/eller indsatsområder, som skolen har fastlagt for faget idræt?

	Respondenter	Procent
Idrætsfaget som helhed	57	52 %
En sund livsstil	73	66 %
Sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring	68	62 %
Andet (skriv)	26	24 %
Ved ikke	1	1 %
I alt	110	

I appendiks D findes en oversigt over de svar, der ligger under 'andet'.

Mange af de interviewede skoler har en sundhedspolitik. Ingen af de interviewede lærere og ledere mener, at sundhedspolitikken har direkte betydning for idrætsfaget. Både ledere og lærere mener dog, at sundhedspolitikken indirekte kan have en afsmittende effekt på idrætsundervisningen gennem den kultur, der på skolen opstår omkring idræt og bevægelse. I den forbindelse nævnes blandt andet skolernes idrætsdage.

Det bliver på mange skoler ligeledes mere og mere udbredt at integrere fysisk aktivitet i andre fag.

> *Man er blevet bevidst om, at børn måske lærer bedre ved at bevæge sig (Idrætslærer).*
>
> *Det bliver vi bedre og bedre til, at undervisningen ikke kun behøver foregå på en stol inde i klasselokalet. f.eks. med matematik, der er virkelig nogle, der har brug for, at det skal være synligt, og kan ikke forhold sig til det der er i bogen, og så er det jo godt at kunne tage dem med udenfor, og lave noget der (Ikke-idrætslærer).*

Ikke-idrætslærerne nævner flere eksempler på sådanne aktiviteter

> *Der er nogle øvelser nogen gange, der handler om at lave statistik og der er noget af der, der også er noget med at finde ud af, hvor mange englehop kan man nå at lave indenfor en bestemt afmålt tid og sådan noget, og hvor de virkelig kommer tilbage fra matematik og er helt våde. Og de synes det er, det er virkelig et hit (Ikke-idrætslærer).*

Vi har også lavet noget med nogle grammatikspil og sådan noget, og det kan de godt lide. Ja, de der fluesmækkerlege. Vi har også sådan noget hente-diktater (Ikke-idrætslærer).

Flere ledere udtrykker, at idræt bruges som indgangsvinkel til bedre læring hos eleverne. De mener blandt andet, at idræt kan erstatte noget af den specialundervisning, der i øjeblikket finder sted i de boglige fag.

Der er et mål om at hvis vi skal øge resultaterne i den almindelige faglige undervisning, så skal vi have højnet idræts- og motionsniveauet. I stedet for flere specialundervisningstimer, så vil jeg hellere give flere idrætstimer (Leder).

Nej, altså vi har jo en skole med temmelig mange ressourcer, fordi vi har nogle specielle børn. Og jeg er ikke sikker på, det er der godt nok nogle politikere, der ikke helt kan forstå. Jeg har forsøgt at forklare dem, så siger de 'jamen så skal de have flere dansktimer', 'jamen det er da ikke sikkert'. Jeg synes, at hvis vi skal nå den samme effekt, så kan det da godt være, at vi skal give dem et par idrætstimer mere, fordi hvis ikke de har en sundhedstilstand og energi, så hjælper det da ikke noget at give dem flere dansktimer. Eller hvis de ikke er glade for at gå i skole, eller hvad det måtte være. Så hvis vejen til det, er at vi giver dem flere idrætstimer eller dansktimer, eller bruge nogle af dansktimerne på idræt, så er det det vi skal (Leder).

Og der vil min pointe være, at når vi skal til at rumme noget af mangfoldigheden af, hvad vi ser af strit, skæve børn eller noget der er idræt et ressource. Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at den inklusionsindsats, at den vil kunne fremmes ved at sige idræt har i sig nogle særlige kvaliteter (Leder).

Det er således meget sandsynligt, at vi i fremtiden vil se flere skoler anvende ressourcer på idrætsfaget og den generelle idrætskultur på skolerne i et lærings- og inklusionsperspektiv.

Så det bliver vanskeligere og vanskeligere at være pessimist, når du kan få bedre sundhedstilstand, større psykisk velvære, som indgang til at forbedre dig hele vejen rundt, så er det jo, det er vanskelig at forkaste et fag, der har den kvalitet, men faget det kan ikke stå alene, og det er derfor vi skal fagintegrere (Leder).

22.2 LOKALE LÆSEPLANER

Det blev undersøgt i hvilket omfang hhv. kommunerne og skolerne udarbejder lokale læseplaner på skoleidrætsområdet.

11 % af skolelederne svarer 'ja' til at kommunen har en lokal læseplan for idræt. 11 % er en klar udvikling i forhold til de 4 %, der svarede ja i 2004.

Initiativet til kommunernes læseplan stammer primært fra kommunernes politikere.

Tabel 57. Hvem har primært taget initiativ til, at kommunen har udarbejdet en lokal læseplan? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
Kommunen / politikerne	16	59 % (79)
Skolebestyrelserne på kommunens skoler	0	0 % (0)
Skolelederne på kommunens skoler	2	7 % (21)
Lærerne på kommunens skoler	3	11 % (0)
Ved ikke	6	22 %
I alt	27	100 %

Lederne blev ligeledes spurgt i hvor høj grad, skolerne selv har taget initiativ til at lave lokale læseplaner for idræt gældende for den enkelte skole. 16 % af skolelederne svarer 'ja' til, at skolen har en lokal læseplan for idræt, hvilket er præcist den samme andel som i 2004. Som det ses i figur 48 er det på nogle skoler lederne (51 %), og på andre skoler lærerne (40 %), der tager initiativ til at lave en lokal læseplan for idræt.

Tabel 58. Hvem har primært taget initiativ til, at skolen har udarbejdet en lokal læseplan? Tallene i parentes er tal fra 2004.

	Respondenter	Procent
Kommunen / politikerne	0	0 % (2)
Skolebestyrelserne på kommunens skoler	1	2 % (4)
Skolelederne på kommunens skoler	22	51 % (30)
Lærerne på kommunens skoler	17	40 % (64)
Ved ikke	3	7 %
I alt	43	100 %

22.3 OPSAMLING PÅ VILKÅR FOR IDRÆT

Kun få kommuner og skoler har fastlagt særlige mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget. Hverken antallet af kommuner eller skoler, der har fastlagt mål og/eller indsatsområder for idrætsfaget er i 2011 væsentligt højere end i 2004. Kommunalreformen fra 2007, der pålagde kommunerne ansvaret for forebyggelse og sundhedsfremme har tilsyneladende ikke udmøntet sig i flere indsatsområder på skoleidrætsområdet end i 2004.

Kun få kommuner og skoler har i 2011 lavet en lokal læseplan for idræt. Antallet af kommuner, der har lavet en lokal læseplan for idræt i 2011, er dog højere end i 2004, mens antallet af skoler, der har lavet en lokal læseplan for idræt i 2011, er den samme som i 2004.

Både de kommunalt opsatte mål og indsatsområder og de mål og indsatsområder skolerne selv fastlægger handler primært om 'en sund livsstil' og 'sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring'. Det kommer blandt andet til udtryk gennem sundhedspolitikker og integrering af fysisk aktivitet i andre fag. Flere ledere giver udtryk for, at de anvender eller har planer om at anvende ressourcer på at øge elevernes fysiske aktivitet og på at styrke skolens idrætskultur i et lærings- og inklusionsperspektiv.

22.3.1 ANBEFALING

- Kun få kommuner fastlægger særlige mål og/eller indsatsområder for skoleidrætten. Kommunerne bør i højere grad udnytte det potentiale, der ligger på skoleområdet, i forhold til det ansvar kommunerne har for forebyggelse og sundhedsfremme for børn og unge.

23. RAMMER OG LÆRERKVALIFIKATIONER

I kapitel 23 gennemgås i to afsnit hhv. rammerne for idrætsfaget og lærernes kvalifikationer.

23.1 RAMMER

Lærerne blev spurgt, i hvilken grad de mener, skolens rammer understøtter en undervisning, der lever op til Fælles Mål.

Tabel 59. I hvilken grad vurderer du, at følgende forhold på din skole understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2009)? Tallene angiver, hvor stor en andel af lærerne der svarede 'I høj grad' eller 'I nogen grad'.

Skolens indendørs faciliteter (f.eks. haller, sale, omklædning)	84 %
Samarbejde idrætslærerne imellem	80 %
Skolens idrætsredskaber (f.eks. ketchere, bolde, nedspringsmåtter)	77 %
Forhold bestemt af skolens ledelse	54 %
Skolens undervisningsmaterialer (bøger, video, IT mv.)	48 %
Samarbejde mellem idrætslærerne og ikke-idrætslærerne	37 %
Skolens udendørs faciliteter (f.eks. græsarealer, atletikarealer, boldbaner)	27 %

En samlet oversigt over timernes indhold afgørende for lærernes valg af indhold kan findes i appendiks E.

Som det fremgår af tabel 59 er det især skolernes udendørs faciliteter og samarbejdet med ikke-idrætslærerne, som idrætslærerne vurderer, som forhold der ikke lever op til en standard, der understøtter Fælles Mål. Køn, alder og erfaring som idrætsunderviser har ingen indflydelse på tabel 59.

23.2 LÆRERKVALIFIKATIONER

81 % af idrætslærerne har en læreruddannelse med idræt på linjefag. Dette tal var i 2004 59 %.

18 % af idrætslærernes er læreruddannet, men har ikke idræt på linjefag. Dette tal var i 2004 37 %.

Måden, hvorpå andelen af lærere, der er linjefagsuddannet er målt, er ikke den samme i 2011 som i 2004. Dette betyder selvfølgelig en øget risiko for, at tallene er usikre. I 2004 rapporterede 360 skoler andelen af linjefagsuddannede idrætslærere på hele skolen. I 2011 var det ikke muligt at skaffe de data[12]. Tallene fra 2011 stammer i stedet derfor fra spørgeskemaet, hvor idrætslærerne svarer på, om de er linjefagsuddannede. Det betyder for det første at usikkerheden på tallene i 2011 er større, fordi de er baseret på færre lærere. For det andet betyder det, at hvis der er flere linjefagsuddannede idrætslærere i overbygningen end i de yngre klasser kommer forskellen mellem 2004 og 2011 til at fremstå større i vores

[12] Årsagen til at denne data kunne skaffes i 2004 og ikke 2012 har at gøre med skolernes forpligtelse i forbindelse med diverse evalueringer. I 2004 var skolerne forpligtet til at skaffe data til EVA-rapporten. Man kunne således pålægge skolerne en række relativt tidskrævende opgaver. I 2012 var skolerne ikke forpligtet til at deltage og vi vurderede derfor, at risikoen for at for mange skoleledere meldte fra, var for stor, hvis de blev pålagt store og tidskrævende opgaver.

data end den reelt er[13]. Man må derfor forholde sig skeptiske overfor om forskellen fra 2004 til 2011 er helt så stor, som den direkte sammenligning peger på. SPIF-rapporten finder dog helt den samme tendens i interviewene og i vi genkender også tendensen fra vores arbejde med skoleidrætten generelt de sidste fem år. Konklusionen på denne data er derfor, at udviklingen går imod, at flere idrætslærere er linjefagsuddannede i dag end i 2004. Forskellen er sandsynligvis ikke helt så stor som den direkte sammenligning viser (fra 59 % til 81 %) – men udviklingen synes at være markant og væsentlig.

I interviewene er lederne meget opmærksomme på, at linjefagsuddannede lærere er en vigtig forudsætning for idrætsfagets faglighed.

> *Fundamentet er jo, at det er nogle, der har linjefaget, der har den rigtige baggrund (Leder).*

Flere af de interviewede skoler prioriterer faglærerprincippet højere i idrætsfaget, end de tidligere har gjort.

> *Det er jo en kæmpe mulighed for en skole i det øjeblik, man skal til at ansætte nye ansigter, nye lærerkræfter, og nogle gange har vi været i den situation, at vi har haft mulighed for at vælge mellem to kompetente lærere, men den ene havde måske lidt mere idrætsprofil end den anden, og så har vi valgt vedkommende. Fordi det er det, vi gerne vil (Leder)*

En leder udtrykker, at det fagligt '*er en katastrofe*' at lade få-lærer-princippet være styrende for valget af undervisere. Af hensyn til bl.a. '*sociale spørgsmål*' og '*forældresamarbejde*' er der dog fortsat nogle skoler, der især i indskolingen prioriterer få-lærer-princippet højere end faglærerprincippet og derfor lader ikke-linjefagsuddannede lærere undervise i idræt.

> *Vi prioriterer det på den måde, at jeg så vidt muligt går efter at det er fagligt dygtige og uddannede lærere, der har idrætsundervisningen. Det prioriterer vi, men vi prioriterer også især i de små, klasser, det er jo sådan en vekselvirkning, det er jo også et få-lærer-princip. Men jo ældre de bliver og især i udskolingen, der er det faglærerprincippet (Leder).*

Som beskrevet i kapitel 16 kan nedprioriteringen af linjefagsuddannede idrætslærere i indskolingen have konsekvenser for elevernes fravær i overbygningen. Det kan være vanskeligt at oparbejde en praksis, hvor fagets læringsdimension er gennemgående for alle klassetrin, hvis lærerne på de yngste klassetrin ikke er uddannet til at undervise i idræt.

Selvom både ledere og idrætslærere oplever prioriteringen af linjefagsuddannede idrætslærere som særdeles positiv, oplever de dog også, at prioriteringen kan give visse udfordringer. For det første kan det for de lærere, der kun har eleverne til idræt være svært at opnå den nødvendige relation til eleverne og den rette respekt lærer og elev imellem.

[13] Da respondenterne er udvalgt mellem lærere, der underviser i idræt i 7.-10. klasse.

I forhold til fagets status, så tror jeg altså, det er vigtigt, at de har en idrætslærer, som også har dem i andre fag. Det gør måske også, i hvert fald i udskolingen, at de har en anden for respekt for dig, og du ligesom også kender dem, kender eleverne indenfor klassens fire vægge (Idrætslærer).

Vi kommer jo bare ind fra siden og er faglærer så vi kender jo ikke eleverne, altså det er dig der i den gule trøje (Idrætslærer).

Det kommer blandt andet til udtryk, når der skal tages fat om problemer med fravær, hvor idrætslærerne finder det vigtigt at '*kunne tage eleverne dagen efter'.* Idrætslærerne mener desuden, det er en udfordring at samarbejde med ikke-idrætslærerne, og at tydeliggøre idrætsfaget i de tilfælde, hvor de kun har eleverne til idræt og derfor ikke sidder med i klasse- eller årgangsteamet.

Idrætslærerne udtrykker, at effekten af flere linjefagsuddannede idrætslærere først rigtig vil slå igennem på idrætsfaget de kommende år. Idrætslærerne finder det således afgørende for elevernes holdning til og opfattelse af faget, at de gennem hele deres skoleforløb har mødt linjefagsuddannede idrætslærere og en sammenhæng og konsekvens i idrætsundervisningen.

Jeg tror, at kvaliteten er blevet højere, fordi vi har jo fået rigtig mange linjefagsuddannede igennem de sidste ti år og det kan man begynde at mærke nu. Så de har fået idrætslæreren fra starten af, som er uddannet (Idrætslærer).

23.2.1 VIKARDÆKNING

Lederne prioriterer vikardækning højt. De interviewede ikke-idrætslærere har meget forskellige forudsætninger for at vikariere i idræt gående fra *'miserable, kast en bold ud - sig spil, thats it'* til selv at have dyrket meget idræt eller have andre former for idrætsuddannelser. Udfordringen ved at vikariere i idræt er især '*det der med at stå med 60 navne jeg ikke kender, i nogle omgivelser, hvor de kan løbe rundt og man ikke lige kan hente dem ind fra det modsatte hjørne af hallen. Det er egentlig sådan noget logistik, vil jeg sige'.* Ikke-idrætslærerne oplever kun sjældent at skulle vikariere i idræt. Når det sker, står de sjældent alene med undervisningen og læner sig derfor op af de øvrige idrætslærere. Ikke-idrætslærerne oplever de samme udfordringer ved at vikariere i idræt som i 2004. Selvom vikardækningen prioriteres højt af ledelsen, oplever ikke-idrætslærerne dog sjældent at skulle vikariere i idræt.

23.2.2 EFTERUDDANNELSE

Idrætslærerne vurderer deres behov for efteruddannelse således:

Tabel 60. På hvilke områder har du generelt behov for efteruddannelse i idræt?

	Har stort behov	Har noget behov	Har mindre behov	Har ikke behov	Har ikke overvejet
Generelt på det faglige niveau	13 % (18)	46 % (57)	30 % (21)	8 % (5)	3 %
Generelt på det pædagogiske niveau	9 % (12)	29 % (47)	42 % (33)	15 % (8)	4 %

n = 332. Tallene i parentes er tal fra 2004.

Lærerne vurderer generelt deres behov for efteruddannelse større på det faglige niveau end på det pædagogiske niveau. Som tallene i parentes indikerer, er der en tendens til, at lærerne i mindre grad vurderer, at de har behov for efteruddannelse i dag sammenlignet med 2004.

Andelen af lærere, der har svaret 'har stort behov' og 'har noget behov' er begge faldet siden 2004 – både på det faglige og det pædagogiske niveau. Alder og undervisningserfaring synes ikke at have indflydelse på lærernes behov for efteruddannelse. Til gengæld udtrykker de kvindelige lærere i væsentligt højere grad end de mandlige et behov for efteruddannelse – dette gælder både det faglige og det pædagogiske niveau. Der findes også den sammenhæng, at de lærere, der er linjefagsuddannet i mindre grad, end de lærere, der ikke er linjefagsuddannet vurderer, at de har behov for efteruddannelse. F.eks. svarer 10 % af lærerne med idræt på linjefag, at de har et stort behov for efteruddannelse på det faglige niveau, mens 25 % af lærerne, der ikke har idræt på linjefag svarer det samme.

Lærerne blev spurgt om deres behov inden for nogle specifikke faglige områder. En rangordning af områderne ser således ud:

Tabel 61. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'i høj grad' eller 'i nogen grad'.

Udtryksmæssige aktiviteter, f.eks. gymnastik, dans og rytme	70 %
Natur- og udeliv, f.eks. løb i terrænet, cykling, kano og kajak	59 %
Relevante teorier om arbejdsfysiologi og træningslære	40 %
Sport, f.eks. atletik, basketbold eller redskabsgymnastik	36 %
Idrætsaktiviteter, f.eks. løb, spring og kast	33 %
Idrættens kultur	31 %
Idrættens værdier og traditioner	30 %
Svømning, f.eks. svømmeindlæring og sikkerhed i vand	26 %
Legeaktiviteter, f.eks. fangelege, boldlege og fantasilege	22 %

Det er inden for de udtryksmæssige aktiviteter som gymnastik, dans og rytme, at flest lærere har behov for efteruddannelse. Det er også værd at notere sig, at kun få lærere oplever et behov for efteruddannelse omkring 'Idrættens kultur' og 'Idrættens værdier'. Dette til trods for, at netop 'Idrættens kultur' og 'Idrættens værdier' er de fagområder, der forsømmes mest i forhold til retningslinjerne i Fælles Mål (se tabel 10), og at lærerne i højere grad end på andre områder har vanskeligt ved at forstå og anvende disse områder i praksis (se afsnit 8.3). Denne modsætning kan tolkes som endnu et udtryk for, at lærerne prioriterer arbejdet med kroppens muligheder væsentligt højere end arbejdet med 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur'.

Lærernes behov for efteruddannelse på en række pædagogiske område ser således ud:

Tabel 62. Tallene angiver hvor stor en andel af lærerne der svarede 'i høj grad' og 'i nogen grad'.

Ideer til idræt i tværfaglige sammenhænge	59 %
Undervisning af børn med særlige behov	49 %
Metoder til undervisning i idræt	42 %
Metoder til integration af praksis og teori	39 %
Evaluering af idrætstimer	31 %
Fagdidaktik generelt i idræt	30 %

Disse rangordninger har den fordel, at de er lette at overskue, men til gengæld forsvinder der også en mængde information. En samlet oversigt over lærernes behov for efteruddannelse kan findes i appendiks E. Rangordningerne er i øvrigt næsten 100 % de samme som i 2004.

Selvom de mandlige lærere generelt giver udtryk for et mindre behov for efteruddannelse end de kvindelige lærere svarer flere mandlige lærere end kvindelige, at de har behov for efteruddannelse i udtryksmæssige aktiviteter, svømning og undervisning af børn med særlige behov. Til gengæld svarer flere kvindelige lærere end mandlige, at de har behov for efteruddannelse i arbejdsfysiologi og træningslære og 'Idrættens kultur'.

Der er altså sket et fald i lærernes egen vurdering af behovet for efteruddannelse. Der er dog fortsat et relativt stort behov for efteruddannelse – især inden for nogle specifikke områder (se rangordninger – tabel 61 og tabel 62). De kvalitative data peger ligeledes på efteruddannelse som et vigtigt indsatsområde. På en af de interviewede skoler har et efteruddannelsesforløb i høj grad styrket lærernes faglighed i arbejdet med Fælles Mål. Det er gennem interviewet tydeligt, at lærerne arbejder meget bevidst og målrettet med Fælles Mål i deres årsplaner og i den daglige planlægning af undervisningen. Alle idrætslærere deltog i uddannelsesforløbet, der blandt andet havde haft fokus på den røde tråd i undervisningen, og på hvordan undervisningen kunne tilpasses i henhold til Fælles Mål. Idrætslærerne har sideløbende med uddannelsesforløbet arbejdet med både Fælles Mål og den røde tråd i deres fagteam, hvor de fortsat udvikler og evaluerer deres undervisning i henhold hertil.

> *Vi sad årgangsvist og snakkede om, hvad vi skal have med i løbet af året i forhold til Fælles mål, hvad kan vi lave her, hvordan kan vi opfylde og hvordan kan vi tilpasse til Fælles mål (Idrætslærer).*

Lærerne udtrykker, at det har været en tidskrævende proces, men at det efterfølgende har lettet den daglige planlægning.

> *Vi har lidt det store overblik, og vi kan egentlig bruge vores krudt på at forberede den enkelte lektion (Idrætslærer).*

Ikke-idrætslærerne på skolen har oplevet, at idrætslærerne efter uddannelsesforløbet har '*fået en faglig stolthed*' og '*går meget op i det'.*

Ligesom denne skole har valgt at lade alle idrætslærere deltage i samme efteruddannelsesforløb finder også andre ledere det vigtigt, at alle idrætslærerne kommer af sted sammen, så de får en fælles tilgang til faget og en fælles platform at kommunikere og handle ud fra. De mener endvidere, at idrætslærerne efterfølgende kan forpligte hinanden på at anvende de redskaber og kompetencer, de har erhvervet sig gennem uddannelsesforløbet, så teorien i højere grad bliver omsat til praksis.

> *Én ting er at være på lærerkurser, men at omsætte dem blandt nogle børn, det kræver jo at du har gjort det nogle gange, for du sådan rigtig har fod på det, men så sidder den jo også i kassen (Leder).*

Adspurgt til hvordan lederne prioriterer efteruddannelse i idræt svarede de følgende:

Tabel 63. Hvordan prioriterer skolen efteruddannelse i idræt i forhold til andre fag?

	Lavere end	På samme niveau som	Højere end	Ved ikke
De humanistiske fag	11 %	84 %	4 %	1 %
Naturfagene	15 %	81 %	4 %	1 %
De øvrige praktisk-musiske fag	2 %	91 %	6 %	1 %

n = 256-258

11-5 % af lederne prioriterer efteruddannelse i de boglige fag højere end i idræt. 6 % af lederne prioriterer efteruddannelse af idræt højere end de øvrige praktiske musiske fag. Det overordnede billede er dog at langt de fleste ledere prioriterer efteruddannelse i idræt på niveau med skolens øvrige fag.

Disse data understøttes af interviewdata. Både lærere og ledere giver udtryk for, at efteruddannelse i idræt bliver prioriteret på lige fod med skolens øvrige fag, men at økonomien til efteruddannelse samlet set er faldet.

En enkelt leder peger på manglende efteruddannelsestilbud på idrætsområdet som medvirkende årsag til, at den idrætsfaglige kursusaktivitet på skolen er lille. Det er derfor vigtigt, at efteruddannelsesmuligheder på skoleidrætsområdet synliggøres for skoleledere i hele landet.

23.3 OPSAMLING PÅ RAMMER OG LÆRERKVALIFIKATIONER

Det blev i 2004 anbefalet, at skolens ledelse skulle lade lærere med linjefag eller anden faglig og pædagogisk idrætsuddannelse undervise i faget. Denne anbefaling er i høj grad blevet efterlevet. Der er i 2011 markant flere idrætslærere, der har en læreruddannelse med idræt på linjefag end i 2004. 81 % af idrætslærerne, der svarede på spørgeskemaet har en læreruddannelse med idræt på linjefag. Dog er der indikationer af, at der særligt i indskolingen fortsat er flere lærere uden linjefag, der underviser i idræt. Dette er problematisk i forhold til at oparbejde en praksis, hvor fagets læringsdimension er gennemgående for alle klassetrin.

Lærerne vurderer generelt, at deres behov for efteruddannelse er større på det faglige niveau end på det pædagogiske niveau. Selvom der er sket et fald i lærernes egen vurdering af behovet for efteruddannelse på begge områder siden 2004, er der fortsat et relativt stort behov for efteruddannelse, særligt inden for specifikke områder som gymnastik, dans og rytme.

23.3.1 ANBEFALING

- På baggrund af rapportens konklusioner anbefales det, at efteruddannelse på skoleidrætsområdet prioriterer arbejdet med Fælles Mål, idrætsdidaktiske og idrætspædagogiske værktøjer samt i forlængelse heraf udarbejdelse af 'den røde tråd for idrætsundervisningen'.

24. PROFILSKOLER

En af de væsentligste udviklinger siden 2004 er antallet af såkaldte profilskoler – skoler der i mindre eller større omfang har fokus på sundhed, bevægelse og/eller idræt. Nogle skoler har lavet store gennemgribende ændringer på alle skolens klassetrin, mens andre skoler har gennemført små og mere begrænsede projekter. Vi opfatter denne trend som voksende og besluttede derfor under planlægningen af SPIF-rapporten at indsamle data, der kunne kaste lidt lys over, hvilken betydning det stigende antal profilskoler har for idrætsfaget.

I spørgeskemaet havde respondenterne mulighed for at svare, at de var ansat på en Team Danmark eliteidrætsskole, at skolen deltog i Projekt Skolesport eller selv skrive i spørgeskemaet, hvordan deres skole havde en bevægelsesprofil. 10 respondenter er ansat på en Team Danmark eliteidrætsskole, 16 respondenter arbejder på en skole, der deltager i Projekt Skolesport. Derudover har 46 lærere svaret, at skolen har en idrætsprofil. En samlet oversigt over, hvad kategorien 'andet' dækker over kan findes i appendiks B.

Alle spørgeskemaets temaer blev testet om, der var forskel mellem profilskolerne og ikke-profilskolerne. Der var kun på tre af områderne en nævneværdig forskel, nemlig brugen af Fælles Mål, samarbejdet med de lokale foreninger samt skolernes faciliteter.

24.1 PROFILSKOLER OG FÆLLES MÅL

Der en lille tendens til, at lærerne på de skoler med en idrætsprofil i højere grad er styret af Fælles Mål, og at flere lærere oplever, at Fælles Mål bidrager positivt til undervisningen end lærerne på de skoler, der ikke har en speciel idrætsprofil.

Tabel 64. I hvilken grad har Fælles Mål indflydelse på dit valg af indhold i idrætstimerne?

	Ikke profilskolen	Profilskole
I høj grad	23 %	39 %
I nogen grad	55 %	46 %
I ringe grad	19 %	15 %
Slet ikke	3 %	0 %
Ved ikke	0 %	0 %
I alt	249	72

Der er også en tendens til, at andelen af lærere ansat på skoler med en idrætsprofil opfatter, at Fælles Mål i høj grad bidrager positivt til idrætstimerne er højere, end andelen af lærere ansat på ikke-profil skoler.

Tabel 65. Bidrager Fælles Mål (2009) positivt til dine idrætstimer?

	Ikke profilskole	Profilskole
Ja, i høj grad	6 %	19 %
Ja, i nogen grad	47 %	44 %
Ja, lidt	35 %	32 %
Nej, mine timer påvirkes ikke af Fælles Mål	10 %	3 %
Nej, mine idrætstimer ville være bedre hvis Fælles Mål ikke eksisterede	0 %	1 %
Ved ikke	1 %	0 %
I alt	249	10

De kvantitative data tegner altså et billede af, at profilskolernes anvendelse af Fælles Mål er mere 'positiv' end ikke-profilskolerne. De kvalitative data viser dog, at brugen af Fælles Mål på profilskolerne fordeler sig på et meget bredt spektrum. F.eks. har en profilskole gennemført en række workshops med afsæt i Fælles Mål, hvor skolen har udarbejdet skolens egen røde tråd med en tydelig kobling til Fælles Mål. Altså et eksempel på en skole, hvis status som profilskole har en tydelig konsekvens for integreringen af Fælles Mål i skolens praksis. På en anden profilskole er der flere indikationer på, at de til dels har valgt at tilsidesætte Fælles Mål og i stedet anvender Team Danmarks Aldersrelaterede Træningskoncept som udgangspunkt for idrætsundervisningen i eliteidrætsklasserne. Lederne fortæller i interviewet om idrætsundervisningen i eliteidrætsklasserne, at det aldersrelaterede træningskoncept er mere styrende end Fælles Mål, og at alsidigheden prioriteres lavere end i de øvrige klasser.

> *Man kan sige, der er noget specielt ift. eliteidrætsklasser og TEAM DK's koncept og ATK (aldersrelateret trænings koncept) er inde over, og er mere styrende end Fælles Mål er (Leder).*

> *Jeg tror, alsidighedsbegrebet, hvor man præsenterer en masse forskellige idrætter, for de her børn, det gør man nok ikke, fordi de har valgt deres idræt. Så i stedet for, at man præsenterer ekspressive aktiviteter eller volleyball eller redskabsgymnastik, så arbejder man med motorik og koordination og fysisk træning, som en basis for at de kan de her forskellige ting. Ej, det er mere specifikt, det må man sige. Det er det. Ja, det er lidt mere grundtræning (Leder).*

Interviewet med en af eleverne fra eliteidrætsklasserne omkring indholdet af idrætsundervisningen peger ligeledes i retning mod et indhold, der er mere styret af aldersrelateret træning end af Fælles Mål. Omdrejningspunktet for samtlige idrætstimer har således siden skoleårets start og frem til interviewet i oktober været styrketræning, og eleven har en forventning om, at denne aktivitet fortsætter. Denne skole er altså et eksempel på en profilskole, hvis status har konsekvenser for skolens adskillelse af idrætsfaget fra Fælles Mål for visse elevgrupper.

24.2 PROFILSKOLER OG SAMARBEJDE MED IDRÆTSFORENINGER

Der er en tendens til at skoler med en idrætsprofil i højere grad end ikke-profilskoler gør brug af gæstelærere i idrætstimerne.

Tabel 66. I hvilken grad samarbejder I med lokale idrætsforeninger om - brug af gæstelærere?

	Ikke profilskolen	Profilskole
I høj grad	4 %	13 %
I nogen grad	36 %	46 %
I ringe grad	42 %	28 %
Slet ikke	17 %	13 %
Ved ikke	2 %	0 %
I alt	247	71

Der er ligeledes en lille tendens til at profilskolerne i højere grad bruger besøg i lokale idrætsklubber som en del af undervisningen.

Tabel 67. I hvilken grad samarbejder I med lokale idrætsforeninger om besøg i klubberne?

	Ikke profilskolen	Profilskole
I høj grad	3 %	6 %
I nogen grad	28 %	38 %
I ringe grad	42 %	41 %
Slet ikke	23 %	13 %
Ved ikke	4 %	0 %
I alt	247	71

Mht. at dele udstyr med de lokale klubber er der ikke nogen forskel på profilskolerne og ikke-profilskolerne.

24.3 PROFILSKOLER OG FACILITETER

Der er en tendens til, at skolerne med en idrætsprofil har bedre udendørs faciliteter.

Tabel 68. I hvilken grad vurderer du, at følgende forhold på din skole understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2009)? - Skolens udendørs faciliteter (f.eks. græsarealer, atletikarealer, boldbaner)

	Ikke profilskole	Profilskole
I høj grad	23 %	39 %
I nogen grad	45 %	38 %
I ringe grad	28 %	22 %
Slet ikke	3 %	0 %
Har ingen betydning for opfyldelsen af Fælles Mål (2009)	0 %	1 %
Ved ikke	1 %	0 %
I alt	249	72

Samme mønster gør sig gældende mht. indendørs faciliteter.

Tabel 69. I hvilken grad vurderer du, at følgende forhold på din skole understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2009)? - Skolens indendørs faciliteter (f.eks. haller, sale, omklædning)

	Ikke profilskole	Profilskole
I høj grad	39 %	51 %
I nogen grad	45 %	33 %
I ringe grad	12 %	14 %
Slet ikke	2 %	0 %
Har ingen betydning for opfyldelsen af Fælles Mål (2009)	0 %	1 %
Ved ikke	1 %	0 %
I alt	249	72

Hvorvidt dette mønster er et udtryk for, at det er de skoler der i forvejen har gode faciliteter, der påtager sig en idrætsprofil eller om det er idrætsprofilen, der medfører bedre faciliteter, kan vi ikke sige noget om.

24.4 PROFILSKOLER OG TVÆRFAGLIGHED

Der er i de kvalitative data eksempler på lærere og leder, der oplever, at skolens idrætsprofil betyder, at idrætslærerne i højere grad arbejder sammen med andre fag.

På den ene profilskole fortæller en ikke-idrætslærer om et samarbejde mellem idræt og biologi, som kun finder sted i idrætsklasserne.

> *Hvis vi tager eliteklasserne, de starter jo i 8. kl., og der har de koordineret træning også, der decideret går på, hvordan man bygger kroppen op. Så de har det også, og der arbejder vi også i biologi med nogle forskellige ting, der passer til bevægelse og kroppen (Ikke-idrætslærer).*

En ikke-idrætslærer fortæller ligeledes, at hun sammen med sin eliteidrætsklasse har diskuteret temaet doping.

> *Oppe ved os har vi diskuteret doping fx, hvad gør det ved kroppen, men det er jo så igen mine eliteklasser (Ikke-idrætslærer).*

Også ledelsen giver udtryk for, at der er en tydeligere rød tråd mellem idrætsundervisningen og undervisningen i nogle af de øvrige fag i eliteidrætsklasserne end i de almindelige overbygningsklasser.

> *Jeg tror meget i eliteidrætsidrætsklasserne, at der er ved at være kommet en rød tråd med idrætten og de øvrige fag (Leder).*

Ledelsen begrunder dette med, at interessen herfor er større hos eliteidrætseleverne end for de øvrige elever.

> *Fordi man rent motivationsmæssigt mærker på eleverne, at når man taler om kost i fysik, så giver det mere mening i det liv de står i (Leder).*

Ledelsen oplever ikke, at det tværfaglige samarbejde i eliteidrætsklasserne umiddelbart har en afsmittende effekt på undervisningen i de øvrige overbygningsklasser.

Ingen af disse eller andre effekter kan påvises i de kvantitative data. Set som en helhed er der ingen forskel på, hvor meget der samarbejdes med andre lærere eller forældre på hhv. profilskoler og ikke-profilskoler.

24.5. ELEVER OG LÆRERE PÅ PROFILSKOLER

De kvalitative data kan desuden være med til at belyse, hvordan henholdsvis elever og lærere oplever at være en del af en profilskole. Det skal understreges, at SPIF-rapporten ikke indeholder tilstrækkelig data til at udlede nogen generelle betragtninger på, hvordan elever og lærere oplever at være en del af en profilskole. Disse data viser imidlertid behovet for en yderligere undersøgelse af, hvad det betyder for elever og lærere, når skoler bliver idrætsprofilskoler.

24.5.1 ELEVERNES OPFATTELSE AF PROFILSKOLEN

Værd at bemærke er, at ingen af de interviewede elever på profilskolerne har mærket nogen forskel på idrætsundervisningen efter at skolerne er blevet profilskoler.

> *Jeg synes ikke sådan. Jeg synes ikke, der er noget der er ændret ved vores (Elev).*

> *Der render elever rundt med sportstøj. Der er måske nogle bedre idrætslærere. Det er ikke bare en normal idrætslærer, men en der ved mere indenfor idræt som måske også er lærer for dem (eliteidrætseleverne red.).Læreren ved mere om hvilke øvelser, der er bedre for dem (eliteidrætseleverne red.), men vi (de normale 9.klasseselever) laver ikke noget andet (Elev).*

At udskolingseleverne ikke oplever, at skolens profil påvirker deres idrætsundervisning, kan for den ene profilskoles vedkommende hænge sammen med, at skolen kun tilbyder ekstra idræt for eliteidrætsklasserne i overbygningen, men ikke for de almindelige klasser i indskoling, mellemtrin og overbygning, og at idrætslærerne ikke har været igennem nogen form for efteruddannelse som en del af profilkonceptet.

For den anden profilskoles vedkommende vil de nuværende udskolingselever muligvis ikke opleve de store forandringer, fordi de ikke har været en del af idrætsskolekonceptet, mens de gik i indskoling og mellemtrin. Effekten af idrætsskolekonceptet vil således muligvis først slå igennem på overbygningen, når der kommer elever op fra indskoling og mellemtrin, der har haft ekstra idrætsundervisning og er blevet undervist af linjefagsuddannede lærere, der har deltaget i skolens kompetenceudviklingsforløb for idrætslærere.

Der er på de interviewede profilskoler eksempler på, elever der oplever skolens profil negativt. Disse elever har en oplevelse af, at eliteidrætsklasserne af ledelsen prioriteres højere end de almindelige klasser.

> *Jeg synes, at X prioriterer idrætsklasserne SÅ meget. Og det er sådan, I er de vigtige for os, og I repræsenterer skolen. Altså hvorfor, de andre klasser er altså lige så vigtige. Det forstår jeg ikke (Elev).*

> *Jeg tror deres (idrætsundervisning red.)er lidt bedre planlagt end vores. Vores det er bare sådan noget la la eller sådan noget. Jeg tror, deres er mere seriøst (Elev).*

Andre elever er dog ikke enig i denne betragtning men udtrykker, at de *ikke rigtig lægger mærke til eliteklasserne.*

Elevernes utilfredshed kommer på den ene profilskole blandt andet til udtryk i forbindelse med fordelingen af klasselokaler, hvor eliteidrætsklasserne er adskilt fra de øvrige klasser.

> *Men altså, man snakker ikke så meget med dem. Fordi vi er nede bagved i sådan et lille bur med nogle andre klasser, og så er de ude på gangen i et kæmpe klasselokale og så har vi vores lille klasselokale inde bagved. Så det er også meget sådan. Døren er tit lukket. Det er sådan lidt underligt noget. Man har ikke rigtig tid til at komme hen til dem (Elev).*

24.5.2 IDRÆTSLÆRERNES OPFATTELSE AF PROFILSKOLEN

Mange idrætslærere oplever, at de ekstra idrætstimer i indskolingen og på mellemtrinnet har påvirket elevernes kropslige færdigheder og deres glæde ved idræt og idrætsfaget markant.

Men det er motiverende at have flere idrætstimer. Vi kan se på eleverne, at de bliver gladere ved at have idræt. Deres kondition og koordination bliver også bedre (Idrætslærer).

Jeg synes godt man kan mærke det. De bliver bedre til det. Man har mere tid til at øve tingene. De bliver mere sikre. Der er nogle i 2. kl., der er bange for bolden, men det hjælper sådan lidt, at de har flere timer. Man har de to timer mere til at gøre tingene i. Forløbene bliver længere. Man bruger mere tid på det, kaste og gribe. Går mere i dybden, meget mere. Der er meget mere tid til at gå i dybden Man kan også mærke mere glæde ved, at de er i gang to gange om ugen. De bliver mere trygge ved idrætten, i stedet for, at der går en uge imellem at de har idræt. Det virker meget mere naturligt at det kommer sådan, lige som matematik, ikke også. (Idrætslærer)

Lærerne på den ene profilskole mener endvidere, at de ekstra idrætstimer har en positiv effekt på eleverne fravær.

Også dem, der har svært ved idræt, de kan lukke øjnene 15 gange på et år og glemme tøjet, og kan de ikke være med. Men 80 gange, der skal de deltage, det kan de godt selv lave det regnestykke (Idrætslærer).

Der er i interviewene dog også eksempler på, lærere der oplever, at de ekstra idrætstimer giver elever, der er gladere for idræt, men samtidig gør det sværere at arbejde med de faglige mål i idrætsundervisningen. Læreren begrunder dette med, at de ekstra idrætstimer er opnået ved at lade flere elever have idræt samtidig.

Jeg synes fagligt er det sværere, for der kan vi ikke nå de mål med så få lærere, når vi har så mange, altså der må vi så give køb, men vi får nogle gladere børn (Idrætslærer).

Eksemplet er et billede på, hvordan flere idrætstimer ikke ubetinget hæver den idrætsfaglig kvalitet af undervisningen. Eksemplet illustrerer endvidere, at elevernes glæde ved idræt muligvis er lige så afhængig af kvantiteten af idrætsundervisningen som af kvaliteten af idrætsundervisningen. Denne undersøgelse åbner således op for en lang række spørgsmål omkring profilskolernes betydning for elevernes idrætsglæde og idrætslige kompetencer samt for, hvorvidt profilskolerne kan leve op til Fælles Mål.

Der er ligeledes brug for en yderligere undersøgelse af, hvordan profilskoler påvirker samarbejdet idrætslærere imellem. Mens der på én skole i interviewet fornemmes et stærkt samarbejde alle idrætslærere imellem fornemmes der i interviewet på en anden skole en form for os-dem stemning mellem de idrætslærere, der underviser eliteidrætsklasserne og de idrætslærere, der underviser i de øvrige klasser.

24.5.3 IKKE-IDRÆTSLÆRERNES OPFATTELSE AF PROFILSKOLEN

De interviewede ikke-idrætslærere er generelt meget positive overfor skolens satsning på idræt.

Jeg synes, det er glimrende, bestemt (Ikke-idrætslærer).

Jeg synes, det er fint. Fordi, der er rigtig mange af vores børn, der ikke får lavet noget, når de kommer hjem (Ikke-idrætslærer).

De har dog svært ved at sætte ord på, hvad skolens profil præcis har betydet for dem og for skolen som helhed.

Det tror jeg faktisk, at det har haft en stor betydning for os, men det er mere indirekte, og det er svært at sætte ord på. For skolen som helhed har det helt klart en betydning, det er jeg slet ikke i tvivl om, men at sætte fingeren på lige præcis, hvordan det er synliggjort, det er rigtig svært. Men bare at vi giver udtryk for at vi bevæger os i vores fag, vi ved hvem idrætslærerne er, og hvad de laver, det er da helt klart med til på en eller anden måde, at føle, at det har en betydning for os (Ikke-idrætslærer).

Hvis jeg gjorde sådan her (knipser) og var tilbage for 8 år siden, så ville jeg sikkert kunne mærke det meget meget tydeligt, men det er egentlig svært lige nu, sådan at sætte finger på (Ikke-idrætslærer).

På trods af at ikke-idrætslærernes umiddelbart ser flere positive træk ved skolens idrætsprofil giver flere ikke-idrætslærere samtidig tydeligt for, at opmærksomheden på idrætsfaget ikke over længere periode må gå ud over andre fagområder.

Det synes jeg helt klart også, jeg tænker også at på et eller andet tidspunkt. Det er så bare min umiddelbare holdning, mit indtryk er, at der er blevet brugt rigtig, rigtig, rigtig mange ressourcer på det her, og det synes jeg er super godt, men jeg tænker også nogen gange, at der selvfølgelig også er andre områder, hvor jeg synes er vigtige (Ikke-idrætslærer).

Det blev jo også et eller andet med, hvor vi tænker, at nu er det meget det, der bliver prioriteret. Hvor vi måske er nogle, der tænker, jamen sundhed det er jo en ting, der er også meget andet. Og sundhed er i øvrigt mange ting, det er også andet end bare idræt. Det er også trivsel og dannelse, og hvor blev den lige af i alt det der løberi (Ikke-idrætslærer).

Ikke-idrætslærernes udsagn tyder endvidere på, at det er vigtigt at være opmærksom på de ændringer skolernes beslutninger på idrætsområdet kan få for skolens øvrige kultur.

Der skete jo ligesom noget på skolen de år, hvor vi begyndte at have de idrætsklasser, og det gjorde noget rent fysisk, om hvor vores børn simpelthen skulle være henne, fordi der kom nogle ekstra klasser. Jeg vil ikke sige, at det altid kun har været på det positive, at de har fyldt. Idrætsklasserne har fyldt afsindig meget. De er jo vildt mange i forhold til, hvor mange vi så var i forvejen. Det tror jeg er sådan lidt i personalegruppen, sådan har jeg i hvert fald haft det med det, det har nogle gange været sådan en lille smule trættende. Et eller andet sted. Fordi vi egentlig synes, vi havde en god kultur, og lige pludselig fik vi bare, et læs ind af en helt masse, i langt overvejende del søde og rare mennesker, men det gør bare noget ved vores kultur og vores sted som skole (Ikke-idrætslærer).

Interviewene med ikke-idrætslærerne illustrerer således vigtigheden af ikke blot at undersøge profilskolernes betydning for idrætsfaget isoleret set, men også for skolen mere bredt betragtet.

24.6. OPSAMLING PÅ PROFILSKOLER

Idrætsprofil skolerne har ikke været det specifikke fokus for denne rapport og empirien dette projekt bygger på efterlader derfor en lang række ubesvarede spørgsmål.

De kvalitative data peger på, at de skoler der er profilskoler oplever, at det at være profilskole har en betydning på flere forskellige områder. Dog er det de færreste sammenhænge, der også slår ud i de kvantitative data. Årsagen til dette er nok, at vi i dette projekt har kigget på de mange forskellige typer profilskoler under et. Dette giver selvsagt et unuanceret billede. De mange forskellige indsatser slår ud på forskellige områder, og når man så kigger på disse profilskoler som en samlet gruppe er der derfor ikke mange forskelle, der er markante nok til, at det bliver tydeligt i en kvantitativ måling.

Der er en tendens til, at profilskoler i højere grad lader Fælles Mål dikterer indholdet i idrætstimerne. Der er dog også profilskoler, hvor Fælles Mål i Idræt er tilsidesat til fordel for Team Danmarks aldersrelaterede træningskoncept. Der er desuden den tendens, at lærerne på profilskolerne vurderer værdien af Fælles Mål højere end lærerne på ikke-profilskoler. Skoler med en idrætsprofil gør i højere grad end ikke-profilskoler brug af gæstelærere i idrætstimerne, ligesom de i højere grad gør brug af besøg i lokale idrætsklubber som en del af undervisningen. Endelig er der en tendens til at skolerne med en idrætsprofil har bedre udendørs og indendørs faciliteter.

Nogle elever opfatter profilskolerne som noget særdeles positivt, mens det for andre bliver en barriere for at deltage i idræt og bevægelse på skolen.

24.6.1. DISKUSSION - PROFILSKOLER

Der er en lang række ubesvarede spørgsmål omkring den voksende brug af 'idræt' eller 'sundhed' som en bestemt profil for en given skole. Det er derfor nødvendigt at generere empiri, der kan besvare disse vigtige spørgsmål.

1. Hvordan påvirker en skoles status som profilskole, de elever, der har mest brug for at få en god oplevelse med idræt og bevægelse i skolen?
2. Hvordan påvirker forskellige typer af idrætsprofiler idrætstimernes kvalitet? Bliver idrætstimerne bedre, sjovere, mere effektive eller noget helt andet?
3. Hvad karakteriserer de forskellige typer af 'profilskoler'? Oplever eleverne på en skole med fokus på talentudvikling idræt og bevægelse som noget andet, end elever på en skole med fokus på sundhed?

24.6.2 ANBEFALING

- Ministeriet for Børn og Undervisning bør tage initiativ til at undersøge, hvordan forskellige profiltyper bl.a. påvirker idrætsundervisningen og elevernes motivation, deltagelse samt oplevelse af at 'være en del af en profilskole'.

25. DE DELTAGENDE SKOLER

Dette kapitel indeholder en casebeskrivelse af de seks interviewede skoler. Der i beskrivelserne en række temaer der er gennemgående for alle cases, ligesom der vil være nogle temaer der kun behandles i nogle cases. Det er forholdsvis nemt at orientere sig i casene, da de alle er bygget op omkring følgende skabelon.

- Faktuelle oplysninger
  (Udvælgelseskriterier, idrætsfaciliteter, antal klassetrin og spor, fagteam, svømmeundervisning)

- Det faglige og pædagogiske arbejde (Kendskab til EVA rapporten 2004, fagets formål, Fælles Mål, årsplaner, den røde tråd, teori, tværfagligt samarbejde, fysisk aktivitet i andre fag, målsætning, evaluering, udtalelser, differentiering, medbestemmelse, udvikling)

- Idræts placering og status (Idrætsfagets status hos eleverne, idrætsfagets status hos forældrene, ledelsens prioritering af idrætsfaget, idrætsfagets synlighed)

- Vilkår for idrætsfaget (Skolens profil/timetal for idræt, organisation og lærerpåsætning, vikardækning, faciliteter, faggruppe, særlig mål/indsatsområder på skoleniveau eller kommunalt niveau)

Casene vil primært have en beskrivende karakter. Når der kommes analyserende kommentarer, fortolkninger og anbefalinger er dette markeret med kursiv.

25.1 SKOLE 1

25.1.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Sjælland, lille kommune, mellem by, mellem skole
Idrætsfaciliteter: Stor hal. Mange grønne områder.
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-9.klasse i et spor (to spor på 4., 7. og 9.klassetrin)
Fagteam for idræt på skolen: Nej
Svømmeundervisning: Ja

25.1.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

En af idrætslærerne kender EVA-rapporten 2004 fra seminaret, mens de to øvrige ikke kender rapporten.

Idrætsfagets vigtigste mål er, ifølge idrætslærerne, at eleverne får sig rørt og oplever glæden ved at røre sig. Derudover mener idrætslærerne, at idrætsfaget skal bibringe eleverne kropslig læring i form af f.eks. færdigheder, taktisk forståelse og spilforståelse. Idrætslærerne mener, at faget er blevet mindre læringsorienteret, og at der i stedet er kommet mere fokus på, at eleverne har det sjovt, bevæger sig og får sved på panden. Dette er, ifølge idrætslærerne, en konsekvens af den samfundsudvikling, de har oplevet de seneste 10 år, hvor elevernes og deres forældres tilgang til sundhed, bevægelse og kost er ændret. Som idrætslærerne udtrykker, kan de to timers idrætsundervisning for nogle børn være det eneste tidspunkt, de bevæger sig. Som eksempel nævnes elevernes transportvaner, hvor mange føler sig afhængige af bustransport på trods af, at de kun har 4-5km i skole. Idrætslærerne føler således et ansvar for at hæve elevernes sundhed. De kan i denne sammenhæng også ofte føle sig placeret i et

dilemma i forhold til, i hvilken grad de kan, må og bør blande sig i elevernes sundhed. Også ikke-idrætslærerne udtrykker, at eleverne fører en mere inaktiv livsstil, og at idrætsfaget spiller en vigtig rolle i forhold til, at alle børn får sig rørt. Idrætslærerne har de seneste 10 år desuden oplevet en større polarisering af eleverne. Det er en udfordring i forhold til at skabe den nødvendige differentiering af undervisningen, så alle børn deltager og føler glæde ved aktiviteterne. Udskolingseleverne mener i overensstemmelse med idrætslærerne, at idrætsfagets vigtigste mål er at bevæge sig og at sørge for, at alle elever får motion. Derudover nævner de det sociale element i timerne som kampånd og holdsammenhold. Også ikke-idrætslærerne nævner den fysiske og sociale sundhed som de vigtigste formål med idrætsfaget. Derudover mener de, at idrætsfaget har en central betydning for elevernes generelle opdragelse i forhold til f.eks. at kunne modtage fælles beskeder. Lederen ligger vægt på, at eleverne får indsigt i forskellige idrætsformer, får motion og lærer de mange sociale aspekter forbundet med at fungere på et hold.

Idrætslærerne planlægger deres undervisning ud fra Fælles Mål. Der er dog mange ting, der spiller ind på, hvorvidt idrætslærerne når i dybden med alle punkterne i Fælles Mål. Som eksempel nævnes elever, der er så svære at arbejde med, at Fælles Mål bliver nedprioriteret i forhold til at få undervisningen til at fungere. Idrætslærerne har eksempler på klasser, hvor interne konflikter fylder idrætstimerne og dræner idrætslærerne for energi. Inklusion af børn med særlige adfærdsvanskeligheder udgør således også en udfordring for Fælles Mål i idræt. Lederen betragter idræt på linje med alle andre fag, hvorfor idrætslærerne skal følge, arbejde med og opfylde Fælles Mål, men påpeger dog ligesom idrætslærerne, at der er stor forskel på, hvor meget der kan nås med den enkelte elevgruppe. Idrætstimerne placering har, ifølge idrætslærerne, ligeledes betydning for, hvordan der arbejdes med Fælles Mål, da eleverne kan være meget svære at motivere i ydertimerne, og et succeskriterium kan blive bare at få eleverne til at møde op. Endelig har også skolestævner og lignende stor indflydelse på, hvilke aktiviteter, der tages op, og hvor meget de fylder. Udskolingseleverne nævner blandt andet skolefodboldturneringen, der i en periode har haft stor indflydelse på undervisningen. Idrætslærerne mener Fælles Mål er med til at holde dem i ørerne ift. at lave en alsidig undervisning, der ikke kun tilgodeser de aktiviteter, hvor underviserne selv har deres styrker. En lærer udtrykker dog samtidig, at hendes tilgang til faget ikke er ændret siden indførelsen af Fælles Mål. Hun mener Fælles Mål går fint i tråd med den recept på idrætsundervisning, hun lærte på sin uddannelse for 30 år siden. Udskolingseleverne forbinder ikke faget med læring, men ser faget som et sted, hvor forskellige idrætsgrene kan afprøves og som et frirum med plads til sjov og bevægelse. Deres beskrivelse af undervisningen tyder på, at fagets hovedvægt ligger på afvikling af de store boldspil.

Vi har modtaget årsplaner for idræt for en klasse på 1. årgang, en klasse for 5.årgang og en klasse på 9.årgang. *Der er stor forskel på årsplanernes indhold i indskoling, mellemtrin og udskoling. Mens årsplanerne for indskoling indeholder både aktiviteter og undervisningsmål, er årsplanerne for mellemtrin og udskoling mangelfulde hvad angår undervisningsmål og har snarere karakter af aktivitetsplaner. Ingen af årsplanerne indeholder overvejelser omkring undervisnings- og evalueringsform.* Årsplanerne sendes til ledelsen og til forældre og elever på skoleintra. Lederen har indsigt i årsplanerne og diskuterer dem med idrætslærerne i teamsamtaler. Lederen opfatter årsplanen som en oversigt over aktiviteter, og over hvad der skal arbejdes med indenfor de enkelte aktiviteter. Udskolingseleverne er af den opfattelse, at idrætslærerne nok har tænkt over, hvilke aktiviteter de skal igennem, men har svært ved at tro, at idrætslærerne har lavet en decideret plan, idet de oplever, at de selv får lov at bestemme indholdet i mange af timerne.

Idrætslærerne har ikke arbejdet med den røde tråd fra børnehaveklasse til 9.klasse, men mener at den røde tråd sikres, når undervisningen planlægges ud fra Fælles Mål. Skolen tilstræber desuden så vidt muligt, at den samme lærer følger eleverne i idræt gennem hele skoleforløbet.

Idrætslærerne prioriterer CKF-områderne, 'Kroppen og dens muligheder' samt 'Idrættens værdier' højest og det er de to områder der fylder mest. I den daglige idrætsundervisning er der fokus på den praktiske side af faget og teorien inddrages kun sporadisk i forbindelse med f.eks. opvarmning eller som en del af individuelle samtaler med f.eks. børn med overvægtsproblemer. Både idrætslærerne og lederen er enige om, at praksis bør fylde mere end den teoretiske dimension, og at den teoretiske undervisning skal komme som små nedslag i den praktiske undervisning.

Den teoretiske dimension i idrætsfaget bliver næsten udelukkende inddraget i særlige temauger eller tværfaglige uger, men det er ikke noget, der, ifølge hverken idrætslærerne eller lederen, fylder meget.
Tværfagligt arbejde foregår bedst i de klasser, hvor idrætslærerne også har eleverne til andre fag. Idrætslærerne ser tværfagligt samarbejde med andre lærere som en udfordring, idet de mener at øvrige faglærere i forvejen føler sig pressede af nationale tests og af eksamen, som ikke har et tværfagligt fokus.
Ikke-idrætslærerne har oplevet meget tværfagligt samarbejde med idræt i indskolingen og på mellemtrinet, mens det er meget lidt udbredt i udskolingen. Ligesom idrætslærerne begrunder de det med, at der i udskolingen er mange andre ting, der skal nås. En anden udfordring i forbindelse med tværfagligt samarbejde er, ifølge både idrætslærere og udskolingselever, at teoretisk undervisning, vil tage tid fra fagets praktiske side. Udskolingseleverne forbinder idrætsfaget med at få sved på panden og ser netop idrætsfaget som et afbræk fra de mere boglige fag. De er i den sammenhæng også meget kritiske overfor lektier i faget. De mener, lektier vil kunne gøre faget mere seriøst, men at det samtidig vil fratage dem noget af lysten til faget. Endelig nævner lederen, at team strukturen kan være en barriere mod tværfagligt samarbejde i de tilfælde, hvor idrætslæreren kun har eleverne ganske få timer.

I udskolingen arbejder idrætslærerne kun med målsætning for den enkelte elev i tilfælde af meget idrætsusikre elever. Udskolingseleverne udtrykker, at lærerne muligvis har opstillet mål for undervisningen, men at det ikke er noget de er involveret i eller oplyst omkring. I indskolingen arbejder idrætslærerne med læringsmål inden for boldspil, men ønsker dog fortsat at styrke arbejdet med individuelle målsætninger og særligt med at synliggøre mål og forbedringer for eleverne selv. Idrætslæreren finder det vigtigt, at eleverne bliver bevidste om egen læring, da det vil højne deres forståelse af, hvorfor de skal have idræt og af deres motivation generelt.

Idrætslærerne gør meget ud af at skrive individuelle udtalelser for hver enkelt elev. Udtalelserne går ikke kun på elevernes færdigheder men også på deres engagement i undervisningen. Idrætslærerne mener, at udtalelserne er en stor styrke, som kan være med til at flytte den gruppe af elever, der står på kanten af at fravælge idræt. Idrætslærerne mener ligeledes, at udtalelserne har haft betydning for elevernes fremmøde til undervisningen, og at udtalelserne generelt har været med til at styrke faget og løfte dets status. Dette står i kontrast til udskolingselevernes oplevelse, idet de ikke mener, at udtalelserne har været med til at løfte hverken aktivitetsniveauet eller fagets status. Ej heller lederen mener, at udtalelserne har rykket fagets status væsentligt.

Idrætslærerne mener ikke, at idræt bør være et prøvefag, og at eleverne skal have karakterer i faget. De udtrykker, at udtalelserne kan give et mere nuanceret billede af den enkelte elev end prøver og karakterer kan det, og at prøver og karakterer især vil tilgodese elever med gode idrætslige færdigheder frem for dem med engagementet og viljen.

Der er ingen systematisk evaluering af undervisningen i idræt. Idrætslærerne taler sammen og justerer undervisningen løbende ud fra deres observationer. Udskolingseleverne har dog alligevel en oplevelse af, at de involveres i evalueringen af længere undervisningsforløb både hvad angår undervisningsudbytte og metode. Idrætslærerne oplever, at det kan være svært at lave målsætning og evaluering, når eleverne er så forskellige, som de er. De mener desuden, at nogle færdigheder er svære at gøre målbare, og at holdenes størrelse gør det svært at tilrettelægge en undervisning, der tilgodeser inddragelse af eleverne i målsætning og evaluering. Idrætslærerne ser i den forbindelse en styrke i projektbaseret idrætsundervisning, hvor eleverne selv opstiller mål, proces og evaluering.

Idrætslærerne forsøger at planlægge undervisningen, så alle får mulighed for at deltage på deres eget niveau. De prøver at dele eleverne op på en måde, der gør, at eleverne også selv må tage ansvar for, at de kan være med. Inddelingen kan foregå efter niveau eller kønsdifferentieret, ligesom lærerne også udnytter de stærke elever til at forevise tekniske øvelser. I nogle situationer må idrætslærerne alligevel bede de stærkeste elever om at skære 10 % ned, for at komme ned på et niveau, hvor alle kan være med. Udskolingseleverne oplever ikke, at der bliver taget særlige hensyn til de idrætsusikre elever. De oplever, at nogle elever blot får lov at løbe rundt på banen uden at have forstået hverken det tekniske eller taktiske aspekt af spillet. Ingen af udskolingseleverne, hverken piger eller drenge, ser nogen fordele ved at kønsdifferentiere undervisningen.

I udskolingen er billedet, at medbestemmelsen primært bliver brugt, hvor eleverne selv planlægger større eller mindre dele af en undervisningsgang. Hvert år gennemføres en periode, hvor eleverne i grupper, selv står for hele planlægningen af en dobbelttime. Både idrætslærerne og udskolingseleverne udtrykker, at de tager godt imod opgaven, og at de rigtig godt kan lide det ansvar, de herigennem får. En ulempe ved medbestemmelse i denne meget udfoldede version er, at de store boldspil kommer til at fylde meget, når eleverne selv får lov at vælge aktivitet. Til gengæld oplever idrætslærerne, at eleverne føler sig hørt, og at dette giver mindre diskussion omkring fagets indhold resten af året. Under den mundtlige evaluering af elevernes egen undervisning har lærerne bidt mærke i, at et meget centralt kriterium for eleverne er, om de har svedt. Ud over elevernes egen undervisning udtrykker idrætslærerne, at elevernes motivation er meget styrende for undervisningen. En idrætslærer forklarer således, at det kan være svært at fastholde elevernes koncentration og motivation omkring isolerede enkeltøvelser, og at undervisningen derfor ofte må ændres i retning af de mere færdige spil. Dette billede stemmer fint overens med udskolingselevernes oplevelse af en høj grad af medbestemmelse og af, at der er mere fokus på de færdige spil end på tekniske og taktiske øvelser eller småspil. I indskolingen er graden af medbestemmelse mindre udpræget. Lærerne gør derimod meget ud af at variere undervisningsformen.

25.1.3 PLACERING OG STATUS

Udskolingseleverne er glade for idræt og synes det er sjovt. De har dog også kammerater, som ikke er 'sportsmennesker' og som ser idræt som spild af tid. Udskolingseleverne oplever dog ikke problemer med fravær ud over mange skadede elever, som ikke kan deltage. Udskolingseleverne er aktive i idrætstimerne og mener, at også deres kammerater gør, hvad de får besked på i idrætstimerne, men med et forskelligt aktivitetsniveau og engagement. Ikke-

idrætslærerne oplever i øjeblikket, at udskolingseleverne er meget glade for idræt og prioriterer faget højt. De har dog tidligere haft klasser, hvor fraværsproblemet var stort. Ikke-idrætslærerne mener forældreopbakningen samt klassens konstellation af elever er afgørende for, hvordan faget bliver prioriteret af eleverne. Lederen udtrykker at en enkelt elevs manglende idrætsdeltagelse kan give en kultur i klassen, hvor det bliver legalt ikke at deltage i idrætsundervisningen. Ikke-idrætslærerne tilskriver det, det desuden en vis betydning for fraværet, at skolen er en landsbyskole, hvor lærerne også kender eleverne i andre sammenhænge, og at eleverne derfor ved, at der bliver holdt øje med dem.

Idrætslærerne oplever ikke den samme forældreopbakning til idræt som i øvrige fag. Det gælder både forældre til indskolingselever og forældre til elever på mellemtrinet og i udskolingen. Idrætslærerne fortæller, at nogle af eleverne kommer fra socialt belastede familier, hvor bare det at få skoletasken og madpakken med kan være en udfordring. Lederen sidestiller idræt med andre fag overfor både elever og forældre. Han oplever dog en mindre gruppe af forældre, særligt på de ældste klassetrin, som ikke finder idræt vigtigt. Er der problemer med fravær tager idrætslæreren, ifølge lederen, direkte kontakt til forældrene via forældreintra og om nødvendigt inddrages også elevernes klasselærer og ledelsen. Idrætslærerne deltager ikke i skole-hjem samtaler, medmindre idrætslærerne også har eleverne til andre fag. Idrætslærerne finder stor forståelse for og opbakning til idrætsfaget fra både kollegaer og ledelse. De mener derfor, at det er forhold udenom skolen, der skal ændres, hvis idrætsfagets faglighed skal udvikles. De nævner her særligt et styrket skole-hjem samarbejde, og de mener blandet andet, at det bør tydeliggøres for forældrene, hvorfor det er nødvendigt, at eleverne rører sig mere end de to timer ugentligt, som idrætstimerne kan bibringe. De mener samtidig, at en positiv indstilling fra forældre og elever vil give elever, der er mere parate til at modtage undervisning, når de har idræt. Det vil give en mere effektiv idrætsundervisning med mulighed for at højne det faglige og teoretiske aspekt af faget. Idrætslærerne udtrykker således, at den største udfordring i dag er det materiale, de står overfor og skal arbejde med.

Idrætslærerne oplever, at ikke-idrætslærerne synes, at idræt i den grad er et fag, der har sin berettigelse i den danske folkeskole. Det bliver synligt i forhold til skolens idrætsdage, trivselsugen og andre idrætslige fællesarrangementer, hvor alle hjælper til og ikke én brokker sig. Idrætslærerne oplever også internt i lærerpersonalet, at sundhed har et stort fokus, hvilket blandt andet kommer til udtryk i deltagelse i DHL-stafetten. Idrætslærerne og ikke-idrætslærerne udtrykker desuden, at hallen er en stor del af skolen med stor betydning for både personalets og elevernes indstilling til idræt. Ikke-idrætslærerne oplever, at skolelederens egen interesse for og deltagelse i fritidsidræt har meget stor betydning for den måde, idræt prioriteres på skolen og for den status, faget har blandt lærerpersonalet. Derudover mener de, at de tiltag, der gøres i det pædagogiske udvalg omkring sundhedsdage og frivillig idræt for personalet efter skoletid, også har stor betydning for idrætsfagets status på skolen. Idrætsfagets synlighed og status blandt ikke-idrætslærerne viser sig blandt andet ved, at idræt i både positiv og negativ sammenhæng diskuteres både på lærerværelset og til forældrekonsultationer. Ikke-idrætslærerne oplever, at deres egen og idrætslærernes indstilling til idrætsfaget har stor betydning for elevernes indstilling til idrætsfaget. De mener, de fungerer som rollemodeller, både i forhold til hvad de siger, og i forhold til hvad de gør.

Lederen prioriterer idræt på lige fod med andre fag, hvad angår påsætning af linjefagsuddannede lærere. Dette er også idrætslærernes oplevelse. Også med hensyn til efteruddannelse prioriterer lederen idræt på linje med andre fag. Lederen udtrykker dog også, at det er kommunale indsatsområder, der er styrende for tildelingen af efteruddannelse. Det

er også idrætslærernes opfattelse, at efteruddannelse kun tildeles, hvis kurset kan understøtte skolens satsningsområder, som ligger uden for idrætsfaget generelt. Der har således også kun været idrætslærere af sted på kurser af kortere varighed på en dag eller en eftermiddag. Idrætslærerne oplever ikke noget behov for efteruddannelse i idræt. De nævner dog friluftsliv og inddragelse af udendørsområderne som en mulighed for efteruddannelse inden for idræt, som samtidig ville kunne understøtte det arbejde, skolen er i gang med i forhold til at styrke dens naturfaglige profil. Lederen mener, at en fagudvikling af idrætslærerne samt en højere prioritering af samarbejdet internt mellem idrætslærerne vil kunne styrke idrætsfagets faglighed.

25.1.4 VILKÅR

Skolen er placeret i en landsby og tilhører et område, hvor forældrenes socioøkonomiske status er højere end i den øvrige bydel.

Skolen følger de vejledende timetal for idræt bortset fra 1.klasse som har fået en ekstra idrætstime.

Idrætsundervisningen foregår typisk med to klasser af gangen, og der er derfor altid både en kvindelig og en mandlig lærer tilstede. I klasser med kun et spor afvikles idrætstimerne med et klassetrin over eller under.

Lærerne er organiseret i klasseteams, og det er så vidt muligt linjefagsuddannede lærere eller lærere med mange års erfaring inden for idræt som underviser i faget. Dette kan i indskolingen dog i nogle tilfælde konflikte med få-lærer-princippet, der da prioriteres højst.

Idrætstimerne vikardækkes, og da der er to linjefagsuddannede lærere til to klasser, er der næsten altid mindst en linjefagsuddannet lærer tilstede til undervisningen.

Skolen har en stor hal og er omgivet af mange grønne områder. Idrætslærerne er generelt tilfredse med skolens idrætslige faciliteter, men mangler dog specifikt faciliteter til atletik. På trods af den store hal føler idrætslærerne, at det kan være svært at skabe et godt læringsrum for eleverne, idet eleverne typisk har idræt to klasser sammen, og holdene derfor er meget store. De store hold kan dog, ifølge idrætslærerne, være med til at skabe en bedre dynamik end på små hold. Skolen har i samarbejde med SFO'en bygget en multibane, som eleverne i frikvarterne kan bruge til forskellige former for boldspil. Det har, ifølge lederen, i høj grad været med til at øge elevernes aktivitetsniveau. Ledelsen udtrykker, at skolegården i øjeblikket primært indbyder til boldspil, men at der også er mulighed for andre aktiviteter som f.eks. sjipning.

Skolen har ikke en faggruppe i idræt. Både idrætslærerne og lederen kan dog sagtens få øje på styrken ved at have en faggruppe, men idrætslærerne ser økonomi og prioritering som væsentlige barrierer for oprettelsen af en sådan.

Kommunen har en overordnet sundhedspolitik som i samarbejde med skolebestyrelsen er blevet udmøntet på skolen. Sundhedspolitikken er primært slået igennem på kostsiden. Lederen er dog alligevel af den opfattelse, at sundhedspolitikken har været med til at ændre på kulturen omkring sundhed og bevægelse og på den måde kan have påvirket måden at lave idrætsundervisning på. Sundhedspolitikken foreskriver desuden sundhedsfremmende aktiviteter både i andre fag og uden for undervisningen.

Skolen samarbejder med SFO'en og den lokale idrætsforening om brug af hallen og hinandens materialer. Derudover samarbejder skolen med golfklubben omkring indhentning af eksterne undervisere.
Skolen deltager desuden i forskellige idrætsarrangementer blandt andet en idrætsdag arrangeret af byens ungdomsskole.

25.2 SKOLE 2

25.2.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Sjælland, lille kommune, mellem by, stor skole
Idrætsfaciliteter: Idrætsarena (tre haller, gymnastiksal, boldbaner, atletikfaciliteter, svømmehal)
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-9.klasse, 3 spor (3.klasse 2 spor)
Fagteam for idræt på skolen: Nej
Svømmeundervisning: Nej

25.2.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

To af idrætslærerne mener at have hørt om EVA rapporten 2004, én af disse kender også nogle af konklusionerne, mens den anden ikke er bekendt med rapportens konklusioner. Én idrætslærer kender ikke EVA rapporten 2004.

Idrætslærerne mener, at idrætsfaget rummer både et fysisk, et socialt og et opdragelsesmæssigt aspekt. De nævner blandt andet, at fagets vigtigste mål er samværet, samarbejdet, indordningen under regler og de fysiske udfordringer. De mener dog desværre ikke, at det er sådan flertallet betragter idrætsfaget. Lederen mener, idrætstimerne skal udfordre eleverne fysisk på en sådan måde, at de evt. også får lyst til at starte i en idrætsforening. Derudover mener både lederen og ikke-idrætslærerne, at de påvirkes af den måde omverdenen ser idrætsfaget, nemlig som et fag hvor elevernes sundhed skal fremmes. Flere ikke-idrætslærere udtrykker, at fagets vigtigste mål er, at eleverne rører sig, og en ikke-idrætslærer mener derfor heller ikke at forhold som elevernes lyst til at gå i bad bør være en hindring for at deltage. En ikke-idrætslærer mener ikke nødvendigvis, at faget bør være et læringsfag, hvis det, der skal til for at få eleverne til at bevæge sig, er, at de har det sjovt. Andre ikke idrætslærere fremhæver den sociale og kropslige læring som væsentlige mål med idrætsfaget. Udskolingseleverne mener, de har idræt, fordi det er sundt at bevæge sig og få noget frisk luft, og at det i den sammenhæng er godt ikke bare at sidde inde i klassen hele dagen. Udskolingseleverne mener også, at de i idrætsfaget skal lære noget om idræt, men de ved ikke hvad, de specifikt lærer. De får sig dog sporet ind på, at det muligvis handler om at lære at have en sund livsstil herunder hvordan man motionerer og f.eks. løber rigtigt og strækker ud.

Idrætslærerne udtrykker, at de så vidt muligt forsøger at komme rundt om de fagområder, der står beskrevet i Fælles Mål. De sidder dog ikke nødvendigvis med Fælles Mål fremme, når de planlægger deres undervisning, idet de mener, at Fælles Mål efterhånden læres uden af. Idrætslærerne har en opfattelse af, at Fælles Mål stiller krav til, at der undervises i en række forskellige idrætsgrene. De oplever, at det kan være svært at nå omkring alle idrætsgrenene samtidig med, at de også skal nå omkring de øvrige færdigheds- og kundskabsområder, afprøve forskellige metoder og differentiere, så der er udfordringer for alle. Idrætslærerne oplever desuden, at der går meget tid med at føre protokol og opsyn med elever, der forsøger at smutte fra undervisningen på den ene eller den anden måde. Lederen mener, at det, at de har prioriteret, at det er linjefagsuddannede lærere, der underviser i idræt, styrker arbejdet

med Fælles Mål. Han mener, at Fælles Mål i næste fase muligvis skal konkretiseres endnu mere i forhold til, hvad eleverne skal lære og ikke blot lave. Idrætslærerne mener, det er en styrke at undervise efter Fælles Mål, idet det sikrer, at idrætsundervisningen er varieret og rammer bredt. Idrætslærerne oplever i den forbindelse, at det er vigtigt at gå ind til aktiviteterne med engagement og entusiasme uanset egenfærdigheder inden for disciplinerne. De mener, det er vigtigt, at man går foran og viser eleverne øvelserne, også selvom de ikke mestrer dem til perfektion, idet de på den måde viser eleverne, at det er ok ikke at gøre det helt rigtig første gang. Udskolingseleverne bekræfter denne antagelse, da de beskriver, at en god idrætslærer er en, som præsenterer dem for noget meget forskelligt også selvom idrætslæreren ikke selv er god til idrætsgrenen.

Vi har modtaget årsplaner for idræt for 2., 4., 5. og 9.årgang. *Karakteristisk for alle årsplaner er, at både aktiviteter og undervisningsmålene fremgår. Undervisningsmålene er i flere af årsplanerne enten taget direkte fra Fælles Mål eller lette omskrivninger deraf og relaterer sig til alle tre CKF'er. Læringsmålene er i ingen af årsplanerne imidlertid direkte knyttet til de enkelte undervisningsforløb, og det er derfor vanskeligt at gennemskue, hvilke mål de enkelte forløb skal tilgodese.* Idrætslærerne begrunder dette med, at årsplanen skal koges ned til et plan, hvor folk gider læser den. *Ingen af årsplanerne indeholder overvejelser om metode eller evaluering.* Årsplanerne ligges på elevintra og forældreintra. Idrætslærerne udtrykker, at årsplanerne primært er til for eget brug, og at de blandt andet letter arbejdet omkring udarbejdelse af elevplaner. Derudover retter årsplanerne sig også til forældrene og eleverne. Det er dog idrætslærernes indtryk, at hverken ret mange elever eller forældre læser årsplanerne på intra. Dette bekræftes af udskolingseleverne selv, der ikke mener, de har set en årsplan for idræt. Idrætslærerne fortæller i modsætning hertil, at årsplanerne gennemgås med eleverne i forbindelse med de enkelte undervisningsforløb, hvor eleverne endvidere gøres opmærksomme på undervisningsforløbets undervisningsmål. Idrætslæreren oplever dog, at undervisningsmålene ikke siger eleverne noget, og at eleverne ikke hører efter, når de gennemgås– nogle vil bare gerne i gang, mens andre lukker ørene og er glade for, at der nu går noget tid fra den praktiske undervisning. Idrætslærerne udtrykker at eleverne ej heller kender undervisningsmålene i de andre fag.

Skolen har ikke udarbejdet en rød tråd, der sikrer en progression fra 0.-9.klasse. Idrætslærerne mener, at deres uddannelse og faglighed til dels kan sikre progressionen men udtrykker samtidig, at man skal passe på med blot at tage for givet, hvad og hvor meget eleverne har været igennem.

Idrætslærerne udtrykker ønske om at inddrage mere teori i idrætsundervisningen. De mener, dette kan være i form af et kvarter eller en halv time, hvor der diskuteres emner som samarbejde, fairplay, reglernes funktion eller spillets opbygning. Idrætslærerne mener dog ikke der er tid nok til sådanne diskussioner. Idrætslærerne oplever, at der er stor forskel på, hvordan eleverne reagerer på teoretiske input i undervisningen, og på hvor meget de bidrager med i diskussionerne. Udskolingseleverne udtrykker, at de synes, at deres idrætslærer bruger for lang tid på at gennemgå f.eks. de tekniske elementer omkring, hvordan en freesbee kastes. De synes det er ok, at spillet lige forklares, men det må ikke tage ret lang tid. Nogle af udskolingseleverne oplever også, at deres idrætslærer gør meget ud af at sætte navne på de muskler, de træner. De synes det er ok, han gør det, også selvom de relativt hurtigt glemmer, hvad han siger. Udskolingseleverne udtrykker samtidig, at faget ville få større status hvis der blev inddraget mere teori. De mener dog ikke, at teori er relevant medmindre idræt bliver et prøvefag. Også ikke-idrætslærerne mener, at idrætsfaget muligvis bør gøres mere fagligt, og at dette kan ske ved at inddrage mere teori i stedet for kun at fokusere på det

bevægelsesmæssige af faget. Ikke-idrætslærerne er dog samtidig opmærksomme på, at faget ikke gøres for moraliserende.

Idrætslærerne mener, at 'Kroppen og dens muligheder' prioriteres højst i idrætsundervisningen. 'Idrættens værdier' og 'Idrættens kultur' bliver, ifølge lærerne, udelukkende inddraget i tværfaglige sammenhænge. Dette begrundes med, at området er svært at flette ind i den daglige undervisning. Idrætslærerne nævner gamle lege, middelalderlege og atletik-matematik som eksempler på tværfaglige samarbejdsområder, de selv har deltaget i på mellemtrinet. Idrætslærerne udtrykker, at det er nemmere at lave tværfagligt samarbejde, hvis også man har klassen til det fag, der samarbejdes med, så man så og sige laver tværfagligt samarbejde med sig selv. Idrætslærerne oplever, at deres samarbejdsstruktur er en væsentlig udfordring i forbindelse med tværfagligt samarbejde. Skolen er inddelt i årgangsteams, men da man har prioriteret, at det er linjefagsuddannede idrætslærere, der varetager idrætsundervisningen, er der idrætslærere, der kun har klasserne til idræt og derfor ikke indgår i klassernes teamsamarbejde. Lederen mener, at tværfagligt samarbejde generelt ikke fylder ret meget på skolen hverken i idrætsfaget eller i andre fag. Han er opmærksom på, at en særlig udfordring for at bedrive tværfagligt samarbejde med idræt er, at idrætslærerne ofte ikke indgår i klasse- eller årgangsteamet, ligesom han mener, at traditionen for tværfagligt samarbejde er større de boglige fag imellem. Idrætslærerne ser en stor styrke i tværfagligt samarbejde med idrætsfaget, idet de boglige fag kan gøres mere kropslige, og læringen blive mere legebetonet. Det er idrætslærernes oplevelse, at eleverne er meget glade for denne læringsform. Udskolingseleverne har aldrig oplevet tværfagligt samarbejde med idræt, men kan se mange muligheder herfor bl.a. i forhold til dansk. De mener, at både dansk og idræt ville fange dem mere, hvis det blev gjort tværfagligt. Ikke-idrætslærerne har ikke noget imod at lave tværfagligt samarbejde med idræt, men har blot aldrig tænkt over muligheden, ligesom de sjældent møder forslag herom fra idrætslærerne. Ikke-idrætslærerne har dog alle i større eller mindre grad forsøgt at inddrage fysisk aktivitet i deres undervisning.

Idrætslærerne laver ikke mundtlige eller skriftlige målsætninger for den enkelte elev eller klassen som helhed. De mener, at elevplanerne er det tætteste, de kommer et egentligt målsætningsarbejde.
Idrætslærerne oplever dog, at målsætningsarbejdet sker indirekte gennem undervisningsdifferentiering.
Udskolingseleverne oplever ikke, at der er mål for undervisningen i idræt.

Idrætslærerne laver primært mundtlig evaluering med eleverne som afslutning på en lektion. Idrætslærerne nævner dog også flere fysiske test, som gentages over tid for at se en evt. forbedring. De mener ikke, at evaluering må være for tidskrævende, men det er deres oplevelse, at det trods alt har en betydning for eleverne, at der evalueres. F.eks. mener de, at fysiske test er med til at motivere eleverne, idet det er en form for konkurrence med sig selv. Udskolingseleverne oplever ikke, at der foregår evaluering i idrætsfaget.

Idrætsudtalelsen i idræt består, ifølge idrætslærerne, af et afkrydsningsskema. Idrætslærerne er i tvivl om, om det har en virkning, idet udtalelsen kun laves en gang om året og deres oplevelse er, at eleverne har glemt dem efter en uge eller fjorten dage. Udskolingseleverne mener ikke, det har påvirket fagets status, at der er kommet udtalelser i idræt. Nogle af udskolingseleverne kan slet ikke huske, de har fået dem, mens andre blot opfatter dem som et stykke papir. For en enkelt udskolingselev har udtalelsen været vigtig, fordi den efterskole, eleven ønskede at gå på, spurgte til den.

Idrætslærerne mener, de har et godt overblik over de enkelte elevers færdigheder, og at de i undervisningssammenhænge bevidst forsøger at styrke de enkelte færdigheder gennem f.eks. holdsammensætning og øvelsesdifferentiering. Idrætslærerne oplever i den forbindelse, at det er vigtigt at have de samme elever i længere forløb inden der f.eks. roteres mellem forskellige lærere og aktiviteter.
Idrætslærerne forsøger at udnytte elevernes stærke sider ved f.eks. at lade dem vise en øvelse eller et skud. Idrætslærerne har også forsøgt at opfordre elever til stå for dele af et forløb, men oplever, at eleverne melder fra, fordi de erfarer, hvor svært det er at undervise og holde styr på en hel gruppe. Idrætslærerne gør i nogle forløb brug af kønsdifferentiering, hvilket udskolingseleverne er glade for. Drengene mener, at spillet bliver mere seriøst, når pigerne ikke er med, mens pigerne mener, de kan få lov at være dårlige til boldspil, når drengene ikke er med.

Idrætslærerne inddrager eleverne i valg af aktiviteter. Idrætslærerne kræver dog også, at eleverne kan begrunde deres valg, og at aktiviteten ikke tidligere har fundet sted. En idrætslærer i udskolingen oplever, at eleverne har svært ved at komme med konkrete forslag til undervisningsforløb, der ligger ud over de typiske forslag som f.eks. fodbold. Det kan være grunden til, at udskolingseleverne udtrykker, at de nok får lov at komme med forslag til, hvad de skal lave, men at forslagene sjældent imødekommes. Udskolingseleverne mener, at det høje fravær er skyld i, at idrætslærerne ikke inddrager deres forslag i undervisningen, og at der således opstår en ond cirkel med elever, der bliver væk og lærere, der nedprioriterer undervisningen. Udskolingseleverne mener, at undervisningen er kedelig, fordi de altid laver det samme og ikke det, de gerne vil. Eleverne har blandt andet et ønske om at lave styrketræning. Udskolingseleverne oplever, at idrætsundervisningen primært er centreret omkring boldspil f.eks. m-bold, rundbold, ultimate og fodbold. De har en klar forventning om, at indendørssæsonen kommer til at bestå af basketball, fodbold, håndbold og høvdingebold, fordi det er sådan, det plejer at være.

Idrætslærerne oplever, at idrætsfaget på skolen de seneste år er blevet styrket, fordi der er kommet større fokus på, at idræt generelt er vigtig. De oplever der er sket flere ændringer, der til sammen har styrket samarbejdet idrætslærerne imellem og herigennem forbedret idrætsundervisningen. De oplever dog ikke, at idrætstimernes indhold har ændret sig. Der er blandt andet ansat nye, yngre idrætslærere, der bringer nye ting ind og organiseringen af idrætsundervisningen er omlagt, så alle tre klasser på årgangen har idræt sammen. Tidligere havde kun to klasser idræt sammen, hvilket gjorde at flere klasser havde idræt på tværs af årgange. Idrætslærerne oplever dog også, at eleverne er blevet mere forkælede i forhold til at være meget kritiske og mindre åbne overfor det, de præsenteres for i idrætsundervisningen. Der skal således meget til at motivere eleverne, og idrætslærerne oplever tit, at eleverne stiller sig op og siger, at det gider de ikke, og at det er kedeligt. Idrætslærerne udtrykker, at dette er et generelt samfundsfænomen og ikke noget, der kun er knyttet til idrætsfaget. En idrætslærer udtrykker, at elevernes holdning både er en hæmsko og en motivation for at undervise i idræt. Idrætslæreren udtrykker, at der virkelig kæmpes for at ændre elevernes opfattelse af idrætsfaget fra ”bare at være idræt” til at være et fag på lige fod med alle andre fag. Omvendt dræner det også motivationen at skulle bruge så meget tid på ting, der egentlig ikke har med undervisningen at gøre, såsom at føre protokol over fraværende elever, håndtere sedler fra forældrene, kontakte forældrene ved udeblivelse fra faget, organisere eftersidninger etc. Lederen har svært ved et pege på nogen udvikling af idrætsfaget de seneste 5-10år. Han beskriver dog, hvordan han for 30 år siden oplevede, at faget fra at være meget disciplinspecifikt blev mere og mere legeorienteret og alternativt uden dog at gå på

kompromis med læringsaspektet. Lederen vurderer, at idrætsfaget i dag muligvis er vendt lidt tilbage mod det disciplinspecifikke, så idrætsfaget i dag befinder sig et sted midt mellem de to yderpoler.

25.2.3 PLACERING OG STATUS

Udskolingseleverne finder ikke idrætsfaget vigtigt. De begrunder det med, at faget ikke er særlig seriøst, hverken blandt elever eller lærere. De oplever ikke, at der bliver sat krav til dem, men mener heller ikke, at de ville tage det seriøst, hvis der blev det. Udskolingseleverne udtrykker, at mange ikke kommer til idrætsfaget, og at det får endnu flere til at blive væk eller til ikke at deltage aktivt. De interviewede udskolingselever mener, faget er et fedt fag, fordi det er dejligt at komme ud og få sig rørt, når man har siddet indenfor hele dagen. De mener, at mange alligevel bliver væk, fordi de synes, de laver det samme og fordi timerne ligger i deres to sidste timer om fredagen. Idrætslærerne oplever, at fravær er et stort problem i udskolingen. Idrætslærerne udtrykker, at det er en kamp at få eleverne til at deltage, og at der sommetider er op til 50 %, der ikke deltager. Idrætsundervisningen foregår med tre lærere til tre klasser. Idrætslærerne fortæller dog at i hvert fald 70 % af den ene lærers tid går med at følge op på sedler fra eleverne og at sørge for, at eleverne deltager i undervisningen. De oplever, at en elev, der sidder ude langs hegnet pga. glemt idrætstøj eller fritagelse, midt i timen lynhurtigt kan tiltrække seks andre, der så heller ikke deltager i undervisningen, eller at eleverne har alle mulige andre undskyldninger for lige at smutte. Idrætslærerne mener, at nogle elevers manglende motivation smitter af på de andre elever. Dette var blandt andet en medvirkende årsag til, at en idrætslærer på skolen fandt det for hårdt at undervise i idræt 8 lektioner ugentligt. Idrætslæreren frabad sig derfor direkte idrætsundervisningen i udskolingen, på trods af at hun ellers brænder for faget, og synes det er fedt at undervise i idræt i de ældste klasser, fordi der på disse årgange er mulighed for at gå i dybden undervisningsmæssigt, læringsmæssigt og teknisk. Idrætslærerne udtrykker, at det måske er særlige forhold omkring idrætsundervisningen, der gør, at eleverne lykkes med at undgå undervisningen. En idrætslærer udtrykker således, at der også er elever, der forsøger at undgå andre fag, men at det, at idrætsfaget foregår i et åbent rum eller udendørs, gør at eleverne her lykkes med at undslippe undervisningen. Idrætslærerne mener, det er vigtigt for fagets status, at de også har eleverne til andre fag. Det gør, ifølge idrætslærerne, at eleverne og forældrene får en anden respekt for idrætslærerne, at idrætslærerne også kender eleverne i andre sammenhænge, og at idrætslærerne har bedre mulighed for at samle op på evt. fravær. Udskolingseleverne oplever, at problemet omkring fravær, er blevet mindre efter, at idrætslærerne er begyndt at give eller true med at give eftersidning fra kl.7-8. Udskolingseleverne mener dog fortsat, at der er ca. tre, der aldrig deltager i idrætstimerne. De oplever ikke samme problemer med fravær i andre fag og begrunder det med, at mange ikke ser idrætsfaget som et fag, som alle andre, hvor man lærer noget, men nærmere blot som leg. De mener desuden, det har en betydning, at der ikke gives karakterer i faget, og at de, som går til noget i deres fritid, finder idrætsfaget unødvendigt, fordi det hverken er sjovt eller hårdt. Udskolingseleverne mener, at fagets status muligvis vil kunne løftes ved at tage på heldagsture i idræt, så undervisningen blev mere afvekslende. Udskolingseleverne udtrykker dog ikke stort engagement for de idrætsdage, der afholdes på skolen op til efterårsferien og sommerferien. Ikke-idrætslærerne fornemmer, at udskolingseleverne i nogle tilfælde finder idrætsundervisningen grænseoverskridende, og at de ofte ikke kan se meningen med, at idrætsfaget er en del af skolen. De mener desuden, at der er opstået en kropskultur, der er mere restriktiv i forhold til, hvornår man ønsker at klæde om med andre. Idrætslærerne mener, det er vigtigt at finde ud af, hvordan udskolingseleverne motiveres og engageres i idrætsundervisningen, hvis idrætsfaget skal udvikle den faglighed, som står beskrevet i Fælles Mål. De mener i den sammenhæng, det er vigtigt, at eleverne forstår, hvorfor faget er vigtigt,

ligesom de mener, at mere idrætsundervisning og indførelse af karakterer muligvis vil kunne hæve fagets status blandt eleverne

En idrætslærer udtrykker, at forældrene sidestiller nutidens idrætsundervisning med den idrætsundervisning, de oplevede i deres egen skoletid, og at de derfor har et forvrænget billede af idrætsundervisningens indhold og status i dag. Idrætslærerne mener, forældrenes holdning til idrætsfaget falder i tre kategorier. Den første kategori er de forældre, som mener, at idrætsfaget er vigtigt, mens forældrene i de to andre kategorier ikke finder idrætsfaget nødvendigt. Den ene kategori fritager eleverne, fordi eleverne af den ene eller anden grund ikke har lyst til at dyrke idræt, mens den anden kategori fritager eleverne, fordi de mener idrætsundervisningen går ud over deres børns mere eller mindre elitære fritidsidræt. Også lederen er opmærksom på, at der er elever, der hjemmefra har opbakning til ikke at deltage i idrætsfaget og tager fat om problemerne i de tilfælde, hvor forældrene er direkte årsag til, at eleverne ikke deltager i idrætstimerne. En ikke-idrætslærer udtrykker, at hun som klasselærer sjældent har fået så mange reaktioner fra forældrene, som da hun henvendte sig omkring det, der var ved at udvikle sig til en epidemi af fravær i idrætsundervisningen. Hun oplevede ikke, at reaktionen var negativ, men snarere at forældrene forsøgte at forsvare, hvorfor de havde fritaget deres børn fra idrætsundervisningen. Idrætslærerne mener ikke, at forældrene kender til Fælles Mål for idræt. De mener dog ikke, at et øget kendskab til Fælles Mål blandt forældre vil styrke forældresamarbejdet, idet målene allerede fremgår af årsplanerne for idræt som ligger på forældreintra. En idrætslærer mener, at samarbejdet muligvis kunne styrkes ved at informere forældrene om koblingen mellem fysisk aktivitet og læring, mens en anden idrætslærer mener, at forældrene allerede er bevidste herom.

Lederen fornemmer at ikke-idrætslærerne har respekt om idrætsfaget, men har ikke noget specifikt at hænge det op på. Han mener dog også, at der kan sidde ikke-idrætslærere, der f.eks. har en forestilling om, at idrætsfaget ikke kræver forberedelsestid, uden han dog har hørt nogen sige det højt.
Idrætslærerne oplever, at ikke-idrætslærerne finder idrætsfaget vigtigt. De oplever dog også, at klasselærerne helst undgår at blive blandet ind i de problemer, idrætslærerne oplever med nogle elever ift. fravær eller manglende idrætstøj. Det er idrætslærernes oplevelse, at det er nemmere at tage kontakt til forældrene, hvis de også har eleverne til andre fag, hvilket ikke gør sig gældende for alle idrætslærere.
Ikke-idrætslærerne oplever, at idrætsfaget er et fag, der diskuteres meget på lærerværelset. Diskussionerne handler primært om de problemstillinger, der f.eks. er omkring tosprogede elever, der ikke vil i bad, piger som altid har menstruation og fraværsproblemer i udskolingen. Nogle af ikke-idrætslærerne ønsker ikke at blive involveret i disse konflikter, da de mener, at konflikterne handler for meget om forholdene omkring idrætsfaget i stedet for idrætsfaget selv. Ikke-idrætslærerne oplever, at idrætslærernes faglighed er blevet større, fordi det er blevet prioriteret, at det er linjefagsuddannede lærere, der varetager idrætsundervisningen. De mener dog også, at det er årsagen til, at der opstår flere problemer, fordi der i dag stilles større krav til eleverne, afviklingen af undervisningen og til fagets status. De fleste af ikke-idrætslærerne mener, idrætsfaget er et vigtigt fag i forhold til at opbygge den kultur, der er nødvendig for senere at undgå diverse livsstilssygdomme. Idrætsfaget kan i den sammenhæng blandt andet bidrage til at vække eleverne interesse for forskellige former for fritidsidræt. Ikke-idrætslærerne mener dog, at nogle elever mistes, fordi idrætsundervisningen er centreret mest omkring holdsport og mindre omkring individuelle idrætsgrene. En ikke-idrætslærer har svært ved at vurdere om idrætsfaget er vigtigt. Denne ikke-idrætslærer mener, fagets vigtighed afhænger af, hvordan faget anskues, og at det, som det er i øjeblikket, ikke klart fremgår om idrætsfaget er dannelsesfag, et redskabsfag, et sundhedsfag eller en

appetitvækker. Ikke-idrætslærerne er glade for de idrætslige arrangementer, fordi de oplever, at de ikke-boglige elever får nogle fede succesoplevelser og holdoplevelser. Ikke-idrætslærerne er interesseret i, at fysisk aktivitet også bliver en større del af skolens hverdag ved f.eks. at indføre løb hver morgen, men oplever, at der er for meget logikstik forbundet hermed.

Idrætslærerne mener, at idrætsfaget har en god opbakning fra ledelsen. Idrætslærerne mener, at der er budget til at indkøbe de nødvendige materialer, og at der bevilges efteruddannelse i det omfang, det passer ind i skolens behov. F.eks. prioriteres det, at lærere som ikke har linjefag i idræt, men som i en årrække skal varetage faget, opkvalificeres. En idrætslærer udtrykker, at hun bevidst fravælger efteruddannelse i idræt, idet hun frygter, at det vil medføre, at hun får flere idrætstimer oven i de mange, hun i forvejen har. Idrætslærerne udtrykker blandt andet interesse for efteruddannelse inden for rytmisk bevægelse, men udviser også interesser for didaktiske redskaber som f.eks. spilhjulet. Lederen udtrykker, at ledelsen prioriteter idrætsfaget på lige fod med andre fag. Lederen mener ikke, at der har været idrætslærere på efteruddannelseskurser de seneste to år, men heller ikke at idrætslærerne har udvist interesse herfor. Han mener, at det muligvis kan hænge sammen med, at mange af deres idrætslærere er relativt nyuddannede. Lederen udtrykker, at engagerede, linjefagsuddannede lærere er en forudsætning for, at idrætsfaget udvikler den faglighed, der står beskrevet i Fælles Mål. Dertil kommer en rimelig grad af faciliteter omkring faget. Lederen mener, at et par inspirationseftermiddage for alle skolens idrætslærere kan være med til at styrke idrætsfaget på skolen, idet det vil give idrætslærerne en fælles tilgang til idrætsfaget, som de efterfølgende kan diskutere og handle ud fra.

25.2.4 VILKÅR
Skolen har idræt efter det vejledende timetal for idræt.

Idrætsundervisningen foregår årgangsvist med 3 klasser af gangen. Der er tre idrætslærere tilknyttet hver årgang.

Skolen arbejder i årgangsteams, men har dog prioriteret at lade linjefagsuddannede idrætslærere varetage idrætsundervisningen. Idrætslærerne mener, at skolens prioritering af idrætslærere med høj faglighed på den ene side har styrket idrætsfaget, men at årgangsteamstrukturen på den anden side ikke er til idrætsundervisningens fordel, fordi nogle idrætslære kun har eleverne til idræt.

Idrætstimerne forsøges i videst mulig omfang vikardækket. Ikke-idrætslærerne har aldrig eller kun en enkelt gang været vikarer i idræt, da skolen har fastansatte vikarer. Idrætslærerne mener ikke, de har forudsætningerne til at være vikar i idræt. Da der er 3 idrætslærere per årgang, vil der dog næsten altid være 2 idrætslærere at læne sig op af som vikar. Ikke-idrætslærerne vil ikke bryde sig om at være vikarer i idræt. En ikke idrætslærer udtrykker, at det er sværere at sætte noget i gang i idræt end i de mere konkrete boglige fag, mens en anden udtrykker utryghed ved at stå med 60 ukendte navne i nogle omgivelser, hvor det er svært at holde styr på eleverne.

Idrætslærerne mener, de er privilegerede hvad angår idrætsfaciliteter. Lederen udtrykker sågar, at de formodentlig er den skole i landet, hvor idrætsfaget har de bedste fysiske rammer. Byens idrætsarena indeholder således tre haller og en gymnastiksal, ligesom der også er gode udendørsfaciliteter med gode boldbaner og atletikfaciliteter. Idrætslærerne er ligeledes tilfredse med de idrætsredskaber, de har til rådighed.

Skolen har ikke en faggruppe i idræt. Både idrætslærerne og lederen udtrykker, at muligheden er der, men at den ikke bliver brugt. Idrætslærerne er ikke enige om behovet for og værdien af en faggruppe. Lederen forklarer, at lærersamarbejdet primært foregår i de teams, der er konstitueret omkring årgangene og klasserne. Der er dog en faggruppe i både dansk og matematik, der fast mødes to gange om året. Lederen erkender, at lærersamarbejdet i den ideelle form burde foregå både i årgangsteams og i faggrupper. Han mener dog, at der er god mulighed for at idrætslærerne uformelt kan samarbejde inden for de enkelte årgangsteams eller afdelingsvist, og at dette endog kan have større effekt end formelt at samle alle idrætslærerne i en faggruppe.

Idræt tilbydes under navnet "sjov og anderledes idræt" som valgfag på skolen. Idrætslærerne oplever, at tilslutningen til dette valgfag er stort også fra de elever, der normalt plejer at fravige den obligatoriske idrætsundervisning. Idrætslærerne mener ikke, at elevernes engagement kan forklares ved det anderledes indhold af undervisningen. De mener derimod, at mange elever i den obligatoriske undervisning er trætte af de elever, der ikke engagerer sig i idrætsundervisningen og derfor hopper med på den bølge af elever, der sidder udenfor undervisningen og hygger sig. I valgfaget har eleverne omvendt selv valgt at forpligte sig på faget. Idrætslærerne mener dog også, der er elever, der vælger idræt ved at vælge de andre valgfag fra.

Idrætslærerne oplever ikke, at der fra kommunens side er udstukket nogle rammer eller mål, som har betydning for idrætsfaget. For nogle år siden arrangerede kommunen dog i samarbejde med idrætsforeningerne nogle idrætskurser. Lederen fortæller, at kommunen sidste år sparede svømmeundervisningen væk. Han oplevede dog ikke, at denne udmelding gav anledning til den store reaktion blandt forældrene.

Der er, ifølge lederen og idrætslærerne, på skoleniveau ikke formuleret særlige mål eller rammer med betydning for idrætsfaget.

Skolen samarbejder på forskellige måder med områdets idrætsforeninger. Idrætslærerne har blandt andet adgang til nogle af foreningernes udstyr, ligesom idrætslærerne oplever at idrætsforeningerne gerne kommer ud og underviser både lærere og elever.

25.3 SKOLE 3

25.3.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Midtjylland, mellem kommune, mellem by, stor skole, profilskole
Idrætsfaciliteter: To gymnastiksale, fodboldboldbane, adgang til idrætsforum for eliteidrætsklasserne.
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-9.klasse, to til fire spor
Fagteam for idræt på skolen: Ja
Svømmeundervisning: Ja

25.3.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

Idrætslærerne har alle hørt om EVA rapporten og dens konklusioner, men ikke læst den.

Idrætsfagets vigtigste mål er, ifølge idrætslærerne, bevægelse og motion. Idrætslærerne finder motion vigtigt for såvel elevernes sundhed, deres motorik og koordinationsevne samt indlæring i andre fag. Derudover ligger idrætslærerne vægt på udvikling af elevernes samarbejdsevner. Idrætslærerne vurderer, at rigtig mange af eleverne ikke dyrker idræt i

deres fritid. De fortæller, at dette hænger sammen med, at skolen ligger i et socialt belastet område. Konsekvensen heraf er, ifølge idrætslærerne, at elevernes færdigheder både teknisk og taktisk er på et meget lavt niveau, og at fokus for idrætsundervisningen derfor primært er på at bibringe undervisningen mest mulig bevægelse. Lederen mener idrætsfaget skal fremme en sund sjæl i et sund legeme. Idrætsfaget skal, ifølge lederen, fremme såvel den fysiske som den psykiske sundhed. Udskolingseleverne synes idrætsfaget er vigtigt for at få motion og for at få de mindste elever til at starte med at dyrke idræt i deres fritid. De mener dog idrætsfaget er irrelevant for de elever, som dyrker meget idræt i deres fritid. Læring i idræt knytter sig, ifølge udskolingseleverne, til fysiologisk viden om kroppen samt social læring ift. f.eks. samarbejde. Forbilledet, når udskolingsleverne skal beskrive en god idrætstime, er de oplevelser, de har fra deres fritidsidræt.

Idrætslærerne fortæller, at de planlægger deres undervisning ud fra Fælles Mål. Det er dog meget individuelt, hvordan den konkrete planlægning foregår. Nogle idrætslærere fortæller, at de har Fælles Mål knyttet direkte til de enkelte aktivitetsforløb på årsplanen, mens andre kobler aktiviteter og mål løbende, hvilket også fremgår af de modtagne årsplaner. Vi har modtaget årsplaner for idræt for 2.årgang, 3.årgang, 5.årgang, 6.årgang og 7.årgang. *Årsplanerne gør alle indledningsvist rede for komponenterne i SMTTE modellen; status, mål, tiltag, tegn og evaluering. Tiltagene i form af idrætsundervisningen uddybes i en årsplan. Årsplanen er for de fleste årgange opbygges ens, og de fleste årsplaner indeholder således både aktivitet (knyttet til skolens røde tråd), undervisningsmål samt overvejelser omkring metodevalg. Årsplanen for 7.årgang adskiller sig fra de andre årsplaner ved ikke at knytte undervisningsmålene til de enkelte undervisningsforløb og ved ikke at være lige så specifik omkring metodevalg som i årsplanerne for de øvrige årgange.* Udskolingseleverne husker, at de er blevet præsenteret for årsplanen men kan ikke huske indholdet. De er ikke klar over målene med de forskellige undervisningsforløb, men udtrykker ønske om at blive oplyst herom i forbindelse med aktiviteterne.

Idrætslærerne har i deres faggruppe brugt meget tid på at lave den røde tråd, der sikrer både variation og progression fra 1.-9.klasse. Både årsplaner og den røde tråd er tilgængelige i mapper, hvor også forskellige eksempler på gode undervisningsforløb står beskrevet. Undervisningsforløbene er beskrevet i henhold til forskellige temaer i årsplanerne, og idrætslærerne ser således mapperne som en stor hjælp i den daglige planlægning. De udtrykker ligeledes, at den røde tråd har været med til at lette arbejdet omkring årsplanerne og frigivet mere tid til forberedelse af den daglige undervisning.

Idrætslærerne mener, at 'Kroppen og dens muligheder' bliver vægtet med 50 % i deres undervisning, mens 'Idrættens værdier' og *Idrættens kultur* deler de resterende 50 %. Skolen har mange tosprogede elever, og både idrætslærerne og lederen oplever, at deres værdier og kultur omkring idræt kan være meget forskellig fra de danske elevers. Idrætslærerne mener, at Fælles Mål er en styrke for idrætsfaget, men samtidig at målene bør revideres, så de i højere grad stemmer overens med de idrætsgrene, der i dag optager børn og med de problemer, der i dag karakteriserer samfundet. Som eksempel nævner idrætslærerne atletik, som de mener, fylder for meget i Fælles Mål, idet det for det første er helt andre kropsidealer, der i dag præger samfundet og for det andet er helt andre idrætsgrene, der interesserer eleverne. Idrætslærerne mener i stedet, der bør levnes mere plads til at arbejde målrettet med elevernes fysik herunder f.eks. deres kondition.

Undervisningen er langt overvejende praktisk, mens teorien primært bliver bragt i spil i introduktionen til undervisningen eller under omklædningen. 9.klasse er dog i forlængelse af

prøveordningen begyndt i perioder at have fysiologi og anatomi i den første halve time af undervisningen. Eleverne skal således kunne navngive de muskler, de strækker ud samt angive de enkelte musklers funktion. Undervisningen foregår i et klasselokale med smartboard. Udskolingseleverne har blandede meninger om det teoretiske aspekt af undervisningen. Flere synes på den ene side, det er spændende men på den anden side også, at det er ærgerligt, at det tager tid fra den praktiske side af faget. De er dog alle sammen enige om, at teoriundervisningen ikke skal fylde mere end en halv time af undervisningen pr. gang. Lederen mener, udfordringen i forhold til at øge idrætstimernes teoretiske indhold er didaktisk at vænne eleverne til det. Han mener således, at eleverne helt nede fra de små klasser skal lære at teori er en del af det at have idræt.

Idræts indgår i mindst en af skolens 4 tværfaglige uger. Idrætslærerne vurderer, at idræt er kommet til at fylde mere i de tværfaglige uger efter ansættelsen af deres idrætsleder/koordinator. Det er således ledelsen, der i samarbejde med enkelte lærere fastsætter hovedtemaet og undertemaerne. Idrætskoordinatoren har i den forbindelse været med til at præge temaerne og at komme med forslag til, hvordan temaerne kan udmøntes.

Skolen har den seneste tid arbejdet med i højere grad at integrere fysisk aktivitet i de øvrige fag. Som eksempel laver idrætslærerne aktive pauser til alle møder i pædagogisk råd, for at give de øvrige lærere inspiration til også at indlægge aktive pauser i undervisningen. Lederen udtrykker, at de i starten mødte en del modstand men at de fleste nu synes, det er sjovt. Der har ligeledes været møder, hvor der er givet konkrete eksempler på, hvordan fysisk aktivitet kan integreres i dansk og matematik, ligesom der er en stor mappe med ideer og øvelser tilgængelig for alle lærere. Mappen er primært rettet mod indskolingen men kan med få tilpasninger, ifølge idrætslærerne, også sagtens anvendes på mellemtrinet og i udskolingen. Det er lederens vurdering, at initiativer som ovenstående i høj grad har givet idrætsfaget mere prestige blandt ikke-idrætslærerne.

Idrætslærerne arbejder ikke med målsætning for den enkelte elev eller klassen som helhed. De nævner redskabet målcirkler men siger samtidig, at det ikke er noget, de bruger ret tit. Dette begrundes med manglende tid.

Idrætslærerne evaluerer typisk undervisningsforløb mundtligt med eleverne. I forbindelse med den teoretiske undervisning kan der ligeledes være tale om skriftlig evaluering. Idrætslærerne diskuterer elevernes evalueringer i faggruppen, ligesom der også laves evalueringer internt i faggruppen.
Udskolingseleverne i idrætsklasserne fortæller, at de evaluerer de opvarmninger, de i grupper står for. Ved et endt undervisningsforløb bliver forløbet ligeledes evalueret. Udskolingseleverne derimod oplever ikke at få feedback på deres opvarmningsprogrammer og ej heller evaluering efter et undervisningsforløb.

Hverken idrætslærerne eller lederen mener, at udtalelser har nogen effekt på undervisningen eller elevernes motivation. Dette bekræftes af udskolingseleverne selv.

Skolen er med i en forsøgsordning, hvor idræt indgår som prøvefag i 9.klasse. Idrætslærerne mener, at denne afgangsprøve er med til at fastholde dem på Fælles Mål og forpligte dem på at nå omkring alle trinmål. De mener, at prøveordningen har styrket fagets status generelt hos både lærere og elever om end der stadig er elever, der sidder udenfor og som ikke lader sig påvirke af, at idrætsfaget er et prøvefag. Både idrætslærerne og lederen mener dog først, at det bliver synligt for eleverne i 9.klasse, at de skal til afgangsprøve i faget, og at det således

først er her, det har en reel effekt på elevernes deltagelse i idrætsfaget. Udskolingseleverne bekræfter, at flere deltager i idræt, og at mange deltager mere seriøst, fordi de skal til prøve i faget. I idrætsklasserne følger flere skadede elever undervisningen frem for at træne på egen hånd i træningscenteret. Udskolingseleverne giver dog også udtryk for, at de har svært ved at se meningen med dele af det, de undervises i. Dette begrundes med, at de ikke kan se relevansen af undervisningen i forhold til prøven. *En ulempe ved at indføre prøver i idræt kan således være, at eleverne udelukkende dømmer undervisningen på, hvorvidt den har relevans for prøven.* Lederen fremhæver, at det er vigtigt, at prøveformen afspejler Fælles Mål og ikke kun bliver en praktisk prøve på elevernes tekniske færdigheder. Eleverne skal også kunne begrunde den idræt, de laver. At det kan lade sig gøre at lave en sådan prøve, vidner skolens første prøveår om, idet en af skolens almindelige 9.klasser havde højere karaktergennemsnit end af skolens eliteidrætsklasser, som må forventes, at have bedre tekniske forudsætninger i visse idrætsgrene. Lederen mener ikke, at prøvens styrke ligger så meget i, at eleverne får en karakter men mere i den gruppeproces, som leder eleverne frem mod prøven. Han mener ikke, det er den eksterne motivation, der skal være styrende men den interne. Den interne motivation mener han skabes, når eleverne kan se, de skal bruge det, de lærer til noget, og skal stå til regnskab overfor det, de har været igennem. På den måde mener lederen, at undervisningen i højere grad giver mening for eleverne.

Idrætslærerne oplever, at eleverne gerne vil være mere medbestemmende i forhold til både aktiviteter og indhold end de er i øjeblikket. De oplever således blandt andet, at eleverne sætter spørgsmålstegn ved at der bruges tid på boldøvelser og ikke kun på det færdige spil. Idrætslærerne ligger dog vægt på, at trinmålene skal nås, og at der er forskel på medbestemmelse og medansvar. I 9.klasse skal eleverne stå for opvarmningen, ligesom der sidst på året er lagt to uger ind, hvor de selv bestemmer indholdet af undervisningen. Fordelen herved er, ifølge idrætslærerne, at de får en chance for at se, hvad det er som optager eleverne. Idrætslærernes forløb omkring spiludvikling er ligeledes et eksempel på elevernes medansvar og medbestemmelse. Udskolingseleverne i idrætsklasserne mener ikke, de er medbestemmende omkring indholdet af idrætsundervisningen. De udtrykker dog stor tilfredshed hermed, idet de mener, idrætstimerne på den måde bliver mere strukturerede og seriøse og undgår kun at handle om fodbold. Udskolingseleverne i de almindelige klasser oplever en højere grad af medbestemmelse men udtrykker samtidig, at de ønsker en bedre planlægning af undervisningen i forhold til f.eks. at minimere den tid, der går med instruktion og afhentning af bolde og andre materialer.

Idrætslærerne forsøger at differentiere undervisningen ved bl.a. at bygge lektionerne op i lag, hvor undervisningen gradvist progrederes. Som eksempel nævnes atletikaktiviteter, hvor bevægelsen øves isoleret med arme, ben og krop før den samlede bevægelse øves, og den samlede bevægelse øves uden redskaber, før den øves med redskaber. Undervisningen differentieres endvidere på den måde, at nogle elever har brug for meget hjælp, mens andre i højere grad kan tage ansvar for egen læring. Lederen mener, at undervisning efter det aldersrelaterede koncept, kan være med til at bibringe dele af den nødvendige undervisningsdifferentiering. Brugen af kønsdifferentieret undervisning varierer meget fra idrætslærer til idrætslærer. Beslutningen om kønsdifferentiering beror hos idrætslærerne både på undervisningsforløbet og på, hvordan eleverne socialt fungerer med hinanden. Eleverne oplever, at undervisningen oftest foregår på de idrætsusikre elevers præmisser, og at dette ofte kan være med til at dræbe motivationen hos de idrætssikre elever.

Idrætslærerne oplever, at idrætsundervisningen er blevet styrket de seneste 10 år. Også lederen oplever, at kvaliteten af idrætsundervisningen har fulgt en opadgående kurve de

seneste 5 år og specielt de seneste 3 år en stejlt opadgående kurve. Dette er, ifølge både idrætslærere og lederen, sandsynligvis sket som en konsekvens af flere forhold; ansættelse af linjefagsuddannede idrætslærere, profilen som idrætsskole med ekstra undervisning i indskoling og mellemtrin, arbejdet i faggruppen, efteruddannelse af idrætslærergruppen samt ansættelse af en idrætskoordinator, hvis hovedfunktion er opgaver omkring idrætsfaget. Idrætslærerne oplever, at Fælles Mål er kommet mere i fokus, og at arbejdet med Fælles Mål er blevet mere struktureret og konkret. De oplever endvidere, at de har fået ny inspiration i form af redskaber som spilhjulet, og at det således også er blevet mere spændende at undervise i faget. Endelig oplever idrætslærerne, at det er blevet nemmere at overtage en ny klasse som konsekvens af den røde tråd.

Udskolingsleverne oplever ikke, at skolens idrætsprofil har påvirket deres idrætsundervisning. En udskolingselev udtrykker, at der måske er kommet dygtigere lærere, men siger samtidig, at undervisningen er den samme. Den eneste forskel udskolingseleverne oplever, er, at der altid render elever rundt med sportstøj. *Dette skyldes måske til dels at udskolingseleverne ikke har nået at være en del af idrætsskolekonceptet i 0.-6.klasse og ej heller af den røde tråd fra 0.-9.klasse.* Ikke-idrætslærerne oplever ligeledes, at bevægelsesprofilen og efteruddannelsesforløbet har påvirket idrætslærerne mere, end det har påvirket eleverne. Lederen er til dels enig heri, når han udtrykker, at det tager 10 år før ændringerne rigtigt vil slå igennem, idet der først på det tidspunkt, vil være elever, der har været gennem hele det nye forløb.

Hvis idrætslærerne skal sige, hvad de mener, har størst betydning for at idrætsfaget udvikler den faglighed, der står beskrevet i Fælles Mål, fremhæver de især undervisningen og underviseren. En idrætslærer uddyber, at når eleverne kan mærke, at du kan lide at undervise, så kan de også lide dig som person, og så har de lyst til at gøre det, du beder dem om. Idrætslærerne oplever også, at det især er indenfor de idrætsgrene, de brænder for, de kan levere den bedste undervisning. Det er idrætslærernes vurdering, at de lokalemæssige problemer opleves stærkere hos dem som undervisere end hos eleverne.

25.3.3 PLACERING OG STATUS

Idrætslærerne oplever, at fagets status hos eleverne er blevet styrket som konsekvens af, at kvaliteten af idrætsundervisningen de seneste år er blevet bedre. Også lederen mener, at problemer med elevernes fravær er blevet reduceret væsentligt. Han udtrykker, at dette ikke er sket gennem skæld ud og løftede pegefingre men gennem en bedre og sjovere idrætsundervisning. Lederen uddyber, at den gejst idrætslærerne har fået gennem deres uddannelsesforløb, har smittet af på eleverne. Måden at bedrive idrætsundervisningen er efter hans overbevisning desuden blevet mere bred på den måde at f.eks. kendte boldspil er blevet aldersrelaterede gennem tillempede regler. På den måde bliver idrætten ikke kun for eliten men også for de mindre idrætssikre børn, som lederen mener, udgør den største del af deres elever. Idrætslærerne oplever ingen problemer med fravær på 7.årgang, mens problemet, ifølge idrætslærerne, begrænser sig til et par stykker på 9.årgang. Fraværet skyldes typisk glemt idrætstøj, eller at eleverne har ondt. Idrætslærerne oplever, at det er de samme elever som gang på gang har nye undskyldninger for ikke at deltage Det er idrætslærernes oplevelse, at elevernes undskyldninger skyldes flere ting; at eleverne ikke er vant til at bevæge sig, blufærdighed i forbindelse med overvægt, og at det ikke lige er smart i deres optik. Udskolingseleverne i idrætsklasserne oplever aldrig pjæk, og de som er fraværende er det pga. skader. Udskolingsleverne i de almindelige klasser oplever mange fraværende, men mener dog, at fraværet er faldet betydeligt i forhold til sidste skoleår. De mener, at flere pjækker fra

idræt end fra de mere boglige fag, fordi det er nemmere at finde på undskyldninger for ikke at deltage i idræt end i f.eks. dansk.

Ved længerevarende fravær tages kontakt til forældrene via kontaktbogen. Her oplever idrætslærerne til tider sjove undskyldninger fra forældrenes side. Idrætslærerne deltager kun i forældremøder, hvis de har eleverne til andre fag. Her kan evt. fravær i idræt ligeledes diskuteres. En idrætslærer har i forbindelse med et forældremøde præsenteret forældrene for årsplanen i idræt. Idrætslæreren oplevede en vis overraskelse hos forældrene over, at idrætsundervisningen bestod af flere forløb og over, at der i det hele taget lå en plan for idrætsfaget. Idrætslærerne mener på baggrund af bl.a. denne oplevelse, at idrætsfaget status hos forældrene kan øges ved at synliggøre idrætsfagets indhold og mål for forældrene på forældremøder.
Det er idrætslærernes oplevelse, at forældrenes opbakning er meget afhængig af deres egne idrætslige erfaringer. Lederen udtrykker, at forældrene har flere forpligtelser i forhold til at øge fagets status blandt eleverne. Han ser således både et ansvar i forhold til at eleverne får idrætstøj med og i forhold til, at forældrene ikke taler faget ned overfor eleverne og fritager dem unødigt fra undervisningen. Lederen mener, at idrætsfagets har fået større status hos forældrene, og at gruppen af forældre, der ikke mener, at deres børn behøver at have idræt, fordi det ikke er undervisning, er blevet mindre. Han forklarer, at ændringen er sket gennem oplysning fra skolens side og gennem de informationer, forældrene får gennem eleverne omkring deres oplevelser i idrætsundervisningen. Lederen oplever imidlertid, at der er kommet en ny gruppe af forældre, der fritager deres børn fra idrætsundervisningen, fordi de mener, børnene laver fysisk aktivitet nok i deres fritid, og at skoleidrætten kan begrænse børnenes præstationsevne i fritidsidrætten i forbindelse med f.eks. kampe og udtagelser.

Idrætslæreren oplever, at opbakningen til idrætsfaget blandt ikke-idrætslærerne er blevet bedre. Idrætslærerne mener, at ikke-idrætslærerne tager faget mere seriøst i forhold til at tage evt. problemer op og at undlade at fritage elever fra idrætsundervisningen ifm. tandlægebesøg etc. Det er idrætslærernes vurdering, at idrætsfagets status er øget hos ikke-idrætslærerne, fordi der er kommet mere fokus på og respekt omkring idrætslærerne som gruppe, ligesom idrætslærernes deltagelse i klasseteamet har haft en betydning for interessen for faget. Lederen udtrykker, at nogle ikke-idrætslærere har udtrykt utilfredshed med, at idræt prioriteres højere end andre fag. Han mener dog, det er nødvendigt, at prioriteringen af idræt foregår over en længere årrække, for at det trænger ind i den samlede skole og i det samlede skoleliv.
Både idrætslærernes og ledelsens oplevelse at fagets status blandt ikke-idrætslærerne stemmer fint overens med det, ikke-idrætslærerne selv giver udtryk for. Ikke-idrætslærerne udtrykker således, at de har oplevet en enorm opkvalificering af idrætsfaget. De oplever, at idrætslærerne har en faglig stolthed, som de ikke har oplevet på andre skoler, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem idrætslærernes forskellige input omkring aktive pauser og integrering af fysisk aktivitet på forskellige møder. Ikke-idrætslærerne mener, at skolens bevægelsesprofil har haft stor betydning for skolen, men at det er svært at sætte fingeren på, hvad det præcis er, som har ændret sig. Samtidig giver ikke-idrætslærerne udtryk for, at satsningen på idrætsområdet har kostet på andre områder, som i fremtiden bør prioriteres højere end de gør i øjeblikket.

Idrætslærerne oplever, at fagets status hos ledelsen er høj. Idrætslærerne har således de seneste 3 år alle deltaget i store og længerevarende kurser. I år er alle idrætslærere på kursus i natur- og udeliv. Det er to af skolens egne lærere, der har taget en konsulentuddannelse inden for området og dermed skal forestå undervisningen. Kurset afvikles i samarbejde med to af

kommunens øvrige skoler. Lederen sender altid så vidt muligt hele idrætsfaggruppen af sted på kurser. Han oplever, at lærerne derved sammen har gejsten til at udvikle, når de kommer hjem og desuden forpligter hinanden på, hvad de har lært. Idrætslærerne udtrykker, at de er åbne overfor alle typer kurser, men at de specielt mangler øvelse i at undervise i dans og derudover mangler inspiration til, hvordan atletik kan afvikles på en ny og mere aktiv måde end den traditionelle atletikundervisning, der, som de oplever det, præges af for meget kødannelse. Ledelsens prioritering af faget afspejles udover efteruddannelse også i ansættelsen af en idrætskoordinator. Det er idrætslærernes vurdering, at ledelsens prioritering af faget er med til at få interessen for idrætsfaget til at sive ned gennem rækkerne. Der er således en gensidig positiv påvirkning idrætslærere og ledelse imellem. Lederen prioriter ikke kun idrætten for idrættens skyld, men også fordi han tror på, at idræt kan være et middel til at opnå f.eks. bedre integration af tosprogede, større selvværd hos børn med forskellige problemer og dermed også større faglighed i andre fag.

Idrætsfaget er synligt på skolen på flere områder. Ikke-idrætslærerne udtrykker, at det ikke så meget er idrætsundervisningen men idrætslærerne som er meget synlige på skolen. Idrætslærerne laver fysisk aktive pauser på pædagogiske rådsmøder, og de har undervist de øvrige lærere i brugen af fysisk aktivitet i andre fag. Ikke-idrætslærerne udtrykker tilfredshed med disse tiltag og forsøger også gradvist at ligge det ind i deres egen undervisning, ligesom de deltager i Aktiv rundt i Danmark" og "Sæt skolen i bevægelse".
Derudover deltager skolen i forskellige idrætsstævner, ligesom idræt er et centralt fokus i tværfaglige uger for hele skolen og på lejrskolen i 7.klasse.

25.3.4 VILKÅR
Skolen tilhører et område, hvor den socioøkonomiske status er lav.

Skolen er Team Danmark idrætsskole, hvilket indebærer at 0.-6.årgang har fire lektioners idræt om ugen, og at eliteidrætsklasserne i udskolingen har fire ugentlige lektioner aldersrelateret træning ud over den almindelige idrætsundervisning. Lederen fortæller, at beslutningen om at blive idrætsskole var flerstrenget. For det første var der på grund af skolens Team Danmark klasser på 7.-9.årgang i forvejen fokus på idræt, og for det andet så skolen en fordel i gennem idræt at fremme elevernes fysiske og psykiske sundhed med henblik på at styrke elevernes faglighed i andre fag. Idrætslærerne oplever, at de ekstra idrætstimer i indskolingen og på mellemtrinet giver dem meget bedre tid til at gå i dybden i undervisningsforløbene, og at såvel elevernes færdigheder som deres glæde ved idræt stiger. Idrætslærerne udtrykker ligeledes, at eleverne bliver mere trygge ved at have idræt, når idrætsfaget på linje med andre fag har lektioner flere gange om ugen. I udskolingen kan eleverne tilvælge mere idræt i form af valgfagene boldspil og sportschallenge, som i øjeblikket er de to mest valgte valgfag.

Skolen har på baggrund af sin profil som Team Danmark skole ansat en idrætskoordinator. Idrætskoordinatoren har ca. 300 timer til arbejde omkring idrætsfaget. Idrætslærerne tilskriver idrætskoordinatoren stor betydning for det løft, de oplever idrætsfaget har fået på skolen. Idrætslærerne fortæller, at idrætskoordinatoren sætter sig ind i alt, informerer idrætslærerne om nye muligheder, søger midler, sætter tingene i gang, sætter emner på dagsordnen, indkalder til møder og indkøber nyt materiale, og de opfatter ham således som både koordinator, tovholder og leder. Idrætslærerne oplever ligeledes, at det er idrætskoordinatoren, der tager teten over for skolens ledelse.

Lærerne er organiseret i klasseteams, og det er så vidt muligt linjefagsuddannede lærere eller lærere med mange års erfaring inden for idræt, som underviser i faget. Lederen prioriterer

linjefagsuddannede lærere højere end hensyn til f.eks. få-lærer-princippet. Lederen oplever, at idrætslærere fra Århus seminar har et meget højt fagligt niveau, hvilket muligvis kan skyldes adgangsbegrænsning til seminaret.

Idrætstimerne vikardækkes. Da eleverne undervises årgangsvist, underviser vikarerne næsten altid sammen med mindst én idrætslærer. Lederen oplever derfor en overvejende positiv indstilling til at tage vikartimer i idræt. Ikke-idrætslæreren oplever kun sjældent at være vikar i idræt. I de tilfælde det sker, er der dog flere, der udtrykker, at de ikke føler de har forudsætningerne for at lave idrætsundervisning og derfor helst vil have en idrætslærer at læne sig op ad.

Idrætsundervisningen foregår indendørs i to meget små gymnastiksale. Det giver, ifølge idrætslærerne, meget larm, når idrætsundervisningen skal foregå på så begrænsede arealer. Eliteidrætsklasserne har adgang til byens idrætsforum og har således helt anderledes gode forhold. Byens idrætsforum kan, ifølge lederen, kun i begrænset omfang anvendes i den daglige idrætsundervisning, idet hallen også bruges til mange andre formål. Idrætslærerne udtrykker utilfredshed med de udendørs arealer, idet boldbanerne hverken er kridtet op eller har de rigtige mål, og atletikfaciliteterne ligger for langt væk til, at de kan bruges i undervisningen. Lederen er enig med idrætslærerne i, at deres indendørsfaciliteter er for dårlige, men mener dog, at de har gode udendørsfaciliteter med bl.a. gode stisystemer og svømmehal tæt på. Idrætslærerne udtrykker stor tilfredshed med skolens idrætsmaterialer

Skolen har en faggruppe som i nuværende konstellation har kørt i 3 år. Sidste år havde skolen ligeledes et udviklingsteam i idræt. Alle idrætslærere har 20 timer om året til arbejdet i faggruppen. Faggruppen diskuterer årsplaner og den røde tråd ligesom evt. nye materialer gennemgås og diskuteres. Alle idrætslærere underviser efter den røde tråd, og flere idrætslærere gør brug af faggruppens materialer med aktivitetsbeskrivelser og undervisningsforløb relateret til den røde tråd. Faggruppen ligger stor vægt på dokumentation både i forhold til konkret undervisningsmateriale og i forhold til evaluering. Idrætslæreren udtrykker, at de på den måde bliver mere synligt for dem, at der kommer noget ud af den tid, de bruger i faggruppen. Det er idrætslærerens oplevelse, at faggruppens eksistens beror på såvel ledelsens som idrætslærerens interesse for faget. Lederen udtrykker, at faggrupper har stor betydning for udvikling af idrætsfaget.

Skolen samarbejder med kommunens øvrige skoler gennem et kommunalt idrætsudvalg. Her mødes idrætslærerne med andre idrætslærere for at sparre, udveksle gode ideer og planlægge idrætsdage samt et årligt endagskursus for idrætslærere. Idrætslæreren oplever samarbejdet som meget udbytterigt og givtigt. Lederen derimod mener ikke, det kommunale idrætsudvalg har nogen reel indflydelse på, hvad der sker på skolerne. Han mener på det område, at midler til faggrupper, idrætskoordinatorer og efteruddannelse er den løftestang, der skal til for at hæve idrætsfagets faglighed.

Skolen samarbejder med en efterskole om en idrætsdag, ligesom enkelte klasser også har været oppe og prøve efterskolens springgymnastik faciliteter. På eliteniveau samarbejder skolen med idrætsforeningerne, men det er ikke et samarbejde, der strækker sig ind i den almindelige idrætsundervisning. Idrætslærerne har dog kendskab til DGIs lokalemæssige placering, men har endnu ikke gjort brug af konsulenterne og udtrykker også bekymring for prisen.

25.4 SKOLE 4

25.4.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Sydjylland, lille kommune, lille by, stor skole
Idrætsfaciliteter: Hallen i et idrætscenter, to gymnastiksale på skolen, beachvolley bane, masser af grønne områder.
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-9.klasse i to spor
Fagteam for idræt på skolen: Ja
Svømmeundervisning: Ja

25.4.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

Idrætsfagets vigtigste mål er, ifølge idrætslærerne, at give eleverne glæden ved og lysten til bevægelse gennem hele livet. Især er det vigtigt at få motiveret dem, som ikke har en naturlig kontakt til idrætslivet i deres fritid eller gennem deres forældre. Derudover fremhæver idrætslærerne sundhedsaspektet og den sociale opdragelse i forhold til f.eks. at kunne omgås andre, overholde regler og være en del af et fællesskab. Udskolingseleverne mener, idrætsfagets vigtigste mål er at motionere, og at idrætsfaget dermed er særligt vigtigt for dem, som ikke går til idræt i deres fritid. Derudover nævner eleverne det sociale sammenhold klasserne imellem samt variationen og afbrækket fra den øvrige stillesiddende undervisning. Udskolingseleverne forbinder ikke faget med læring, men som et frirum med plads til sjov og bevægelse.
Ikke-idrætslærerne nævner ligesom både idrætslærere og udskolingseleverne bl.a. motion og den sociale opdragelse som idrætsfagets vigtigste mål. Derudover mener de, at eleverne lærer bedre, når de har rørt sig uden dog at kunne give konkret eksempler herpå. Lederne ser ligesom idrætslærerne, ikke-idrætslærerne og udskolingseleverne idrætsfaget som et fag, der skal bibringe eleverne en hensigtsmæssig levevis og tilstrækkelig motion. Lederne ser bevægelse som et middel til at opnå mere læringsparate og dermed fagligt stærkere elever. I den sammenhænge står idrætsfaget, ifølge lederne, ligeledes meget centralt.

Fælles Mål bliver primært fundet frem i forbindelse med årsplanlægningen af idræt. Fælles Mål udgør, ifølge idrætslærerne, baggrunden for den årsplan, de udarbejder, og de mener, at Fælles Mål herigennem kommer til at gennemsyre den hverdag, de befinder sig i med idrætsfaget. Idrætslæreren udtrykker dog også, at undervisningen ofte må trækkes ned på et andet plan i praksis. Det skyldes primært, at praktiske og sociale opgaver med f.eks. manglende idrætstøj, opfølgning på fraværssedler, skadede elever, personlige problemer og problemer omkring badesituationer, fylder meget i den daglige idrætsundervisning. Idrætslærerne vurderer, at kun ca. 60 % af eleverne er klar til idrætsundervisningen, mens der må bruges ekstra opmærksomhed på de resterende 40 % for at få dem med. Fælles Mål kan for nogle lærere derfor komme til at fungere som et idékatalog. Det er ledernes indtryk, at idrætslærerne arbejder efter Fælles Mål. De er dog af den opfattelse, at idrætslærerne ikke har en jordisk chance for at nå alle mål, og at det derfor er helt naturligt, at områder som idrætshistorie og idrætskultur ikke bliver behandlet i idrætstimerne.

Vi har modtaget årsplaner for idræt for 2.-5.årgang og 7.-9.årgang. *Årsplanerne for 2.-5.årgang indeholder alle i mere eller mindre uddybet form overvejelser omkring aktiviteter, mål, metode og evaluering. Målene er i årsplanerne knyttet til de enkelte undervisningsforløb, og det er derfor tydeligt i hvilke undervisningsforløb, der arbejdes med de forskellige mål. Der er ingen særskilt årsplan for idrætsundervisningen for 7., 8. og 9.klasse. De tre årgange opererer derimod ud fra samme årsplan. Årsplanen har mest karakter af en aktivitetskalender, idet der*

hverken fremgår overvejelser omkring mål, metode eller evaluering. Af årsplanen fremgår det, at aktiviteterne tilsyneladende er ens for 7.-9.årgang.
Årsplanerne for idræt offentliggøres på intra. Udskolingseleverne oplever, at de har været med i planlægningen af årsplanen. De ved, den ligger på intra, men kigger aldrig på den.

Idrætslærerne har ikke arbejdet med den røde tråd fra 0.-9.klasse, men mener, at de tilgængelige årsplaner samt den daglige kommunikation er med til at sikre den nødvendige progression.

Den praktiske del fylder klart mest i idrætslærernes undervisning. Den teoretiske del indgår, ifølge idrætslærerne, i et samspil med det praktiske forstået på den måde, at det kort bringes ind, hvor det passer. Det kan f.eks. være anatomi og fysiologi under opvarmningen eller løfte-bære-teknik under redskabsaktiviteter. Det er, ifølge idrætslærerne, noget, der opstår i nuet. Der stilles dog også krav til eleverne om, at de inddrager anatomisk og fysiologisk viden, når de står for planlægningen af opvarmning eller øvrige aktiviteter. De informeres forud herfor om, hvor de kan finde de relevante informationer. Idrætslærerne mener, flere elever vil bakke ud, hvis teori bliver en mere central del af undervisningen. De begrunder det med, at eleverne forbinder idrætsfaget med at have det sjovt, grine og få sved på panden, og at idrætsfaget i elevernes øjne netop adskiller sig fra de øvrige fag ved ikke at være et teoretisk og bogligt fag. Idrætslærerne mener desuden, at idræt er et kreativt fag, hvor de fagligt svage elever skal have lov at brillere. Endelig mener idrætslærerne, at tiden er for knap til at inddrage mere teori i idrætstimerne.
Udskolingseleverne mener i overensstemmelse hermed, at teori vil være ødelæggende for idrætstimerne på den måde, at det vil tage tid fra den praktiske side af faget. De mener således, at teori kræver flere timer til idrætsfaget. Lederne er af den opfattelse, at det teoretiske aspekt af undervisningen står svagt. Lederne ser en stærk kobling mellem bevægelse, sundhed, indlæringsparathed og faglighed. De har derfor også en klar prioritering af idrætsfagets praktiske side, idet de ser idrætsfaget som en væsentlig aktør i forhold til at skabe mere bevægelse, større læringsparathed og dermed fagligt stærkere elever.

Idrætslærerne er af den opfattelse, at teorien må tilvejebringes i tværfaglige samarbejder. Teorien bliver således også i dag primært bragt i spil i det omfang, idrætslærerne har eleverne til andre fag f.eks. natur og teknik. Kampagnen Aktiv rundt i Danmark nævnes i den forbindelse som et redskab til at koble teori og praksis. Derudover har skolen i år indført flere tværfaglige uger, hvor idrætslærerne ser et stort potentiale i at lade idræt spille sammen med andre fag. Idræt indgår dog fortsat kun i et begrænset omfang i det tværfaglige samarbejde. Idrætslærerne udtrykker, at eleverne har svært ved at forholde sig til idræt som et fag, der også kan foregå andre steder end i de traditionelle lokaler og omgivelser. Der er dog også eksempler på, at idrætslærerne selv ikke har forholdt sig til idrætsfagets potentiale i tværfaglige temaer. Det tværfaglige samarbejde udfordres således dels af elevernes perspektiv på og forståelse af faget dels af idrætslærernes manglende opmærksomhed på mulighederne for at inddrage idrætsfagets fagmål. Dette bekræftes af udskolingseleverne, der flere gange nævner tværfagligt arbejde, hvor både det teoretiske og det praktiske aspekt af idrætsfaget indgår, men samtidig siger 'at det ikke har noget med idræt at gøre'.
Lederne mener ligesom idrætslærerne, at teorien bliver bragt i spil i samarbejde med andre fag. Lederne nævner her projektarbejdet i udskolingen, hvor idræt af flere vælges som tema. Ikke-idrætslærerne ser en styrke i, at idrætsfaget er praktisk baseret i forbindelse med tværfagligt samarbejde, idet flere elever profiterer heraf både læringsmæssigt og motivationsmæssigt. De nævner som eksempel et vellykket samarbejde mellem idræt og

geografi i udskolingen. Både i indskolingen og i udskolingen giver ikke-idrætslærerne desuden eksempler på, hvordan fysisk aktivitet inddrages i andre fag.

Idrætslærerne ser elevplanerne som et redskab til at opsætte mål for den enkelte elev. De erkender dog, at målsætningsarbejdet kan styrkes, så det bliver mere konkret og bevidstgjort for dem selv og eleverne.
På samme måde mener idrætslærerne, at deres arbejde med evaluering kan styrkes. Evalueringen begrænser sig lige nu til en løbende samtale idrætslærerne imellem efter endt undervisning. Som en idrætslærer udtrykker det, evalueres der lige nu mest på fornemmelser i forhold til om Fælles Mål opfyldes. Idrætslærerne er begejstrede for evalueringsformer, hvor eleverne bliver bevidstgjort om deres egne fremskridt, men mangler ideer til, hvordan det kan gøres. *Idrætslærerne bør i den sammenhæng forsøge at gentænke de remedier, de allerede nu bruger i undervisningen i andre sammenhænge f.eks. videooptagelser af eleverne.* Udskolingsleverne oplever hverken målsætning eller evaluering som en central del af undervisningen. De mener, at undervisningen muligvis vil blive mere seriøs, hvis der bliver sat krav, der rækker ud over det at deltage aktivt i undervisningen.

Den interviewede idrætslærer fra overbygningen har endnu ikke været involveret i at lave elevudtalelser i idræt og kan derfor ikke udtale sig om udtalelsernes effekt. Lederne mener ikke, at indførelsen af udtalelser i idrætsfaget har haft nogen betydning for hverken elever eller lærere. Lederne er meget imod idræt som prøvefag, idet de mener, det vil gøre idrætsfaget elitært og fjerne breddeperspektivet og det sociale perspektiv. De har svært ved at forestille sig en eksamen, der vægter f.eks. sociale færdigheder lige så højt som tekniske færdigheder, idet de mener sociale færdigheder er svære at gøre målbare. Af samme grund ønsker lederne ikke at have idræt som valgfag. Lederne er af den opfattelse, at idræt som valgfag vil skabe en uhensigtsmæssig elite, idet de mener, idræt i folkeskolen skal være for alle.

Idrætslærerne udtrykker, at eleverne er meget forskellige i både indstilling og fysik, og at det derfor kan være svært at ramme alle, når holdene er store. Der gøres dog flere forsøg på at differentiere undervisningen. Idrætslærerne sætter f.eks. mere åbne rammer for de dygtigste elever, hvilket idrætslærerne mener, frigør mere tid til andre elever. Dette sker f.eks. i forbindelse med fodbold, hvor de som er fodboldspillere får lov til selv at igangsætte øvelser og spil ud fra de mål, lærerne sætter op. Et andet eksempel er i forbindelse med gymnastik og dans, hvor eleverne deles op efter køn. Det giver, ifølge idrætslærerne, større aktivitetsniveau og gejst blandt både piger og drenge, fordi de ikke føler sig kigget på af det modsatte køn. Endelig giver idrætslærerne eksempler på, hvordan de inden for samme aktivitet kan give både dygtige og svage elever succesoplevelser. Det sker blandt andet gennem åbne og eksperimenterende rammer. Udskolingseleverne oplever undervisningsdifferentiering i forbindelse med holdinddeling. De mener, pigerne har højnet deres niveau, og at drengene er blevet bedre til at tage hensyn, og at kønsdifferentiering derfor i mindre grad er nødvendigt. Skolen har 20 % tosprogede. Dette er særligt en udfordring i udskolingen, og idrætslærerne mener, at der også på dette felt er brug for differentiering. Det kan således ikke tages for givet, at de tosprogede har kendskab til den måde, foreningslivet og idræt er organiseret i Danmark. Idrætslæreren udtrykker, at den fælles referenceramme ikke er givet, men må skabes gennem dialog og aktivitet.

Idrætslærerne er opmærksomme på, at det kan være svært at ramme alle, hvis der er for stort fokus på de traditionelle og kendte boldspil, og at Fælles Mål altid skal være det bærende for undervisningen. Medbestemmelse forsøges derfor begrænset. Medbestemmelse er mest udbredt i udskolingen, hvor de stærkeste elever kan få lov at stå for hele undervisningen med

en gruppe, uden at lærerne kender forløbet, mens svagere elever blot præsenterer enkelte øvelser. De store boldspil er, ifølge idrætslærerne, fastlagt i årsplanen, mens mere alternative aktiviteter som f.eks. parkour kan puttes ind undervejs efter elevernes ønsker. Dette billede stemmer godt overens med udskolingselevernes oplevelse af graden af medbestemmelse.

Idrætslærerne oplever, at arbejdet med Fælles Mål er blevet styrket de seneste 5-10år. Fra at idrætsundervisningen var meget aktivitetsbestemt, udtrykker idrætslærerne, at der i dag er kommet mere fokus på undervisning og fagets mål. Dette skyldes, ifølge idrætslærerne, et generationsskifte blandt lærerne. De nyuddannede lærere rykker ved det velkendte og fastgroede og bringer nye modeller og faglig viden i spil. Idrætslærerne mener dog fortsat, at en tydeliggørelse af fagets og de enkelte aktiviteters læringsmål over for eleverne kan være med til at styrke idrætsfagets faglighed. Lederne mener ligesom idrætslærerne, at lærerkvalifikationerne de seneste år er blevet højnet, og at dette har hævet kvaliteten af undervisningen og herigennem også elevernes motivation for faget. En anden udvikling som idrætslærerne bider mærker i, er at antallet af skader og fysiske skavanker, som de oplever, er steget de seneste år. Dette gælder både de elever, som dyrker idræt i deres fritid og de, som ikke gør.

25.4.3 PLACERING OG STATUS

Idrætslærerne oplever, at problemerne omkring elevernes fremmøde begynder omkring 6.klasse. Idrætslærerne er her begyndt at føre protokol over fravær, fritagelse og glemt idrætstøj, for at finde de elever, der allerede nu, er begyndt at vise tegn på, at de vil undvige idræt. I udskolingen er det både idrætslærernes og elevernes oplevelse, at problemet relaterer sig til omkring 5-10 % af eleverne. Mens idrætslærerne ser det som en stor gruppe, oplever eleverne det ikke som noget problem. I udskolingen skyldes elevernes manglende lyst til idrætsfaget, ifølge idrætslærerne, fagets status samt manglende selvværd og selvtillid i forbindelse med omklædningssituationen. Udskolingseleverne derimod oplever hverken mobning eller blufærdighed i forbindelse med bad- og omklædningssituationer. På mellemtrinet bader læreren sammen med eleverne for både at gå foran som rollemodel, men også for at have muligheden for at ligge lejet, for hvordan der snakkes sammen under bruseren. Hverken ikke-idrætslærerne eller lederne oplever, at elevernes fremmøde til idrætsundervisningen udgør et problem på skolen.

Idrætslærerne udtrykker tilfredshed med forældre/hjem samarbejdet. De oplever dog samtidig, at både for mange elever fritages fra idrætsundervisningen, og at for mange elever glemmer deres idrætstøj. I indskolingen og mellemtrinet er glemt idrætstøj dog ikke en hindring for at deltage, idet idrætstøj og håndklæde stilles til rådighed af skolen. Kommunikationen med forældrene foregår udelukkende via intranettet, idet idrætslærerne ikke deltager i forældrehjem samtalerne. Problemer relateret til idrætsfaget bliver dog diskuteret på forældremøderne i det omfang, de fremgår af elevplanerne. Forældrene har adgang til årsplanerne for idræt på intranettet, men idrætslærerne er af den opfattelse, at det er relativt få, som læser dem. Idrætslærerne ser et styrket samarbejde med forældrene som den væsentligste faktor for udvikling af idrætsfagets faglighed. De mener, at en tydeliggørelse af faget, fagets indhold og fagets placering som et dannelsesfag, kan være med til at styrke forældresamarbejdet. En særlig udfordring ligger der, ifølge idrætslærerne, i at forklare de tosprogede forældre fagets formål og betydning.

Idrætslærerne oplever, at ledelsens prioritering af faget er godt, forstået på den måde, at der gives penge til mange af de idrætsmaterialer, som idrætslærerne ønsker, ligesom der er opbakning til deltagelse i forskellige idrætsarrangementer. Indkøb af dyre materialer, som

f.eks. airtracks, er der ifølge idrætslærerne dog ikke råd til. Ledelsens prioritering af faget kommer også til udtryk gennem skolens idrætsdag inden efterårsferien. Det traditionelle motionsløb var for mange af eleverne forbundet med hygge, chips og cola, og motionsdagen blev derfor lavet om til et stort fællesarrangement for alle eleverne i det lokale idrætscenter. Ikke-idrætslærerne oplever, at alle lærere er med på tanken og ideen omkring idrætsdagen, selvom planlægningen og gennemførelsen for nogle kan være hård og udfordrende. Lederne er af den opfattelse, at dette arrangement samt skolens øvrige idrætsdage kan være med til at øge fagets status blandt eleverne og dermed deres deltagelse i idrætsundervisningen.
Der har ikke været idrætslærere på efteruddannelse i år. Idrætslærerne udtrykker, at der er færre ressourcer hertil, end der har været, men at det gælder alle fag. Idrætslæreren oplever heller ikke det store behov for efteruddannelse, idet det er blevet prioriteret at ansætte nye lærere med idræt som linjefag. Lederne udtrykker, at efteruddannelse i idræt i fremtiden skal ses som en investering i skolens samlede sundhedspolitik på bevægelsesområdet. Samtidig udtrykker lederne, at uddannelse er en central komponent i forhold at udvikle idrætsfagets faglighed. Lederne mener generelt, at idrætsfaget er på vej til at blive prioriteret højere end andre fag. *Dette skal nok snarere tolkes som en investering i ledernes forsøg på gennem bevægelse at højne elevernes faglighed i andre fag end en investering i idrætsfagets selv.*

Idrætslærerne oplever en overvejende positiv indstilling til idrætsfaget fra ikke-idrætslærerne. Dette er også ledernes indtryk. Lederne mener, at skolens sundhedspolitik kan have bidraget hertil, idet sundhed, ifølge dem, er blevet noget selvfølgeligt og noget, der ikke sættes spørgsmålstegn ved på skolen.

25.4.4 VILKÅR
Skolen følger de vejledende timetal for idræt.

Lærerne er organiseret i selvstyrende klasseteams. Ledelsen har prioriteret ansættelse af lærere med idræt som linjefag, og idrætsundervisningen varetages derfor langt overvejende af linjefagsuddannede lærere.

Idrætsundervisningen foregår typisk med to klasser af gangen, hvilket udskolingseleverne ser som en fordel, idet det giver mulighed for at flere aktiviteter kan foregå samtidig.

Idrætstimerne vikardækkes, og da der er to linjefagsuddannede lærere til to klasser, er der næsten altid mindst en linjefagsuddannet lærer tilstede til undervisningen.

Skolens idrætsundervisning foregår i en hal tilknyttet det lokale idrætscenter og i to ældre gymnastiksale på skolen. Skolen er omgivet af gode grønne områder, men lederne fortæller, af udendørsfaciliteterne trænger til renovering og fornyelse. Som eksempel nævnes skolens løbebane, som er tilgroet af rødder. Skolen har desuden en beachvolleybane, som også bruges til andre boldspil i forbindelse med idrætsundervisningen. Idrætslærerne udtrykker generel tilfredshed med faciliteterne.

Skolen har ligesom i alle øvrige fag en faggruppe i idræt. De har dog endnu ikke haft det første møde i indeværende skoleår, men strukturen foreligger. Idrætslærernes oplevelse er, at det, der diskuteres på møderne i faggruppen, primært er af praktisk karakter. Som eksempel nævner de diskussioner omkring en fælles linje i forhold til hvilke regler, der skal gælde for bad efter idrætstimerne. En idrætslærer udtrykker, at han har mere brug for at snakke didaktik med den ene idrætslærer, han har holdet eller klassen sammen med, end han har med faggruppen. En anden idrætslærer udtrykker på den anden side, at hun oplever, at mange af

de teorier og modeller, hun har med sig fra seminariet er forsvundet i den praksis, hun er kommet ud i. *Faggruppen kan i den forbindelse være en platform for videnspredning og vidensudvikling.* Lederne oplever, at samarbejdet i faggruppen fungerer godt, og at faggruppen mødes hjemligt, men de ved dog ikke, hvad der diskuteres i faggruppen. Lederne er opmærksomme på, at en faggruppe opstår i et samspil mellem ledelse og idrætslærere, og de mener, at velfungerende faggrupper kræver, at ledelsen prioriterer det, og giver det sin bevågenhed.

Lederne oplever, at kommunen generelt har et stort fokus på fysisk aktivitet og bevægelse.

Skolen har i samarbejde med skolebestyrelsen lavet en sundhedspolitik for skolen. Sundhedspolitikken har foreløbig primært udmøntet sig på kostområdet, men ledelsen har planer om at indføre daglig motion for alle elever inden for de næste 2 år. Målet med sundhedspolitikken er at øge elevernes sundhed og herigennem skabe større læringsparathed hos eleverne. En styrkelse af idrætsfaget er altså ikke i sig selv målet, men derimod et middel til at opnå højere fagligt niveau i de øvrige fag. Lederne ser således idræt som den bedste investering i at få skabt højere kvalitet og bedre resultater på skolen generelt. På trods af sundhedspolitikken mener idrætslærerne, at der mangler en fælles paraply for, hvorfor skolen prioriterer sundhed. De mangler således en fælles forståelse af de sundhedstiltag, der er på skolen. Idrætslærerne oplever, at sundhedspolitikken har haft betydning for skolen som helhed, men ikke for idrætsfaget specifikt. Ikke-idrætslærerne nævner ligesom lederne kostområdet som det område, som sundhedspolitikken har haft størst indflydelse på. Ikke-idrætslærerne nævner bl.a., at det er blevet nemmere at diskutere elevernes madpakker med forældrene, når holdningen til madpakker på skolen er klar.

Skolens samarbejde med kommunens øvrige skoler begrænser sig til planlægning af fælles idrætsdage

25.5 SKOLE 5

25.5.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Fyn, stor kommune, stor by, stor skole, profilskole
Idrætsfaciliteter: Hal, gymnastiksal, styrketræningslokale, kunstgræsbane, store naturområder i nærområdet
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-10.klasse, to til fire spor
Fagteam for idræt på skolen: Nej
Svømmeundervisning: Ja

25.5.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

idrætslærerne i udskolingen mener, at idrætstimerne skal præsentere eleverne skal for et bredere idrætsbegreb, end det de møder i foreningsidrætten, samt at de får kendskab til deres egen krop. Idrætslæreren i indskolingen fremhæver de sociale færdigheder som idrætsfagets vigtigste mål, mens
idrætslærerne på mellemtrinet mener idrætsfagets vigtigste mål er, at eleverne får rørt sig. Andre mål træder lidt i baggrunden, fordi idrætsundervisningen på mellemtrinet foregår med meget store hold og idrætslærerne oplever, at det derfor er en udfordring f.eks. at arbejde med mere tekniske mål. Lederne formulerer fagets vigtigste mål som livet. De uddyber ved, at idræt skal give eleverne en tilgang til livet, de kan bruge fremadrettet. Det handler, ifølge lederne, for nogle elever om at blive foreningsaktive og for andre om sundhedsaspektet og om at foretage nogle fornuftige valg i forhold til deres liv og deres familie senere i livet. Lederne

mener også, at et meget centralt mål for idrætsfaget i den sammenhæng bliver glæde. Ikke-idrætslærerne har et bredt perspektiv på, hvad eleverne skal lære i idræt. De mener, at idrætsfaget er et sted, hvor de mindre boglige elever kan få nogle succesoplevelser, og at idrætsfaget generelt kan bibringe eleverne noget ikke kun fysisk og socialt men også psykisk. Udskolingseleverne mener, at idrætsfaget har til formål at give dem motion og at introducere dem for forskellige idrætsgrene.

Idrætslærerne planlægger deres undervisning ud fra Fælles Mål. Fælles Mål bruges dog udelukkende som en ramme for, hvilke aktiviteter eleverne skal igennem og ikke for, hvad eleverne skal lære og hvordan. *Det kunne tyde på, at idrætslærerne har et billede af, at der I Fælles Mål er en liste af forskellige idrætsgrene, som de er forpligtet på at nå, hvilket ikke er tilfældet.* Fokus er ifølge idrætslærerne på det aktivitetsmæssige, og de mener ikke, de i den daglige undervisning kan nå at lave koblingen mellem aktivitet og undervisningsmål. Undervisningsmålene fremgår af årsplanen men fylder ikke meget i idrætslærernes bevidsthed og slet ikke i elevernes. Eleverne er med andre ord, ifølge idrætslærerne, ikke klar over, hvad de skal lære i de enkelte undervisningsforløb. Idrætslærerne oplever, at det er svært at skabe denne bevidsthed og refleksion hos eleverne, fordi faget, ifølge idrætslærerne, ikke har status hos eleverne og ikke regnes for andet end sjov. Udskolingseleverne udtrykker gennem interviewet også selv, at de ikke forstår formålet med mange af de ting, de laver i idrætsundervisningen. *Indtrykket efter interviewet er, at idrætsfagets status ikke kun er lav hos eleverne men også mere eller mindre hos nogle af idrætslærerne selv*. Idrætslærerne mener, at Fælles Mål er med til at sikre bredden og variationen i idrætsundervisningen, så det ikke kun er idrætslærernes egeninteresser, der styrer valget og prioriteringen af aktiviteter. Det er ledernes opfattelse, at idrætslærerne underviser efter Fælles Mål. Dog udtrykker lederne, at det aldersrelaterede træningskoncept er mere styrende end Fælles Mål i idrætsundervisningen for skolens eliteidrætsklasser. De mener alsidighedsbegrebet fylder mindre i eliteidrætsklasserne idrætsundervisning, og at fokus er mere specifikt. Idrætsundervisningen er ifølge lederne således mere rettet mod elevernes motorik, koordination og fysik, som grundlag for deres præstationsevne i deres fritidsidræt. Dette bekræftes af en af udskolingseleverne, som går i en af eliteidrætsklasserne. Han fortæller at de hele dette år har styrketrænet i idrætstimerne. Lederne ser ikke noget problem i, at fokus for idrætstimerne er et andet i eliteidrætsklasserne, end hvad der står beskrevet i Fælles Mål.

Lederne har valgt at slå fire klassers idrætsundervisning sammen på 5. og 6.årgang, for at frigive lærerressourcer til at give eleverne på disse årgange en ekstra ugentlig idrætstime. Idrætslærerne oplever, at de ekstra idrætstimer motiverer eleverne, og at den størrelse faget nu har fået, gør at eleverne er mindre fraværende. De oplever også, at elevernes kondition og koordination forbedres. Fagligt oplever idrætslærerne derimod, at det med en så stor elevgruppe er svært at arbejde med Fælles Mål, elevmålsætninger og evaluering. Succeskriteriet for idrætsundervisningen på disse årgange bliver derfor blot, at eleverne får sig rørt og er glade.

Vi har modtaget årsplaner for idræt for 2.årgang og 7.årgang. *Årsplanen for 2.årgang indeholder aktiviteter og overvejelser omkring metode. Årsplanen er mangelfuld hvad angår undervisningsmål og evaluering. Årsplanen for 7.årgang er en kalender, hvoraf det fremgår hvilke aktiviteter, der finder sted i de enkelte uger. Af årsplanen fremgår hverken undervisningssmål, metode eller evaluering.* Årsplanerne ligges på elevintra og sendes til elevernes forældre. Idrætslærerne mener dog ikke, at der er mange hverken forældre eller elever, der læser den, hvilket bekræftes af eleverne selv.

Idrætslærerne har ikke arbejdet med den røde tråd, og der er således ikke noget, der sikrer en progression fra 0.-9-klasse. Skolen er afdelingsopdelt, og lederne mener derfor, at det især er progressionen fra indskoling til mellemtrin og fra mellemtrin til udskoling, der bør styrkes. Idrætslærerne udtrykker, at det er individuelt fra lærer til lærer, hvilke aktiviteter, der vælges, *hvilket blot understreger behovet for at arbejde med en rød tråd op gennem skoleforløbet*. En idrætslærer har arbejdet med den røde tråd på hendes tidligere skole, og mener et sådan redskab er relevant i forhold til at skabe en sammenhæng i elevernes idrætsundervisning. En anden idrætslærer har arbejdet med den røde tråd i matematikundervisningen og kan sagtens få øje på overførbarheden til idrætsfaget.

Undervisningen er langt overvejende praktisk, og idrætslærerne i udskolingen inddrager ikke teori. Idrætsundervisningen på mellemtrinet kobles af nogle idrætslærere til natur og teknik, når det er idrætsunderviseren selv, der har faget. Den faglige undervisning foregår da i natur og teknik, mens teorien kobles til praksis i idrætstimerne i forhold til f.eks. at mærke puls og træthed. Idrætslærerne i udskolingen synes koblingen lyder spændende men har ikke tænkt i de baner og mener i øvrigt, at fagets status er for lav til at tænke teori ind i undervisningen. De oplever desuden, at trenden i samfundet er at børn skal bevæge sig, og at teoribaseret undervisning passer dårligt ind i denne optik. Lederne oplever, at teori er en gråzone i undervisningen i forhold til, at det er den praktiske undervisning, der vægtes, men mener i øvrigt også, at glæden ved idrætsfaget bliver trukket ud ved at lægge mere teori ind i faget. De almindelige udskolingselever udviser ingen interesse for at få knyttet mere teori til idrætsundervisningen, mens eliteidrætseleverne ikke er afvisende overfor f.eks. at få knyttet mere fysiologi til den praktiske idrætsundervisning.

Både lederne og ikke-idrætslærerne oplever, at det tværfaglige samarbejde med andre fag er mest udbredt i eliteidrætsklasserne. Barrieren for et mere udbredt tværfagligt samarbejde i de almindelige klasser er, ifølge lederne, manglende tid. De udtrykker desuden, at de nødigt vil ligge flere krav på lærerne, end de allerede gør, idet lederne allerede har mange andre kampe, der skal vindes. Også ikke-idrætslærerne udtrykker, at der er nok af andre projekter at se til, men er ikke afvisende overfor at samarbejde med idrætsfaget. Tværfagligt samarbejde besværliggøres, ifølge idrætslærerne, af, at mange fag er blevet prøvefag og derfor har for få timer til at indgå i et samarbejde med andre fag. De mener dog også, der er tale om en prioritering og kan sagtens se mulighederne i forbindelse med forskellige projekter. Tværfagligt samarbejde kan, ifølge lederne, styrkes ved også at lade idrætslærerne have andre større fag.

Idrætslærerne på mellemtrinet har i forbindelse med et kommunalt evalueringsprojekt arbejdet med individuelle målsætninger og evaluering i idrætsundervisningen. Lederne fortæller, at de i forbindelse med deres fokus på sundhed bevidst valgte også at lade udvalgte lærere fra idrætsundervisningen indgå i dette projekt. Idrætslærerne oplevede, at mange af eleverne blev motiverede af at have en individuel samtale omkring, hvad de skulle kunne og efterfølgende omkring, hvor langt de var nået. De fortæller, at målsætningsarbejdet især løftede pigerne, mens drengene snarere opfattede det som en konkurrence. Det er ledernes oplevelse, at projektet i høj grad styrkede idrætslærernes bevidsthed om betydningen af at sætte mål og evaluere. På trods af de positive tilbagemeldinger fra såvel lederne som idrætslærerne arbejdes der fortsat meget sjældent med målsætning i idrætstimerne. Idrætslærerne mener, at især tiden er den begrænsende faktor for en mere udbredt målsætningspraksis. De mener dog også, det er en udfordring, at de kun har eleverne til idræt, og at de derfor ikke kender og har relationer til eleverne i andre sammenhænge.

Idrætslærerne på mellemtrinet har arbejdet efter en gang om året at lave skriftlig evaluering med eleverne i form af f.eks. et skema, hvor eleverne selv skal vurdere de færdigheder, de har opnået. I udskolingen evalueres undervisningen sjældent. Evalueringen sker da mundtligt som afslutning på timen. Idrætslærerne nævner dog også den evaluering, der ligger indbygget i nogle af de fysiske tests, de gennemfører som f.eks. yoyotesten og 5km løbetest. Idrætslærerne mener, at evaluering kan være med til at skærpe elevernes fokus på undervisningens formål, men udtrykker samtidig, at der er andre mere basale problemer at slås med ift. f.eks. glemt idrætstøj og elever, der sms'er og er på facebook frem for at deltage aktivt i idrætstimerne. Idrætslærerne oplever desuden den begrænsede tid som en barriere mod mere systematisk målsætnings- og evalueringsarbejde, og de mener derfor ikke, at evaluering bør fylde mere end 5-10min. De oplever til gengæld også, at 5-10min er nok til at evaluering har en effekt på elevernes bevidsthed.

Idrætslærerne oplever ikke, at indførelsen af udtalelser i idræt har haft nogen effekt på undervisningen eller fagets status hos eleverne. Eleverne udtrykker, at de er ligeglade med udtalelsen, blandt andet fordi de mener, at der næsten står det samme i alle udtalelserne. Idrætslærerne oplever, at eleverne har svært ved at forholde sig til den måde, udtalelsen i øjeblikket laves ud fra en standardskabelon, der tager udgangspunkt i de tre CKF'er. Det eneste eleverne således forholder sig til er, om de er aktive eller ikke aktive. Både idrætslærerne og lederne mener, at udtalelsesformen i højere grad bør individualiseres. Idrætslærerne mener, at prøver i idræt muligvis vil kunne give en større effekt, idet en prøve vil forpligte eleverne på at tage faget alvorligt. Også lederne er åbne over for at gøre idræt til et prøvefag. De mener da, at prøveformen skulle ligne projektarbejdsformen for at styrke fællesskabet og samarbejdet blandt eleverne.

Idrætslærerne på både mellemtrinet og i udskolingen oplever, at elevernes forventninger til idrætsundervisningen er knyttet til de oplevelser, de har fra deres fritidsidræt. Idrætslærerne oplever for det første, at eleverne har modstand mod aktiviteter, der ligger udenfor de idrætsgrene, de dyrker i deres fritid og for det andet, at eleverne forventer, at aktiviteterne foregår på samme præmisser som i deres fritidsidræt f.eks. i forhold til de regler, der spilles efter i fodbold. Udskolingseleverne udtrykker også selv, at de ikke bryder sig om, at der ikke bliver spillet efter de "rigtige regler" i idrætstimerne dvs. de regler, som de kender fra foreningsidrætten.

Idrætslærerne i udskolingen bruger kønsopdeling som en måde at differentiere undervisningen. Det er deres indtryk, at eleverne er glade for denne opdeling. Også mellemtrinet gør brug af kønsopdeling, men deler også ofte eleverne efter færdigheder. Eleverne får da selv lov at vælge på hvilket niveau, de hører hjemme og i hvilken gruppe, de dermed mener, de fungerer bedst. Det er idrætslærernes indtryk, at eleverne er gode til at anerkende sit eget og hinandens niveau. Udskolingseleverne oplever, at det, at der skal tages hensyn til de idrætsusikre elever, sommetider kan virke demotiverende for de idrætssikre elever f.eks. i forhold til at lempe på de regler, de kender fra foreningsidrætten og i forhold til sværhedsgraden af de boldøvelser, de præsenteres for.

Idrætslærerne oplever, at bevægelse bredt betragtet har fået større fokus på skolen. Fokus har ifølge idrætslærerne især været på at integrere fysisk aktivitet i andre fag og på nødvendigheden af aktive pauser.
Ikke-idrætslærerne oplever, at bevægelse i høj grad forsøges integreret i andre fag. Dette er senest blevet styrket af et efteruddannelsesforløb i Coooperativ learning.

Idrætslærerne oplever, at idrætsundervisningen har fået et mere bredt perspektiv i forhold til mindre idrætsspecifikke discipliner. De oplever desuden, at der er kommet større fokus på bevægelse og sundhed generelt, og at også fitnessbølgen har påvirket idrætsfaget. I udskolingen indledes idrætsundervisningen f.eks. altid med grundtræning rettet mod elevernes styrke og kondition. Også lederne mener, at sundhed bredt betragtet har fået større fokus på skolen. De udtrykker, at eleverne har fået mere idræt, men det er ikke ledernes opfattelse, at idrætstimernes indhold har ændret sig ret meget.

En idrætslærer udtrykker ønske om, at Team Danmarks aldersrelaterede træningskoncept får en mere central placering i idrætsundervisningen i folkeskolen. Idrætslæreren mener, at det aldersrelaterede træning kan fungere som et redskab til at nå Fælles Mål eller endog erstatte Fælles Mål. Dette begrundes med, at det aldersrelaterede træningskoncept opstiller sammenhænge mellem alder og bevægelsesmønster og giver retningslinjer for, hvornår børn bør træne hvad.

25.5.3 PLACERING OG STATUS

Idrætslærerne oplever, at idrætsfaget har høj status hos eleverne i indskolingen og på mellemtrinet, men meget lav status hos udskolingseleverne, hvor idrætslærerne oplever, at eleverne ser faget som et frikvartersfag. Denne lave status hos eleverne er medvirkende til, at idrætslærerne i udskolingen mangler ambitioner for faget. De mener f.eks., at den lave status er en kraftig barriere mod at arbejde med de mål, der fremgår af Fælles Mål og sammen med eleverne at arbejde med målsætning og evaluering. Idrætslærerne mener, at fagets status kan hæves ved at øge timetallet og at inddrage mere teoribaseret undervisning. Idrætslæreren i udskolingen har forsøgt sammen med udskolingseleverne at lave en vision for idrætsfaget for at skabe større engagement hos eleverne. Eleverne diskuterede i grupper, hvad de ville med idræt, og hvad målet for idræt skulle være, hvorefter klassen i plenum blev enige om en fælles vision, der skulle gælde for skoleåret. Visionen blev bl.a. at alle skulle være omklædt, alle skulle være engagerede og med i undervisningen og alle skulle svede. Visionen er flere gange siden blev taget op, idet udskolingslærerne oplever et stort fravær blandt eleverne. Ca. 1/3 af eleverne er således fraværende til en typisk idrætstime. Idrætslærerne oplever, at det især er pigerne, der er svære at motivere om end fraværsproblemet er knyttet til begge køn. Idrætslærerne udtrykker, at pigerne er sårbare omkring at skulle bevæge sig og svede. Lederne fortæller, at skolen har indrettet et styrketræningsrum, hvor blandt andet nogle af de piger, som oftest fritages for idrætsundervisningen med undskyldninger om menstruation og hovedpine, kan træne, mens de andre har idrætsundervisning. Denne ordning nævnes dog ikke af idrætslærerne. På mellemtrinet er der typisk ca. 1/5 af eleverne, der af en eller anden grund ikke deltager i undervisningen. Fraværet er blevet minimeret ved, at elever, der ikke har tøj med, bliver sendt ud og gå 5 kilometer og som dokumentation skal tage et billede på deres mobiltelefon ved vendepunktet. Idrætslæreren udtrykker, at dette også er et forsøg på at ´overrule' de forældre, der fritager deres børn med en, for idrætslæreren, uacceptabel grund. Idrætslærerne mener ikke, at de høje fraværstal er udtryk for en uheldig årgang men derimod, at antallet af fraværende elever til idrætstimerne er et generelt og endog stigende problem. Lederne oplever derimod, at elevernes holdning og fremmøde til idrætsfaget er fornuftig. *Dette kan muligvis forklares af at lederne i denne sammenhæng primært har øje for eliteidrætsklasserne og ikke de normale klasser.* Der fornemmes under interviewet, at der florerer en generelt negativ stemning omkring idrætsfaget blandt udskolingseleverne i de normale klasser. De mener ikke, de lærer noget og ej heller, at faget er vigtigt. Eleverne har svært ved at sætte ord på, hvor denne negative stemning stammer fra. Nogle elever tilskriver det lærerne, som de blandt andet mener, er for diktatoriske. Eleverne udtrykker, at de føler sig udstillet, især når mange elever ikke har idrætstøj med og sidder og kigger på. De efterlyser

desuden mere konstruktiv kritik frem for blot en straf, og at idrætslærerne selv deltager mere aktivt i aktiviteterne. Endelig har udskolingseleverne en oplevelse af, at idrætstimerne blot er noget, der skal overstås for idrætslærerne. Eleverne mener også, at de selv er med til at påvirke idrætsundervisningen, forstået på den måde, at de finder idrætsundervisningen sjovere, når alle deltager, end når halvdelen kigger på og ikke gider være med. De udtrykker selv, at de flestes holdning til idrætsfaget er ,"at det gider vi ikke". De mener, at den negative holdning begyndte at opstå på mellemtrinet, fordi idrætsundervisningen, ifølge eleverne, på dette tidspunkt ikke var alsidig nok og ikke tilstrækkelig planlagt. De udtrykker således også, at idrætsundervisningen er blevet bedre i udskolingen, end hvad de oplevede på mellemtrinet. Alligevel mener eleverne, at det er for sent at forsøge at ændre deres holdning til idrætsfaget på nuværende tidspunkt. De udtrykker, at glæden ved idræt skal stimuleres i de små klasser og derefter fastholdes på mellemtrinet og i udskolingen.

Idrætslærerne i udskolingen oplever, at idrætsfaget har lav status hos forældrene, og at forældrene, ligesom eleverne, opfatter faget som et frikvartersfag. Idrætslærerne kan således give eksempler på elever, som ikke klæder om et helt skoleår uden at forældrene griber ind. De har f.eks. elever, der fritages fra skoleidrætten men godt kan deltage i deres fritidsidræt. Problemer med fravær forsøges imødegået med mails til forældrene. Idrætslærerne mener ikke, at idræt er et emne på skolehjemsamtaler, og at der skal stor ihærdighed til for at få elevernes faglærere til at bringe emnet op. Idrætslærerne oplever ligeledes problemer i forhold til at få klasselærerne i udskolingen til at udlevere de nødvendige kontaktbøger. Idrætslærerne mener kontaktbøgerne er nødvendige, idet eleverne ellers selv blot underskriver deres fraværssedler. Ikke-idrætslærerne udtrykker, at de finder idrætsfaget vigtigt, men ligger samtidig vægt på, at idrætsfaget ikke er vigtigere end andre fag, og at derfor heller ikke skal have lov at indtage en særstatus. Ikke-idrætslærerne udtrykker desuden, at idrætsfagets berettigelse hviler på, hvorvidt faget har status som et læringsfag og ikke kun et aktivitetsfag.

Idrætslærerne har en blandet opfattelse af ledelsens prioritering af faget. Idrætslærerne oplever, at idrætsfaget har høj status på papiret ud af til, men at prioriteringen ikke slår igennem ind ad til og i praksis. Som eksempel nævnes, at der ikke længere gives timer til deltagelse i idrætsnetværket for skoler i kommunen, selvom idrætslærerne finder netværket meget relevant i forhold til både didaktiske og pædagogiske diskussioner og som inspiration til undervisning i nye idrætter. Idrætslærerne oplever ej heller, at der gives efteruddannelseskurser i idræt. Lederne er enige i, at efteruddannelse af idrætslærerne ikke er prioriteret højt nok, men mener også, at efteruddannelse er mindre påkrævet, idet idrætslærerne besidder mange ressourcer fra deres virke i foreningslivet. Det er ledernes indtryk, at de ikke modtager ret mange tilbud om efteruddannelse til deres idrætslærere. Lederne har valgt at prioritere mere overordnede efteruddannelsestilbud som f.eks. coaching og klasserumsledelse. Idrætslærerne oplever, at initiativerne og kravene kommer oven fra og ned. De føler sig som idrætslærere ikke taget med på råd og ikke taget med i de beslutninger, der tages. F.eks. oplevede idrætslærerne det som en ledelsesbeslutning at slå idrætsundervisningen for to 5.klasser og to 6.klasser sammen for at frigøre ressourcer til at give de to årgange en ekstra idrætstime. Initiativet kører på andet år uden at idrætslærerne oplever, at de er blevet inddraget i en evaluering af forsøgsordningen. Lederne derimod oplever, at lærerne nu har taget initiativet til sig. Endelig oplever nogle af idrætslærerne, at det kun er eliteidrætsklasserne idrætsundervisning, der prioriteres f.eks. i forhold til indkøb af materialer. *Der fornemmes i det hele taget en "vi-dem" stemning blandt idrætslærerne i eliteklasserne og idrætslærerne i de normale klasser*. *Denne "vi-dem" stemning opleves også til dels hos udskolingseleverne*, der blandt andet mener, at udskolingseleverne isoleres fra de

øvrige elever i forbindelse med placering af klasselokalerne. Nogle af udskolingseleverne oplever, at eliteidrætsklasserne har højere prioritet end de almindelige klasser, mens andre slet ikke ligger mærke til, at eliteidrætseleverne er på skolen.

Idræt er synligt på skolen i Sundhedsugen. I indskoling og mellemtrin afvikles Sundhedsugen hele ugen op til efterårsferien, mens den i udskolingen kun afvikles de sidste 2 dage op til efterårsferien. For 0.- 6.klasse inviteres forældrene sammen med eleverne til motionsløb torsdag aften. Lederne udtrykker, at opbakningen fra forældrene til denne dag er fantastisk. Dagen inden sommerferien afholder skolen trimiade. 9.klasses eleverne har denne dag planlagt en aktivitetsdag med forskellige konkurrencer for de øvrige elever på skolen. Skolen deltaget desuden i flere sundhedsprojekter herunder blandt andet sundskolenetværket, hvor eleverne gennemgår forskellige fysiske test en gang om året. Hverken Sundhedsugen, trimiaden eller sundhedsprojekterne er dog specifikt knyttet an til idrætsfaget men har mere fokus på bevægelse og sundhed generelt. Lederne har tidligere tilbudt 4.-7.årgang frivillig, ekstra idræt fra kl.7-8 en gang om ugen, men oplevede at tilslutningen hertil var alt for lav. Udskolingseleverne oplever ikke, at skolens sundhedsprofil har haft nogen betydning for deres idrætsundervisning.

25.5.4 VILKÅR

Skolen er en af Team Danmarks eliteidrætsskoler. Ordningen gælder 8.-10.klasse. Eliteidrætsklasserne har idræt tre gange ugentligt– to gange idræt i deres egen idrætsgren og én gang idrætsundervisning, som varetages af skolen. Lederne valgte i forbindelse med den nye profil at ansætte nogle lærere, som i forvejen var bekendt med det aldersrelaterede træningskoncept og fungerede som trænere i klubberne. Skolens øvrige idrætslærere har derfor ikke været igennem et kursusforløb i det aldersrelaterede træningskoncept eller andre efteruddannelsesforløb inden for idrætsfaget. Det er ledernes oplevelse, at konceptet omkring eliteidrætsklasserne i starten mødte stor modstand fra flere ikke-idrætslærere, men at alle lærere efterhånden har taget konceptet til sig. Ikke-idrætslærerne udtrykker i overensstemmelse hermed, at grænser er blevet rykket, og at konceptet nu efterhånden har fundet et naturligt lejde. Skolen har ansøgt kommunen om også at blive Team Danmarks idrætsskole på 0.-7.årgang,

Skolen har i samarbejde med SFO'en givet eleverne i 0.-3.klasse en ekstra lektion, som hedder bevægelse. Faget arbejdet ikke efter Fælles Mål for idræt, men indeholder, ifølge lederne, al form for bevægelse, der kan foregå udenfor. Også på 5. og 6.årgang har eleverne en ekstra idrætslektion, som er finansieret ved at slå de to årganges idrætsundervisning sammen. Ideen kom på et tidspunkt, hvor der var få elever på disse årgange. Tiltaget kører nu på andet år, også selvom elevtallet nu er blevet større. De almindelige klasser på 7.-9.årgang har ikke ekstra idrætstimer, og skolen udbyder ikke idræt som valgfag.

Lærerne er organiseret i klasseteams, og det er så vidt muligt linjefagsuddannede lærere, der dækker idrætsundervisningen i mellemtrin og udskoling. I indskolingen mener idrætslærerne ikke, der er mange linjefagsuddannede idrætslærere, mens lederne udtrykker, at alle idrætslærere en linjefagsuddannede. Idrætslærerne mener, at linjefagsuddannede lærere og evt. efteruddannelse er den vigtigste forudsætning for, at idrætsfaget udvikler den faglighed, der står beskrevet i Fælles Mål. Lederne er enige heri samtidig med, at de mener, at ledelsen spiller en vigtig rolle i forhold til at tale faget op eller lade det ubemærket hen.

Idrætstimerne vikardækkes, og ikke-idrætslærerne oplever ikke, at det er noget problem at vikariere i idræt, hvis blot de kender klassen fra andre fag. At vikardække en idrætstime for

klasser, de ikke kender, er en udfordring pga. de andre omgivelser, som idrætsfaget foregår i. Pigerne i udskolingen oplever, at de ofte har en vikar i idræt. De fortæller, at idrætstimerne derfor indtil nu har afveget meget fra den plan, de oprindelig så for idrætsfaget, og at der sjældent bliver tale om forløb men oftere enkeltstående aktiviteter.

Skolen har en hal, som skolen har råderet over i dagtimerne. Mens lederne mener, at dette løfter idrætsundervisningen enormt, oplever idrætslærerne problemer med dobbeltbooking af hallen, så flere klasser er booket til hallen samtidig. Skolen har desuden et styrketræningslokale, en kunstgræsbane og store naturområder i nærområdet. Idrætslærerne udtrykker generel tilfredshed med de tilgængelige faciliteter og materialer. Dog mener de ikke, de har atletikfaciliteter til opfyldelse af Fælles Mål. Indskoling og mellemtrin bruger alternative materialer i forbindelse med f.eks. højdespring og længdespring, mens der ikke undervises i atletik i udskolingen.

Skolen har ikke en faggruppe. Idrætslærerne mener, at dette skyldes manglende tid og prioritering. Lederne er opmærksomme på, at det interne samarbejde og den røde tråd mellem indskoling, mellemtrin og udskoling kan styrkes. De mener, det er dem som ledere, der bør sparke en sådan faggruppe i gang.

Lederne fortæller, at skolen har en sundhedspolitik og et slogan, der ligger som en paraply for skolens sundhedsfokus. Dette slogan nævnes i interviewene også af ikke-idrætslærerne men ikke af idrætslærerne. Lederne fortæller, at kommunen har været medvirkende årsag til skolens sundhedspolitik og skolens generelle fokus på sundhed. Sundhed er bl.a. skrevet ind som fokuspunkt i skolelederens kontrakt.

Skolen samarbejder med kommunens øvrige skoler omkring skolestævner. Idrætslærerne mener dog, at samarbejdet med de øvrige skoler svækkes af, at der ikke længere gives timer til deltagelse i idrætsnetværket for skoler i kommunen. Især indskolingen samarbejder med de lokale idrætsforeninger, mens dette er mindre udbredt i mellemtrinet og slet ikke benyttes i udskolingen. Det er lederne opfattelse, at skolen har et stærkt samarbejde med foreningslivet, og at dette samarbejde i høj grad er medvirkende til, at mange af skolens elever også dyrker idræt i foreningslivet. Lederne forklarer, at elevernes fritidsliv er en del af elevplanerne, og at emnet sammen med klasselæreren diskuteres med forældrene. Lederne fortæller, at der er mange foreninger og dermed mange muligheder for foreningsidræt i området, og at idrætsforeningerne ud over at fungere som gæstelærere i idrætsundervisningen også kommer og præsenterer eleverne for forskellige idrætter på udvalgte eftermiddage i samarbejde med SFO'en. Lederne mener, at også samarbejdet med SFO'en er stærkt. De samarbejder udover foreningseftermiddagene også om en ekstra bevægelseslektion for 0.-3.klasse.

25.6 SKOLE 6

25.6.1 FAKTUELLE OPLYSNINGER

Udvælgelseskriterier: Nordjylland, stor kommune, lille by, lille skole
Idrætsfaciliteter: Idrætshal, sportsplads med boldbaner, skoleatletikforhold, naturområder
Antal klassetrin og spor: Børnehaveklasse-9.klasse, 1-2 spor
Fagteam for idræt på skolen: Ja
Svømmeundervisning: Nej

25.6.2 DET FAGLIGE OG PÆDAGOGISKE ARBEJDE

En af idrætslærerne har brugt EVA rapporten 2004 på lærerseminaret men kan dog ikke huske indholdet i detaljer. En anden idrætslærer mener også at have hørt om rapporten men kender ikke konklusionerne, mens den sidste idrætslærer slet ikke har hørt om rapporten. Heller ikke lederen kender til rapporten.

Idrætslærerne mener, idrætsfagets vigtigste mål er, at eleverne får bevæget sig og oplever glæden ved det. Desuden mener idrætslærerne, at idrætsfaget skal præsentere eleverne for forskellige former for idræt og socialt bidrage til sammenholdet og til at skabe en balance mellem de fagligt dygtige elever og de kropsligt dygtige elever. Ikke-idrætslærerne mener, at idræt er et vigtigt fag, fordi det giver eleverne mulighed for at komme ud og prøve, hvad deres kroppe kan. De mener ikke kun det fysiske aspekt men også det sociale og psykiske aspekt fremmes, hvilket de tydeligt mærker, når eleverne har været fysisk aktive. Udskolingseleverne mener, at de har idræt fordi de skal prøve nogle forskellige idrætsgrene for at finde ud af, om det er noget, de kan lide. De oplever, at flere er startet til en idrætsgren, som de har prøvet i skolen og fundet sjov. Udskolingseleverne mener også, at idrætsfaget skal give dem noget motion, især dem som ikke laver noget i deres fritid. De udtrykker, at de primært har idræt, fordi de skal lave noget, og ikke så meget fordi de skal lærer noget. En enkelt elev mener dog også, man skal lære noget uden dog at kunne sætte ord på hvad. Idrætsfagets mål er, ifølge lederen, kompleks. Lederen mener, at idrætsfaget skal give eleverne en umiddelbar glæde ved at mestre kroppen og også på længere sigt en lyst til at blive ved med at passe på den. Lederen mener, at det er muligt at give alle eleverne den glæde, men at det skal ske i et samarbejde med hjemmet. Lederen mener endvidere, at tænkningen om idrætsfaget er i opbrud, så faget er i bevægelse fra en position som et rekreativt fag tættere på en position som et dannelsesfag.

Idrætslærerne mener, Fælles Mål har indflydelse på deres idrætsundervisning. Idrætslærerne udtrykker, at undervisningen planlægges efter Fælles Mål, og at Fælles Mål sikrer, at de kommer rundt om det, der står beskrevet. Idrætslærerne fortæller, at de mere konkret anvender Fælles Mål som baggrund for de årsplaner i idræt, som der udarbejdes. Fælles Mål fremgår dog, ifølge idrætslærerne, ikke eksplicit af deres årsplaner. Idrætslærerne udtrykker, at Fælles Mål kun engang imellem bliver trukket frem og kigget på, da den efter et par års undervisning, ligger på rygraden, og de tænker ikke på prioriteringen af de tre CKF'er i deres planlægning. Idrætslærerne har derfor også svært ved at forholde sig til, hvorvidt målene inden for alle tre CKF'er nås. De udtrykker, at f.eks. 'Idrættens værdier' er noget som ligger på rygraden, at det ikke er noget de skænker en tanke så tit, men at det alligevel er tænkt ind i det, de laver. Idrætslærerne føler sig ikke lige så forpligtet på Fælles Mål i idræt, som de gør på Fælles Mål i f.eks. matematik. De mener, det hænger sammen med, at idræt er et praktisk musisk fag. Idrætslærerne mener endvidere ikke, at idrætsfaget bør blive faglig tungt, idet de ser faget som et sted, hvor også de ikke-boglige elever kan udfolde sig. De udtrykker, at det er vigtigere, at eleverne får bevæget sig, dyrker noget motion og kommer til at svede, end at Fælles Mål følges til punkt og prikke. Idrætslærerne mener ikke, at dette fjerner fokus fra læringen, men at læringen blot får en anden karakter end i andre fag. De karakteriserer læringen som dannelse og mener herunder, at idrætsfaget lærer eleverne at begå sig i samfundet. Lederen ved ikke om idrætslærerne arbejder efter Fælles Mål, men har dog tiltro til og en klar forventning om, at de gør det.

Vi har modtaget årsplaner for 2/3.årgang, 4/5.årgang og 8./9.årgang. *Årsplanerne indeholder alle i mere eller mindre detaljeret form oplysninger om aktiviteter og undervisningsmål. I årsplanen for 8./9.årgang er undervisningsmålene taget direkte fra Fælles Mål, og det fremgår*

tydeligt, hvilke undervisningsmål, de enkelte undervisningsforløb, tilgodeser. Dette er ikke tilfældet for årsplanerne for 2./3. årgang og 4./5.årgang, der redegør for fagets mål på et overordnet plan. Årsplanerne for 2./3.årgang indeholder overvejelser omkring metode, mens dette ikke er tilfældet for årsplanerne for de øvrige årgange. Ingen af årsplanerne indeholder overvejelser omkring evalueringsformer. Eleverne mener ikke de har set årsplanen for idræt men udtrykker, at de godt kan lide, at det er lidt en overraskelse, hvad de skal lave fra gang til gang.

Idrætslærerne mener, at en ordentlig idrætsundervisning kræver mere tid. I det ligger blandt andet muligheden for at komme rundt om det mere teoretiske aspekt af idrætskulturen og kroppen. Med den tid, der i dag er til rådighed, mener idrætslærerne, at det er svært at nå ud over det aktivitetsmæssige og det sociale fokus. De mener desuden, at det er svært at nå ned i detaljen med de enkelte idrætsgrene, og at det også besværliggør arbejdet med at få de elever, der ikke i forvejen går til noget i deres fritid lokket ud i idrætsforeningerne. Idrætslærerne oplever, at den manglende tid til at gå i dybden ikke kun går ud over de idrætsusikre elever men også de idrætssikre, som ikke får mulighed for at fokusere på detaljerne, som for nogen netop er det sjove ved at dyrke idræt. Lederen mener, at det er en udfordring at nå trinmålene i Fælles Mål i den rene idrætsundervisning, men mener dog at inddragelsen af fysisk aktivitet i andre fag og skolens temadage kan være med til at bibringe den tid, som idrætsfaget mangler.

Idrætslærerne lavede for 10 år siden en rød tråd, der sikrede progressionen fra 0.-9.klasse. Den idrætslærer, der var med til at lave den røde tråd, mener det var et rigtig godt redskab. Der har dog siden været en stor udskiftning af idrætslærerne, og den røde tråd følges således ikke længere. Den røde tråd blev i sin tid lavet i idrætsfaggruppen som siden dog forsvandt og blev erstattet af klasseteams og afdelingsteams. Der har dog været ønske om at komme tilbage til faggruppestrukturen, og der er derfor netop blev nedsat en række faggrupper og faggruppeformænd. Lederen ønsker med faggrupperne blandt andet at flytte opmærksomheden tættere på kerneydelsen, som er undervisning.

Idrætslærerne inddrager ikke meget teori i deres undervisning. I udskolingen undervises i begrænset omfang i praktisk anatomi i forhold til at sætte navne på de muskler, de strækker ud. Også lederen erkender, at teori fylder meget lidt i idrætsundervisningen. Han oplever, at det især er den idrætshistoriske og idrætskulturelle teori, der er svær at inddrage med det timetal, der i øjeblikket er til rådighed. Idrætslærerne oplever, at der er flere barrierer mod at inddrage mere teori i undervisningen. De oplever for det første, at eleverne forventer, at de skal bevæge sig og have det sjovt i idræt. En idrætslærer erfarede i sin praktik, at eleverne hadede, når han brugte to timer på at gennemgå teori med dem, også selvom han forsøgte at relatere det til noget, de fysisk havde lavet i idrætstimerne. En anden idrætslærer har haft gode erfaringer med at inddrage teori i en enkelt lektion i en periode, hvor eleverne havde tre lektioner idræt. Idrætslæreren mener, det afgørende er, at eleverne ikke oplever, at teorien tager tid fra den praktiske idrætsundervisning. Idrætslærerne oplever i det hele taget, at tiden på flere områder er den begrænsende faktor for inddragelse af teori. De udtrykker således også, at eleverne ville opnå en større interesse for den teoretiske del af faget, hvis der var tid til også at gå mere i dybden med den praktiske side af faget. Den idrætsteoretiske interesse opstår således, ifølge idrætslærerne, når eleverne har tid til at arbejde sig ned i de praktiske detaljer i undervisningen, og når der er tid til, at eleverne udvikler en nysgerrighed for idrætsverdenen og dens sammenhænge. Nogle udskolingselever vil gerne have teori i idrætsundervisningen, mens andre er imod det, fordi de mener, at idræt er deres 'legetime', hvor de skal have lov at hygge sig. De elever, som gerne vil have teori, er dog enige om, at det

ikke må tage for lang tid. Udskolingseleverne mener, at inddragelse af teori vil ændre på deres måde at tænke om faget. De udtrykker, at idrætsfaget ville blive vigtigere og en større ting i deres hoved i stedet for bare sådan noget 'fritidsagtigt', som de beskriver idrætsfaget i dag.

Idrætsfaget indgår, ifølge idrætslærerne, primært i tværfagligt samarbejde med matematik. Atletikresultater fra idrætsundervisningen behandles blandt andet i matematiktimerne, ligesom der er indkøbt materiale til et nyt tværfagligt samarbejde mellem de to fag. Lederen har ligeledes oplevet, at der bliver kastet med sko, når der undervises i statistik i matematiktimerne. Tværfagligt samarbejde med idræt er mere sjældent i andre fag. Dette skyldes, ifølge idrætslærerne, manglende tid. Både idrætslærerne og ikke-idrætslærerne oplever, at undervisningen i de øvrige fag er så stram, at der ikke er tid til at inddrage idræt, især i de fag, hvor eleverne kun har to lektioner om ugen. Idrætslæreren kan få øje på mange snitflader med idræt i både fysik og biologi, men mener, at tingene kan læres mere effektivt ved at holde fagene adskilt. Det skyldes, ifølge idrætslærerne, til dels at flere fag er blevet eksamensfag. Eksamensformen i fysik ligger f.eks. op til, at forsøgene foregår i fysiklokalet og ikke i gymnastiksalen eller udendørs, hvor det ville være nemmere at anlægge et mere idrætsligt perspektiv. Dette er også ikke-idrætslærernes oplevelse. Ikke-idrætslærerne oplever, at der de seneste år pga. flere eksamensfag og nationale test er sket en markant forflytning mod, at undervisningen er blevet mere fagfaglig. Ikke- idrætslærerne oplever denne forflytning negativt. De mener, at idrætsfaget som konsekvens af det fagfaglige fokus til dels er blevet devalueret, fordi der ikke er eksamen i faget. Lederen mener, at det tværfaglige samarbejde med idræt dels begrænses af, at idræt fortsat i mange kredse opfattes som et åndehul dels af vaner og dels af lærerkulturen. Fagene er således, ifølge lederen, i øjeblikket meget privatiseret, og det tværfaglige samarbejde opstår derfor primært, når en idrætslærer bruger sin idrætsbaggrund i det, han eller hun ellers underviser i. Det tværfaglige samarbejde er med lederens ord endnu ikke en relationel kompetence. Udskolingseleverne mener ikke, at de har haft tværfaglige temaer, hvor idræt indgik. De udtrykker dog, at det ville være mega fedt, hvis f.eks. biologi og idræt eller fysik og idræt gik sammen. Både idrætslærerne og lederen mener, at den nye organisering i faggrupper frem for klasseteams vil styrke mulighederne for at lave tværfagligt samarbejde. Som idrætslærerne udtrykker, har dette blandt andet være noget af baggrunden for at omlægge strukturen. Skolens størrelse gør, at mange lærere vil indgå i flere faggrupper, og dette åbner op for dialog på tværs af faggrupperne.

Lederen forsøger at styrke inddragelsen af fysisk aktivitet i andre fag. Det ene af skolens fem pejlemærker er netop at gøre undervisningen mere kropslig. Lederen mener, at skolen efter renoveringen har nogle rammer, der i høj grad ligger op til fysisk aktivitet, og at skolens mange idrætslærere fungerer som kulturbærere rent fagligt. Skolens gamle gymnastiksal er blandt andet lavet om til en motoriksal, hvor den lille tabel er tegnet på gulvet og anvendes i matematikundervisningen i de små klasser. Lederen har i enkelte lektioner sat en af de lærere, som er stærke inden for det felt, der drejer sig om at inddrage fysisk aktivitet i andre fag, sammen med nyuddannede lærere og med børnehaveklasselærerne for at vise, at lærergerningen ikke kun handler om at kunne holde ro i klassen, men at det på skolen nærmest er en forventning, at der f.eks. kastes med sko i matematikundervisningen. Også skolens temadage og emneuger, mener lederen, har et tydeligt fysisk element i sig. Lederen nævner i den sammenhæng skolernes motionsdag. Motionsdagen består i dag ikke længere af det traditionelle løb men af mange former for aktivitet som f.eks. traktortræk.

Idrætslærerne laver sjældent eller aldrig målsætning for den enkelte elev ud over det som måtte fremgå af elevudtalelserne en gang om året. Eleverne mener ikke, de kender målene for undervisningen. De udtrykker, at det ville give dem noget at arbejde hen imod, og at de ville

opleve en grund til at lave det, de gør i idrætstimerne, hvis de kendte målene med undervisningen.

Evaluering af idrætsfaget med eleverne begrænser sig, ifølge idrætslærerne, til en mundtlig evaluering under omklædningen. Derudover snakker idrætslærerne også med hinanden om idrætsundervisningen. En enkelt idrætslærer har i et undervisningsforløb anvendt målsætning og evaluering i form af et afkrydsningsskema, hvor eleverne skulle afkrydse deres mål med forløbet og efterfølgende deres resultat. Idrætslærerens oplevelse var, at eleverne var ligeglade med målsætnings- og evalueringsarbejdet, og at 75 % af eleverne nåede at smide afkrydsningsskemaet væk, inden forløbet var slut. Idrætslærerne mener kun, at eleverne er optaget af de aktiviteter, de i forvejen er gode til, og at de går mere op i, at de kan se, at deres kammerater ved, at de er dygtige, end at de selv kan se, at de har forbedret sig. Idrætslærerne mener, at faget skal være mere ambitiøst, hvis målsætning og evaluering skal have en effekt på eleverne. De nævner i den sammenhæng gymnasierne, der laver længerevarende tværfaglige forløb med idræt, og hvor idrætslærerne også har eleverne til andre fag. Lederen mener, at en styrket evalueringskultur vil øge idrætsfagets faglighed. For meget beror, ifølge lederen, i øjeblikket på synsninger og fornemmelser frem for på empiri.

Idrætslærerne mener, at udtalelserne har haft betydning for faget status blandt eleverne. De oplever, at eleverne er bange for, hvad der kan komme til at stå i udtalelsen, hvis ikke de deltager i idrætsundervisningen. Idrætslærerne oplever dog ikke, at udtalelserne får den gruppe af elever, der aldrig kommer til idrætsundervisningen til at dukke op. De tror ikke kun, at udtalelserne har haft betydning for de elever, som ikke gider idræt men også for de elever, som gerne vil faget, da de oplever, at der blandt disse elever er gået konkurrence i, hvem der får den bedste udtalelse. Lederen mener, at eleverne tillægger udtalelsen relativ stor betydning, idet de får en synlig respons på deres præstation. Han er af den opfattelse, at idrætslærerne oplever udtalelserne som en bureaukratisering, og at der ud fra deres vurdering ikke er gevinst nok af udtalelsen. Det skyldes, ifølge lederen, blandt andet, at udtalelserne mange steder er blevet standardiseret til 3-4 grundmodeller. Lederen mener, at mange idrætslærere hellere ville tilbyde en idrætstime mere og blive en time mere på skolen hver uge end at lave udtalelser i idræt. Han mener også selv, at det umiddelbart ville have en større nytteværdi uden dog at have empirisk belæg herfor. Udskolingseleverne er enige om, at udtalelserne ikke betyder noget for dem, også selvom de rigtig godt kan lide at have idræt. De udtrykker dog samtidig, at det er rart at vide, hvordan idrætslærerne vurderer deres indsats.

Idrætslærerne har blandede meninger om at gøre idræt til prøvefag. En idrætslærer mener, at eleverne er for uengagerede og uerfarne til at tage faget som et prøvefag, mens en anden mener, at en eksamen netop vil få eleverne til at tage faget seriøst. Hun mener desuden, at en eksamen vil styrke lærernes arbejde med Fælles Mål i idræt. Det var, hvad idrætslæreren selv erfarede, da kristendom blev gjort til eksamensfag. En anden skepsis omkring idræt som prøvefag går på, at det for nogle elever vil være synd at skulle til prøve i idræt, fordi det vil udstille dem rent kropsligt. Det modargumenteres af en af de andre idrætslærere med, at det for nogle elever er et lige så stort nederlag at skulle op i f.eks. diktat, og at disse mindre boglige elevers selvtillid netop vil kunne styrkes gennem en prøve i idræt.

Eleverne får i perioder lov til at komme med forslag til aktiviteter. Idrætslærerne oplever, at eleverne primært ønsker at spille fodbold og håndbold. De stiller i de situationer krav til, at det skal være aktiviteter, de ikke tidligere har spillet. Derudover består elevmedbestemmelsen primært af, at idrætslærerne stiller nogle aktivitetsvalg op, som eleverne efterfølgende kan vælge sig ind på.

Idrætslærerne oplever, at elevernes forventninger til idrætstimerne afspejler deres oplevelser fra fritidsidrætten. De elever, der dyrker idræt i deres fritid, er blandt andet meget strikse omkring de regler, der spilles efter, hvorimod de elever, som ikke dyrker idræt i deres fritid, er uforstående overfor de skrappe regler. Idrætslærerne forsøger at imødegå denne forskel ved at differentiere undervisningen. Sommetider deles eleverne op efter niveau, mens idrætslærerne andre gange vælger at indføre regler som maksimalt to berøringer eller at alle skal have rørt bolden, inden der må scores, for at inkludere flere i spillet. I udskolingen deles eleverne, ifølge idrætslæreren, ikke så meget op efter niveau men efter hvem, som har lyst til at spille igennem og hvem, som har lyst til f.eks. at øve slag. Opdelingen besværliggøres af, at nogle af holdene er meget små. Skolen er en lille landsbyskole og nogle klasser består derfor kun af 5-10 elever. Selvom to klasser slås sammen, er der således ofte kun 20-25 elever på holdene i idræt. Idrætslærerne ser dog flest fordele ved de små holdstørrelser.

Idrætslærerne oplever ikke nogen markante ændringer i idrætsfaget de seneste 5-10år. Dog udtrykker de, at eleverne muligvis er blevet mere ensporede både hvad angår deres forventninger til, hvilke idrætsgrene der tages op i undervisningen og til indholdet i undervisningen. Idrætslærerne oplever, at eleverne hver gang ønsker at spille fodbold, og at nye aktiviteter som f.eks. ekspressive idrætter møder stor modstand. De udtrykker, at eleverne er for kropsfikserede i forhold til at turde udtrykke sig gennem deres kroppe på nye måder. Idrætslærerne oplever ligeledes, at eleverne er svære at motivere, hvis indholdet af undervisningen ikke er centreret omkring det færdige spil og kampsituationen. Det er idrætslærernes oplevelse, at eleverne ikke gider lave f.eks. skudtræning, samarbejdsøvelser og spiludvikling. Elevernes negative reaktion på sådanne aktiviteter har fået idrætslærerne til at mindske mængden heraf for at give mere plads til at spille kamp, som er det, idrætslærerne oplever, at eleverne helst vil. Idrætslærerne forklarer fænomenet med en generel forældre- og samfundsholdning. De mener ikke længere, at eleverne er vant til at skulle ligge et stykke arbejde før succesen kan høstes. Idrætslærerne mener endvidere, at zapperkulturen, hvor det gælder om hurtigst muligt at komme fra a til b, spiller ind. Endelig mener idrætslærerne, at en forklaring kan være, at mange af eleverne ser faget som et frikvarter og et frirum, hvor det blot handler om at have det rigtig godt, og at de, som idrætslærere, også hopper med på dette perspektiv. Idrætslærerne er således villige til at gå lidt på kompromis med det faglige, som i forvejen fylder meget i elevernes skolehverdag for til gengæld at se eleverne smile. Idrætslærerne bemærker, at efterskolerne på dette område har mere givtige forhold, idet de oplever, at eleverne her ikke stiller spørgsmål tegn ved f.eks. danseaktiviteter og rytmisk gymnastik. Aktiviteter, som de mener, møder stor modstand i den almindelige folkeskole. Idrætslærerne mener, at der på efterskolerne er en anden kultur, hvor kravene i idræt er lige så naturlige for eleverne som kravene i matematik, bl.a. fordi efterskolerne har en større autoritet pga. forældrebetaling. Lederen mener, at idrætsfaget har udviklet sig på flere områder de seneste 5-10år. Han mener for det første, at idrætsundervisningen er blevet mere differentieret. Blandt andet tilrettelægges aktiviteterne så de er mere legebetonede og demokratiske, så alle elever kan finde et sted at koble sig på aktiviteten. Lederen mener for det andet, at de klassiske idrætter er forsvundet ud af idrætsundervisningen. Som eksempel nævnes atletik, hvor det er hans fornemmelse, at der ikke længere trænes grundlæggende teknik i f.eks. højdespring, og at bl.a. idrætsmærket helt er forsvundet. Lederen oplever, at det på den ene side er positivt fordi sådanne mærker langt hen af vejen virkede diskvalificerende men også problematisk, fordi idrætsundervisningen mister noget af sin kompleksitet, når fordybelseselementet forsvinder. Han mener, det er for billigt sluppet, når succeskriteriet for undervisningen bliver om eleverne har fået pulsen op og bevæget sig. Lederen har en hypotese om, at fordybelsen er forsvundet pga. af den børnekultur, der i dag er rådende og den

pædagogik, der parallelt hermed har udviklet sig. Det, der kræver, at man fordyber sig og træner, er ifølge lederen, i dag svært for eleverne at gribe som noget fascinerende. Samtidig mener lederen også, at det bliver sværere og sværere at finde idrætslærere, der vil tage denne opgave på sig. Skal fordybelsen bringes tilbage, mener han, at idrætslærernes perspektiv skal vendes fra et "hvad skal vi lave" til et "hvad skal vi lære". Lederen mener, at ledelsen selv spiller en rolle i denne ændring f.eks. i forhold til at opstille krav til årsplanernes indhold og form. Som det er i dag, læser lederen ikke lærernes årsplaner for idræt, idet han ikke ønsker at føre kontrol med lærerne.

Idrætslærerne oplever, at de ambitioner for idrætsfaget, som de havde, da de forlod seminariet, bliver sat i et andet lys, når de kommer ud i den virkelig verden. Elevernes ønske om bare at få lov at røre sig, virker, ifølge idrætslærerne, som en buffer for alle de forkromede ideer, de kommer ud med fra seminaret. Ambitionerne forsvinder ikke, men idrætslærerne oplever, at de må gå meget på kompromis blandt andet i forhold til, hvor central en rolle aktiviteter som opvarmning og spiløvelser får lov at indtage. Eleverne har en blandet holdning til, hvorvidt de helst kun vil spille kamp eller også lave spiløvelser, men de er enige om at, kamp fylder mest i øjeblikket, hvis ikke de laver stafetter eller andre former for baner, de alle skal igennem. En idrætslærer oplevede allerede i praktikken, hvor vigtig elevernes tidligere oplevelse med idrætsfaget er for mulighederne for at gennemføre en ambitiøs idrætsundervisning. Idrætslæreren modtog i praktikken således en klasse, der var vant til, at de hver gang fik lov at spille fodbold, hvis de blot den første halve time gjorde, som idrætslæreren sagde. Det gjorde det, ifølge idrætslæreren, umuligt at diktere idrætstimens indhold i hele undervisningstiden.

25.6.3 PLACERING OG STATUS

Nogle af udskolingseleverne mener ikke, at idrætsfaget er vigtigt og begrunder dette med, at der ikke er nogen eksamen i idrætsfaget, og at man ikke skal bruge idrætsfaget til noget. Andre elever er uenige heri, og mener det er vigtigt at kunne sparke og gribe og kende de forskellige boldspils regler. De mener dog i forlængelse heraf, at idrætsfaget primært er vigtigt for dem, som ikke dyrker idræt i deres fritid. Udskolingseleverne er generelt glade for idrætsfaget. De begrunder det med, at de her er sammen på en anden måde, og at det er dejligt efter en lang stillesiddende skoledag at få lov at røre sig i idræt og mærke en træthed ikke kun i hovedet men også i musklerne. Udskolingseleverne er dog også opmærksomme på, at et par af deres kammerater ikke synes idræt er sjovt og gang på gang glemmer deres idrætstøj. Udskolingseleverne mener, det skyldes, at de ikke går til noget i deres fritid, og at det er grænseoverskridende for dem at skulle være med i idrætsundervisningen, fordi de er usikre på, hvad de kan i forhold til de andre og i forhold til, hvordan man gør. Eleverne oplever, at lærerne forsøger at tage hensyn hertil ved at lade eleverne slippe for visse aktiviteter og sommetider at lave noget andet med de idrætsusikre elever. Eleverne skønner det generelle fravær til at være 2-3 elever. De oplever dog til tider, at en større grupper af elever aftaler at glemme deres idrætstøj, så de kan holde fri sammen og sidde og snakke. Eleverne mener, at fraværet er større i idræt end i andre fag, blandt andet fordi de ikke får karakterer i faget. De mener, det er svært at gøre noget for at få de elever, der plejer at sidde udenfor, med i idrætstimerne, fordi de ikke synes det er sjovt at bevæge sig på nogen måde. Eleverne mener dog, at man måske kunne få dem med, hvis de fik lov til at lave idræt sammen med nogle andre af dem, som sidder ude eller ikke synes det er sjovt at bevæge sig i stedet for at skulle have idræt med nogen, som er meget dygtigere end dem selv. Idrætslærerne oplever ikke, at fravær blandt eleverne er et stort problem i idrætsundervisningen. Hvis eleverne meget ofte ikke deltager i idrætstimerne, tager ledelsen eller klasselæreren kontakt til forældrene. Idrætslærerne oplever, at nogle af elevernes fravær skyldes, at de ikke har noget idrætstøj.

Nogle elever låner idrætstøj af deres kammerater eller af læreren, mens andre elever nægter at have idrætsundervisning i lånt idrætstøj. Har problemet med manglende idrætstøj stået på i længere tid, oplever idrætslærerne, at eleverne begynder at have sedler med hjemmefra, idet forældrene heller ikke mener, at deres børn skal gå i lånt tøj. Ikke-idrætslærerne oplever, at de elever, som er fraværende i idræt, er de samme elever, som dem der også er problemer med i andre sammenhænge. Lederen oplever, at rigtig mange af deres elever er glade for idræt, og at det derfor også er meget sjældent, at problemer med fravær eller glemt idrætstøj ender på ledelsesniveau. Han mener, at eleverne har en god idrætskultur med hjemmefra, selvom der selvfølgelig også i deres skoledistrikt findes familier, der prioriterer idrætten lavt.

Idrætslærerne mener, det er svært at vurdere forældrenes holdning til og interesse for idrætsfaget, idet de ikke deltager i skole-hjem samtalerne. De oplever dog ingen problemer med forældreopbakningen hos de elever, de i øjeblikket underviser i idræt. De har dog haft årgange, hvor der var elever, der havde en ny seddel med hver uge. De mener ikke, at der dengang var noget at stille op hverken i forhold til eleverne eller forældrene.

Idrætslærerne har svært ved at afkode, hvordan ikke-idrætslærerne opfatter idrætsfaget. De tror dog, ligesom lederen, at ikke-idrætslærerne ser faget som et vigtigt fag på lige fod med alle andre fag. Både idrætslæreren og lederen mener desuden, at mange ikke-idrætslærere har den holdning, at de kan mærke det på eleverne både psykisk og socialt, når de har været ovre til idræt. Idrætslærerne oplever også, at klasselærerne tager det seriøst, hvis de henvender sig med elever, der er problemer med i idræt.
Ikke-idrætslærerne mener, idrætsfaget er synligt på skolen i forbindelse med skolernes motionsløb, det årlige julestævne med indendørs fodbold for 6.-9.klasse og ved deltagelsen i Ekstra Bladets fodbold cup. Den ene ikke-idrætslærer udtrykker, at hun godt kunne tænke sig at idrætsfaget var mere synligt ved at lade idrætsaktiviteterne række ud over den idrætsundervisning, der fremgår på skemaet i form af f.eks. at løbe eller gå en tur om morgenen. Det har tidligere været forsøgt af enkelte lærere, men er ikke noget som har været drøftet på skoleniveau.

Idrætslærerne og ikke-idrætslærerne oplever, at ledelsens prioritering af faget er på lige fod med andre fag både hvad angår økonomi og efter- videreuddannelse. Idrætslærerne mener, at ledelsens åbenhed overfor idrætslige initiativer er stor, og at beslutningen ofte beror på kroner og ører. Skolens placering gør bl.a., at skolen er meget afhængig af bustransport, når de skal deltage i forskellige arrangementer.
Idrætslærerne har ikke deltaget i idrætslig efter- og videreuddannelse de seneste år. De mener dog, at det er et vilkår, der gør sig gældende for alle fag. Idrætslærerne udtrykker ønske om kurser inden for dans men også om alternative og effektive evalueringsformer. De mener kurser foregår bedst som hele endagskurser, og at alle idrætslærerne bør deltage på samme kurser. En idrætslærer har oplevet, hvordan det, at være på kursus alle idrætslærerne sammen, var en rigtig god oplevelse, der virkelig gav noget efterfølgende. Lederen mener, at der fortsat er et uforløst potentiale blandt idrætslærerne, og at det skal frisættes, førend der tages stilling til, hvor der er behov for efteruddannelse. Generelt mener lederen, at idræt prioriteres på lige fod med alle andre fag, hverken over eller under. De mener ikke, at de kan kontrollere, hvad der sker i yderste led men udtrykker, at de har et stor ansvar for at skabe den kontekst, der handles i. Lederen er af den opfattelse, at man ikke kan tænke sig ind i nye måder at handle på, men at man i stedet bør handle sig ind i nye måder at tænke på.

25.6.4 VILKÅR

Skolen har idræt efter det vejledende timetal for idræt. Idrætslærerne mener, at flere idrætstimer er afgørende for, at idræt udvikler den faglighed som står beskrevet i Fælles Mål, da det vil give dem den ro, der er nødvendig for at gøre tingene ordentlig, både de ting de i forvejen gør men også de ting de i øjeblikket oplever ikke at have tid til som f.eks. inddragelse af teori. Idrætslærerne mener også, at ekstra tid vil øge fagets status hos eleverne, fordi de vil begynde at tænke mere over, hvad det egentlig er, de foretager sig i idrætsundervisningen. Med den tid, der i dag er til rådighed, mener idrætslærerne primært, at det er målet om, at eleverne skal røre sig, der når at blive opfyldt i idrætsundervisningen.

Skolen har valgfag i idræt, og idræt er ifølge lederen altid et meget søgt valgfag. Valgfaget adskiller sig, ifølge lederen, på flere områder fra den almindelige idrætsundervisning. For det første er eleverne i høj grad med til at bestemme aktiviteterne, idet faget ikke er bundet op på Fælles Mål. At det er skolelederen selv, der underviser faget giver endvidere en stor fleksibilitet i placeringen af timerne. Det åbner op for muligheden for at tage eleverne med til Ålborg, hvor der er et mere varieret idrætstilbud, ligesom eleverne fik billetter til bl.a. U21 fodbold EM. Det betyder, ifølge lederen, at eleverne oplever en anden idrætskultur, og at eleverne får muligheden for ikke kun at være kropskulturelle producerende mens også kropskulturelle oplevende. Den mulighed har idrætslærerne i den almindelige idrætsundervisning, ifølge lederen, ikke i samme grad for det første pga. de fysiske afstande til aktiviteterne og for det andet pga. den måde lærernes arbejdstid udregnes.

Idrætsundervisningen foregår med to klasser af gangen. Fordi skolen på flere årgange er ensporet, og klasserne er meget små, har flere klasser idræt sammen på tværs af to årgange.

1/3 af skolens lærere har linjefag i idræt, og idrætstimerne varetages derfor af linjefagsuddannede idrætslærere. Skolerne har ikke bevidst prioriteret at have så mange idrætslærere, men det passer lederen godt. Ikke-idrætslærerne oplever, at de mange idrætslærere tidligere var foregangsmænd for mange aktiviteter på skolen, men at aktiviteterne forsvandt, da tovholderen fandt nyt arbejde. De mener dog, at de mange idrætslærere igen er begyndt at røre på sig.

Idrætstimerne vikardækkes, men aflysningerne er ifølge lederen få, idet lærernes sygefravær er lavt. Ledelsen går ofte selv ind og dækker vikartimerne, hvorved der spares penge på vikardækning. Der er altid to idrætslærere til at varetage undervisningen, hvilket betyder at en vikar sjældent står alene med idrætsundervisningen. Vikarernes rolle er forskellig, nogle er deltagende på lige fod med eleverne, mens andre er igangsættere. Ikke-idrætslærerne er glade for at tage vikartimer i idræt, og der er sågar eksempler på ikke-idrætslærere, der frivilligt deltager i idrætsundervisningen, fordi de synes det er sjovt. Det eneste ikke-idrætslærerne kan finde problematisk er, at idrætstimerne ofte ligger i ydertimerne, hvor de har andre aktiviteter privat.

Idrætslærerne er tilfredse med deres idrætsfaciliteter, som består af en hal og en stor sportsplads med boldbaner og skoleatletik. Dog påpeger de, at der mangler gymnastikfaciliteter i form af f.eks. torve, bomme og ribbe. Skolen havde tidligere en gymnastiksal, hvor disse faciliteter var til rådighed, men denne er i forbindelse med renovering af skolen lavet om. Salen blev desuden førhen brugt til at lave grundtræning og redskabsgymnastik og til at lave idrætsundervisning på delt hold med færre elever. Disse muligheder savner idrætslærerne. Idrætslærerne oplever, at de i høj grad har de materialer, der er nødvendige for at opfylde Fælles Mål. Der er sågar materialer, som nogle af

idrætslærerne endnu ikke har stiftet bekendtskab med. Skolen har for nylig gennemgået en renovering, der ifølge lederen blandt andet fremmer det, at eleverne naturligt giver sig til at bevæge sig. Renoveringen er dog fortsat så ny, at ikke-idrætslærerne og idrætslærerne ikke har nået at opleve de store konsekvenser heraf for den samlede elevflok.

Skolen har en række fælles aktivitetsdage med naboskolen, som eleverne kommer fra efter 5.klasse. De samarbejder derudover med håndboldklubben, der en dag om året låner eleverne til at lave nogle aktiviteter, og som stiller hjørneflag til rådighed i forbindelse med Ekstra Bladets fodboldturnering. Skolen samarbejder desuden med idrætsforeningerne om fælles brug af materiale og med ungdomsskolen om f.eks. lån af mountainbike.

Skolen er netop skiftet fra klasseteams og afdelingsteams til faggrupper. Arbejdet i faggrupperne påbegyndes i dette skoleår. Lederen mener, at et professionelt, reflekteret og evalueret samarbejde mellem faglærere og ledelse er afgørende for, at idræt udvikler den faglighed, som står beskrevet i Fælles Mål. Han mener ikke, at det alene er ledelsen ansvar men omvendt heller ikke, at det kan lade sig gøre uden dem. Udviklingen sker ifølge lederen i en relation mellem dem selv og de, som udfører den praktiske kerneydelse, idrætslærerne. Lederen mener, ledelsen opgave er at sætte pejlemærker op for idrætsundervisningen og at vise deres prioritering af faget blandt andet ved at afsætte ressourcer til en faggruppe i idræt. Idrætslærerne på den anden side skal udvikle deres faglige viden og bevare deres stolthed og glæde ved faget.

Hverken idrætslærerne eller lederen oplever, at der fra kommunens side er opstillet rammer og mål med betydning for idrætsfaget. Dog nævnes det af både idrætslærerne og lederen, at svømmeundervisningen er afskaffet. Idrætslærerne finder det meget problematisk, især i et område som deres, hvor der er langt til nærmeste svømmehal, og hvor flere forældre ikke har ressourcerne til at transportere deres børn uden for bygrænsen. Lederen fortæller, at kommunen har startet en inklusionsindsats, der skal flytte de mange børn, der i øjeblikket er anbragt i specialtilbud ud i det skoledistrikt, de normalt ville høre til. Han mener, at idrætten i den sammenhæng kan være en ressource i forhold til at rumme disse elever. Lederen mener endvidere, at idrættens placering i inklusionsindsatsen kan være en katalysator for en mere udbredt anvendelse af idrætten også for normalfungerende elever.

Skolen har en sundhedspolitik, men lederen mener ikke at den har betydning for idrætsfaget.

26. LITTERATURLISTE

Danmarks Evalueringsinstitut. (2004). Idræt i skolen - et fag med bevægelse. København.

Idrætsforskning, K. U. f. (2011). Fysisk aktivitet og læring - en konsensuskonference. København.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview: introduktion til et håndværk* (Vol. 2.). Kbh.: Hans Reitzel.

Olsen, H. (2006). Guide til gode spørgeskemaer (pp. 98). København: Socialforskningsinstituttet.

Sundhedsstyrelsen. (2011). Fysisk aktivitet - håndbog om forebyggelse og behandling. København: Sundhedsstyrelsen.

APPENDIKS A - OVERSIGT OVER ANBEFALINGER

I dette appendiks findes en oversigt over alle de anbefalinger, der findes i rapporten. Argumenterne for anbefalingerne findes ude i de enkelte kapitler.

FAGLIGT OG PÆDAGOGISK ARBEJDE

Anbefalinger til Ministeriet for Børn og Undervisning

Idrætslærerne oplever, at det er vanskeligt at leve op til Fælles Mål pga. udefrakommende krav bl.a. i forhold til elevernes sundhed. Ministeriet for Børn og Undervisning bør derfor tage initiativ til, at der skabes klarhed omkring fagets og lærernes rolle i forhold til elevernes sundhed (se kapitel 8).

Ministeriet for Børn og Undervisning bør tage initiativ til at undersøge idrætslæreruddannelsens kvalitet. (se kapitel 8).

Både Ministeriet for Børn og Undervisning, kommuner og skoler bør igangsætte initiativer, der har særligt fokus på at reducere pigernes fravær i idræt (se kapitel 16).

Ministeriet for Børn og Undervisning bør undersøge muligheden for at anvende tolærerordningen i idrætstimerne f.eks. med henblik på nedsættelse af fravær, polarisering og konfliktløsning (se kapitel 17).

Anbefalinger til lederne

Lederne bør sikre sig, at de lærere, der underviser i idræt kender og anvender Fælles Mål efter hensigten. Lederne bør følge op på idrætslærernes årsplaner og sikre kvaliteten af disse gennem dialog med idrætslærerne (se kapitel 8).

Lederne og lærere bør styrke fagets læringsdimension. Fokus bør ligge på, hvad eleverne skal lære og ikke blot på, hvad de skal lave (kapitel 10).

Anbefalinger til idrætslærerne

Idrætslærerne bør i fagteams bevidstgøre sig omkring indholdet i Fælles Mål og sikre sig en tydelig kobling mellem indhold, mål, metode og evaluering i årsplanen. Dette gælder for alle faghæftets tre CKF'er. Idrætslærerne bør i nogle forløb tage afsæt i forskellige tematikker, der vil muliggøre et mere tydeligt fokus på Idrættens værdier og Idrættens kultur (se kapitel 8).

Idrætslærerne bør inden de tilrettelægger deres undervisningsforløb styrke deres bevidsthed om, hvilke mål de ønsker at arbejde med for den enkelte elev og for klassen som helhed. Der bør specielt være fokus på at få indarbejdet mål for både fagets teoretiske og praktiske side (se kapitel 9).

Idrætslærerne bør sikre sig, at eleverne er bevidste om, at der findes mål for idrætsfaget og har kendskab til, hvad disse mål er. Det gælder for faget i sin helhed, for de enkelte forløb som klassen skal igennem og for de enkelte elever (se kapitel 9).

Idrætslærere bør tænke idrætsfaget ind som en del af tværfaglige forløb. Her er det oplagt at inddrage nogle af fagets teoretiske sider der bl.a. overlapper med dansk, engelsk, historie, matematik og biologi (se kapitel 11).

Idrætslærerne bør sikre sig, at ingen fagområder bliver meget dominerende i idrætstimerne (se kapitel 12).

Idrætslærere og ledere bør tage initiativ til at evaluering af elevernes udbytte tænkes ind allerede i udarbejdelsen af årsplanerne. Evalueringsformerne bør ikke begrænse sig alene til fysiske tests (se kapitel 13).

Idrætslærerne bør vælge evalueringsformer, der sikrer, at både elevernes udbytte, men også selve undervisningen vurderes og evalueres (se kapitel 13).

Idrætslærerne bør fokusere på elevudtalelsernes form og sikre sig, at eleverne forstår indholdet og deres muligheder for at udvikle sig (se kapitel 14).

Der er væsentlige forskelle på elevernes og lærernes forklaringer på elevernes fravær. Idrætslærere bør tage elevernes perspektiv i betragtning, når der arbejdes med øget deltagelse (se kapitel 16).

Anbefalinger til videncentre, konsulentvirksomheder m.fl.
Der bør tages initiativ til, at der udvikles let anvendelige målsætningsværktøjer til idrætsfaget (se kapitel 9).

Der bør tages initiativ til udviklingsarbejder med fokus på integrering af idrætsfagets teoretiske og praktiske sider (se kapitel 11).

Der bør udvikles evalueringsværktøjer, der er let anvendelige i en specifik idrætsmæssig sammenhæng. Der bør især lægges vægt på andre evalueringsformer end fysiske tests (se kapitel 13).

Erfaringerne med prøver og karakterer i idræt bør indsamles, systematiseres, analyseres og publiceres (se kapitel 15).

Anbefaling til læreruddannelsen
Det er bekymrende, at det især er de unge lærere, der vælger elevudtalelserne fra. Det er derfor vigtigt, at læreruddannelsen tager denne udfordring op og prioriterer, at de lærerstuderende bliver klædt på til at lave kvalificerede elevudtalelser (se kapitel 14).

Anbefaling – generelt
Idrætstimerne synes både at have potentialet til at bidrage positivt og negativt til polariseringen af børn og unges sundhed. Det er derfor vigtigt at læreruddannelse, kommunerne, lederne og idrætslærerne har fokus på hvilke idrætsdidaktiske valg, der er hensigtsmæssige i forhold til gruppen af idrætsusikre elever og de idrætsstærke elever samtidig (se kapitel 12).

IDRÆTS PLACERING OG STATUS

Anbefaling til Ministeriet for Børn og Undervisning
Idrætsfagets samarbejde med idrætsforeningerne er stigende. Ministeriet for Børn og Undervisning bør sikre sig, at idrætsorganisationerne har de fornødne kompetencer til at indgå i et samarbejde med idrætslærerne herunder kendskab til idrætsfagets formål som en del af folkeskolens samlede opgave (se kapitel 21).

Anbefalinger til lederne
Det anbefales, at lederne på de skoler, der ikke har et idrætsfagteam tager initiativ til at oprette et sådant. Det anbefales endvidere, at de eksisterende idrætsfagteams afsætter mere tid til at diskutere og arbejde med pædagogiske og didaktiske problemstillinger (se kapitel 20).

Den øgede konsensus omkring fysisk aktivitets betydning for kognition bør i højere grad udnyttes i tværfaglige samarbejder mellem idræt o
g skolens øvrige fag. Skolens ledelse bør derfor sikre, at der er de nødvendige rammer for tværfagligt samarbejde (se kapitel 20).

Anbefaling til idrætslærerne
Idrætslærere bør synliggøre fagets indhold og visioner for skolens ikke-idrætslærere for at sikre den nødvendige opbakning og indsigt i faget. Dette kan eventuelt foregå på et pædagogisk rådsmøde for hele skolens pædagogiske personale (se kapitel 19).

Anbefaling til videncentre, konsulentvirksomheder m.fl.
Både samarbejdet mellem idrætslærerne og forældrene samt lærernes vurdering af vigtigheden af dette samarbejde er faldende. Der bør tages initiativ til at undersøge, hvilket omfang og hvilken form forældresamarbejdet bør have for at bidrage positivt til idrætsfaget (se kapitel 21).

VILKÅR FOR IDRÆTSFAGET

Anbefaling til kommunerne
Kun få kommuner fastlægger særlige mål og/eller indsatsområder for skoleidrætten. Kommunerne bør i højere grad udnytte det potentiale, der ligger på skoleområdet i forhold til det ansvar kommunerne har for forebyggelse og sundhedsfremme for børn og unge (se kapitel 22).

Anbefaling til videncentre, konsulentvirksomheder m.fl.
På baggrund af rapportens konklusioner anbefales det, at efteruddannelse på skoleidrætsområdet prioriterer arbejdet med Fælles Mål, idrætsdidaktiske og idrætspædagogiske værktøjer samt i forlængelse heraf udarbejdelse af 'den røde tråd for idrætsundervisningen' (se kapitel 23).

PROFILSKOLER

Anbefaling til Ministeriet for Børn og Undervisning
Ministeriet for Børn og Undervisning bør tage initiativ til at undersøge, hvordan forskellige profiltyper bl.a. påvirker idrætsundervisningen og elevernes motivation, deltagelse samt oplevelser af at 'være en del af en profilskole'.

APPENDIKS B – EN OVERSIGT OVER SKOLERNES IDRÆTSPROFIL

Tabel 70. Liste over de svar respondenterne gav under 'Andet' når de skulle beskrive deres idrætsprofil.

5 skoler: Sundskolenettet.dk
4skoler: Vi har valghold/linjefag i idræt
4 skoler: Deltager i Sundskole
2 skoler: Projekt med Kosmos
Der er ekstra tiltag for nogle kraftige børn i fritiden
Profil:Idræt - og bevægelsesskole
Vi er en "bevægelsesskole" - "Ta' pulsen"
Vi har idræt fire lektioner om ugen op til 8. Klasse. Derefter 8.-9.klasse 2 lektioner ugentlig. Skolen har yderligere en sundhedspolitik.
Løbeprojekt to gange om ugen
Ja, en trivselsprofil, hvor sundhed absolut indgår
Vi er ved at blive en idræt og sundhedsskole.
Sundhedsprofil
Profilskole: En sund skole i bevægelse
Vi arbejder en del med at give eleverne mulighed for bevægelse i frikvartererne
Kun vores egne projekter
Har en idrætsprofil, som vi bestræber os på at efterleve.
9. årgang er del af kommunalt sundhedsprojekt
Deltager i 'Skolen i bevægelse'
Vi har et projekt "Bevægelsesbånd" med 20 min daglig motion for udskolingseleverne
SFO er udnævnt til idræts-SFO
Skolen er en idrætsskole med 5 timers bevægelse om ugen.
Vi har en lokal bevægelses- og idrættsprofil, med særligt fokus på bevægelse, motion og idræt
SPACE skole
Vi arbejder rigtig meget med trivsel og bevægelse og har vores helt egen bevægelsespolitik
Alle børn cykler, Bevægelse i skolen
Bevægelse 4 lektioner/uge i 5.til 7.kl
Profilskole bevægelse og sundhed
Sundhedskuffert projekt
Vi deltager hvert år i fælleskommunale idrætsaktiviteter
I-skole og bevægelsesskole
Ungleduddannelse sammen med DGI
Vi har et pilotprojekt med vores 9 klasser
Vi har klare mål omkring Inkluderende idræt på vores skole
Idrætsskole i samarbejde med Team Danmark og kommunen
Space-projektet, Syddansk Universitet
Kommunal Sundhedsordning
Styr på sundheden med 3 klasser
Den sundhedsfremmende skole
Idrætsskole

APPENDIKS C – KOMMUNERNES MÅL OG/ELLER INDSATSOMRÅDER FOR FAGET IDRÆT

Tabel 71. Liste over de svar respondenterne gav under 'Andet' ved spørgsmålet om kommunernes mål og/eller indsatsområder for faget idræt?

Idrætsskole
Profilskole med idræt + eliteidræt
Styrkelse af idræt i udskolingen
Videndeling mellem skoler/koordinatorer
1 times leg og bevægelse i indskolingen + sund skole
Eliteidrætsklasser
Netværksidræt mellem 4 skoler i kommunen
Skolesport for de elever, som ikke dyrker sport i fritiden
Initieret arbejdet med en sundhedsprofil på alle skoler
Forøgelse af timetal
! time ekstra idræt i 4. og 6. klasse
aktiviteter for alle kommunens 6. klasser
Svømning som en del af idrætsundervisningen
Idrætlærernetværk
Indførelse af idrætsskoler
Fællesarrangementer
Fælles stævner og samlinger
Kommunen deltager SundSkoleNettet
Kondition
Mål af Kondital
6 ugentlige idrætstimer
Kommunen har indkøbt idrætstrailere med materiaelr til idrætsundervisningen. Idrætstrailerne kan Lånes af skolerne i en månd ad gangen.
Deltagelse i skolesportprojektet
Trivsel
Samarbejdet med DUS (SFO)
Projekt 3A (sundhedsforløb med udvalgte klasser), Projekt DU-Sport (inaktive børn 4.-6. klasse)

APPENDIKS D – SKOLERNES MÅL OG/ELLER INDSATSOMRÅDER FOR FAGET IDRÆT

Tabel 72. Liste over de svar respondenterne gav 'Andet' ved spørgsmålet om skolernes mål og/eller indsatsområder for faget idræt?

Trivsel
Skolen har Masteruddannet en lærer i Sundhedspædagogik
Profilskole med idræt - linjetilbud i udskoling med idræt og natur – eliteidræt
Idrætsskolemodel med øget timetal, en rød tråd i idrætsundervisningen fra 0.-9. klasse, prøver i idræt 9. årgang mv.
fælles skabelon til udtalelse i idræt
Valgfagsordning med flere idrætstiltag på egen skole + netværksidræt på alle klassetrin
Motivation via valgfag
Kost og motion
Mere fysisk aktivitet i skoledagen
At få elever på mellemtrinnet, som IKKE dyrker idrært, til at dyrke idræt
Idræt som valgfag i 7. og 8. klasse
Idrætsprojekt 8-9 klasse
Kost
Eliteidrætsklasser
Inklusion mellem center og distriktsskole
Særlige fagdage med idræt
Har igangsat projekt skolesport for idrætsusikre børn og uddanner junioridrætsledere.Både SFO og Klub er certificeret af DGI som bevægelsesSFO'er
Indført idrætslinje som valgfag
Svømning 8 uger hvert år
Målinger med opfølgning hvert år
Kondital
Vi har deltaget i projekt skolesport siden 2008
Deltager i flere boldturneringer - og træner !
Vi opretter legepatrulje og har ol for hele skolen
Daglig motion
Samarbejde med DUS (SFO) og daginstitutioner
Svømning, da kommunalbestyrelsen har sparet svømning væk
Skolen har deltaget i Projekt DU-Sport. Målet er inaktive børn fra 4.-6-klasse. Skolen har klasser Som deltager i Projekt 3A.
Idrætsskole - hvor alle elever har en times idræt (60 min) hver dag
Faglig progression i faget
Styrkelse af idræt hos de ældste elever

APPENDIKS E - EFTERUDDANNELSE

Tabel 73. På hvilke specifikke faglige områder har du behov for efteruddannelse i idræt?	Har stort behov	Har noget behov	Har mindre behov	Har ikke behov	Har ikke overvejet
Idrætsaktiviteter, f.eks. løb, spring og kast	8 %	25 %	38 %	27 %	2 %
Udtryksmæssige aktiviteter, f.eks. gymnastik, dans og rytme	23 %	47 %	17 %	10 %	3 %
Legeaktiviteter, f.eks. fangelege, boldlege og fantasilege	6 %	15 %	39 %	37 %	2 %
Sport, f.eks. atletik, basketbold eller redskabsgymnastik	7 %	29 %	35 %	27 %	2 %
Natur- og udeliv, f.eks. løb i terrænet, cykling, kano og kajak	19 %	40 %	23 %	15 %	3 %
Svømning, f.eks. svømmeindlæring og sikkerhed i vand	11 %	15 %	24 %	38 %	12 %
Idrættens værdier og traditioner	6 %	24 %	33 %	30 %	7 %
Relevante teorier om arbejdsfysiologi og træningslære	10 %	30 %	28 %	28 %	5 %
Idrættens kultur	8 %	23 %	36 %	26 %	7 %

n = 324-330

Tabel 74. På hvilke specifikke pædagogiske områder har du behov for efteruddannelse i idræt?	Har stort behov	Har noget behov	Har mindre behov	Har ikke behov	Har ikke overvejet
Fagdidaktik generelt i idræt	6 %	24 %	44 %	23 %	4 %
Metoder til undervisning i idræt	8 %	34 %	32 %	22 %	4 %
Ideer til idræt i tværfaglige sammenhænge	13 %	46 %	24 %	13 %	5 %
Undervisning af børn med særlige behov	14 %	35 %	28 %	18 %	6 %
Metoder til integration af praksis og teori	11 %	28 %	32 %	22 %	6 %
Evaluering af idrætstimer	7 %	24 %	42 %	24 %	4 %

n = 326-331

Tabel 75. I hvilken grad har de følgende forhold indflydelse på Dit valg af indhold i idrætstimerne?	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
Elevernes interesser	29 %	62 %	8 %	1 %	0 %
Fælles Mål (2009)	26 %	53 %	19 %	2 %	0 %
Skolens fysiske rammer	65 %	33 %	3 %	0 %	0 %
Skolens undervisningsmaterialer	44 %	33 %	18 %	4 %	1 %
Aktuelle begivenheder (f.eks. EM i fodbold, OL, kampagner)	9 %	44 %	41 %	7 %	0 %
Forhold bestemt af kollegaer	4 %	44 %	37 %	12 %	3 %
Skolens planlægning i øvrigt	9 %	49 %	35 %	6 %	1 %
Mine egne idrætslige kompetencer	38 %	52 %	8 %	1 %	0 %

n = 345-347

Tabel 76. Hvor ofte indeholder dine idrætstimer...	Alle, eller næsten alle timer	Ofte	Sjældent	Aldrig, eller næsten aldrig	Ved ikke
… boldspil	9 %	88 %	2 %	0 %	1 %
… atletik	0 %	44 %	52 %	3 %	1 %
… friluftsliv	0 %	29 %	56 %	15 %	1 %
… dans	0 %	24 %	59 %	16 %	1 %
… gymnastik	0 %	45 %	48 %	6 %	1 %
… redskabsaktiviteter	1 %	47 %	46 %	5 %	1 %
… svømning	2 %	11 %	20 %	64 %	4 %
… fitness	0 %	36 %	47 %	17 %	1 %
… cykling	0 %	17 %	53 %	29 %	1 %
… leg	20 %	67 %	11 %	0 %	1 %

n = 331-336

Tabel 77. Hvor vigtige mener du, at følgende målsætninger er for idrætsfaget?	Meget vigtig	Noget vigtig	Lidt vigtig	Ikke vigtig	Ved ikke
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	73 %	21 %	6 %	0 %	0 %
At eleverne har det sjovt	72 %	26 %	2 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	70 %	28 %	1 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	28 %	48 %	23 %	1 %	0 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	64 %	30 %	6 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	75 %	24 %	2 %	0 %	0 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	39 %	49 %	13 %	0 %	0 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	70 %	27 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	39 %	46 %	14 %	1 %	0 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	64 %	33 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne får motion	79 %	19 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	24 %	45 %	28 %	3 %	1 %

n = 325-327

Tabel 78. Hvor vigtige mener du, at følgende målsætninger er for idrætsfaget?	Meget vigtig	Noget vigtig	Lidt vigtig	Ikke vigtig	Ved ikke
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	45 %	36 %	16 %	2 %	0 %
At eleverne har det sjovt	45 %	45 %	10 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	79 %	19 %	2 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	23 %	47 %	27 %	3 %	0 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	78 %	20 %	2 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	72 %	25 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	41 %	46 %	12 %	1 %	0 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	71 %	27 %	2 %	0 %	0 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	49 %	42 %	8 %	1 %	0 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	74 %	21 %	4 %	0 %	1 %
At eleverne får motion	70 %	26 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	22 %	42 %	31 %	4 %	1 %

n = 253-254

Tabel 79. I hvilken grad vurderer du, at følgende mulige formål opfyldes i dine idrætstimer?	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
At eleverne får et brud med den boglige undervisning	81 %	17 %	1 %	1 %	1 %
At eleverne har det sjovt	70 %	29 %	0 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler kropslige færdigheder og kompetencer	51 %	46 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne udvikler teoretiske færdigheder og kompetencer	14 %	44 %	40 %	1 %	0 %
At eleverne udvikler en sund livsstil	20 %	47 %	31 %	2 %	1 %
At eleverne udvikler forudsætninger for at indgå i et forpligtende fællesskab	40 %	52 %	8 %	0 %	0 %
At eleverne lærer at udtrykke sig med kroppen	24 %	56 %	20 %	0 %	0 %
At eleverne får alsidige idrætslige oplevelser	56 %	40 %	4 %	0 %	0 %
At eleverne kan forholde sig til normer og værdier knyttet til idrætten	19 %	59 %	21 %	0 %	2 %
At eleverne får lyst til at dyrke idræt i fritiden	21 %	54 %	22 %	1 %	2 %
At eleverne får motion	59 %	38 %	3 %	0 %	0 %
At eleverne lærer om idrættens kultur	8 %	44 %	45 %	3 %	1 %

n = 328-330

Tabel 80. I hvilken grad samarbejder du med andre idrætslærere om...	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Ved ikke
… evaluering	34 %	42 %	18 %	6 %	0 %
… planlægning af forløb i klassen	57 %	31 %	8 %	3 %	0 %
… planlægning af forløb for skolen	35 %	44 %	14 %	6 %	2 %
… diskussion af fagdidaktik	17 %	41 %	34 %	9 %	1 %
… indkøb af materialer og redskaber	33 %	46 %	15 %	5 %	1 %
… udviklingsprojekter i idræt	17 %	29 %	35 %	17 %	2 %
… fagets status	16 %	43 %	30 %	10 %	1 %

n = 326-334

Tabel 81. I hvilken grad vurderer du, at følgende forhold på din skole understøtter en undervisning, der lever op til kravene i Fælles Mål for idræt (2009)?	I høj grad	I nogen grad	I ringe grad	Slet ikke	Har ingen betydning for opfyldelsen af FM	Ved ikke
Skolens indendørs faciliteter (f.eks. haller, sale, omklædning)	43 %	41 %	13 %	2 %	1 %	1 %
Skolens udendørs faciliteter (f.eks. græsarealer, atletikarealer, boldbaner)	27 %	43 %	26 %	3 %	1 %	1 %
Skolens undervisningsmaterialer (bøger, video, IT mv.)	8 %	40 %	36 %	11 %	3 %	3 %
Skolens idrætsredskaber (f.eks. ketchere, bolde, nedspringsmåtter)	24 %	53 %	20 %	1 %	0 %	1 %
Forhold bestemt af skolens ledelse	12 %	43 %	16 %	8 %	8 %	14 %
Samarbejde idrætslærerne imellem	32 %	48 %	16 %	1 %	2 %	1 %
Samarbejde mellem idrætslærerne og ikke-idrætslærerne	6 %	31 %	37 %	13 %	8 %	5 %

n=348-349

APPENDIKS F – BAGGRUNDSVARIABLE

Følgende tabeller er en oversigt over baggrundsvariable på respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen.

Tabel 82. Hvor gammel er du?

	Respondenter	Procent
34 år eller yngre	119	36 %
35-44 år	123	38 %
45-54 år	56	17 %
55 år eller ældre	30	9 %
I alt	328	100 %

Tabel 83. Hvor mange år har du undervist i folkeskolen?

	Respondenter	Procent
Under 1 år	5	2 %
1-2 år	18	6 %
3-5 år	62	19 %
6-10 år	103	32 %
11-20 år	79	24 %
21 år eller mere	60	18 %
I alt	327	100 %

Tabel 84. Hvor mange år har du undervist i idræt?

	Respondenter	Procent
Under 1 år	5	2 %
1-2 år	19	6 %
3-5 år	76	23 %
6-10 år	94	29 %
11-20 år	75	23 %
21 år eller mere	56	17 %
I alt	325	100 %

Tabel 85. Underviser du drenge og/eller piger i idræt i overbygningen?

	Respondenter	Procent
Kun drenge	4	1 %
Kun piger	6	2 %
Både drenge og piger	315	97 %
I alt	325	100 %

Tabel 86. Har din skole en særlig bevægelses- eller idrætsprofil (f.eks. Team Danmark idrætsskole)?

	Respondenter	Procent
Nej	249	78 %
Ja, skolen er en Team Danmark eliteidrætsskole	10	3 %
Ja, skolen deltager i 'Projekt Skolesport'	16	5 %
Andet	46	14 %
I alt	321	100 %

Tabel 87. Hvad er din uddannelsesmæssige baggrund?

	Respondenter	Procent
Læreruddannelsen med idræt som linjefag	265	81 %
Læreruddannelsen uden idræt som linjefag	59	18 %
Ikke læreruddannet	3	1 %
I alt	327	100 %